Pyhäjoen kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma

Sivistyslautakunta 16.6.2016
Lisäys 22.2.2018
Lisäys 6.6.2019
Lisäys 16.1.2020
Lisäys 18.6.2020
Lisäys 27.5.2021
Lisäys/muutos 16.2.2023
Lisäys/muutos 21.9.2023

1 Perusopetuksen järjestämisen säädösperusta ... 7
2 Perusopetuksen arvoperusta ... 7
3 Perusopetuksen tehtävä ja tavoitteet ... 8
4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri ... 8
4.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet ... 8
5 Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen ... 11
5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä ... 11
5.2 Yhteistyö ... 12
5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö ... 13
5.4 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta ... 17
5.5 Paikallisesti päätettävät asiat ... 18
6 Opetustyön käytännön järjestäminen ... 21
6.1 Tuntijako ... 21
6.2 Nivelvaiheet ... 21
6.3 Eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet ... 22
6.4 Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen ... 22
6.5 Kasvatuskeskustelut ja kurinpito ... 22
7 Laaja-alainen oppiminen ... 23
8 Oppilashuolto ... 27
8.1 Oppilashuollon toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat ... 27
9 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ... 30
9.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ... 30
9.1.1 Ohjaus tuen aikana ... 32
9.1.2 Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana ... 32
9.2 Yleinen tuki ... 33
9.3 Tehostettu tuki ... 33
9.3.1 Pedagoginen arvio ... 34
9.3.2 Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana ... 34
9.4 Erityinen tuki ... 35
9.4.1 Pedagoginen selvitys ... 36
9.4.2 Erityisen tuen päätös ... 37
9.4.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma ... 37
9.4.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen ... 39
9.5 Pidennetty oppivelvollisuus ... 40
9.5.1 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus ... 41
9.6 Tukiopetus ... 42
9.7 Osa-aikainen erityisopetus ... 42
9.8 Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet ... 43
10 Perusopetuksen valmistava opetus ... 44
10.1 Perusopetukseen valmistavan opetuksen lähtökohdat ... 44
10.2 Perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt ... 44
10.2.1 Kielenopetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt ... 45
10.2.2 Muiden oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt ... 45
10.3 Toimintakulttuuri ... 46
10.3.1 Oppimisympäristöt ja työtavat ... 46
10.3.2 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet ... 46
10.3.3 Oppilaan oman opinto-ohjelman laatiminen ... 47

10.4 Oppilaan hyvinvointi sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuki ... 47
10.4.1 Opetuksen eriyttäminen ... 47
10.4.2 Kodin ja koulun yhteistyö ... 47
10.4.3 Oppilashuolto ... 47
10.4.4 Oppilaanohjaus ... 48
10.4.5 Suunnitelma kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista ... 48
10.5 Oppilaan arviointi ... 48
11 Kodin ja koulun välinen yhteistyö ... 49
12 Arviointi ... 49
12.1 Arvioinnin luonne ja yleiset periaatteet ... 50
12.2 Arvioinnin kohteet ... 50
12.3 Opintojen aikainen arviointi ... 51
12.4 Arviointi lukuvuoden aikana ... 51
12.5 Arviointi lukuvuoden päättyessä ... 52
12.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana ... 52
12.7 Arviointi nivelkohdissa ... 53
12.8 Perusopetuksen päättöarviointi ... 54
12.9 Päättöarvosanan muodostaminen ... 54
12.10 Perusopetuksessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät ... 55
12.11 Valinnaisten aineiden arviointi ... 57
12.12 Tavoiteltavan käytöksen kriteeristö ... 57
13 Opetussuunnitelman arviointi ja seuranta ja opetussuunnitelman yhteys muihin suunnitelmiin arviointeihin ja kehittämistyöhön ... 58
14 Oppiaineet ... 59
14.1 Äidinkieli ja kirjallisuus ... 59
14.1.1 Kielikasvatus ... 59
14.1.2 Oppiaineen tehtävä ... 59
14.1.3 Vuosiluokat 1–2 ... 60
14.1.4 Vuosiluokat 3–6 ... 61
14.1.5 Vuosiluokat 7–9 ... 61
14.2 Suomen kieli ja kirjallisuus ... 63
14.2.1 Oppimäärän erityinen tehtävä ... 63
14.2.2 Vuosiluokat 1–2 ... 63
14.2.3 Vuosiluokat 3–6 ... 66
14.2.4 Vuosiluokat 7–9 ... 72
14.3 Suomi toisen kielenä ja kirjallisuus ... 78
14.4 Toinen kotimainen kieli ruotsi B1 oppimäärä ... 81
14.4.1 Oppiaineen tehtävä ... 81
14.4.2 Vuosiluokka 6 ... 82
14.4.3 Vuosiluokat 7–9 ... 85
14.5 Vieraat kielet ... 90
14.6 Englanti A1-oppimäärä ... 91
14.6.1 Oppiaineen tehtävä ... 91
14.6.2 Vuosiluokat 3–6 ... 91
14.6.3 Vuosiluokat 7–9 ... 96
14.7 Matematiikka ... 102
14.7.1 Oppiaineen tehtävä ... 102
14.7.2 Vuosiluokat 1–2 ... 102
14.7.3 Vuosiluokat 3–6 ... 105

14.7.4 Vuosiluokat 7–9 ... 115
14.8 Ympristöoppi ... 122
14.8.1 Oppiaineen tehtävä ... 122
14.8.2 Vuosiluokat 1–2 ... 123
14.8.3 Vuosiluokat 3–6 ... 127
14.9 Biologia ... 138
14.9.1 Oppiaineen tehtävä ... 138
14.9.2 Vuosiluokat 7–9 ... 138
14.10 Maantieto ... 144
14.10.1 Oppiaineen tehtävä ... 145
14.10.2 Vuosiluokat 7–9 ... 145
14.11 Fysiikka ... 150
14.11.1 Oppiaineen tehtävä ... 151
14.11.2 Vuosiluokat 7–9 ... 151
14.12 Kemia ... 157
14.12.1 Oppiaineen tehtävä ... 157
14.12.2 Vuosiluokat 7–9 ... 158
14.13 Terveystieto ... 165
14.13.1 Oppiaineen tehtävä ... 165
14.13.2 Vuosiluokat 7–8 ... 165
14.14 Uskonto ... 172
14.14.1 Oppiaineen tehtävä ... 172
14.14.2 Vuosiluokat 1–2 ... 172
14.14.3 Vuosiluokat 3–6 ... 174
14.14.4 Vuosiluokat 7–9 ... 179
14.15 Evankelisluterilainen uskonto ... 183
14.15.1 Vuosiluokat 1–2 ... 183
14.15.2 Vuosiluokat 3–6 ... 183
14.15.3 Vuosiluokat 7–9 ... 188
14.16 Elämänkatsomustieto ... 189
14.16.1 Oppiaineen tehtävä ... 189
14.16.2 Vuosiluokat 1–2 ... 189
14.16.3 Vuosiluokat 3–6 ... 191
14.16.4 Vuosiluokat 7–9 ... 196
14.17 Historia ... 200
14.17.1 Oppiaineen tehtävä ... 200
14.17.2 Vuosiluokat 5–6 ... 201
14.17.3 Vuosiluokat 7–8 ... 205
14.18 Yhteiskuntaoppi ... 208
14.18.1 Oppiaineen tehtävä ... 208
14.18.2 Vuosiluokat 5–6 ... 209
14.18.3 Vuosiluokan 9 opetus ... 213
14.19 Musiikki ... 216
14.19.1 Oppiaineen tehtävä ... 216
14.19.2 Vuosiluokat 1–2 ... 217
14.19.3 Vuosiluokat 3–6 ... 219
14.19.4 Vuosiluokat 7–9 ... 224
14.20 Kuvataide ... 230
14.20.1 Oppiaineen tehtävä ... 230
14.20.2 Vuosiluokat 1–2 ... 230

14.20.3 Vuosiluokat 3–6 ... 233
14.20.4 Vuosiluokat 7–9 ... 237
14.20.5 Taulukko: Kuvataiteen perusopetuksen sisältö- ja ilmiöalueet ... 241
14.21 Käsityö ... 243
14.21.1 Oppiaineen tehtävä ... 243
14.21.2 Vuosiluokat 1–2 ... 243
14.21.3 Vuosiluokat 3–6 ... 246
14.21.4 Vuosiluokka 7 ... 255
14.22 Liikunta ... 260
14.22.1 Oppiaineen tehtävä ... 260
14.22.2 Vuosiluokat 1–2 ... 261
14.22.3 Vuosiluokat 3–6 ... 263
14.22.4 Vuosiluokat 7–9 ... 269
14.23 Kotitalous ... 275
14.23.1 Oppiaineen tehtävä ... 275
14.23.2 Opetus vuosiluokalla 7 ... 275
14.24 Oppilaanohjaus ... 281
14.24.1 Oppiaineen tehtävä ... 281
14.24.2 Vuosiluokat 1–2 ... 281
14.24.3 Vuosiluokat 3–6 ... 282
14.24.4 Vuosiluokat 7–9 ... 282
15 Valinnaisaineet ... 295
15.1 Ilmaisutaito ... 295
15.2 Valinnainen matematiikka ... 296
15.3 Valinnainen vieras kieli, B2-oppimäärä, Saksa ja/tai Espanja ... 297
15.4 Valinnainen biologia ... 303
15.4.1 Vuosiluokka 8, Suomen luonto ... 303
15.4.2 Vuosiluokka 9, Elämä ja Evoluutio ... 304
15.5 Valinnainen liikunta ... 306
15.5.1 Vuosiluokat 5–6 ... 306
15.5.2 Vuosiluokat 8–9 ... 307
15.6 Tietotekniikka vuosiluokat 8–9 ... 307
15.7 Valinnainen musiikki ... 308
15.7.1 Vuosiluokat 5–6 ... 308
15.7.2 Vuosiluokat 8–9 ... 309
15.8 Valinnainen kuvataide ... 310
15.8.1 Vuosiluokat 5–6 ... 310
15.8.2 Vuosiluokat 8–9 ... 310
15.9 Valinnainen käsityö vuosiluokat 5–6 ... 311
15.10 Valinnainen kotitalous ... 313
15.10.1 Vuosiluokka 5–6 ... 313
15.10.2 Vuosiluokka 8–9 ... 315
15.11 Yrittäjyys, Nuori Yrittäjä, NY- yrityksen perustaminen, 9-luokka ... 320
16 Voimaantulo ... 320
Liite 1. Tuntijako ... 322
Liite 2. oppilashuoltosuunnitelma ... 324

1 Perusopetuksen järjestämisen säädösperusta

Perusopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet nousevat perustuslaista, perusopetuslaista ja -asetuksesta, valtioneuvoston asetuksista sekä opetussuunnitelman perusteista. Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut.

Tämä asiakirja on laadittu opetussuunnitelmaperusteita noudattaen.

Opetusta järjestävät koulut laativat opetussuunnitelmaan perustuvan perusopetusasetuksen 9 §:n mukaisen vuosittaisen suunnitelman.

Opettajan tulee opetuksessaan noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa.

2 Perusopetuksen arvoperusta

Perusopetus luo perustan oppilaiden yleissivistykselle. Se rakentuu yhteiselle arvoperustalle ja käsitykselle oppimisesta

Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

Perusopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä.

Pyhäjoella painotetaan koulutuksellista tasa-arvoa siten, että jokaiselle oppilaalle pyritään järjestämään hänen oppimisedellytystensä mukainen opetus esim. eriyttämällä ja tarjoamalla tarvittavat tukitoimet omassa kunnassa. Erityisopetusta järjestetään tarpeen mukaan ja kunnassa toimii myös toiminta-alueittain opiskelevien erityisluokka.

Oppilaskunnan toiminnan kautta oppilailla on jatkossa mahdollisuus vaikuttaa koulun arvomaailmaan.

Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia

Perusopetus tukee oppilaan kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Se rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle ja ohjaa niiden puolustamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen.

Perusopetus edistää hyvinvointia, demokratiaa ja aktiivista toimijuutta kansalaisyhteiskunnassa. Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää osaltaan taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Opetus on oppilaita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta.

Sivistykseen kuuluu myös pyrkimys itsesäätelyyn ja vastuuseen omasta kehittymisestä, koulun toiminnan tukemisesta sekä omasta ja muiden ihmisten hyvinvoinnista. Oppilaan kasvussa tulee tukea yhteisöllisyyttä ja kasvua yhteiskunnan jäseneksi. Tässä osallisuus on tärkeää. Oppilaskuntaa voidaan käyttää vaikuttamisen kanavana.

Pyhäjoella korostetaan erilaisuuden arvostamista, suvaitsevaisuutta ja välittämistä, joka näkyy koulun arjessa kaikkien tasavertaisena kohteluna. Pyhäjoella opetuksessa huomioidaan mahdollisimman hyvin oppilaan erilaiset kiinnostuksen kohteet, varataan aikaa kohdata jokainen oppilas ja olla läsnä (tukea, kuunnella ja kannustaa), kunnioitetaan erilaisia perhekulttuureja, kohdataan oppilas ystävällisesti ja arvostavasti ja tuetaan oppilaan terveen itsetunnon kasvua.

Kulttuurinen moninaisuus rikkautena

Perusopetus rakentuu moninaiselle suomalaiselle kulttuuriperinnölle. Se on muodostunut ja muotoutuu eri kulttuureiden vuorovaikutuksessa. Opetus tukee oppilaiden oman kulttuuri-identiteetin rakentumista ja kasvua aktiivisiksi toimijoiksi omassa kulttuurissaan ja yhteisössään sekä kiinnostusta muita kulttuureita kohtaan. Samalla opetus vahvistaa luovuutta ja kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta, edistää vuorovaikutusta kulttuurien sisällä ja niiden välillä ja luo siten pohjaa arvarvoperustakulttuurisesti kestävälle kehitykselle.

Eri kulttuuri- ja kielitaustoista tulevat ihmiset kohtaavat toisensa perusopetuksessa ja tutustuvat monenlaisiin tapoihin, yhteisöllisiin käytäntöihin ja katsomuksiin. Kulttuurista moninaisuutta voidaan edistää yhteistyöllä oman kunnan toimijoihin, lähikuntiin, muualle Suomeen, Eurooppaan ja koko maailmaan.

Perusopetus antaa perustan ihmisoikeuksia kunnioittavaan maailmankansalaisuuteen ja rohkaisee toimimaan myönteisten muutosten puolesta.

Pyhäjoella perusopetuksen tavoitteena on tutustuttaa oppilas paikalliseen kulttuuriperintöön ja sen erityispiirteisiin. Oppilaan on tärkeä ymmärtää kuka hän on ja missä hänen juurensa ovat. Tämä tukee heidän identiteettinsä muodostumista, kasvua monikulttuuriseen maailmaan ja kansainvälisyyteen. Suomalaista ja paikallista kulttuuriperintöä tuodaan esille koulussa erilaisten juhlien ja tapahtumien muodossa. Pyhäjoella eläminen on aina vaatinut ahkeruutta ja yritteliäisyyttä, oman ja toisen työn arvostamista, kunnioittavaa ja hyväksyvää suhtautumista uusiin ajatuksiin, ihmisiin ja ilmiöihin sekä sopeutuvuutta. Ihmiset ovat täällä aina tukeutuneet toisiinsa. Opetuksessa on pyrittävä kunnioittamaan erilaisista kulttuuritaustoista tulevia ihmisiä ja näkemään heidät yhteisön rikastuttajana.

Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Ihminen on osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tämän ymmärtäminen on keskeistä ihmisenä kasvussa. Perusopetuksessa tunnistetaan kestävän kehityksen ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys, toimitaan sen mukaisesti ja ohjataan oppilaita kestävän elämäntavan omaksumiseen.

Kestävä kehitys on myös sosiaalisesti kestävää kehitystä. Pyhäjoen kunnan koulut ovat osa kiusaamista ehkäisevää KIVA - projektia. Pyhäjoella toteutetussa arvoperustakyselyssä koettiin merkitykselliseksi turvallisen kouluympäristön merkitys ja kiusaamattomuus. Huoltajat painottivat empatiataitojen opettamisen merkitystä. Tunnetaitoja opetetaan koulussa esiopetuksesta lähtien. Ekologiseen kestävyyteen liittyen tutustutaan jätteiden käsittelyyn ja kierrätykseen vierailuiden ja vierailijoiden avulla. Omien valintojen kautta kaikki voivat vaikuttaa tulevaisuuteen kulutustottumuksillaan ja elämäntavoillaan. Oppilaita kasvatetaan perusteltuja valintoja tekevään kestävään kuluttajuuteen.

Pyhäjokea koskien on tehty ydinvoimalan rakentamisesta päätös. Peruskoulun aikana hankkeeseen tutustutaan ja pohditaan samalla eri energiamuotojen ympäristövaikutuksia pitkällä aikavälillä. Oppilaita ohjataan elektroniikan vastuulliseen ja kunnioittavaan käyttöön omassa elinympäristössä. Mikä on tuotteiden elinkaari? Miten sitä voidaan pidentää? Millaisia tuotteita kannattaa valita?

3 Perusopetuksen tehtävä ja tavoitteet

Perusopetus on koulutusjärjestelmän perusta ja samalla osa esiopetuksesta alkavaa koulutusjatkumoa. Perusopetuksen tehtävää voidaan tarkastella sen opetus- ja kasvatustehtävän, yhteiskunnallisentehtävän, kulttuuritehtävän sekä tulevaisuustehtävän näkökulmasta.

Perusopetuksen **opetus- ja kasvatustehtävä** on oppilaiden oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemista yhteistyössä kotien kanssa. Perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuden osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Se rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä. Opetus edistää osallisuutta ja kestävää elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen. Perusopetus kasvattaa oppilaita ihmisoikeuksien tuntemiseen, kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Perusopetuksen **yhteiskunnallisena tehtävänä** on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Perusopetuksen **kulttuuritehtävänä** on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Opetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana.

xxx

4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

4.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Perusopetuksen toimintakulttuurin periaatteiden tehtävänä on tukea opetuksen järjestäjiä ja kouluja toimintansa suuntaamisessa. Periaatteet on kuvattu ajatellen erityisesti koulun toimintaa.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on luoda edellytykset periaatteiden toteutumiselle kouluissa ja kehittää omaa toimintakulttuuriaan samassa suunnassa. Tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta ja kouluun kiinnittymistä tukevia ratkaisuja1 sekä hyvinvointia ja kestävää elämäntapaa. Periaatteiden toteuttamiseksi tarvitaan paikallisten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioon ottamista, yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa sekä oppilaiden aitoa mukanaoloa yhteisön kehittämisessä.

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Koulu toimii oppivana yhteisönä ja kannustaa kaikkia jäseniään oppimiseen. Oppiva yhteisö kehittyy dialogin avulla. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Tavoitteiden pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Sitä tukee kodeilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen. Pedagogisen ja jaetun johtamisen merkitys korostuu, ja johtaminen kohdistuu erityisesti oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksistä huolehtimiseen.

Oppiva yhteisö luo edellytyksiä yhdessä ja toinen toisiltaan oppimiseen. Se luo edellytyksiä myös tutkimiseen ja kokeilemiseen sekä innostumisen ja onnistumisen kokemuksiin. Yhteistyön lähtökohtana ovat yhteisön jäsenten hyvät yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, joita opitaan ennen kaikkea arjen luonnollisissa kohtaamisissa. Näissä aikuisten malli ja esimerkki ovat erityisen tärkeitä1.

Tunne- ja vuorovaikutustaidot ovat oppimisen tavoite eri oppiaineissa ja ne sisältyvät myös laaja- alaisen osaamisen kokonaisuuteen2. Oppituntien lisäksi tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu arkisissa tilanteissa on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria.

Yhteisö rohkaisee jokaista jäsentään yrittämään ja oppimaan myös virheistä. Se antaa sopivia haasteita ja tukee vahvuuksien löytämistä ja hyödyntämistä. Yhteisön jäseninä oppilaat voivat luoda myönteisen ja realistisen käsityksen itsestään ja kehittää luontaista kokeilun ja tutkimisen haluaan. Oppivassa yhteisössä ymmärretään fyysisen aktiivisuuden merkitys oppimiselle ja irrottaudutaan istuvasta elämäntavasta. Siinä arvostetaan työhön syventymistä, oppimisessa tarvittavaa ponnistelua ja työn loppuunsaattamista.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Oppivan yhteisön rakenteet ja käytännöt edistävät hyvinvointia ja turvallisuutta ja luovat siten edellytyksiä oppimiselle. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen koulutyöhön ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Oppilaiden vertaissuhteiden aktiivinen tukeminen, myönteiset yhteiset kokemukset ja merkityksellisyyden tunne yhteisön jäsenenä tukevat kouluun kiinnittymistä1. Toiminnassa otetaan huomioon yhteisön jäsenten yksilöllisyys ja tasa-arvoisuus sekä yhteisön tarpeet. Koulun käytännöt ovat joustavia ja mahdollistavat monipuolisen toiminnan. Liikkuminen sekä mielen hyvinvointia edistävät yhteiset toiminnat ovat luonteva osa jokaista koulupäivää. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa toimintakulttuuria.

Oppilailla on yhdenvertainen mahdollisuus saada ohjausta sekä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa sekä yksilöinä että ryhmän jäseninä. Yhteisössä arvostetaan hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä. Kiusaamista, häirintää3, väkivaltaa, rasismia tai muuta syrjintää ei hyväksytä ja epäasialliseen käytökseen puututaan. Koulutyössä pyritään arjen ennakoitavuuteen ja kiireettömyyteen. Kuulluksi tuleminen ja oikeudenmukaisuuden kokemus rakentavat luottamusta. Rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa.

Vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely

Vuorovaikutus, yhteistyö ja monipuolinen työskentely ovat yhteisön kaikkien jäsenten oppimista ja hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Oppiva yhteisö tunnistaa oppimisen ja tiedon rakentumisen moninaisuuden ja toimii joustavasti. Se rohkaisee kokeilemiseen ja antaa tilaa eri ikäkausille ja oppijoille tunnusomaiselle toiminnallisuudelle, luovalle työskentelylle, liikkumiselle, leikille ja elämyksille.

Koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti eri työtapoja ja oppimisympäristöjä ja työskentelyä pyritään säännöllisesti viemään ulos luokkahuoneesta. Luodaan mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun sekä yhteistyöhön koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Koulun aikuisten keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan kanssa tukevat oppilaiden kasvua hyvään vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Yhdessä tekeminen edistää oman erityislaadun tunnistamista ja taitoa työskennellä rakentavasti monenlaisten ihmisten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja monikanavaisuutta.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.

Yksi kulttuurisen moninaisuuden ilmentymä on monikielisyys. Jokainen yhteisö ja yhteisön jäsen on monikielinen. Eri kielten käyttö rinnakkain koulun arjessa nähdään luontevana ja kieliä arvostetaan. Kielitietoisessa yhteisössä keskustellaan kieliin ja kieliyhteisöihin kohdistuvista asenteista ja ymmärretään kielen keskeinen merkitys oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on oma kielensä, tekstikäytäntönsä ja käsitteistönsä. Eri tiedonalojen kielet ja symbolijärjestelmät avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Opetuksessa edetään arkikielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Kielitietoisessa koulussa jokainen aikuinen on kielellinen malli ja myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

Osallisuus ja demokraattinen toiminta

Oppivan yhteisön toimintatavat rakennetaan yhdessä. Osallisuutta edistävä, ihmisoikeuksia toteuttava ja demokraattinen toimintakulttuuri luo perustan oppilaiden kasvulle aktiivisiksi kansalaisiksi.

Oppilaat osallistuvat oman kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. He saavat kokemuksia kuulluiksi ja arvostetuiksi tulemisesta yhteisön jäseninä. Yhteisö kannustaa demokraattiseen vuoropuheluun ja osallistumiseen sekä luo niille toimintatapoja ja rakenteita. Oppilaskuntatoiminta tarjoaa yhden tärkeän väylän oppilaiden osallistumiselle. Muut toimintamuodot kuten tukioppilas- ja kummitoiminta, vapaaehtoistyö tai erilaiset kestävän kehityksen toiminnat täydentävät sitä. Samalla ne vahvistavat yhteistyötä ja vuorovaikutusta koko kouluyhteisössä. Yhteistyö eri hallinnonalojen, seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden toimijoiden kanssa syventää käsityksiä yhteiskunnasta ja kansalaisyhteiskunnassa toimimisesta. Yhteydet eri maissa toimivien koulujen kanssa lisäävät globalisoituneessa maailmassa toimimisen taitoja.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina riippumatta mistään henkilöön liittyvästä tekijästä. Samanarvoisuus ei merkitse samanlaisuutta. Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista.

Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy. Oppiva yhteisö edistää arvoillaan ja käytänteillään sukupuolten tasa-arvoa ja tukee oppilaita oman identiteetin rakentumisessa. Opetus on lähestymistavaltaan sukupuolitietoista. Yhteisö rohkaisee oppilaita tunnistamaan omat mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppimisympäristöjä, työtapoja ja opetusmateriaaleja valitsemalla ja kehittämällä luodaan näkyvyyttä inhimillisen moninaisuuden arvostamiselle.

Vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä.

Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea.

Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäseninä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

5 Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen

5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä

Arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri ilmenevät koulutyön käytännön järjestämisessä. Järjestämisen tulee edistää kasvatukselle ja opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja perusopetuksen tehtävän toteuttamista. Järjestämisellä luodaan edellytykset oppilaiden hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle sekä huolehditaan kouluyhteisön sujuvasta toiminnasta ja yhteistyöstä. Koulutyön käytännöt edistävät myös kestävää elämäntapaa.

Lähtökohtana on yhteinen vastuu ja huolenpito jokaisen hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Kasvatustyö ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. Hyvä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutussuhde edistää kouluun kiinnittymistä. Huoltajien ja muiden tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee tässä onnistumista.

Opetussuunnitelman mukainen opetus, ohjaus, opiskeluhuolto ja oppimisen tuki kaikkina koulupäivinä sekä turvallinen oppimisympäristö ovat jokaisen oppilaan oikeus. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilaan oikeudet toteutuvat ja huolehtii edellytysten luomisesta tätä edistävälle koulutyölle. Koulun johdolla on käytännön vastuu opetuksen, ohjaukseen, opiskeluhuollon ja oppimisen tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Tähän sisältyy myös ongelmien ja poissaolojen suunnitelmallinen ennaltaehkäisy, sekä kasvun ja oppimisen esteiden tunnistaminen ja poistaminen koulun toimintatavoista. Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajat vaikuttavat näihin pedagogisilla ja didaktisilla ratkaisuillaan ja ohjausotteellaan. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen, jokaisen oppilaan arvostaminen ja oikeudenmukainen kohtelu, mahdollisten vaikeuksien varhainen tunnistaminen sekä oppilaiden ohjaaminen ja tukeminen.

Opettaja huolehtii osaltaan siitä, että oppilaiden oikeus ohjaukseen sekä opetukselliseen ja opiskeluhuollollisen tukeen toteutuu. Tämä edellyttää vuorovaikutusta oppilaiden ja huoltajien kanssa, opettajien keskinäistä yhteistyötä ja erityisesti opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaisten kanssa tehtävää yhteistyötä.

Oppilailla on kouluyhteisön jäseninä oma vastuunsa. Se ilmenee säännöllisenä osallistumisena koulutyöhön, reiluna ja arvostavana suhtautumisena koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattamisena. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovituista tehtävistä huolehtiminen on koulutyössävälttämätöntä. Laki velvoittaa oppilaan osallistumaan perusopetukseen ja suorittamaan tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytymään asiallisesti. Oppilaan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Vapautus opetukseen osallistumisesta voidaan myöntää oppilaalle vain tilapäisesti erityisestä syystä. Koti ja koulu yhdessä ohjaavat oppilaita toimimaan lain edellyttämällä tavalla ja tukevat oppilaita näiden ponnisteluissa. Koulun tehtävänä on puuttua suunnitelmallisesti1 poissaoloihin ja auttaa oppilaita onnistumaan koulutyössään.

Kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen

Läsnäoloa tukeva koulun toimintakulttuuri edistää oppimista, osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia. Poissaolojen ehkäiseminen on keskeisessä asemassa suunniteltaessa poissaoloihin liittyviä toimenpiteitä ja toimintamalleja. Poissaolojen ehkäisemisessä kouluun kiinnittymistä ja läsnäoloa tuetaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaankin tasolla.

Koulussa opitaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä toimimisen taitoja osana oppiaineiden opetusta ja laaja-alaisen osaamisen kokonaisuutta. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua varten voidaan paikallisesti laajentaa esimerkiksi terveystiedon tai muiden aineiden oppimäärää.

Yhteisön kannustava ilmapiiri tukee oppilaiden aitoa toimijuutta sekä vertaissuhteiden muodostumista. Erityistä huomiota läsnäolon tukemiseen tulee kiinnittää opintojen nivelvaiheissa, jolloin kiinnittyminen uuteen yhteisöön on kesken.

Opiskeluhuolto on yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä, jonka avulla huolehditaan niin kouluyhteisön kuin yksittäisen oppilaan hyvinvoinnista ja oppimisesta. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on tärkeä osa koulun toimintakulttuuria ja arjen huolenpitoa, jonka avulla vahvistetaan oppilaan osallisuutta ja kokemusta kuulumisesta luokka- ja kouluyhteisöön. Opiskeluhuolto ulottuu kaikkeen koulutyöhön ja on kouluyhteisön aikuisten yhteinen tehtävä. Välittävä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä kiireettömyys ja kuulluksi tuleminen edistävät oppilaan kiinnittymistä yhteisöön. Poissaolojen ehkäisemistä, suunnitelmallista seurantaa ja niihin puuttumista koordinoi koulukohtainen opiskeluhuoltoryhmä osana yhteisöllisen opiskeluhuoltotyön kokonaisuutta. Yhteisöllisen työn suunnittelussa on tärkeää varmistaa oppilaiden ja huoltajien osallisuus.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeiden varhainen havaitseminen sekä riittävä ja oikea- aikainen tuki ehkäisee poissaoloja. Oppimisen sujuminen, onnistumiset ja kannustava palaute tukevat kouluun kiinnittymistä. Myös kiusaamisen, häirinnän, syrjinnän ja väkivallan ehkäiseminen ja niihin järjestelmällinen puuttuminen tukevat yksittäisen oppilaan ja koko yhteisön hyvinvointia ja kiinnittymistä koulutyöhön. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö, keskustelu läsnäolon merkityksestä ja tiedottaminen poissaolojen seurannasta ja puuttumisen käytännöistä tukee oppilaan läsnäoloa koulussa.

Poissaolojen seuranta ja niistä ilmoittaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa poissaoloja suunnitelmallisesti hyödyntäen koulutason tietoja. Opetuksen järjestäjä päättää poissaoloihin puuttumisen toimintamallissaan kenen tehtävänä ja miten on seurata koulun tasolla oppilaiden poissaoloja suunnitelmallisesti koulu-, luokka- ja yksilötasolla.

On tärkeää, että poissaoloihin reagoidaan varhain poissaolon syystä riippumatta. Poissaolosta ilmoitetaan huoltajalle tai muulle oppilaan lailliselle edustajalle mahdollisimman pian.1 Poissaolojen lisääntyessä tai pitkittyessä tulee olla viipymättä yhteydessä opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisiin. Poissaolojen kohdennetusta seurannasta sovitaan yksilöllisesti.

Poissaoloihin puuttuminen ja taustasyiden selvittäminen

Poissaolojen taustasyyt ovat moninaiset ja ne voivat liittyä niin yhteiskunnan, koulun, oppilaan kuin kodinkin tapahtumiin ja muutoksiin. Oppilaan kannalta tarkoituksenmukaisten tukitoimien tarjoamiseksi on hyvä selvittää poissaolojen taustasyitä siinä määrin kuin se on mahdollista.

Syiden selvittäminen ja vastuut sovitaan tiiviissä yhteistyössä oppilaan, huoltajien, opettajien ja opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisten kanssa. Opetuksen järjestäjän ja koulun tulee tunnistaa kouluun ja kouluyhteisöön liittyviä tekijöitä poissaolotilanteissa ja puuttua niihin.

Yksittäisen oppilaan poissaoloihin puututaan opetuksen järjestäjän tekemän poissaoloihin puuttumisen toimintamallin mukaisesti. Opettaja voi konsultoida yksittäisen oppilaan asiassa opiskeluhuoltopalveluiden ammattilaisia opiskeluhuollon tuen tarpeen arvioimiseksi ja tilanteen selvittämiseksi. Monialainen työskentely on tärkeää käynnistää mahdollisimman varhain.

Tarvittaessa kutsutaan koolle monialainen asiantuntijaryhmä (yksilökohtainen). Ryhmässä selvitetään oppilaan tuen tarvetta, järjestetään tukea ja seurataan tilannetta. Opiskeluhuoltopalveluista oppilas ohjataan tarvittaessa koulun ulkopuolisiin sosiaali- ja terveydenhuollonpalveluihin.

Oppilaan poissaolojen vähentämiseksi voidaan lisäksi tarvita oppilaan tarvitsemien oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimien päivittämistä. Mikäli oppilas ei terveydentilan tai painavan muun syyn vuoksi pysty kokonaan tai osittain osallistumaan lähiopetukseen, tulee viimesijaisena keinona harkita päätöksen tekemistä erityisistä opetusjärjestelyistä ja oppimissuunnitelmasta ja siitä, miten oppilaan opetus, oppimisen tuki ja arviointi järjestetään poissaolojakson aikana.

Tarvittaessa on otettava yhteyttä sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi tai tehtävä lastensuojeluilmoitus.

5.2 Yhteistyö

Opetustoimi ja koulu tekevät monipuolista yhteistyötä perusopetuksen yhtenäisyyden, eheyden ja laadun varmistamiseksi, toiminnan avoimuuden lisäämiseksi sekä oppilaiden oppimisen ja kasvun tukemiseksi. Yhteistyötä tarvitaan myös oppimisympäristöjen monipuolisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin turvaamiseksi. Yhteistyö on suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaiden osallisuus

Koulutyö järjestetään siten, että sen perustana on oppilaiden osallisuus ja kuulluksi tuleminen. Huolehditaan siitä, että oppilaat saavat kokemuksia yhteistyöstä ja demokraattisesta toiminnasta omassa opetusryhmässä, koulussa ja sen lähiympäristössä sekä erilaisissa verkostoissa.

Oppilaiden osallistuminen oman koulutyönsä ja ryhmänsä toiminnan suunnitteluun on luonteva tapa vahvistaa osallisuutta. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa oppilaiden osuus on tärkeä. Lisäksi oppilaita rohkaistaan vaikuttamaan myös koulun yhteisen toiminnan ja oppimisympäristön suunnitteluun ja kehittämiseen. Oppilaille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun . Oppilaat ovat myös mukana arvioimassa ja kehittämässä yhteistyötä.

Perusopetuslain mukaan koululla tulee olla sen oppilaista muodostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan ja sen toimielinten tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista. Se innostaa oppilaita esittämään näkemyksiään, toimimaan ja vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Oppilaskunta sekä koulun ja kunnan muut osallisuutta tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

Kodin ja koulun yhteistyö

Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyöllä tuetaan kasvatuksen ja opetuksen järjestämistä siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Huoltajien osallisuus sekä mahdollisuus olla mukana koulutyössä ja sen kehittämisessä on keskeinen osa koulun toimintakulttuuria. Kodin ja koulun kasvatusyhteistyö lisää oppilaan, luokan ja koko kouluyhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Hänen on myös huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Perusopetuslain mukaan oppivelvollisuuden voi suorittaa joko siten, että oppilas osallistuu opetukseen tai saa muulla tavalla perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan opetuksesta ja kasvatuksesta kouluyhteisön jäsenenä.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus sekä tiedon ja tuen tarpeet. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan koulun henkilöstön aloitteellisuutta ja henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa sekä muutoin monipuolista viestintää. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Voidakseen huolehtia kasvatustehtävästään huoltajan tulee saada tietoa lapsensa oppimisen ja kasvun edistymisestä sekä mahdollisista poissaoloista . Lisäksi huoltajan kanssa keskustellaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen tuesta ja oppilashuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista. Kannustavat ja oppilaan oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Säännöllisen palautteen avulla huoltaja voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Erityisen tärkeää yhteistyö on oppilaan koulupolun nivelvaiheissa sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Henkilökohtaisten ja ryhmätapaamisten lisäksi yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua koulun arkeen ja osallistua koulun toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen yhdessä koulun henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Yhteinen arvopohdinta luo perustaa yhteiselle kasvatustyölle. Kodin ja koulun yhteistyössä edistetään myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja luodaan pohjaa vanhempainyhdistystoiminnalle. Vanhempien verkostoituminen ja yhteinen toiminta vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea opettajien ja koulun työlle.

Koulun sisäinen yhteistyö ja yhteistyö muiden tahojen kanssa

Henkilöstön tiivis yhteistyö edesauttaa koulun kasvatus- ja opetustavoitteiden toteuttamista. Koulutyö järjestetään tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti yhdessä toimien ja työtä jakaen. Aikuisten yhteistyö, kuten samanaikaisopettajuus, mallintaa koulun toimintaa oppivana yhteisönä myös oppilaille. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa, oppimisen arvioinnissa ja tuessa sekä oppilashuollon toteuttamisessa.

Koulut tekevät myös keskinäistä yhteistyötä. Tavoitteena on edistää opetuksen kehittämistä ja yhtenäisyyttä sekä vahvistaa henkilöstön osaamista. Yhteistyötä tarvitaan perusopetuksen nivelvaiheissa ja oppilaiden siirtyessä koulusta toiseen. Usein myös eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon sujuva järjestäminen edellyttää hyvää koulujen välistä yhteistyötä. Toiminta paikallisissa, kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa edistää pedagogiikan kehittämistä.

Eheän oppimispolun varmistamiseksi koulu toimii yhteistyössä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Hyvä yhteistyö kerho- sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa edistää oppilaiden hyvinvointia. Yhteistyö nuoriso-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen, poliisin sekä seurakuntien, järjestöjen, yritysten ja muiden lähiympäristön toimijoiden kuten luontokoulujen, museoiden ja nuorisokeskusten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee koulun kasvatustehtävää.

5.3 Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi

myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitokeinoja. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä oppilaiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kasvatuskeskustelujen ja kurinpitomenettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan koulujen yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään koulukohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Myös oppilaan ikä ja kehitysvaihe otetaan huomioon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää oppilaita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla.

Opetuksen järjestäjä päättää suunnitelman laatimisesta ja valmisteluun osallistuvista tahoista. Oppilaille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun. Yhteistyö huoltajien ja muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajien kanssa tukee suunnitelman toteutumista. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä tai päivittämistä.

Pyhäjoen kunnan osalta tarkennukset löytyvät paikallisen opetussuunnitelman luvusta 6.5.

Opetuksen järjestämistapoja

Opetuksen järjestämisessä otetaan huomioon oppilaiden tarpeet ja olosuhteet sekä paikalliset mahdollisuudet. Näin pyritään löytämään oppimista ja hyvinvointia parhaiten edistäviä ratkaisuja.

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu

Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu on yksilöllisen opinnoissa etenemisen mahdollistava joustava järjestely. Vuosiluokkiin sitomatonta järjestelyä voidaan käyttää koko koulun, vain tiettyjen vuosiluokkien tai yksittäisten oppilaiden opiskelun järjestämisessä. Sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi lahjakkuutta tukevana tai opintojen keskeyttämistä ehkäisevänä toimintatapana.

Vuosiluokkiin sitomattoman opiskelun toteuttaminen edellyttää tätä koskevaa päätöstä opetussuunnitelmassa. Opetussuunnitelmassa päätetään tällöin, että eri oppiaineiden opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta kunkin oppilaan oman opinto-ohjelman mukaisesti. Oppilaan oma opinto-ohjelma rakentuu opetussuunnitelmassa määrätyistä opintokokonaisuuksista. Opintokokonaisuudet suunnitellaan eri oppiaineille määriteltyjen tavoitteiden ja sisältöjen pohjalta. Näiden opintokokonaisuuksien suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä opinnoissa etenemiselle ao. oppiaineessa ja opinnoissa kokonaisuutena. Opetussuunnitelmassa on määrättävä, mitkä opintokokonaisuudet ovat oppilaalle pakollisia ja mitkä valinnaisia. Oppilaan opintojen etenemistä ja opintokokonaisuuksien suorittamista tulee seurata säännöllisesti. Oppimisen arviointi oman opinto-ohjelman mukaan edettäessä käsitellään luvussa 6.

Vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua käytettäessä tuntijako sekä oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja niihin liittyvät sisällöt määritellään opintokokonaisuuksittain. Opintokokonaisuudet muodostetaan kussakin aineessa valtioneuvoston asetuksen määrittelemien tuntijaon nivelkohtien väliin muodostuvien vuosiluokkakokonaisuuksien pohjalta. Vuosiluokkakokonaisuudet voidaan jakaa kahdeksi tai useammaksi opintokokonaisuudeksi. Opintokokonaisuuksien sisältö voidaan myös muodostaa yhdistämällä eri oppiaineiden tavoitteita ja sisältöjä vuosiluokkakokonaisuuksien sisällä tai tarvittaessa yli tuntijaon nivelkohtien.

Tarvittaessa oman opinto-ohjelman mukaan etenemistä koskeva ratkaisu voidaan tehdä hallintopäätöksenä yksittäiselle oppilaalle myös perusopetuslain 18 §:n nojalla . Tällainen hallintopäätös on mahdollinen silloinkin, kun paikallista opetussuunnitelmaa ei ole laadittu vuosiluokkiin sitomatonta opiskelua varten. Oppilaalle tulee laatia oppimissuunnitelma. Siinä on mainittava opintokokonaisuudet, jotka sisältyvät oppilaan opinto-ohjelmaan sekä määriteltävä niiden suorittamisjärjestys, aikataulu ja mahdolliset erityistavoitteet.

Yhdysluokkaopetus

Yhdysluokalla tarkoitetaan opetusryhmää, jossa opiskelee eri vuosiluokilla olevia tai vuosiluokkiin sitomattomasti edettäessä eri-ikäisiä oppilaita. Yhdysluokka voidaan perustaa joko oppilasmäärän pienuuden vuoksi tai pedagogisista syistä. Opetus yhdysluokassa voidaan toteuttaa kokonaan oppilaiden vuosiluokkien mukaisesti tai osittain vuorokurssiperiaatetta noudattaen. Vuorokursseittain opiskeltaessa tulee huolehtia opiskeltavien sisältöjen jatkuvuudesta ja johdonmukaisesta etenemisestä. Erityisesti on huolehdittava oppilaiden opiskelutaitojen kehittymisestä. Mikäli yhdysluokan eri vuosiluokilla on joissakin oppiaineissa erilaiset viikkotuntimäärät, oppiaineiden vuosiviikkotunnit voidaan myös jakaa osiin ja siten tasata oppiaineiden opetustunnit. Oppiaineiden opetustunteja tasattaessa tulee aina turvata oppilaan oikeus opetussuunnitelmassa määriteltyyn kokonaistuntimäärään. Mikäli oppilas siirtyy vuorokurssiperiaatteen mukaisesta opiskelusta vuosiluokittain etenevään opiskeluryhmään, oppilaan opetus järjestetään yksilöllisesti mahdollisen puuttuvan oppimäärän tai sen osan suorittamiseksi.

Opiskelu yhdysluokassa voidaan toteuttaa myös vuosiluokkiin sitomattomana perusopetusasetuksen mukaisesti . Tällöin oppimäärä määritellään opetussuunnitelmassa opintokokonaisuuksina jakamatta sitä vuosiluokkiin. Vuosiluokkiin sitomaton opiskelu voi koskea kaikkia koulun oppilaita, tiettyä yhdysluokkaa tai yksittäisiä oppilaita.

Yhdysluokkaopetuksessa on hyvät edellytykset edistää opetuksen eheyttämistä ja käyttää monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Yhdysluokkaopetuksessa hyödynnetään erityisesti vertais- ja mallioppimisen mahdollisuuksia. Yhdysluokissa lähiopetusta voidaan tukea ja rikastaa myös etäyhteyksiä hyödyntäen.

Etäyhteyksiä hyödyntävä opetus

Perusopetuksessa voidaan hyödyntää etäyhteyden kautta tapahtuvaa opetusta ja näin täydentää opetusta sekä tarjota monipuolisia opiskelumahdollisuuksia eri oppiaineisiin. Etäyhteyden kautta annettavasta opetuksesta vastaa aina perusopetuksen järjestämisluvan saanut opetuksen järjestäjä. Opetustavan soveltuvuutta pohditaan erityisesti oppilaiden iän ja edellytysten näkökulmasta.

Etäyhteyksillä voidaan tukea erityisesti harvemmin opiskeltujen kielten ja uskontojen sekä valinnaisten aineiden opetusta. Etäyhteyksiä hyödyntävällä opetuksella edistetään oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia monipuoliseen ja laadukkaaseen perusopetukseen koulun koosta ja sijainnista riippumatta. Etäyhteyksien käyttö lisää osaltaan koulun toiminnan ekologista kestävyyttä.

Etäyhteyksiä hyödyntämällä opetusta voidaan sekä eriyttää että eheyttää. Opetuksella voidaan vastata oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin - tarjota erityislahjakkuuden kehittymistä tukevaa opetusta, syventää koulun tarjoamaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea tai huolehtia opetuksesta joissakin poikkeustilanteissa, esimerkiksi oppilaan pitkän sairausjakson aikana. Etäyhteyksien ja erilaisten opetusteknologioiden käyttö monipuolistavat oppimisympäristöjä. Tällöin voidaan käyttää eri opettajien osaamista sekä koulun yhteistyökumppaneiden ja mahdollisten kansainvälisten verkostojen asiantuntemusta oppilaiden tarpeiden ja opetuksen tavoitteiden mukaisesti.

Oppimisympäristön turvallisuudesta sekä oppilaiden valvonnasta ja ohjauksesta huolehditaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissakin opetustilanteissa. Opetusryhmällä tulee olla turvallisuudesta ja hyvinvoinnista vastaava opettaja ja oppilaiden mahdollisuudet oppimista edistävään vuorovaikutukseen tulee turvata. Oppilaiden tarpeet huomioonottavalla ja opetusteknologian mahdollisuuksia hyödyntävällä pedagogisella suunnittelulla varmistetaan opetuksen laadukas toteuttaminen. Tekijänoikeuksia koskevan lainsäädännön toteutumiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Joustava perusopetus

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa . Tässä käytetään joustavan perusopetuksen toiminnasta nimitystä joustava perusopetus. Opetus toteutetaan perusopetusta koskevien säädösten ja opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Joustavalla perusopetuksella pyritään vähentämään perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäisemään syrjäytymistä . Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi oppilaita tuetaan, kun he siirtyvät seuraavaan koulutusvaiheeseen ja edistetään heidän valmiuksiaan menestyä opiskelussa.

Joustava perusopetus on tarkoitettu niille 7–9-luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja heikko opiskelumotivaatio sekä oppilaille, joiden arvioidaan olevan vaarassa syrjäytyä jatkokoulutuksesta ja työelämästä.

Opetuksessa korostuu moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö. Yhteistyöhön voivat osallistua myös ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat. Joustavaa perusopetusta suunnittelemaan ja organisoimaan voidaan muodostaa ohjausryhmä.

Koulun toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään niin, että ne vastaavat joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla lisätään oppilaiden osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta kouluyhteisössä sekä vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä. Opetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

Joustava perusopetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen . Opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä ammattilainen. Opetusta voidaan tarvittaessa antaa osittain myös muun opetusryhmän yhteydessä.

Opetus toteutetaan lähiopetuksena koulussa sekä ohjattuna opiskeluna työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä. Opiskelu koulun ulkopuolella on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Näiden jaksojen aikana oppilailla on oikeus opettajan antamaan ohjaukseen ja opetukseen. Oppilaille annetaan opetussuunnitelman mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen oppimistehtävistä otetaan huomioon oppilaan arvioinnissa. Työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä oppilaiden kanssa työskentelevä henkilöstö tulee perehdyttää työturvallisuuteen, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin sekä muihin tarvittaviin säädöksiin.

Oppilas valitaan joustavaan perusopetukseen oppilaan tai huoltajan hakemuksesta. Oppilaita valittaessa heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä. Oppilasvalinnasta tehdään hallintopäätös joka valmistellaan moniammatillisesti. Jos yksittäinen oppilas siirtyy pois joustavasta perusopetuksesta ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään joustavan perusopetuksen päättymisestä hallintopäätös.

Joustavan perusopetuksen oppilaalla on oikeus säädösten mukaiseen oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, ohjaukseen ja oppilashuoltoon. Oppilas voi tarvitessaan saada yleistä tai tehostettua tukea. Poikkeuksellisesti joustavaan perusopetukseen voidaan ottaa myös erityistä tukea saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan opetuksessa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan pitää oppilaan edun mukaisena.

Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai tarkistetaan hänelle jo aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Se sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostetun tuen aikana laadittava oppimissuunnitelma. Lisäksi oppimissuunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetukseen liittyvät erityispiirteet, kuten opetuksen järjestäminen koulun ulkopuolisissa oppimisympäristöissä. Mikäli oppilas saa erityistä tukea, joustava perusopetus kuvataan vastaavalla tavalla henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa eli HOJKSissa.

Opetus erityisissä tilanteissa

Oppilaan opetuksen järjestäminen ja oppilaan tarvitsema tuki edellyttää erityistä pohdintaa esimerkiksi oppilaan sairastuessa vakavasti tai vaikeassa elämäntilanteessa. Perusopetusta voidaan tällöin järjestää muun muassa sairaalaopetuksena, koulukodissa, vastaanottokodissa tai -keskuksessa taikka vankilassa tai muussa rangaistuslaitoksessa annettavana opetuksena.

Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se oppilaan terveys huomioon ottaen on mahdollista. Hoidosta vastaavan sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle erikoissairaanhoidossa olevalle oppivelvolliselle oppilaalle opetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua, jos opetuksen järjestäminen muutoin ei ole perusopetuslain tai muun lain mukaisista tukitoimista huolimatta oppilaan edun mukaista. Myös kunta, jossa on erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voi järjestää opetusta erikoissairaanhoidossa olevalle oppilaalle. Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksessa yhdistyvät oppimista ja koulunkäyntiä ylläpitävä sekä oppilaan hoitotavoitteita tukeva kokonaiskuntoutuksellinen tavoite. Oppilaan opetuksen järjestäjä ja sairaalan sijaintikunta sopivat ja järjestävät moniammatillisessa yhteistyössä siirtymisen kannalta välttämättömän tuen sairaalaopetukseen tai sieltä takaisin omaan kouluun siirtyvälle oppilaalle. Sairaalaopetuksessa voidaan hyödyntää myös etäyhteyksien kautta tapahtuvaa opetusta. Oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan kotikuntakorvauksen sairaalakoulussa olevista oppilaista.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa se kunta, johon lapsi on sijoitettu. Lastensuojelulaitokseen sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa laitoksessa toimiva koulu, jos laitoksella on opetuksen järjestämislupa. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen oppilaiden kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus. Oppivelvollisuusikäisten vankilaopetuksesta vastaa se kunta, jossa vankila sijaitsee.

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

5.4 Opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukeva muu toiminta

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa . Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Myös kouluruokailu, välituntitoiminta sekä koulun päivänavaukset, juhlat, retket, opintokäynnit ja leirikoulut sekä mahdollisuuksien mukaan koulumatkat järjestetään siten, että ne tukevat oppilaiden oppimiselle, monipuoliselle kehittymiselle ja hyvinvoinnille asetettuja tavoitteita. Ne myös osaltaan vahvistavat kokemusta hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä ja tekevät mahdolliseksi oppilaiden näkökulmasta eheän, vireyttä vahvistavan ja vaihtelevan päivän. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään toimintaa ohjaavat tavoitteet ja järjestämisen periaatteet. Koulukohtaisesta järjestämisestä päätetään lukuvuosisuunnitelmassa.

Koulun kerhotoiminta

Kerhotoiminta on oppituntien ulkopuolista toimintaa, jonka lähtökohtana ovat koulun kasvatukselliset, opetukselliset ja ohjaukselliset tavoitteet. Se on osa maksutonta perusopetusta ja rakentaa omalta osaltaan toiminnan yhteisöllisyyttä ja rikastuttaa koulun toimintakulttuuria. Kerhotoiminnan tehtävä on tukea oppilaiden monipuolista kasvua ja kehitystä. Kerhot tarjoavat oppilaille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin harrastuksiin. Tavoitteena on lisätä harrastuneisuutta sekä tuottaa yhdessä tekemisen, osaamisen, onnistumisen ja ilon kokemuksia. Kerhotoiminnassa oppilaat saavat tilaisuuksia koulussa opitun soveltamiseen, luovaan toimintaan ja monimuotoiseen vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppilaiden kanssa. Kerhot voivat lisätä oppilaiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä arjen hallintaa ja turvallisuutta.

Joustavilla kerhotoiminnan ratkaisuilla tuetaan oppilaan päivän kokonaisuutta. Kerhotoiminnan järjestämis- ja toteuttamistapoja kehitetään ja oppimisympäristöä muokataan harrastuneisuutta tukevaksi. Oppilaiden osuutta kerhotoiminnan suunnittelussa lisätään. Kerhotoiminnan järjestäminen tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa myös kodin ja koulun kasvatusyhteistyötä sekä yhteistyötä ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä eri hallintokuntien, yhteisöjen, yritysten ja järjestöjen sekä koulun muiden sidosryhmien osaamista.

Koulun kirjastotoiminta

Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää koulukirjastotoimintaa ja toteuttaa sitä yhteistyössä lähikirjaston ja muiden kirjastojen kanssa. Kirjastotoiminnalla vahvistetaan oppilaiden yleissivistyksen ja maailmankuvan laajenemista ja avartumista. Monimuotoinen koulukirjastotoiminta tukee oppimiskäsityksen toteutumista aidoissa oppimistilanteissa ja luo oppilaille mahdollisuuksia monenlaisten vastuutehtävien hoitamiseen. Koulun kirjasto ja muut kirjastot tarjoavat aktivoivia ja virikkeisiä oppimisympäristöjä sekä monipuolisia työtapoja. Kirjastotoiminnan tehtävänä on kannustaa oppilaita omaehtoiseen lukemiseen ja omiin lukuvalintoihin, tyydyttää heidän tiedonhaluaan, kannustaa hakemaan tietoa eri lähteistä ja arvioimaan tietolähteitä. Toiminta lisää mahdollisuuksia opetuksen eriyttämiseen, oppilaiden yksilöllisten kiinnostusten mukaiseen työskentelyyn sekä yhteistyöhön kotien kanssa. Yhdessä koulu ja kirjasto ohjaavat elinikäiseen oppimiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

Kouluruokailu

Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalle on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä ja ohjattuna ruokailuna. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokailuhetkillä on tärkeä virkistystehtävä ja niillä edistetään kestävää elämäntapaa, kulttuurista osaamista sekä ruoka- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oikea-aikainen ja kiireetön ruokailu ja mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Viihtyisä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko kouluyhteisössä.

Kouluruokailu on oppilaille tärkeä osa koulupäivää. Oppilaita kannustetaan osallistumaan kouluruokailun ja etenkin ruokailuhetkien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Opettajat huolehtivat ruokailun yhteydessä annettavasta ohjauksesta ja kasvatuksesta yhdessä koulun muiden aikuisten kanssa. Kouluruokailun tavoitteista ja järjestämisestä keskustellaan kotien kanssa ja yhdessä tuetaan oppilaiden kehitystä. Kouluruokailuun osallistumista sekä ruoan ja ruokailutilanteen laatua seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Opetushenkilöstö ja ruokailusta vastaava henkilöstö tekevät yhteistyötä kouluruokailun järjestämisessä ja toiminnan kehittämisessä. Mikäli oppilaalla on yksilöllisiä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyviä tarpeita, tulee oppilaan, huoltajan, ruokailusta vastaavan henkilöstön ja kouluterveydenhuollon sopia yhdessä ruokailuun liittyvistä tukitoimista ja seurannasta.

Välitunnit, päivänavaukset ja muut koulun yhteiset tapahtumat

Perusopetusasetuksen mukaan opetukseen tulee käyttää tuntia kohti vähintään 45 minuuttia ja opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Osa työajasta voidaan käyttää työelämään tutustuttamiseen sekä lukuvuoden päättäjäisiin ja muihin yhteisiin tapahtumiin. Säännös luo edellytykset koulupäivän monenlaiseen rytmittämiseen sekä välituntien järjestämiseen oppilaiden hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisiä tapahtumia voivat olla muun muassa koulun juhlat, teemapäivät ja retket. Opintokäynnit ja leirikoulut voivat koskea koko kouluyhteisöä tai vain joitakin tai jotakin opetusryhmää. Myös niissä hyödynnetään perusopetusasetuksen mukaista koulutyön joustavan järjestämisen mahdollisuutta. Päivän työ aloitetaan lyhyellä päivänavauksella .

Koulun yhteisöllisyyden ja oppilaiden terveen kehityksen, sosiaalisten suhteiden sekä opiskelussa jaksamisen kannalta välitunnit, päivänavaukset ja monenlaiset yhteiset tapahtumat ovat tärkeitä. Niitä hyödynnetään myös osana monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Ne vahvistavat oppilaiden laaja-alaista osaamista ja tekevät näkyväksi koulun kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta. Opintokäynnit ja leirikoulut puolestaan tarjoavat mahdollisuuksia oppimisympäristön laajentamiseen ja oppimiseen autenttisissa tilanteissa sekä yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa.

Opetuksen järjestäjällä on paljon harkintavaltaa sen suhteen, miten koulupäivä jaetaan opetusjaksoihin ja välitunteihin, mitä muuta toimintaa koulupäiviin sisältyy ja millaisia toimintamuotoja käytetään. Ratkaisut muokkaavat koulun toimintakulttuuria. Niitä tehtäessä otetaan huomioon perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet.

Koulumatkat ja koulukuljetukset

Oppilaita kannustetaan kulkemaan koulumatkat terveyttä ja kuntoa edistävällä tavalla. Heitä opastetaan sekä itsenäisesti että koulukuljetuksin liikuttaessa huolehtimaan omasta ja muiden turvallisuudesta ja käyttäytymään matkaa tehdessään hyvin.

Koulukuljetuksen odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla menettelytavoista ja vastuuhenkilöistä. Niistä sekä kuljetusjärjestelyistä tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Koulun tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta, koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta, väkivallasta tai häirinnästä tekoihin syyllistyneiden sekä niiden kohteina olleiden oppilaiden huoltajille ja tarvittaessa tukea huoltajia asian selvittämisessä .

5.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Koulutyön käytännön järjestämisestä päätettäessä kiinnitetään huomiota siihen, että ratkaisut tukevat kasvatuksen ja opetuksen tavoitteiden saavuttamista ja edistävät perusopetuksen yhtenäisyyttä rakentavaa toimintakulttuuria. Opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti kaikkien tässä käsiteltävien asioiden osalta koulukohtaiset ratkaisut, työn- ja vastuunjako sekä muu käytännön toteutus täsmennetään koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Yhteinen vastuu koulupäivästä ja yhteistyö sekä poissaolojen ehkäiseminen, suunnitelmallinen seuraaminen ja poissaoloihin puuttuminen

Hyvän ja turvallisen koulupäivän luomiseksi Pyhäjoella on laajan yhteisen pohdinnan tuloksena syntynyt malli, johon on tiivistetty meille tärkeät asiat. Näitä pohditaan ja nostetaan arjessa esiin sekä aikuisten että oppilaiden kanssa.

Kouluun kiinnittymistä, koululäsnäoloa ja vertaissuhteita tuetaan ja poissaoloja ehkäistään panostamalla turvallisen ilmapiirin luomiseen, tutustumiseen ja ryhmäytymiseen sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen opiskeluun. Tähän varataan aikaa esimerkiksi säännöllisten luokanopettajan tai -valvojan tuokioiden muodossa. Tuokioissa voi olla mukana myös oppilashuollon, nuorisotoimen tms. henkilökuntaa. Pyhäjoella on käytössä myös KIVA-koulu-ohjelma, jossa harjoitellaan näitä asioita. Luottamuksellisia ja välittömiä suhteita kotien kanssa ylläpidetään esimerkiksi säännöllisillä tapaamisilla (vähintään kerran vuodessa) ja avoimella keskustelulla. Tavoitteena on yhdessä tukea oppilaan opiskelua ja kouluun kiinnittymistä.

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on laatinut vuosikellon, jossa nostetaan lukuvuoden mittaan esiin erilaisia aiheeseen liittyviä teemoja. Toteutus ja yhteistyökumppanit tarkennetaan vuosittain yhteistyössä oppilaiden ja vanhempien kanssa. Vuosikello julkaistaan koulun nettisivuilla. Oppilaat pääsevät vaikuttamaan koulun asioihin ja järjestämään yhteishenkeä kohottavaa toimintaa myös kaikilla kouluilla toimivien oppilaskunnanhallitusten kautta. Yläluokilla toimivat tukioppilaat keskittyvät pääasiassa 7.-luokkalaisten tukemiseen, mutta järjestävät mukavaa yhteishenkeä kohottavaa tekemistä myös koko koululle.

Päävastuu oppilaan poissaolojen seuraamisesta on luokanopettajalla tai -valvojalla. Tarvittaessa tiiviissä yhteistyössä erityisopettajan kanssa. Oppilaiden poissaoloja seurataan Wilma-järjestelmän kautta. Wilma-järjestelmässä on omat merkintänsä erityyppisille poissaoloille ja niitä käytetään, jotta poissaoloja pystytään seuraamaan monipuolisesti. Wilma hälyttää poissaolon puuttumisen mallissa määriteltyjen rajojen ylittyessä. Hälytys velvoittaa luokanopettajaa tai -valvojaa toimimaan poissaolon puuttumisen mallissa määriteltyjen toimenpiteiden mukaisesti. Koulun tasolla oppilaiden poissaoloja seuraavat myös laaja-alaiset erityisopettajat sekä rehtori/koulunjohtaja, joille Wilma-hälytys myös ohjautuu. Tarvittaessa he voivat konsultoida asiasta oppilashuoltoa.

Suunnitelmallinen puuttuminen poissaoloihin, työnjako ja vastuut

Pyhäjoen kunnassa on käytössä poissaolojen puuttumisen malli "poissaolon portaat", jossa kuvaillaan pääpiirteet poissaolojen ennaltaehkäisemiseksi ja seuraamiseksi sekä tukitoimet poissaolojen lisääntyessä. Poissaolon portaat käydään läpi ja niistä tiedotetaan koulun henkilökuntaa ja oppilaiden huoltajia jokaisen lukuvuoden alussa ja tarpeen vaatiessa myös lukuvuoden aikana. Malli on kaikkien nähtävillä Saaren koulun nettisivuilla. Henkilökunnan tiedotus tapahtuu syyslukukauden alussa yhteisessä Veso-päivässä. Kesken lukuvuoden aloittavien opettajien tiedotuksesta huolehtii perehdytystiimi. Huoltajien tiedotuksesta huolehtii luokanopettaja/-valvoja. Mallin toimivuutta arvioidaan säännöllisesti vuosittain tehtävän koulutyytyväisyyskyselyn yhteydessä. Koulutyytyväisyyskyselyyn osallistuvat koulun henkilökunta, huoltajat sekä oppilaat. Mallia päivitetään, mikäli puutteita ilmenee.

Syksyllä pidetään laajennetun koulukohtaisen opiskeluhuoltoryhmän palaveri, jossa on mukana myös oppilaiden ja vanhempien edustajia. Tässä palaverissa käydään läpi poissaoloihin puuttumisen malli ja yhteisöllisen opiskeluhuollon vuosikello sekä suunnitellaan lukuvuosikohtaiset tarkennukset. Käydään myös läpi mahdollinen edellistä lukuvuotta koskeva palaute ja otetaan kehitysehdotukset huomioon. Säännöllisissä yhteisöllisen oppilashuollon palavereissa sovitaan mahdollisista muutoksista ja tarkennuksista olemassa oleviin malleihin.

Poissaolon portaissa on viisi tasoa, jotka etenevät poissaoloprosenttien mukaan. Ensimmäisessä tasossa toimenpiteet ovat ennaltaehkäiseviä, eikä poissaoloja vielä juurikaan ole. Nämä toimenpiteet suuntautuvat kaikkiin oppilaisiin. Yhteisöllinen oppilashuolto on merkittävässä osassa huolehtimassa oppilaiden osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisäämisestä. Koko koulun henkilökunta huolehtii siitä, että oppilaat tulevat arjessa kohdatuiksi. Pyritään kodin ja koulun väliseen sujuvaan yhteistyöhön ja oppilaiden läsnäoloa seurataan aktiivisesti päivittäin.

Kiinnitetään huomiota merkkeihin, jotka ovat syitä huolestua oppilaan poissaoloista, jotta niihin voitaisiin puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tällaisia merkkejä voivat olla muun muassa: jatkuvat myöhästelyt, poissaolot keskittyvät tietyille oppitunneille tai viikonpäiville, toistuvat fyysiset tai psyykkiset oireet (esimerkiksi pääkipu, mahakipu/sairastelu, ahdistus), luvattomat poissaolot, opintosuoritusten äkillinen aleneminen tai keskiarvon aleneminen 0,5 tai enemmän. Nämä ovat syitä, jolloin poissaolon puuttumisessa siirrytään seuraavalle tasolle. Tällöin luokanopettaja/-valvoja keskustelee poissaolon syistä sekä oppilaan että hänen huoltajiensa kanssa poissaoloista sekä niiden syistä. Tässä vaiheessa voidaan pyytää konsultaatiota myös oppilashuollosta. Keskustelussa voidaan myös miettiä tarvitaanko oppimiseen ja opiskeluun lisää tukea.

Poissaolojen jatkuessa (poissaoloja 10-20%) luokanopettaja/-valvoja konsultoi oppilaan ja huoltajien luvalla opiskeluhuoltoa. Tässä vaiheessa oppilas ohjataan tarvittavan palvelun piiriin ja tarvittaessa kootaan monialainen asiantuntijaryhmä, jossa yhdessä keskustellen pohditaan ratkaisuja tilanteeseen. Selvitetään myös poissaolojen juurisyitä, johon käytetään apuna SRAS-R -kyselylomaketta. Kartoitetaan myös pedagogisen tuen tarvetta ja koulunkäynnin tukemiseksi siirrytään tehostettuun tukeen. Laaditaan oppimissuunnitelma, johon kirjataan yksilölliset ratkaisut koulunkäynnin tukemiseksi. Tässä vaiheessa oppilaan poissaoloja seurataan jatkuvasti, jotta tarvittaessa tukitoimia voidaan tarkentaa.

Jos oppilaalla on poissaoloja yli 20% siirrytään poissaolojen portailla tasolle neljä. Luokanopettaja/-valvoja kokoaa oppilaan ja huoltajien luvalla monialaisen asiantuntijaryhmän, johon voi kuulua tarvittaessa myös koulun ulkopuolisia tahoja (esimerkiksi. sosiaalitoimi, lastensuojelu, OYS, sairaalakoulu). Tässä vaiheessa käydään läpi tilannekatsaus tarvittavien tukitoimien saatavuudesta ja toimivuudesta sekä tehdään toimintasuunnitelma tilanteen edistämiseksi ja sovitaan työnjako, jossa määritellään vastuut asioiden hoitamisesta. Koulunkäynnin tukemisessa siirrytään erityiseen tukeen ja oppilaalle tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS, johon kirjataan kouluun suunnitellut tukitoimet (esimerkiksi vuosiluokkiin sitomaton opetussuunnitelma eli VSOP tai erityiset opetusjärjestelyt). Viimeistään tässä vaiheessa tehdään sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto tai lastensuojeluilmoitus, jotta perheelle saataisiin riittävät tukitoimet tilanteeseen. Opettaja voi pyytää tähän tarvittaessa apua opiskeluhuollolta. Oppilaan poissaoloja seurataan tässä vaiheessa systemaattisesti, jotta tukitoimia voidaan tarpeen vaatiessa päivittää.

Jos oppilaan poissaolot jatkuvat vahvoista tukitoimista huolimatta poissaolon portailla siirrytään tasolle viisi. Tässä vaiheessa monialaista työtä jatketaan myös koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Koulunkäynnin etenemisen turvaamiseksi mietitään vaihtoehtoisia opetuksen järjestämistapoja, kuten vuosiluokkiin sitomatonta opetussuunnitelmaa eli VSOP:ta tai erityisiä opetusjärjestelyjä (esimerkiksi lyhennetty kouluviikko/-päivä, kotona opiskelu, yksilöllistetyt oppisisällöt). Oppilaalle nimetään koulun sisältä tukihenkilö, joka auttaa oppilasta kiinnittymään uudelleen kouluun ja palaamaan opintojensa pariin. Poissaoloja seurataan tässä vaiheessa myös systemaattisesti.

Jos oppilas kieltäytyy kokonaan tulemasta kouluun, luokanopettaja/-valvoja keskustelee oppilaan ja huoltajan kanssa ja konsultoi oppilashuoltoa, vaikka poissaoloprosentit eivät vielä ylittyisikään. Poissaolon portaat määrittelee raamit, jolloin luokanopettajalla/-valvojalla on velvollisuus viimeistään toimia poissaoloihin puuttumiseksi, mutta jos huoli poissaoloista herää ennen kuin yksikään taso on täyttynyt, voi luokanopettaja/-valvoja toimia jo aikaisemmin ja olla yhteydessä oppilaaseen sekä huoltajiin, tarvittaessa konsultoida oppilashuoltoa.

Oppilaiden poissaolojen ehkäisemistä sekä niiden seurantaa koskee kolmiportainen tuki. Poissaolojen ehkäiseminen kuuluu kaikille suunnattuun yleiseen tukeen. Jos poissaolot ylittävät tietyn rajan koulunkäynnin tukemisessa siirrytään tehostettuun tukeen. Suunnitelma poissaolojen vähentämiseksi ja koulunkäynnin tukemiseksi kirjataan oppilaan oppimissuunnitelmaan. Jos poissaolot jatkuvat tehostetusta tuesta huolimatta koulunkäynnin tukemisessa siirrytään erityiseen tukeen. Suunnitelma poissaolojen vähentämiseksi ja koulunkäynnin tukemiseksi kirjataan oppilaan henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS).

Opiskeluhuoltopalvelut osana poissaolojen ehkäisyä ja niihin puuttumista

https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2022/pikaopas-opiskeluhuollon-jarjestamiseen-vuonna-2023-julkaistu

Opetuksen järjestäjä eli opetustoimi sekä sosiaali- ja terveystoimi toteuttavat opiskeluhuoltoa suunnitelmallisena monialaisena yhteistyönä. Yhteisöllistä ennaltaehkäisevää opiskeluhuoltoa toteuttaa koko koulun henkilökunta. Yksilökohtaista opiskeluhuoltoa toteuttaa opiskeluhuolto ja myös opettajat silloin, kun he ovat monialaisen asiantuntijaryhmän jäseniä. Tärkeää on yhdessä tekeminen oppilaiden / opiskelijoiden, huoltajien, opettajien / luokanvalvojien ja tarvittaessa muiden tahojen kanssa.

Opiskeluhuoltopalveluihin kuuluu kouluterveydenhuolto, koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut. Opiskeluhuoltotyön tavoitteena on edistää, ylläpitää ja tukea opiskelijan kokonaisvaltaista hyvää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä oppimista, koulunkäyntiä ja opiskelua.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan sekä ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena työskentelynä. Yhteisöllisen työn muotoja ovat mm. osallistuminen koulukohtaiseeen opiskeluhuoltotyöryhmään, jossa suunnitellaan kouluyhteisön hyvinvointia, yhteisöllisyyttä, viihtyvyyttä ja turvallisuutta lisääviä ja ylläpitäviä toimia. Opiskeluhuollon työntekijät voivat pitää myös tunteja esim. tunne- ja vuorovaikutustaitoihin (Askeleittain- ohjelma, Oulun turvataito-ohjelma), mediakasvatukseen, kiusaamiseen ehkäisemiseen tai terveisiin elämäntapoihin liittyen. Ennaltaehkäisevä työ on ensisijaista opiskelijan kouluun kiinnittymisen ja poissaolojen ehkäisemisen kannalta.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto sisältää yksittäisen opiskelijan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin sekä oppimisen tukemista. Työmuotoina on oppilaan kahdenkeskiset tapaamiset oppilaan kanssa, huoltajien ja perheen tapaamiset sekä yksilökohtaiset monialaiset asiantuntijaryhmät yhdessä opettajien ja mahdollisesti muiden yhteistyökumppaneiden, (kuten esim. perhe- ja sosiaalipalveluiden työntekijöiden) kanssa.

Monialaisen yhteistyön merkitys korostuu koulupoissaolojen ennaltaehkäisyssä sekä koulupoissaolijoiden kohdalla. Opiskeluhuollon roolina on koulupoissaolojen juurisyiden selvittäminen mahdollisimman varhai yhteistyössä opiskelijan, hänen vanhempiensa ja opettajan / luokanvalvojan kanssa. Joskus vanhempien kuulluksi tuleminen onnistuu parhaiten koulun ulkopuolisten, perhe- ja sosiaalipalvelukeskusten työntekijöiden avulla. Yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon kuuluu psyykkisten ja sosiaalisten valmiuksien tukeminen kuten tukea antavat yksilökeskustelut ja ohjaukset.

Koulupoissaolojen taustasyyt voivat olla moninaisia kuten fyysisiä, psyykkisiä tai sosiaalisia (esim. masennus, sosiaalisten tilanteiden pelko, haasteet koulukavereiden tai opettajien kanssa, haasteet perheessä tai kavereiden kanssa). Opiskeluhuollon työntekijät tekevät seulontoja, arviointeja, selvityksiä ja tutkimuksia esim. oppilaan psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin, keskittymisen, käyttäytymisen tai oppimisen pulmiin (laaja-alaiset tai nivelvaiheet) tai neuropsykiatrisiin häiriöihin liittyen. Poissaolojen syitä voidaan selvittää erilaisten lomakkeiden avulla kuten ISAP (koulupoissaolojen oireet ja syyt) tai SRAS-R (koulupoissaolokysely).

Opiskeluhuollon työntekijät suunnittelevat selvitysten pohjalta tarvittavia tukitoimia yhteistyössä opiskelijan, vanhempien, opettajien, toisten opiskeluhuollon työntekijöiden ja mahdollisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Opiskeluhuollon työntekijät ohjaavat opiskelijoita tarvittaessa koulun ulkopuolisiin palveluihin palveluohjauksen ja neuvonpitojen kautta.

Opiskeluhuollon palveluihin ohjaaminen, kun oppilaalla on koulupoissaoloja

Jos opettajalla herää huoli oppilaan fyysisestä, psyykkisestä tai sosiaalisesta hyvinvointiin liittyvästä, koulunkäyntiin vaikuttavasta asiasta, hänen otettava viipymättä yhteyttä opiskeluhuollon työntekijöihin (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, pykälä 16). Opiskelijan oma opettaja / luokanvalvoja voi konsultoida opiskelijan sekä huoltajien luvalla opiskeluhuollon työntekijöitä jatkotyöskentelyn suunnittelemiseksi ja työnjaon miettimiseksi ennen monialaisen yhteistyön aloittamista. Jokaisella oppilaalla on oikeus opiskeluhuollon palveluihin. Monialainen työskentely on tärkeää käynnistää mahdollisimman varhain, mielellään jo poissaoloportaikon toisella askelmalla poissaolojen ylittäessä 50 tuntia, jotta poissaolojen juurisyyt pystyttäisiin selvittämään ja puuttumaan varhaisessa vaiheessa.

Opettajan kootessa yksilökohtaista monialaista asiantuntijaryhmää, on tärkeätä kuulla oppilaan ja vanhempien näkemykset tilanteesta. Asiantuntijaryhmässä sovitaan yhdessä vanhempien sekä oppilaan kanssa, ketä asiantuntijaryhmään kutsutaan ja mitä asioita siellä käsitellään. Työtä tehdään yhteistyössä opiskeluhuollon työntekijän/-tekijöiden, opettajien / luokanvalvojien sekä opiskelijan ja vanhempien kanssa.

Monialaisessa yksilökohtaisessa asiantuntijaryhmässä selvitetään oppilaan tuen sekä opiskeluhuollollisia oppimiseen tai opetusjärjestelyihin liittyvää tuen tarvetta. Alkuvaiheessa yksilökohtaisessa, monialaisessa asiantuntijaryhmässä päätetään, kuka selvittää / ketkä selvittävät koulupoissaolojen taustalla olevia syitä. Tarvittaessa opiskelija / oppilas ja mahdollisesti hänen vanhempansa ohjataan koulun ulkopuolisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin (esim. perheneuvola ja/tai perhetyö) jo arviointia tehdessä esim. perheen palvelutarpeen arviointia varten. Lisäksi sovitaan, miten tilannetta seurataan ja mahdollisesta jatkotyöskentelystä.

Oppilaan poissaolojen vähentämiseksi voidaan lisäksi tarvita oppilaan tarvitsemien oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimien päivittämistä. Mikäli oppilas ei terveydentilan tai painavan muun syyn vuoksi pysty kokonaan tai osittain osallistumaan lähiopetukseen, tulee viimesijaisena keinona harkita päätöksen tekemistä erityisistä opetusjärjestelyistä ja oppimissuunnitelmasta sekä miten oppilaan opetus, oppimisen tuki ja arviointi järjestetään poissaolojakson aikana. Koulupoissaolijoiden kohdalla monialainen yhteistyö opiskeluhuollon sekä opettajien kanssa päätöksiä valmisteltaessa (tehostettuun tai erityiseen tukeen siirtämistä) on tärkeää, jotta oppilaan mahdollisia palvelutarpeiden kartoittamiseksi sekä niihin ohjaamisen varmistamiseksi. Vuosiluokkiin sitomattoman koulunkäynnin aloittamiseksi tarvitaan asiantuntijalausuntoa opiskeluterveydenhuollon työntekijältä tai lääkäriltä.

Lyhyet "lyhytterapeuttiset" ohjelmat voivat tukea koulupoissaolijaa ja hänen vanhempiaan, kun poissaoloihin tartutaan ajoissa, tai aikaa odotettaessa alueellisiin perhe- ja sosiaalipalveluihin (esim. perheneuvolan psykiatriselle sairaanhoitajalle, perheneuvolaan tai perhetyöhön). Jo tätä ennen opiskelijalle voi tarjota mielenterveystalon omahoito- ohjelmia tai ohjattua omahoitoa.

Oppilaiden, vanhempien ja yhteistyötahojen osallistaminen

Kaikilla kouluilla ja luokka-asteilla oppilaat pääsevät vaikuttamaan koulun asioihin oppilaskunnan hallituksen kautta. Tukioppilastoiminnassa yläluokkien oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa koulun arkeen ja yhteisöllisyyteen. Oppilailta kerätään myös järjestelmällisesti palautetta vuosittain toteutettavalla tyytyväisyyskyselyllä. Myös arjessa pyritään kuuntelemaan ja ottamaan huomioon oppilaiden palautetta ja ideoita.

Tavoitteena on, että koulun ja kotien yhteistyö olisi luontevaa, avointa ja kouluun kiinnittymistä tukevaa. Luokanopettajat ja -valvojat tapaavat huoltajien kanssa vähintään kerran vuodessa ja tarpeen mukaan useammin. Yhteyttä pidetään myös puhelimitse ja Wilman kautta. Koteja kannustetaan olemaan aktiivisesti yhteydessä kouluun liittyvissä asioissa. Pyritään aktivoimaan vanhempainyhdistystoimintaa.

Koulu toimii aktiivisesti yhteistyössä monien Pyhäjoella toimivien tahojen kanssa. Esimerkiksi nuorisotoimi, liikuntatoimi, yhdistykset ja seurakunnan nuorisotyö ovat arjessa mukana rakentamassa kaikille avointa ja turvallista yhteisöllistä koulua.

6 Opetustyön käytännön järjestäminen

6.1 Tuntijako

Perusopetuksessa noudatetaan valtioneuvoston määräystä tuntijaosta (Valtioneuvoston asetus 422/2012). Paikallisesti on määritelty, mitä kaikille yhteisiä oppiaineita ja kuinka paljon kullakin vuosiluokalla opetetaan. Koulukohtaisia painotuksia ja käytännönjärjestelyjä voidaan tehdä taide- ja taitoaineissa sekä valinnaisaineissa.

Perusopetuksen vuosiluokkien 1–9 vähimmäistuntijako on tämän opetussuunnitelman liitteenä.

6.2 Nivelvaiheet

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista ja turvallisista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

Siirtymä esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen edellyttää suunnitelmallista yhteistyötä esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstön kesken. Tarvitaan oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen molemminpuolista tuntemista. Yhteistyö huoltajien kanssa ja keskinäisen luottamuksen rakentaminen on tärkeätä. Jokaisen lapsen tilanne, oppimisvalmiudet ja tarpeet otetaan huomioon. Lasten mahdollisesti tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki turvataan koulun aloitusvaiheessa ja tarkistetaan aamu- ja iltapäivätoimintaan tai kerhotoimintaan osallistumisen tarpeet ja mahdollisuudet. Lapsia

kannustetaan olemaan ylpeitä esiopetuksen aikana opituista taidoista. Heitä rohkaistaan liittymään uuteen ryhmään ja toimimaan uudessa ympäristössä kohtaamiensa aikuisten kanssa.

Esikoulusta ekaluokalle siirtyvän oppilaan koulunkäynnin kannalta olennainen tieto siirretään huhti-toukokuun aikana huoltajalle ja tulevalle opettajalle. Erityisopettajan asiantuntemusta voidaan käyttää hyväksi. Tietojen siirtymisestä vastaa esikoulun opettaja.

Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstönsuunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista. Koulun tehtävä on huolehtia, että myös näillä vuosiluokilla työskentelytavat ja arviointikäytännöt ovat oppilaiden ikäkauteen ja edellytyksiin soveltuvia. Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla, kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään alkuopetuksen päättyessä ja ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

Oppilaan siirtyessä toisen asteen opintoihin siirretään opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot viipymättä asianosaisille opettajille.

6.3 Eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opettajia ja oppilaita rohkaistaan pienimuotoistenkin eheytysten toteuttamiseen. Oppilaitosten välistä yhteistyötä pyritään lisäämään.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet toteutetaan teemaopiskeluna toteuttamalla yksi yhteinen teema koko kunnassa, kaikilla kouluilla vuosittain Vuositeemat kaikilla kunnan kouluilla ovat:

- ympäröivä maailma ja luonto
- kulttuuri (laajasti ymmärrettynä)
- teknologia ja tiede

Tarkemmat suunnitelmat kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan ja päätetään ja suunnitellaan joka lukuvuoden alussa (esim. VESO-päivät)

6.4 Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen

Keskeisenä tavoitteena oppimista ja hyvinvointia edistävän koulutyön järjestämisessä on luoda edellytykset sille, että oppilas voi hyvin turvallisessa oppimisympäristössä. Koulussa toimivien kaikkien aikuisten velvollisuus on huolehtia siitä, että niin oppilaan oikeudet toteutuvat ja hänelle annetaan tarpeellista, oikea-aikaista tukea.

Jokaisella opettajalla on vastuu opetusryhmänsä toiminnasta, oppimisesta ja hyvinvoinnista. Opettajan velvollisuus on myös pyrkiä tunnistamaan oppilaan vaikeudet varhaisessa vaiheessa sekä mahdollisuuksien mukaan ennaltaehkäistä oppimisen ongelmien kasautuminen. Koulun aikuiset toimivat tiiviissä vuorovaikutuksessa sekä keskenään että yhteistyössä kotien kanssa.

Oppilaalla on oma vastuunsa yhteisössä. Kouluissa korostetaan toisen ihmisen loukkaamattomuutta, työn ja työrauhankunnioittamista sekä sovituista asioista ja tehtävistä huolehtimista.

Kouluilla on ajantasaiset turvallisuus-, pelastus ja kriisisuunnitelmat sekä oppilashuollon yksikkökohtaiset suunnitelmat, joihin on kirjattu toimenpiteet ja vastuut oppilaan hyvän ja turvallisen koulupäivän takaamiseksi.

Koulukuljetuksista on olemassa oma koulukuljetussuuunitelma

6.5 Kasvatuskeskustelut ja kurinpito

Koulun keskeiset periaatteet ja järjestyssäännöt luovat turvallisen koulupäivän oppilaille ja koulun henkilökunnalle. Hyvän ja turvallisen koulupäivän turvaaminen on yhteisöllinen vastuu ja se kuuluu sekä kodille että koululle. Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa mitkä ovat keskeiset tavoitteet ja toimintatavat hyvän ja turvallisen koulupäivän luomiseksi ja yhteistyön järjestämiseksi. Pyhäjoen koulujen järjestyssääntöjä laatiessa on kuultu myös oppilaita, vanhempia ja koulun henkilökuntaa. Kodin ja koulun yhteistyö toteutuu erilaisissa kohtaamisen tilanteissa (esim. vanhempainillat, arviointikeskustelut, päivittäinen yhteydenpito). Kodin ja koulun

yhteydenpidossa käytetään apuna Wilmaa sekä sopimuksen mukaan esim. erillisiä tiedotteita ja puhelinta. Kodin ja koulun yhteistyön toimivuutta arvioidaan aika ajoin.

Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetuksen järjestäjä vastaa kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja koskevan suunnitelman laatimisesta. Yleensä ensimmäisillä kerroilla oppilas puhutellaaan rikkeestä. Rikkeen toistuessa siirrytään kasvatuskeskusteluihin (Kake 1-3). Opettajan harkinnan mukaan tai rikkeen ollessa vakava voidaan pitää kasvatuskeskustelu välittömästi. Pyhäjoella kasvatuskeskustelujen toimintamalli ja tarvittavat asiakirjat löytyvät Wilmasta. Keskustelut kirjataan Wilmaan, jossa ne ovat myös huoltajan luettavissa. Kasvatuskeskustelussa on aina läsnä rikkeen havainneen opettajan lisäksi toinen opettaja ja asianosainen oppilas. Kasvatuskeskusteluista tiedotetaan aina huoltajaa. Kasvatuskeskustelujen lisäksi käytetään tarvittaessa jälki-istuntoja. Pyhäjoen koulujen järjestyssäännöt ovat luettavissa Wilmasta.

Kasvatuskeskustelua käytetään Pyhäjoella seuraavien rikkeiden toistuessa:

- järjestyssääntöjen rikkominen
- epäasiallinen käytös
- kotitehtävien laiminlyönti ja työskentelystä kieltäytyminen tunneilla
- jatkuva myöhästely

Seuraavissa tapauksissa oppilas määrätään kasvatuskeskusteluun välittömästi:

- fyysinen ja sanallinen uhkailu
- törkeä ja loukkaava kielenkäyttö
- tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö
- tupakkavälineiden ja muiden päihteiden hallussapito
- luvaton poistuminen koulun alueelta
- lunttaaminen ja muu tahallinen vilppi (plagiointi ja nimikirjoituksen väärentäminen)
- tahallinen koulun tilojen/välineistön rikkominen
- muut koulunkäyntiä vaarantavat ja välitöntä
- puuttumista vaativat tilanteet
- fyysisen koskemattomuuden loukkaaminen ja seksuaalinen ahdistelu
- fyysinen väkivalta

Poliisiin ja lastensuojeluun otetaan yhteyttä seuraavissa tapauksissa:

- päihteiden hallussapito, myynti ja käyttäminen sekä niiden vaikutuksen alaisena oleminen
- raaka väkivalta
- vakava uhkaus
- terä- ja ampuma-aseiden yms. hallussapito
- toistuva tupakointi
- varkaus
- muut turvallisuutta vakavasti vaarantavat tilanteet
- pitkäaikaiset selittämättömät poissaolot
- fyysisen koskemattomuuden loukkaaminen ja seksuaalinen ahdistelu

Jokainen koulu laatii omat järjestyssääntönsä.

7 Laaja-alainen oppiminen

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Siihen, miten oppilaat käyttävät tietojaan ja taitojaan, vaikuttavat oppilaiden omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista.

Arvot, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan osaamisen kehittymiselle. Kukin oppiaine rakentaa osaamista oman tiedon- ja taidonalansa sisältöjä ja menetelmiä hyödyntäen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttavat sekä ne sisällöt, joiden parissa työskennellään että erityisesti se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Oppilaille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia.

Seuraavassa kuvataan seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta ja perustellaan niiden merkitys. Kokonaisuuksilla on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on perusopetuksen tehtävän mukaisesti ja oppilaiden ikäkauden huomioon ottaen tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista. Erityisen tärkeätä on rohkaista oppilaita tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet täsmennetään oppiainekuvauksissa

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Olennaista on myös, miten he oppivat tekemään havaintoja ja hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen edistävät ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä.

Opettajien on tärkeä rohkaista oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille. Rohkaisua tarvitaan myös epäselvän ja ristiriitaisen tiedon äärellä olemiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta tarkastelemaan ajattelutapojaan. Heidän kysymyksilleen annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia, kuuntelemaan toisten näkemyksiä sekä samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Heitä rohkaistaan rakentamaan uutta tietoa ja näkemystä. Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäseninä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen ja aloitteilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua.

Oppilaita ohjataan käyttämään tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen sekä uuden keksimiseen. Oppilailla tulee olla mahdollisuus analysoida käsillä olevaa asiaa kriittisesti eri näkökulmista. Innovatiivisten ratkaisujen löytäminen edellyttää, että oppilaat oppivat näkemään vaihtoehtoja ja yhdistelemään näkökulmia ennakkoluulottomasti ja voivat käyttää kuvittelukykyään olemassa olevien rajojen ylittämiseen. Leikit, pelillisyys, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen. Valmiudet systeemiseen ja eettiseen ajatteluun kehittyvät vähitellen, kun oppilaat oppivat näkemään asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä sekä hahmottamaan kokonaisuuksia.

Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun oppilaita ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Oppilaita tuetaan rakentamaan perusopetuksen aikana hyvä tiedollinen ja taidollinen perusta sekä kestävä motivaatio jatko-opinnoille ja elinikäiselle oppimiselle.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaat kasvavat maailmaan, joka on kulttuurisesti, kielellisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti moninainen. Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät ihmisoikeuksien kunnioittamiselle perustuvaa kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään.

Perusopetuksessa oppilaita ohjataan ympäristön kulttuuristen merkitysten tunnistamiseen ja arvostamiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin ja myönteisen ympäristösuhteen rakentamiseen. Oppilaat oppivat tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan. Heitä kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa. Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus lähtökohtaisesti myönteisenä voimavarana. Samalla heitä ohjataan tunnistamaan, miten kulttuurit, uskonnot ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa, miten media muokkaa kulttuuria sekä pohtimaan myös, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisena hyväksyä. Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia erityispiirteitä ja toimimaan joustavasti eri ympäristöissä. Heitä kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä. He oppivat myös välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria ja perinteitä ja huomaamaan niiden merkityksen hyvinvoinnille.

Perusopetuksen aikana oppilas harjaantuu esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Koulutyössä edistetään suunnitelmallisesti ihmisoikeuksien, erityisesti lapsen oikeuksien tuntemista ja arvostamista sekä niiden mukaista toimintaa. Kunnioitusta ja luottamusta muita ihmisryhmiä ja kansoja kohtaan vahvistetaan kaikessa toiminnassa, myös kansainvälistä yhteistyötä tehden.

Kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä myös omalle kehitykselleen. He kehittävät sosiaalisia taitojaan, oppivat ilmaisemaan itseään eri tavoin ja esiintymään eri tilanteissa. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä.

Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Yhtä tärkeätä on oppia käyttämään matemaattisia symboleita, kuvia ja muuta visuaalista ilmaisua, draamaa sekä musiikkia ja liikettä vuorovaikutuksen ja ilmaisun välineinä. Koulutyöhön sisältyy myös monipuolisia mahdollisuuksia käsillä tekemiseen. Oppilaita ohjataan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen. Koulutyössä rohkaistaan mielikuvituksen käyttöön ja kekseliäisyyteen. Oppilaita ohjataan edistämään toiminnallaan esteettisyyttä ja nauttimaan sen eri ilmenemismuodoista.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja. Kyse on terveydestä, turvallisuudesta ja ihmissuhteista, liikkumisesta ja liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä oman talouden hallinnasta ja kuluttamisesta, jotka kaikki vaikuttavat kestävään elämäntapaan. Perusopetuksessa tuetaan oppilaiden luottavaista suhtautumista tulevaisuuteen.

Kouluyhteisö ohjaa ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista, harjoittelemaan oman elämän ja arjen kannalta tärkeitä taitoja sekä lisäämään ympäristönsä hyvinvointia. Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa. He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Oppilaat kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden. He oppivat myös ajanhallintaa, joka on tärkeä osa arjenhallintaa ja itsesäätelyä. Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella toimimaan omasta ja muiden turvallisuudesta huolehtien eri tilanteissa, myös liikenteessä. Heitä ohjataan ennakoimaan vaaratilanteita ja toimimaan niissä tarkoituksenmukaisesti. Heitä opetetaan tunnistamaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit sekä suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan.

Oppilaat tarvitsevat perustietoa teknologiasta ja sen kehityksestä sekä vaikutuksista eri elämänalueilla ja ympäristössä. He tarvitsevat myös opastusta järkeviin teknologisiin valintoihin. Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja ohjataan ymmärtämään sen toimintaperiaatteita ja kustannusten muodostumista. Perusopetuksessa oppilaita ohjataan teknologian vastuulliseen käyttöön ja pohditaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Oppilaita opastetaan kehittämään kuluttajataitojaan sekä edellytyksiään omasta taloudesta huolehtimiseen ja talouden suunnitteluun. Oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen, mainonnan kriittiseen tarkasteluun sekä omien oikeuksien ja vastuiden tuntemiseen ja eettiseen käyttöön. Heitä kannustetaan kohtuullisuuteen, jakamiseen ja säästäväisyyteen. Perusopetuksen aikana oppilaat harjaantuvat kestävän elämäntavan mukaisiin valintoihin ja toimintatapoihin.

Monilukutaito (L4)

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Oppilaat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita maailmaa ympärillään ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Pyhäjoella oppilaita ohjataan media- ja lähdekriittisyyteen. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita kehitetään kaikessa opetuksessa. Oppilaiden tulee voida harjoittaa taitojaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Oppilaiden monilukutaitoa kehitetään kaikissa oppiaineissa arkikielestä kohti eri tiedonalojen kielen ja esitystapojen hallintaa. Osaamisen kehittyminen edellyttää rikasta tekstiympäristöä, sitä hyödyntävää pedagogiikkaa sekä oppiaineiden välistä ja muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisista teksteistä nauttimiseen. Oppimistilanteissa oppilaat käyttävät, tulkitsevat ja tuottavat erilaisia tekstejä sekä yksin että yhdessä muiden kanssa. Oppimateriaalina hyödynnetään ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen. Opetuksessa tarkastellaan oppilaille merkityksellisiä, autenttisia tekstejä sekä niistä nousevia tulkintoja maailmasta. Näin oppilaat voivat hyödyntää opiskelussa vahvuuksiaan ja itseään kiinnostavia sisältöjä ja käyttää niitä myös osallistumisessa ja vaikuttamisessa.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologinen (tvt) osaaminen on tärkeä kansalaistaito sekä itsessään että osana monilukutaitoa. Se on oppimisen kohde ja väline. Perusopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikilla oppilailla on mahdollisuudet tieto- ja

viestintäteknologisen osaamisen kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään perusopetuksen kaikilla vuosiluokilla, eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä muussa koulutyössä.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista kehitetään neljällä pääalueella 1) Oppilaita ohjataan ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteita ja keskeisiä käsitteitä sekä kehittämään käytännön tvt-taitojaan omien tuotosten laadinnassa. 2) Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. 3) Oppilaita opetetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhallinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä. 4) Oppilaat saavat kokemuksia ja harjoittelevat tvt:n käyttämistä vuorovaikutuksessa ja verkostoitumisessa. Kaikilla näillä alueilla tärkeätä on oppilaiden oma aktiivisuus ja mahdollisuus luovuuteen sekä itselle sopivien työskentelytapojen ja oppimispolkujen löytämiseen. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin ja siten se myös kehittää ajattelun ja oppimisen taitoja.

Oppilaita opastetaan tuntemaan tvt:n erilaisia sovelluksia ja käyttötarkoituksia sekä huomaamaan niiden merkitys arjessa, ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vaikuttamisen keinona. Yhdessä pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja. Tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta opitaan arvioimaan kestävän kehityksen näkökulmasta ja toimimaan vastuullisina kuluttajina. Oppilaat saavat perusopetuksen aikana kokemuksia tvt:n käytöstä myös kansainvälisessä vuorovaikutuksessa. He oppivat hahmottamaan sen merkitystä, mahdollisuuksia ja riskejä globaalissa maailmassa.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Työelämä, ammatit ja työn luonne muuttuvat mm. teknologisen kehityksen ja talouden globalisoitumisen seurauksena. Työn vaatimusten ennakointi on vaikeampaa kuin ennen. Oppilaiden tulee perusopetuksessa saada yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Oppilaiden on tärkeä saada kokemuksia, jotka auttavat oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjyyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Koulutyö järjestetään niin, että oppilaat voivat kartuttaa työelämätuntemustaan, oppia yrittäjämäistä toimintatapaa ja oivaltaa koulussa ja vapaa-ajalla hankitun osaamisen merkityksen oman työuran kannalta.

Oppilaita opetetaan tuntemaan lähialueen elinkeinoelämän erityispiirteitä ja keskeisiä toimialoja. Perusopetuksen aikana oppilaat tutustuvat työelämään ja saavat kokemuksia työnteosta sekä yhteistyöstä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Tällöin harjoitellaan työelämässä tarvittavaa asianmukaista käyttäytymistä ja yhteistyötaitoja sekä huomataan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys. Itsensä työllistämisen taidot ja yrittäjyys sekä riskien arviointi ja hallittu ottaminen tulevat tutuiksi myös erilaisten projektien kautta. Koulutyössä opitaan ryhmätoimintaa, projektityöskentelyä ja verkostoitumista.

Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Yhteisessä työssä jokainen oppilas voi hahmottaa oman tehtävänsä osana kokonaisuutta. Siinä opitaan myös vastavuoroisuutta ja ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toiminnallisissa opiskelutilanteissa oppilaat voivat oppia suunnittelemaan työprosesseja, asettamaan hypoteeseja, kokeilemaan erilaisia vaihtoehtoja ja tekemään johtopäätöksiä. He harjoittelevat työhön tarvittavan ajan arviointia ja muita työn edellytyksiä sekä uusia ratkaisujen löytämistä olosuhteiden muuttuessa. Samalla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja sen tulosten arvostamiseen.

Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. Heitä ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja. Oppilaita tuetaan tunnistamaan ammatillisia kiinnostuksen kohteitaan sekä tekemään jatko-opintovalintansa perustellusti ja omista lähtökohdistaan, perinteisten sukupuoliroolien ja muiden roolimallien vaikutukset tiedostaen.

Pyhäjoella työelämään tutustutaan TET- jaksoilla. Alakouluissa yrittäjyyteen ja työelämään tutustuminen voidaan aloittaa vanhempien ammattien, retkien ja esim. yrittäjien kouluvierailuiden kautta. Oppilaita kannustetaan oman työn loppuun saattamiseen sekä oman ja toisten työn arvostamiseen.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen on demokratian toimivuuden perusedellytys. Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen voi oppia vain harjoittelemalla. Kouluyhteisö tarjoaa tähän turvalliset puitteet. Samalla perusopetus luo osaamisperustaa oppilaiden kasvulle demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi. Koulun tehtävänä on vahvistaa jokaisen oppilaan osallisuutta. Pyhäjoella vaikuttamista harjoitellaan oppilaskuntatoiminnassa.

Perusopetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Koulussa kunnioitetaan heidän oikeuttaan osallistua päätöksentekoon ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. He saavat tietoja ja kokemuksia kansalaisyhteiskunnan osallistumis- ja vaikuttamisjärjestelmistä ja keinoista sekä yhteisöllisestä työskentelystä koulun ulkopuolella. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaat oppivat arvioimaan median vaikutuksia ja käyttämään sen mahdollisuuksia. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. Osallistuessaan sekä koulussa että sen ulkopuolella oppilaat oppivat ilmaisemaan omia näkemyksiään rakentavasti. He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun ja kestävän elämäntavan näkökulmista.

Perusopetuksen aikana oppilaat pohtivat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välisiä yhteyksiä sekä erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. Heitä ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Oppilaat saavat valmiuksia sekä omien että yhteisön ja yhteiskunnan toimintatapojen ja -rakenteiden arviointiin ja muuttamiseen kestävää tulevaisuutta rakentaviksi.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa keskustellaan, mitä perusopetuksen tehtävä sekä valtioneuvoston asetuksessa määritellyt opetuksen ja kasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet merkitsevät paikallisesti. Pohditaan myös, mitä opetukselle ja kasvatukselle asetettujen valtakunnallisten tavoitteiden sekä niistä johdettujen laaja-alaisen osaamisen ja oppiainekohtaisten tavoitteiden toteuttaminen edellyttää opetuksen järjestämiseltä, johtamiselta ja koulutyöltä.

8 Oppilashuolto

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja edellytykset. Kouluyhteisön tai oppilaiden hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja koulukohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kun käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon yhteinen, jolloin ryhmästä on perusteltua käyttää nimitystä opiskeluhuollon ohjausryhmä.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Sitä johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

8.1 Oppilashuollon toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat

Oppilashuollolla edistetään ja ylläpidetään hyvää oppimista, fyysistä ja psyykkistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Keskipisteenä oppilashuollossa on ennaltaehkäisevä yhteisöllinen työote. Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut.

Tavoitteet:

- Oppilashuoltotyön tavoitteena on hyvinvoiva kouluyhteisö, jossa kaikki tuntevat tulevansa kuulluiksi ja ovat osa yhteisöä.

- Pääpaino on yhteisöllisessä oppilashuollossa. Keskeisenä tavoitteena on luoda turvallinen, terveellinen ja esteetön yhteinen oppimis- ja työskentely-ympäristö, ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koko yhteisön hyvinvointia.
- Opetuksen sisällöissä ja menetelmissä sekä opetuksen järjestelyissä ja muussa toiminnassa huomioidaan terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät näkökohdat.
- Oppilashuollon tavoitteena on vahvistaa hyvinvointia ja lisätä oppilaiden ja huoltajien osallisuutta sekä kuulluksi tulemista.
- Lasten ja nuorten kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen sekä oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien ennaltaehkäiseminen ja tunnistaminen sekä näihin ajoissa puuttuminen.

Toimintatavat:

- Kaikki koulussa työskentelevät sekä oppilashuoltopalveluista vastaavat edistävät oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvointia sekä tukevat kotien ja koulun välistä yhteistyötä.
- Oppilashuoltotyössä korostuu ennaltaehkäisevä ja koko kouluyhteisöä tukeva työote sekä oppilaiden ja vanhempien osallisuus.
- Yhteisöllisen oppilashuollon lisäksi jokaisella oppilaalla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon.
- Oppilaita ja heidän huoltajiaan tiedotetaan aktiivisesti oppilashuollon palveluista.
- Koulun henkilökunnalla on velvollisuus ohjata oppilas hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluita.

Oppilashuoltotyötä tehdään yhteistyössä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Pyhäjoen kouluissa painotetaan avointa ja kunnioittavaa yhteistyötä oppilaiden, huoltajien ja henkilökunnan kesken. Siihen liittyy olennaisesti oppilaiden ja perheiden osallisuus ja sujuva tiedonkulku koulujen ja kotien välillä. Kaikkien kouluyhteisön jäsenten tasapuolinen kohtelu on toiminnan lähtökohtana, tukea tarjotaan oppilaan ja perheen tarpeiden mukaan.

Yhteys hyvinvointisuunnitelmaan

Raahen seutukunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2015-2018 on päivitetty keväällä 2015 ja se on hyväksytty Pyhäjoen valtuustossa 17.6.2015. Suunnitelman sisällöstä on määrätty lastensuojelulain 12 §:ssä ja oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 §:ssä. Suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

Lastensuojelulaki 12 §:

- lasten ja nuorten kasvuolot sekä hyvinvoinnin tila
- ehkäisevät toimet ja palvelut
- lastensuojelun tarve ja resurssit
- lastensuojelun palvelujärjestelmä
- yhteistyö
- suunnitelma ohjelman toteuttamisesta ja seurannasta

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 12 §

- opiskeluhuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet
- arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhuolto- palveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta
- toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä oppilashuoltoa ja oppilaiden varhaista tukea
- tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhuollon laadunarvioinnista

Kunta- ja koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun hyvinvointikuntayhtymän lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Suunnitelmassa kuvataan menettelytavat, joilla koulun henkilöstö, oppilaat ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan. Samalla sovitaan suunnitelmasta tiedottamisesta edellä mainituille.

KUVIO 1. Oppilashuollon rakenne ja toimintatavat Pyhäjoella.

Oppilashuollon toimintaa ja käytäntöä kuvataan yksityiskohtaisemmin erillisessä oppilashuoltosuunnitelmassa, joka on tämän asiakirjan liitteenä.

9 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

9.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Näistä oppilas voi saada kerrallaan vain yhden tasoista tukea. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Näitä tukimuotoja voi käyttää kaikilla kolmella tuen tasolla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista.

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä kunkin oppilaan että opetusryhmän vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteettömyyteen sekä oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä sekä pitkäaikaisvaikutuksia. On huolehdittava oppilaan mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa sekä tuettava oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa, arvioinnissa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Perusopetuslain mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden oppimisen edistymistä ja koulunkäynnin tilannetta tulee arvioida jatkuvasti. Ensimmäiseksi tarkastellaan koulussa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta oppilaalle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa oppilaalle aikaisempaa paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja. Arvioinnissa ja tuen suunnittelussa hyödynnetään mahdollisten muiden arviointien tuloksia ja otetaan huomioon oppilaalle aiemmin annettu tuki.

Tuki annetaan oppilaalle ensisijaisesti omassa opetusryhmässä ja koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei oppilaan etu tuen antamiseksi välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen sisällä sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle.

Oppimisen vaikeuksia vähennetään laadukkaalla perusopetuksella ja ennaltaehkäisevällä työotteella. Tukea tarjotaan heti, kun tuen tarve havaitaan. Keinoina varhaisen tuen tarpeen tunnistamisessa ovat jatkuva havainnointi, opettajien suorittamat seulontatestit ja yhteistyö kotien kanssa sekä tarvittaessa moniammatillinen yhteistyö. Varhaisen tuen toteutuminen Pyhäjoella varmistetaan antamalla tukea esikoulusta lähtien ensisijaisesti omassa luokassa erilaisten, joustavien pedagogisten ratkaisujen avulla. Mikäli oppilaan etu tuen antamiseksi edellyttää oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun, ohjautuminen tapahtuu oppilaan huoltajien, koulun ja moniammatillisten toimijoiden yhteistyönä.

Kuvio tuen eri vaiheissa käytössä olevista tukimuodoista

9.1.1 Ohjaus tuen aikana

Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata tukea tarvitsevaa oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Ohjauksen tavoitteena on, että tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamus, itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Huomiota kiinnitetään oppilaan arjenhallinnassa, opintojen suunnittelu- ja opiskelutaidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin. Näitä taitoja vahvistetaan tarkoituksenmukaisilla ohjauksellisilla toimintatavoilla. Ohjauksella pyritään siihen, että oppilas oppii asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja ottamaan vastuuta opiskelustaan.

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta sekä tehostettuun että erityiseen tukeen. Osana pedagogista arviota tai pedagogista selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet ohjaukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin kirjataan myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös oppilashuollon ja oppilasta mahdollisesti avustavan henkilöstön asiantuntemusta.

Päättövaiheen ohjauksessa etsitään yhdessä oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvitetään oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen toisella asteella. Perusopetuksen päättövaiheessa tukea tarvitsevalle oppilaalle ja hänen huoltajalleen tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä erityisistä kysymyksistä.

Opetuksen nivelvaiheissa on tärkeää, että tieto oppilaan tuen tarpeesta siirtyy tuleville opettajille. Tämän toteutuminen varmistetaan pedagogisten asiakirjojen siirtymisen lisäksi järjestämällä palavereja, joissa siirretään tiedot tuen tarpeesta. Tiedonsiirrossa on keskeistä yhteistyö oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Esiopetuksessa erityisopettajat tekevät vuosittain testejä kouluvalmiuksien kartoittamiseksi ja tuen tarpeen arvioimiseksi. Alakouluissa erityisopettajat ja luokanopettajat tekevät vuosittain seulontatestejä oppilaiden oppimisvalmiuksien kartoittamiseksi. Myös yläkoulussa kaikki opettajat seuraavat oppilaiden tuen tarvetta jatkuvasti ja tukitoimia suunnitellaan ja toteutetaan tarpeen mukaan yhteistyössä erityisopettajien tai eri toimijoiden kanssa.

Kaikki opettajat ovat vastuussa tuen tarpeen tunnistamisesta sekä siihen liittyvien pedagogisten asiakirjojen laatimisesta omien oppilaidensa osalta. Opettajat tekevät oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeen arvioinnissa, tuen suunnittelussa, järjestämisessä sekä käytännön toteuttamisessa yhteistyötä oppilaan, huoltajien, oppilashuollon työntekijöiden sekä muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Yhteistyötä oppilashuollon toimijoiden tai muiden yhteistyötahojen kanssa tehdään aina oppilaan ja huoltajien suostumuksella ja oppilasta ja hänen huoltajiaan kunnioittaen.

Päätös oppilaan siirtämisestä yleiseen tai tehostettuun tukeen tehdään Pyhäjoella moniammatillisesti pedagogisten asiakirjojen ja mahdollisten asiantuntijalausuntojen perusteella. Erityiseen tukeen tai erityisestä tuesta tehostettuun tukeen siirryttäessä moniammatillinen ryhmä antaa lausuntonsa pedagogisten asiakirjojen ja mahdollisten asiantuntijalausuntojen perusteella. Tämän jälkeen sivistystoimenjohtaja tekee hallintopäätöksen erityiseen tukeen tai erityisestä tuesta tehostettuun tukeen siirtymisestä.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin siirtymisestä päätöksen tekee sivistyslautakunta. Päätöksen perusteena käytetään asiantuntijalausuntoja sekä mahdollisia pedagogisia asiakirjoja, jotka on käsitelty moniammatillisesti.

9.1.2 Kodin ja koulun yhteistyö tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea[3]. Kun oppilaalla on tuen tarvetta, kodin ja koulun yhteistyön merkitys korostuu. Yhteistyötapoja ja toimintamalleja kehitetään koko perusopetuksen ajalle ja koulunkäynnin nivelvaiheisiin. Koulun henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön oppilaan tukeen liittyvissä asioissa. Huoltajalle annetaan tietoa niiden soveltamisesta koulun arjessa, esimerkiksi oppilasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojensaannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Koulun henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä kotiin heti, kun oppilaalla ilmenee oppimisen tai koulunkäynnin ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa.

Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista, tuen kolmiportaisuudesta sekä käytettävissä olevista tukimuodoista. Huoltajia kannustetaan tukemaan osaltaan lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Oppilaan edistymisen ja tuen tarpeen arviointi sekä tuen suunnittelu on osa kodin ja koulun säännöllistä yhteistyötä. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilas tai huoltaja ei voi kuitenkaan kieltäytyä perusopetuslaissa säädetyn tuen vastaanottamisesta. Oppilas voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Yksilökohtaisen oppilashuollon tuki perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumusta

Jokaisella oppilaalla on oikeus oikea-aikaiseen ja riittävään oppimisen ja koulunkäynnin tukeen. Pyhäjoella keskeisenä toimintaperiaatteena oppimisen ja koulunkäynnin tuen kysymyksissä on kunnioittava ja avoin vuorovaikutus kotien kanssa. Oppilasta ja huoltajia kuullaan tuen tarvetta arvioitaessa. Koululla on kuitenkin velvollisuus järjestää oppilaalle riittävä tuki vanhempien mahdollisesta eriävästä mielipiteestä huolimatta.

9.2 Yleinen tuki

Laadukas perusopetus on perusta oppilaan oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi opetusta eriyttämällä, opettajien keskinäisellä sekä muun henkilöstön yhteistyöllä, ohjauksella sekä opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen oppilaan tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata oppilaan tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja sekä ohjaus- ja tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osana koulun arkea. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Oppilaan ja huoltajan kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Oppilaan tuen tarpeisiin vastataan esimerkiksi tukiopetuksella, osa-aikaisella erityisopetuksella tai ohjauksen keinoin.

Oppimissuunnitelmaa voidaan tarvittaessa käyttää osana yleistä tukea. Tällöin oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Pidemmälle edistyneen oppilaan opiskelua voidaan syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla.

Yleinen tuki on lähtökohtaisesti ensimmäinen keino tukea oppilasta heti tuen tarpeen ilmetessä. Sen käyttäminen ei edellytä tutkimuksia tai päätöksiä. Tuki järjestetään käyttämällä tarvittavia yleisen tuen tukimuotoja. Pääsääntöisesti yleistä tukea toteutetaan oppilaan omilla tunneilla, tukiopetuksena oppituntien ulkopuolella ja osa-aikaisena erityisopetuksena tai muuten opetusta tukevalla tavalla. Opetuksen käytännön järjestämisestä sopivat oppilasta opettavat opettajat.

Yleisessä tuessa tarvittava yhteistyö eri toimijoiden kesken on oppilasta opettavien opettajien vastuulla. Työnjaosta sovitaan tarvittaessa tapauskohtaisesti yhteistyössä oppilaan, huoltajien, opettajien ja mahdollisten muiden toimijoiden kesken.

Yleisen tuen aikana tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä kotien kanssa. Käytetyistä tukimuodoista voidaan keskustella vanhempien kanssa. Yleisessä tuessa olevalle oppilaalle voidaan tehdä myös oppimissuunnitelma tarvittaessa. Oppimissuunnitelma tehdään yhteistyössä oppilaan, huoltajien ja tarvittaessa muiden tahojen kanssa.

9.3 Tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettu tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, ja niin kauan kun oppilas sitä tarvitsee. Oppilaan tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Oppilas tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostettu tuki annetaan muun opetuksen yhteydessä joustavin opetusjärjestelyin.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä. Esimerkiksi osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu tehostetun tuen aikana. Myös oppilashuollon osuutta oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Tehostetun tuen aikana annettava tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä oppilasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Mikäli oppilas tarvitsee oppimisessaan säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tuen muotoja, on hänelle annettava tehostettua tukea. Tehostettu tuki ja annettavat tukimuodot perustuvat oppilaalle laadittuun pedagogiseen arvioon. Tehostettua tukea saavalle oppilaalle laaditaan kirjallinen oppimissuunnitelma yhteistyössä oppilaan, huoltajien ja tarvittaessa muiden tahojen kanssa. Oppimissuunnitelman laatimisesta vastaavat kaikki oppilasta opettavat opettajat siinä laajuudessa kuin katsotaan tarpeelliseksi, kuitenkin niin, että ainetta opettava opettaja ja oppilaan luokanopettaja tai luokanvalvoja on aina mukana suunnitelman teossa. Erityisopettaja osallistuu tarvittaessa tuen suunnitteluun. Tehostettua tukea annetaan oppilaalle niin pitkään ja sen laajuisena kuin oppilas sitä tarvitsee. Tehostettu tuki on yleistä tukea vahvempaa ja pitkäjänteisempää.

Tehostettu tuki annetaan muun opetuksen yhteydessä joustavin opetusjärjestelyin. Tehostetun tuen aikana käytössä ovat kaikki muut perusopetuksen tukimuodot erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta ja oppiaineiden oppimäärien yksilöllistämistä lukuun ottamatta. Tuki voidaan myös järjestää oppilaan opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Annettava tuki kirjataan aina oppimissuunnitelmaan ja huoltajan ja oppilaan kanssa

tehdään yhteistyötä. Oppimista ja koulunkäyntiä seurataan säännöllisesti. Mikäli tuen tarve muuttuu tai annettu tuki ei ole riittävää, päivitetään oppimissuunnitelma tilannetta vastaavaksi.

9.3.1 Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan:

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
  oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Pedagoginen arvio laaditaan sähköisessä muodossa. Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Oppilaalle mahdollisesti aiemmin laadittuja yleisen tuen oppimissuunnitelmia ja huoltajan luvalla myös oppilaalla mahdollisesti olevaa kuntoutussuunnitelmaa tai muita suunnitelmia voidaan hyödyntää pedagogisen arvion laadinnassa.

Pedagoginen arvio käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa ja päätetään, onko tehostetulle tuelle tarvetta vai pysytäänkö yleisen tuen piirissä. Jos päätetään siirtyä tehostettuun tukeen, oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat tehostetun tuen oppimissuunnitelman. Tuki voidaan aloittaa heti päätöksen jälkeen. Mikäli tehostetulle tuelle ei enää ole tarvetta, oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat uuden pedagogisen arvion, joka käsitellään moniammatillisesti. Pedagogisen arvion käsittelyä koskevat tiedot merkitään pedagogisen arvion lomakkeeseen. Tällaisia tietoja ovat päätös, päiväys ja asian käsittelyyn osallistuneet henkilöt.

9.3.2 Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata oppilaalle edellytykset edetä opinnoissaan ja edistää hänen hyvinvointiaan. Oppimissuunnitelma tukee kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa pohjan oppilaan edistymisen arvioinnille.

Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa[7]. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina oppilaan tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet:

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut

  - oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
  - oppilaalle annettava tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus
  - opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
  - oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

  - oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
  - petukseen osallistumisen edellyttämien perusopetuslain mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
  - yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

Tuen seuranta ja arviointi

  - oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
  - oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
  - arvioinnissa käytettävät menetelmät joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
  - oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
  - suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Oppimissuunnitelma muissa tilanteissa

Oppimissuunnitelmaa käytetään vaikka oppilas ei saisi tehostettua tukea, mikäli

- oppilas etenee eri oppiaineiden opinnoissa vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelman mukaisesti

- opetus järjestetään erityisin opetusjärjestelyin

- perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien oppilas on otettu joustavan perusopetuksen toimintaan.

Näissä tilanteissa laadittava oppimissuunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma.

Tehostetun tuen oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Siinä kuvataan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteet, tarvittavat opetusjärjestelyt sekä oppilaan tarvitsema tuki ja ohjaus.

Pedagoginen arvio ja tehostetun tuen oppimissuunnitelma laaditaan oppilaan ja huoltajan kanssa yhteistyössä, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Oppilaan osuus suunnitelman laadinnassa kasvaa siirryttäessä ylemmille luokille. Oppimissuunnitelman laatimisesta vastaavat oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä ja laadinnassa voi olla mukana myös muita asiantuntijoita. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan huoltajan luvalla hyödyntää pedagogisen arvion tai oppimissuunnitelman teossa. Pedagogisessa arviossa ja tehostetun tuen oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia eikä yksilökohtaiseen oppilashuoltoon kuuluvia asioita.

Tehostetun tuen järjestämisestä vastaavat oppilaan opettaja tai opettajat sekä muu henkilökunta yhteistyössä. Tukimuodoista ja opetuksen järjestämisestä sovitaan oppilaan ja huoltajien kanssa ja ne kuvataan oppilaan oppimissuunnitelmassa.

Tehostetun tuen oppimissuunnitelma tarkistetaan ja arvioidaan vähintään kerran lukuvuodessa yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, mikäli tälle ei ole ilmeistä estettä. Samassa yhteydessä arvioidaan tuen vaikutusta ja sitä, onko tukeen tarvetta tehdä muutoksia. Mikäli tehostetun tuen tarvetta ei enää ole, oppilaan opettaja tai opettajat vastaavat uuden pedagogisen arvion laadinnasta. Mikäli oppilas tarvitsee vahvempaa tukea, oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat pedagogisen selvityksen.

9.4 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Erityisen tuen tehtävänä on antaa oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa, opiskelumotivaatiota ja mahdollisuutta kokea onnistumisen ja oppimisen iloa vahvistetaan. Samoin tuetaan oppilaan osallisuutta ja vastuunottoa opiskelusta.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta]. Erityisopetus ja oppilaan saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityistä tukea saava oppilas opiskelee joko oppiaineittain tai toiminta-alueittain. Mikäli oppilas opiskelee oppiaineittain, hän opiskelee eri oppiaineissa joko yleisen tai yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti.

Sellaiselle oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan oppilaan oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin. Nämä vaihtelevat oppimisen tavoitteiden ja sisältöjen sekä oppilaan henkilökohtaisten tarpeiden mukaisesti. Oppilaalla on perusopetuslain mukaan oikeus saada oppimisensa tueksi tukiopetusta ja osa-aikaista erityisopetusta myös osana erityisopetusta.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla oppilaalla on oikeus myös muuhun tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi ohjaus, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Erityistä tukea saavalle oppilaalle annettavan erityisopetuksen ja muun oppilaan tarvitseman perusopetuslain mukaan annettavan tuen käytännön järjestelyt kuvataan hänelle laadittavassa henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS). HOJKSissa kuvataan, järjestetäänkö erityinen tuki yleisen vai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Siinä kuvataan myös opiskeleeko oppilas oppiaineittain vai toiminta-alueittain. Mikäli oppilas opiskelee oppiaineittain, HOJKSiin kirjataan, opiskeleeko hän eri oppiaineissa yleisen vai yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti. HOJKSiin ei kirjata erikseen yleisen oppimäärän mukaan opiskeltavia aineita.

9.4.1 Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tuen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii:

- oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tai erityisestä tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella opetuksen järjestäjä tekee kirjallisen arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- oppilaan oppimisen eteneminen
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanne koulun, oppilaan sekä huoltajan näkökulmista
- oppilaan saama tehostettu tai erityinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- oppilaan vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta
- arvio ja perustelut sille, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppilaan oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, myös niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän pitää laatia oppilaasta pedagoginen selvitys. Pedagoginen selvitys laaditaan sähköisessä muodossa. Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen selvityksen yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Tarvittaessa selvityksen laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita.

Oppilaalle mahdollisesti aiemmin laadittuja pedagogista arviota ja tehostetun tuen oppimissuunnitelmia hyödynnetään pedagogisen selvityksen laadinnassa. Jos oppilas on jo aiemmin saanut erityistä tukea, aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia hyödynnetään pedagogisen selvityksen teossa. Erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee pedagogisen selvityksen lisäksi tarvittaessa hankkia muita lausuntoja kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Huoltajan luvalla voidaan hyödyntää myös oppilaalla mahdollisesti olevaa kuntoutussuunnitelmaa tai muita suunnitelmia.

Pedagoginen selvitys käsitellään moniammatillisesti ja moniammatillinen ryhmä antaa lausuntonsa erityisen tuen tarpeesta.

9.4.2 Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa. Päätös erityisestä tuesta tehdään hallintolain mukaisesti. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, sillä huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Yleensä erityisen tuen päätös tehdään, jos todetaan, ettei oppilaan saama tehostettu tuki ole riittänyt. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä myös ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Päätös tulee tarkistaa myös aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistamista varten oppilaasta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Tällöin oppilaalle ryhdytään antamaan tehostettua tukea.

Ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän tulee kuulla oppilasta ja hänen huoltajaansa tai laillista edustajaansa. Erityisen tuen päätöstä valmisteltaessa täytetään lomake, johon kirjataan opetuksen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset avustaja- ja tulkitsemispalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa opetuksen poikkeava järjestäminen. Huoltajien kuuleminen kirjataan samaan lomakkeeseen.

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Päätöksen tekee sivistystoimenjohtaja. Päätös tulee tehdä hallintolain mukaisesti. Erityisen tuen päätöksessä päätetään oppilaan pääasiallinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, sillä huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava, perustelut sisältyvät pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös tehdään yleensä, jos on todettu, että oppilas tarvitsee vahvempaa tukea. Se voidaan kuitenkin tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- ja perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, mikäli psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, ettei oppilaan opetusta vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan toisen luokan vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä. Päätös tarkistetaan muutenkin aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistamista varten oppilaalle laaditaan uusi pedagoginen selvitys. Erityisen tuen tarpeen jatkumisesta tehdään uusi erityisen tuen päätös. Mikäli erityiselle tuelle ei ole enää tarvetta, tuen lopettamisesta tehdään päätös. Tällöin oppilaalle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä vastaavat tehostetun tuen oppimissuunnitelman laatimisesta.

9.4.3 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen.Kaikki erityistä tukea saavan oppilaan tuki kirjataan HOJKSiin. Se on kirjallinen suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä opetusjärjestelyistä, pedagogisista menetelmistä ja oppilaan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon ja erityisen tuen päätöksen sisältöön. HOJKSin laatimisessa voidaan hyödyntää oppilaalle osana tehostettua tukea tehtyä oppimissuunnitelmaa. Jos oppilas on jo saanut erityistä tukea, hyödynnetään aiemmin laadittua pedagogista selvitystä ja HOJKSia. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia, niitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Oppilaan opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä[18]. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Oppilaskohtaiset tavoitteet

- oppilaan näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet sekä erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- oppilaan kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- oppilaan tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- oppilaalle annettava tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Opetuksen järjestäminen

- oppilaan opetuksen järjestäminen muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisluokalla
- muun opetuksen yhteydessä opiskelevalle oppilaalle samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena annettava erityisopetus
- erityisluokalla opiskelevalle oppilaalle nimetty yleisopetuksen yhteistyöluokka ja suunnitelma oppilaan opiskelusta tässä luokassa
- oppilaan koulukuljetusten järjestelyt ja vastuut sekä suunnitelma kuljetusta odottavan oppilaan ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden, apuvälineiden ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- oppilaan mahdollinen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppilaan ja huoltajan kanssa tehtävä arviointi oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin kokonaistilanteesta sekä oppilaan itsearviointi
- oppimisen arvioinnissa käytettävät menetelmät joiden avulla oppilas voi osoittaa osaamistaan hänelle sopivin tavoin
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt
- Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi
- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä
- yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeltavien oppiaineiden arviointi suhteessa HOJKSissa määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin

Mikäli oppilas opiskelee toiminta-alueittain, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt toiminta-alueittain
- oppilaan edistymisen arviointi suhteessa HOJKSissa hänelle määriteltyihin tavoitteisiin ja sisältöihin toiminta-alueittain

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

HOJKSin laativat oppilaan opettaja tai opettajat yhteistyössä. HOJKS laaditaan oppilaan ja huoltajan kanssa yhteistyössä, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Tarvittaessa HOJKSin laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Oppilaan osuus HOJKSin laadinnassa kasvaa siirryttäessä ylemmille luokille. HOJKSin laadinnassa voidaan hyödyntää oppilaan mahdollisia aiempia pedagogisia asiakirjoja kuten oppimissuunnitelmaa, pedagogista selvitystä tai aiempaa HOJKSia. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma tai muita suunnitelmia tai lausuntoja, niitä voidaan

hyödyntää huoltajan luvalla. Pedagogisessa selvityksessä ja HOJKSissa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Erityisen tuen järjestäminen kuvataan kunkin oppilaan kohdalla hänen pedagogisessa selvityksessään ja HOJKSissaan. Tuen järjestämisessä ovat käytössä kaikki opetuksen tukimuodot. Tuen vaikutukset ja seuranta kuvataan oppilaan HOJKSissa. Erityisen tuen järjestämisestä vastaavat oppilaan opettaja tai opettajat sekä muu henkilökunta yhteistyössä. Tukimuodoista ja opetuksen järjestämisestä sovitaan oppilaan ja huoltajien kanssa ja ne kuvataan oppilaan HOJKSissa.

Oppilaan HOJKS tarkistetaan ja arvioidaan vähintään kerran lukuvuodessa yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, mikäli tälle ei ole ilmeistä estettä. Samassa yhteydessä arvioidaan tuen vaikutusta ja sitä, onko tukeen tarvetta tehdä muutoksia. Mikäli erityisen tuen tarvetta ei enää ole, oppilaan opettaja tai opettajat vastaavat uuden pedagogisen selvityksen laadinnasta.

9.4.4 Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen ja opetuksesta vapauttaminen

Opetus järjestetään ottaen huomioon oppilaiden edellytykset ja se voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa.

Eri oppiaineissa ilmeneviä vaikeuksia voidaan ennaltaehkäistä ja oppimista tukea erilaisilla eriyttämisen keinoilla ja perusopetuslaissa säädetyillä tukimuodoilla. Jos oppilaalle määritellään opiskelun erityiset painoalueet jossakin oppiaineessa, hän voi keskittyä opiskelussa tämän oppiaineen keskeisiin sisältöihin. Tällöin oppilas opiskelee oppiainetta vielä yleisten tavoitteiden mukaisesti ja hänen suorituksensa arvioidaan suhteessa yleiseen oppimäärään. Mikäli edes oppiaineen keskeisiin sisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Esimerkiksi kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisen haasteet eivät sellaisenaan voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta tulee tukea näissä asioissa.

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetason määrittelemistä hänen edellytystensä mukaiseksi. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia. Oppimäärän yksilöllistämisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Pedagoginen selvitys sisältää erilliset perustelut yksilöllistämiselle kussakin oppiaineessa. Jokaisen oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Jos yksilöllistettyjen oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokka-asteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä voidaan soveltaa. Ne kuvataan riittävän selkeästi ja yksityiskohtaisesti oppilaan HOJKSissa. Tämä on tärkeää, koska oppilaan opetus ja arviointi toteutetaan HOJKSiin kirjatun perusteella kyseisessä oppiaineessa. Oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa HOJKSissa määriteltyihin, hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaan opiskelua tuetaan lisäksi erilaisilla pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittaessa eri tukimuodoilla. Kunkin oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä, laativat edellä mainitut HOJKSin sisällöt.

Jos oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana ja sanallinen arvio tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa. Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Sanallista arviointia voidaan käyttää numeroarvioinnin sijasta kaikilla vuosiluokilla ja myös päättötodistuksessa.

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt ja se perustuu jokaisen oppilaan kohdalla yksilölliseen harkintaan. Vapauttamisesta oppiaineen opiskelusta tehdään hallintopäätös perusopetuslain 18 §:n perusteella. Jos oppilaalla on erityisen tuen päätös, vapauttamisesta päätetään erityisen tuen päätöksessä. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden oppiaineiden opiskelusta vapauttamisesta on säädetty erityissäännöksissä. Oppilaalle, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin aineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa.

Oppiaineen oppimäärien yksilöllistäminen ja oppiaineesta vapauttaminen tehdään yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille tulee selvittää näiden toimenpiteiden vaikutukset jatko-opintoihin.

Ennen oppiaineen yksilöllistämistä pitää oppilaalla olla käytössään monipuolisesti tehostetun tuen tukimuotoja. Ne kirjataan sähköisen järjestelmän oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin, jos oppilaalle on jo aikaisemmin tehty erityisen tuen päätös. Jos toteutetut tukitoimet eivät ole riittäviä, vaan oppiainekohtaisia tavoitteita joudutaan madaltamaan ja siirtymään alempien vuosiluokkien tavoitteisiin pysyvämmin, oppiaineen oppimäärä yksilöllistetään. Ennen oppiaineen yksilöllistämistä oppilaalle ja huoltajalle selitetään, mitä yksilöllistäminen käytännössä tarkoittaa.

Mikäli päädytään oppimäärän yksilöllistämiseen, oppilaalle laaditaan pedagoginen selvitys, johon kirjataan toteutetut tehostetun tai erityisen tuen toimenpiteet. Pedagogisessa selvityksessä perustellaan yksilöllistäminen erikseen jokaisen oppiaineen kohdalla.

Erityisen tuen aloittaminen ja/tai oppiaineen yksilöllistäminen ei aina edellytä psykologista tai lääketieteellistä asiantuntijalausuntoa tai sosiaalista selvitystä. Arvio mahdollisesti tarvittavista lausunnoista laaditaan moniammatillisena yhteistyönä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa.

Oppiaineen yksilöllistäminen voidaan toteuttaa muun opetuksen yhteydessä omassa opetusryhmässä tarvittavien erityisjärjestelyjen avulla. Se ei siis edellytä oppilaan siirtämistä pienryhmään. Pienryhmän tukea voidaan hyödyntää oppilaan kokonaistilanteen arviointiin pohjautuen.

9.5 Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen.Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää kahdeksan vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.
-

Oppilaan tarve pidennettyyn oppivelvollisuuteen arvioidaan erityisen tuen päätöksen tarkistamisen yhteydessä. Jos todetaan, ettei oppilas enää kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piirin, tehdään päätös pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä, jonka jälkeen oppilas kuuluu yleisen oppivelvollisuuden piiriin. Tarvittaessa oppilaalle voidaan edelleen antaa erityistä tukea.

Päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee sivistyslautakunta ja erityisestä tuesta sivistystoimenjohtaja. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen esiopetus järjestetään päiväkodissa, koulun esiopetusryhmässä tai pienryhmässä. Neuvola, päiväkoti, vammaispalveluohjaaja, koulu sekä muu lasta kuntouttava/tutkiva taho tekevät yhteistyötä, jotta pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat lapset saavat tuen mahdollisimman varhain. Mikäli pidennetyn oppivelvollisuuden tarve ilmenee vasta kouluiässä, oppilas ohjataan kouluterveydenhuollon kautta jatkotutkimuksiin.

Kun lapsella on pidennetty oppivelvollisuus, hänet kirjataan oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen alkaessa lähikouluun tulevaksi oppilaaksi. Päiväkodista tai esiopetusyksiköstä otetaan syyslukukauden aikana yhteyttä erityisopettajaan ja sovitaan yhteistyön aloittamisesta, tuen toteuttamisen käytänteistä ja perusopetukseen siirtymisestä. Erityisopettaja osallistuu verkostoyhteistyöhön ja konsultoi tarvittaessa HOJKSin laadinnassa ja opetuksen suunnittelussa.

Oppilaan tarve pidennettyyn oppivelvollisuuteen arvioidaan erityisen tuen päätöksen tarkistamisen yhteydessä. Mikäli todetaan, ettei oppilas enää kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piirin, tehdään päätös pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä, jonka jälkeen oppilas kuuluu yleisen oppivelvollisuuden piiriin. Tarvittaessa oppilaalle voidaan edelleen antaa erityistä tukea. Kaikissa tapauksissa yhteistyö huoltajien kanssa on tiivistä ja jatkuvaa.

Huoltaja päättää pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen suunnitellaan lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden aloitus:

Lapsi voi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävän esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jolloin esiopetus aloitetaan päiväkodilla tai Saaren koulun pienryhmässä. Esiopetuksen toinen vuosi toteutetaan koulun esiopetusryhmässä tai Saaren koulun pienryhmässä.

- Lapsi voi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta. Silloin hän on esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen. Tällöin pidennetyn oppivelvollisuuden opetus aloitetaan koulun esiopetusryhmässä tai Saaren koulun pienryhmässä.
- Lapsi voi aloittaa myös pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin pidennetyn oppivelvollisuuden opetus aloitetaan koulun esiopetusryhmässä tai Saaren koulun pienryhmässä. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Peruskouluun siirryttäessä oppilas siirtyy joko yleisopetuksen opetusryhmään tai erityisopetuksen pienryhmään.

9.5.1 Toiminta-alueittain järjestettävä opetus

Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain. Myös muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain. Opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä. Opetus järjestetään toiminta-alueittain vain kun todetaan, ettei oppilas kykene opiskelemaan edes oppiaineiden yksilöllistettyjä oppimääriä. Toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

Toiminta-alueittain järjestävän opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tietoja ja taitoja, joiden avulla hän suoriutuu mahdollisimman itsenäisesti elämässään. Opetuksen suunnittelun lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet. Koulupäivän eri tilanteita hyödynnetään oppimisessa, ja oppimisympäristöä kehitetään toimivaksi ja oppilasta motivoivaksi. Oppilaan yksilölliset tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä oppilaan edistymisen arviointi kuvataan HOJKSissa kullekin toiminta-alueelle. Tavoitteet asetetaan siten, että ne ovat saavutettavissa olevia ja oppilaalle mielekkäitä.

Toiminta-alueet voivat sisältää jonkin yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, jos oppilaalla on vahvuuksia tässä oppiaineessa. Opetuksen toteuttamisessa eri toiminta-alueiden sisältöjä voidaan yhdistää. Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa tuetaan oppilaan kokonaiskehitystä sekä edistetään ja ylläpidetään oppilaan toimintakykyä. Opetus suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Lisäksi tehdään opettajien keskinäistä sekä muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden välistä yhteistyötä.

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta, edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä antaa mahdollisuuksia monipuolisesti harjoitella taitoja arjen eri tilanteissa. Motoristen taitojen opetuksen tulee sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyyden ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita.

Kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on vuorovaikutuksen muodostuminen ja sen pohjalle rakentuva kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää itsekin muita ryhmän oppilaita ja aikuisia. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen tarkoituksenmukaisia tapoja kommunikoida. Oppilaalla tulee olla tarvittaessa käytettävissään vaihtoehtoisia kommunikaatiokeinoja. Kielen ja kommunikaation opetus sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita. Kommunikaatiotaitoja harjoitellaan eri tilanteissa koulupäivän aikana.

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan ryhmässä toimimisen taitojen ja osallisuuden kehittyminen. Opetuksen tulee sisältää erilaisissa ympäristöissä toimimista sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tukevia osa-alueita. Oppilaan itsetuntemusta ja oppimismotivaatiota tuetaan luomalla edellytykset onnistumisen kokemuksiin ja vahvistamalla myönteistä sosiaalisen oppimisen ilmapiiriä.

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Opetuksen tulee tukea oppimiseen, muistamiseen ja ajattelemiseen liittyvien prosessien kehittymistä. Kognitiivisten taitojen oppimisen tulee sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon sekä syy-seuraussuhteen oppimista edistäviä osa-alueita.

Oppimisen tavoitteena on kehittää lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten taitojen perusvalmiuksia. Oppiaineiden sisällöistä voidaan saada aineistoa kognitiivisten taitojen oppimiseen.

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista ympäristönsä toimintaan sekä edistää omatoimisuutta ja itsenäistymistä. Opetuksen tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arjen taitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa käsitteleviä osa-alueita. Päivittäisten taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, tieto- ja viestintäteknologisten taitojen, sosiaalisten sekä kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja harjoittelulle. Ne puolestaan vahvistavat päivittäisten taitojen hallintaa.

Toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa arviointi tapahtuu toiminta-alueittain. Arviointi annetaan aina sanallisena. Mikäli jokin toiminta-alue sisältää yksittäisen oppiaineen tavoitteita ja sisältöjä, tämä voidaan kuvata osana sanallista arviointia tai todistuksen liitteessä.

Pyhäjoella opetusta toiminta-alueittain järjestetään Saaren koulun pienryhmässä. Opetus suunnitellaan kokonaisvaltaisesti vastaamaan kunkin oppilaan kuntoutuksellisia tavoitteita. Suunnittelu toteutetaan tiiviissä yhteistyössä huoltajien, terapeuttien ja muiden moniammatillisten tahojen kanssa. Kouluviikosta suunnitellaan kokonaisuus, jossa eri toiminta-alueiden yksilölliset tavoitteet nivoutuvat oppilaan kouluarkeen joustavasti ja tukevat lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Yhteistyöllä turvataan laadittujen tavoitteiden toteutuminen ja siirtyminen oppilaan eri toimintaympäristöihin.

9.6 Tukiopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimiseen tai koulunkäyntiin liittyvät vaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Tukiopetuksella voidaan ehkäistä vaikeuksia ennakolta. Tukiopetusta tulee järjestää suunnitelmallisesti sekä niin usein kuin on tarpeen.

Tukiopetukselle on ominaista yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus. Tukiopetuksen järjestämisessä tulee käyttää monipuolisia menetelmiä ja materiaaleja, joiden avulla voidaan löytää uusia tapoja lähestyä opittavaa asiaa. Ennakoivassa tukiopetuksessa uusiin opittaviin asioihin perehdytään jo etukäteen. Tukiopetuksella voidaan vastata myös poissaoloista johtuviin tuen tarpeisiin.

Koulutyö tulee suunnitella siten, että jokaisella oppilaalla on tarvittaessa mahdollisuus osallistua tukiopetukseen. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai oppituntien ulkopuolella. Erilaisia joustavia ryhmittelyjä voidaan käyttää tukiopetuksen toteuttamisessa.

Aloitteen tukiopetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja, sen voi tehdä myös oppilas tai huoltaja. Jokaisen opettajan tehtävänä on seurata oppilaan oppimista ja kasvua sekä mahdollista tuen tarpeen ilmenemistä. Tukiopetusta pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa tukiopetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille, sekä oppilaan velvollisuudesta osallistua hänelle järjestettyyn tukiopetukseen.

Tukiopetusta voidaan antaa tuen kaikilla tasoilla. Osana pedagogista arviota ja selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet tukiopetukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan ja HOJKSiin kirjataan myös tukiopetuksen tavoitteet ja antaminen.

Tukiopetus on koulun keino tukea oppilaan koulunkäyntiä mahdollisimman pian oppimisvaikeuden tultua ilmi. Tukiopetusta voidaan antaa yleisen, tehostetun ja erityisen tuen kaikissa vaiheissa. Tukiopetus pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Pidempiaikaisesta tukiopetusjaksosta keskustellaan oppilaan ja huoltajan kanssa. Jokaisella koululaisella on tarvittaessa mahdollisuus tukiopetukseen.

Aloitteen tukiopetuksesta tekee ensisijaisesti opettaja, mutta tukiopetuspyyntö voi tulla myös oppilaan tai huoltajan taholta. Tukiopetusta voivat antaa luokanopettajat, aineenopettajat ja erityisopettajat. Tukiopetusta annetaan oppilaalle joko oppituntien aikana tai niiden ulkopuolella. Oppilaalle voidaan antaa ennakoivaa tukiopetusta, mikäli on perusteltua tarvetta pohjustaa uuden asian oppimista jo etukäteen. Mahdolliseen oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin voidaan kirjata tukiopetuksen tavoitteet ja antaminen.

9.7 Osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan oppilaille, joilla on esimerkiksi kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, vuorovaikutustaidoissa tai koulunkäynnissä. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan oppimisedellytyksiä ja ehkäistä oppimisen ja koulunkäynnin vaikeuksia.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun

opetukseen. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamista suunnitellaan, sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa.

Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Osa-aikaista erityisopetusta pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa sen merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille, sekä oppilaan velvollisuudesta osallistua siihen.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla. Tehostetun tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona yleensä vahvistuu. Oppilas voi saada osa-aikaista erityisopetusta myös erityisen tuen aikana ja opiskellessaan erityisluokassa. Osana pedagogista arviota ja selvitystä arvioidaan oppilaan aikaisemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet osa-aikaiseen erityisopetukseen jatkossa. Oppimissuunnitelmaan ja HOJKSiin kirjataan myös osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja antaminen.

Osa-aikaisen erityisopetuksen tarpeen arvioivat opettaja ja erityisopettaja yhdessä. Erityisopettajat tekevät säännöllisesti seulontatestejä tuen tarpeen kartoittamiseksi. Osa-aikainen erityisopetus pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Pidempiaikaisesta osa-aikaisen erityisopetuksen jaksosta asianomainen opettaja keskustelee oppilaan ja huoltajan kanssa. Tarvittaessa erityisopettaja voi olla keskustelussa mukana. Osa-aikaista erityisopetusta antavat erityisopettajat samanaikaisopetuksena, joustavassa ryhmässä, pienryhmä- tai yksilötyöskentelynä.

Tehostetun tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona yleensä vahvistuu. Siirryttäessä yleisestä tuesta tehostettuun tukeen, kirjataan pedagogiseen arvioon oppilaan aiemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen vaikuttavuus sekä tuen tarve jatkossa. Asianomainen opettaja kirjaa oppilaan oppimissuunnitelmaan yhdessä erityisopettajan kanssa osa-aikaisen erityisopetuksen tarpeen, sen tavoitteet ja järjestämisen.

Oppilas voi saada osa-aikaista erityisopetusta myös erityisen tuen aikana riippumatta siitä, opiskeleeko hän yleisopetuksen ryhmässä vai pienryhmässä. Oppilaan aiemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen arvioidaan osana pedagogista selvitystä. Oppilaan tarvitsema osa-aikainen erityisopetus, sen tavoitteet ja sen järjestäminen voidaan kirjata mahdollisiin pedagogisiin asiakirjoihin. Osa-aikaisen erityisopetuksen suunnitteluun voivat osallistua myös muut asiantuntijat .

Erityisopettajat tekevät oppilaskohtaisen puheopetuksen tarpeen arviointia jo esikoulussa ja tiedottavat puheopetuksen tarpeesta kotiin. Puheopetus aloitetaan pääsääntöisesti esikoulussa. Mikäli oppilaalla on vielä kouluun tullessaan äännevirheitä, hänelle tarjotaan puheopetusta. Muussa kielellisen kuntoutuksen tarpeessa erityisopettaja ja luokanopettaja tekevät yhteistyötä. Tarvittaessa tehdään myös moniammatillista yhteistyötä riittävän tuen turvaamiseksi.

9.8 Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja apuvälineet

Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut sekä erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla[34]. Tarkoituksena on turvata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikkina koulupäivinä.

Oppilaalle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien oppilaiden kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten oppilaiden kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Oppilaan kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea oppilaita kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee oppilasta päivittäisissä tilanteissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa muun henkilöstön kanssa. On tärkeää, että työn- ja vastuunjako on selkeä.

Avustajan antama tuki edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Oppilaan kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat oppilasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti ja niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Oppilaan kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Oppilaan tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota oman koulun henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten oppilaille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan moniammatillisena yhteistyönä hyödyntäen oppilaan ja huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan oppilaan palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arviossa. Erityistä tukea saavan oppilaan palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle oppilaalle mahdollisista palveluista ja erityisistä apuvälineistä tehdään hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

Pyhäjoella yleistä ja tehostettua tukea saavalle oppilaalle mahdollisista palveluista ja erityisistä apuvälineistä tehdään hallintopäätös. Erityistä tukea saavan oppilaan palveluista ja erityisistä apuvälineistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppilaan pedagogisissa asiakirjoissa.

10 Perusopetuksen valmistava opetus

10.1 Perusopetukseen valmistavan opetuksen lähtökohdat

Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja tarpeelliset muut valmiudet esiopetukseen tai perusopetukseen siirtymistä varten sekä edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksen tavoitteena on lisäksi tukea ja edistää oppilaiden oman äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tuntemusta. Tavoitteiden määrittelyn lähtökohtana ovat oppilaan suomen tai ruotsin kielen taito sekä oppilaan aikaisempi koulunkäyntihistoria.

Valmistavan opetuksen aikana oppilaita integroidaan esi- tai perusopetukseen, oppilaan ikätasoa vastaaviin opetusryhmiin oman opinto-ohjelman mukaan oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla. Integroinnin tavoitteena on edistää kotoutumista, opiskeluvalmiuksien ja suomen kielen taidon kehittymistä sekä laaja-alaisen osaamisen ja eri oppiaineiden sisältöjen omaksumista.

Valmistava opetus niveltyy osaksi perusopetusta ja Saaren koulun toimintakulttuuria. Yhteistyö ja työnjako valmistavan opetuksen ja perusopetuksen välillä on joustavaa ja vuorovaikutteista. Valmistavan opetuksen ryhmiä perustetaan tarpeen vaatiessa. Ryhmän koko on enintään kymmenen oppilasta. Valmistava opetus keskitetään Saaren koululle ja se kestää yhden lukuvuoden. Oppilas voi kuitenkin resurssien puitteissa jatkaa valmistavassa opetuksessa, jos hän on aloittanut koulutyön kesken kevätlukukauden tai esimerkiksi on luku- ja kirjoitustaidoton. Valmistava opetus suunnataan maahanmuuttajaoppilaille, joiden suomen kielen lähtötaso tai muut valmiudet eivät riitä perusopetuksen ryhmissä opiskelemiseen. Valmistavan opetuksen tarkoitus on vain olla välivaihe ja tukea oppilaan kasvua, kehitystä ja kotoutumista.

Valmistavassa opetuksessa noudatetaan Pyhäjoen kunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa sekä Saaren koulun kurinpidollisia ja kasvatuksellisia malleja.

10.2 Perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää opetukseen osallistuvan oppilaan suomen kielen taitoa, tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa tarvittavia valmiuksia perusopetusta varten. Valmistavassa opetuksessa kehitetään oppilaan laaja-alaista osaamista sekä annetaan opetusta perusopetuksen oppiaineissa ja mahdollisuuksien mukaan oppilaan omassa äidinkielessä oppilaan omassa opinto-ohjelmassa tarkemmin määritellyllä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen ja eri oppiaineiden opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita.

Opetuksen tavoitteiden määrittelyssä, sisältöjen valinnassa ja opetusjärjestelyissä otetaan huomioon, että oppilaat ovat iältään, opiskeluvalmiuksiltaan ja taustaltaan erilaisia. Opetusta eriytetään oppilaiden ikä- ja kehitysvaiheiden mukaisesti. Oppilaiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan huomioon, ja jokaisen oppilaan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Oppilaan omalla äidinkielellä tuettu opetus edistää sisältöjen omaksumista. Valmistava opetus edistää sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Valmistavan opetuksen ensisijaisena tavoitteena on riittävän alkeiskielitaidon saavuttaminen suomen kielessä. Oppilas voi siirtyä esi- tai perusopetukseen jo ennen valmistavan opetuksen tuntimäärän täyttymistä, mikäli hänellä arvioidaan olevan siihen riittävät valmiudet. Oppilaan ikä- ja kehitystaso on otettava huomioon perusopetukseen siirryttäessä. Oppilaan integroiminen perusopetukseen valmistavan opetuksen jälkeen tapahtuu aina moniammatillisen oppilashuoltoryhmän tukemana ja huoltajia informoiden ja kuunnellen.

10.2.1 Kielenopetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Valmistava opetus on kokonaisvaltaista opetusta, jossa opettaja suunnittelee ja toteuttaa opetustaan ottaen huomioon sekä ryhmän että yksilöiden tavoitteet. Oppilaan oman äidinkielen opetusta järjestetään resurssien mukaan. Valmistavaa opetusta voi tukea mahdollisuuksien mukaan oppilaan äidinkielellä, jos esimerkiksi joku muu opettaja tai koulunkäynninohjaaja on käytettävissä.

Oppilaan kielellisten valmiuksien ja tarpeiden perusteella päätetään, missä vaiheessa hänen opinto-ohjelmaansa sisällytetään vieraita kieliä ja mitä kieliä ne ovat. Pyhäjoen kunnan kieliohjelmassa A1-kieli varhennettuna on englannin kieli. 6-luokalla alkava B1-kieli, eli toinen kotimainen kieli, on ruotsi. Vieraan kielen opiskelu voidaan aloittaa myös valmistavan opetuksen aikana ja oppilaat voidaan integroida heille sopiviin ryhmiin erityisesti englannin kielessä. Näin vieraan kielen opetus toimii myös käänteisesti. Myös B1-kielen alkeet voidaan aloittaa jo valmistavan opetuksen aikana. Valmistavan opetuksen opettaja konsultoi kielten opettajia, jotta oppilaiden kielelliset valmiudet saadaan yhteistyössä arvioitua.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa pääpaino on suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa, joiden osalta tavoitteena on kehittyvä alkeiskielitaito. Opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetussuunnitelman perusteita. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnot ovat pohjana kaikille muille opinnoille. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opintojen tavoitteena on antaa oppilaille tarvittavat valmiudet siirtyä perusopetukseen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaan koulu- ja opiskelutausta ja hänen jo mahdollisesti hallitsemansa suomen tai ruotsin kielen taito. Oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellään taito- ja ikätason mukaiset suomen kielen opetuksen tavoitteet ja sisällöt.

Oppilaan oma äidinkieli

Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteena on tukea ja edistää äidinkielen hallintaa, kulttuuritaustan tuntemusta ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Oman äidinkielen hyvä hallinta luo edellytyksiä myös suomen/ruotsin kielen oppimiselle ja tällä kielellä tapahtuvalle muulle oppimisille. Oppilaille järjestetään opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus noudattaa opetussuunnitelman perusteiden liitteessä kuvattuja oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteita, sisältöjä ja oppilaan oppimisen arviointia. Oppilaan oman äidinkielen hallintaa ja sen säilymistä tuetaan myös eri tavoin yhteistyössä perheen kanssa.

Muut kielet

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin sisältyy oppilaiden vieraan kielen opetuksen tavoitteet. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa noudatetaan näitä opetussuunnitelman perusteita soveltuvin osin. Oppilaan vieraan kielen opinnot järjestetään kunnan kieliohjelman mukaisesti. Oppilaan kielelliset valmiudet ratkaisevat, missä määrin hänen omaan opinto-ohjelmaansa voidaan sisällyttää vieraiden kielten opiskelua perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana.

10.2.2 Muiden oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Valmistavan opetuksen muiden oppiaineiden opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan aikaisemmat opinnot. Valmistavan opetuksen aikana muiden oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Sisältöjä suunniteltaessa otetaan huomioon kunkin oppiaineen keskeinen käsitteistö, työtavat ja välineet. Perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana opiskeltavat oppiaineet valitaan siten, että oppilas pystyy valmistavan opetuksen jälkeen opiskelemaan hänelle osoitettavassa esi- tai perusopetuksen ryhmässä ja että valmistavan opetuksen opinnot mahdollistavat myöhemmin perusopetuksen suorittamisen Suomessa. Lähtökohtana suunnittelulle ovat perusopetuksen kyseisten vuosiluokkien opetuksen tehtävä ja siirtymävaiheen kuvaus sekä vuosiluokilla opiskeltavat oppiaineet.

Omalla äidinkielellä annettu opetus ja tuki edistää oppilaan opiskelua ja kotoutumista. Omakielisen opetuksen ja tuen avulla saatu lisätieto oppilaan osaamisen tasosta auttaa muiden oppiaineiden tavoitteiden asettamisessa. Näin oppilas voi edistyä aineopinnoissaan, vaikka suomen/ruotsin kielen taidot kehittyisivätkin muita taitoja hitaammin. Omakielistä opetusta ja tukea annetaan oppilaan tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös oppilaiden tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta ja yhteiskunnasta, kielistä ja kulttuureista.

Muiden oppiaineiden opetuksen järjestämisessä huomioidaan oppilaan ikä ja opiskeluvalmiudet ja Pyhäjoen kunnan voimassa oleva opetussuunnitelma. Valmistavassa opetuksessa opetettavat oppiaineet on hyvä valita ajatellen oppilaan seuraavana lukuvuonna opiskelemia aineita ja sisältöjä. Jokainen oppilas noudattaa hänelle henkilökohtaisesti laadittua oppimissuunnitelmaa.

10.3 Toimintakulttuuri

Yhteisön toimintakulttuuri on sen historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia. Koska perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaat tulevat hyvinkin erilaisista kulttuureista ja koulukulttuureista, on tärkeää luoda ja kehittää yhteistä toimintakulttuuria. Perusopetukseen valmistavan opetuksen toimintakulttuuri rakentuu oppivan yhteisön periaatteille. Se tukee kaikkien yhteisön jäsenten hyvinvointia ja oppimista. Se on jatkuvan kehittämisen kohde ja osa koko koulun toimintakulttuuria. Perusopetukseen valmistavan opetuksen toimintakulttuurin määrittelemisessä voidaan hyödyntää myös Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita.

10.3.1 Oppimisympäristöt ja työtavat

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa hyödynnetään kokemuksellisia ja toiminnallisia oppimisympäristöjä ja monipuolisia opetusmenetelmiä ja työtapoja. Monipuoliset oppimisympäristöt tarjoavat oppilaalle mielekkäitä ja monipuolisia tilanteita käyttää kieltä eri kommunikaatioympäristöissä. Erilaiset tilanteet kehittävät oppilaan kykyä toimia sekä itsenäisenä yksilönä että yhteisön jäsenenä ja antavat valmiuksia elinikäiseen oppimiseen. Erilaiset oppimisympäristöt tutustuttavat oppilasta myös suomalaiseen kulttuuriin ja edistävät hänen kotoutumistaan lähiympäristöön sekä laajemmin suomalaiseen yhteiskuntaan.

Perusopetukseen valmistava opetus niveltyy osaksi perusopetusta ja koulussa vallitsevaa toimintakulttuuria, mutta myös vaikuttaa muun koulun toimintakulttuurin ja käytänteiden kehittämiseen.

Oppilaat harjaantuvat valmistavan opetuksen aikana perusopetuksen työtapoihin. Tavoitteena on, että oppilaat pystyvät vähitellen myös itse asettamaan itselleen oppimistavoitteita sekä harjaantuvat oppimaan oppimisen taidoissaan. Niinpä työtapojen on hyvä olla monipuolisia, oppilasta aktivoivia ja eriyttäviä. Perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana on tarpeen oppia vähitellen myös itsenäistä työskentelyä, tiimityöskentelyä, tieto- ja viestintäteknisiä taitoja ja tiedonhakutaitoja. Oppiminen on sidoksissa oppilaan aiempiin tietoihin ja oppimisstrategioihin ja on siten jokaisella yksilöllistä. Koska eri oppiaineet ja niiden tavat käyttää kieltä ovat keskeisiä perusopetukseen valmistavassa opetuksessa, opetus edellyttää kielitietoisia työtapoja kaikissa oppiaineissa.

Erilaisten tekstien lukemisen, ymmärtämisen, tulkitsemisen ja tuottamisen taidot ovat keskeisiä. Kielitietoiset työtavat edellyttävät opettajien yhteistyötä ja yhteistä ymmärrystä kielen merkityksestä oppimisessa.

Valmistavan opetuksen eri-ikäisistä ja -kielisistä oppilaista johtuen voi osa oppimisesta tapahtua myös perusopetukseen integroituna, jolloin luonnollista kielen oppimista tapahtuu myös valmistavan opetuksen luokkahuoneen ulkopuolella ja esimerkiksi ohjattuna välituntitoimintana. Valmistavan opetuksen oppilaat osallistuvat koulun muuhun toimintaan toisten oppilaiden kanssa mahdollisuuksien mukaan, sillä kaikki koulussa tapahtuva toiminta edistää erityisesti kielen oppimista. Opetuksessa käytetään monipuolisesti myös erilaisia sähköisiä ympäristöjä oppilaan ikätasosta riippuen. Myös etäopetusta voidaan käyttää erityisesti oman äidinkielen opetuksessa.

Valmistavan opetuksen eri-ikäisistä ja -kielisistä oppilaista johtuen voi osa oppimisesta tapahtua myös perusopetukseen integroituna, jolloin luonnollista kielen oppimista tapahtuu myös valmistavan opetuksen luokkahuoneen ulkopuolella ja esimerkiksi ohjattuna välituntitoimintana. Valmistavan opetuksen oppilaat osallistuvat koulun muuhun toimintaan toisten oppilaiden kanssa mahdollisuuksien mukaan, sillä kaikki koulussa tapahtuva toiminta edistää erityisesti kielen oppimista. Opetuksessa käytetään monipuolisesti myös erilaisia sähköisiä ympäristöjä oppilaan ikätasosta riippuen. Myös etäopetusta voidaan käyttää erityisesti oman äidinkielen opetuksessa.

10.3.2 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet

Opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa perusopetukseen valmistavan opetuksen toimintakulttuuria. Sen tavoitteena on auttaa oppilaita yhdistämään suomen tai ruotsin kielen sekä eri oppiaineiden tietoja ja taitoja sekä jäsentämään niitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kokonaisuuksien tarkastelu ja tiedonaloja yhdistelevät, tutkivat työskentelyjaksot ohjaavat oppilaita soveltamaan tietojaan ja tuottavat kokemuksia osallistumisesta tiedon yhteisölliseen rakentamiseen. Oppilaat voivat näin hahmottaa koulussa opiskeltavien asioiden merkitystä oman elämän ja yhteisön sekä yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla he saavat aineksia maailmankuvansa laajentamiseen ja jäsentämiseen.

Opetuksen eheyttäminen edellyttää sekä opetuksen sisältöä että työtapoja koskevaa pedagogista lähestymistapaa, jossa kunkin oppiaineen opetuksessa ja erityisesti oppiainerajat ylittäen tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. Eheyttämisen tapa ja kesto voi vaihdella oppilaiden tarpeista ja opetuksen tavoitteista riippuen.

Suomen kielen sekä muiden oppiaineiden muodostamat monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät perusopetukseen valmistavassa opetuksessa oppilaan laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Oppimiskokonaisuuksien aiheet suunnitellaan paikallisesti ilmentämään perusopetukseen valmistavan opetuksen toimintakulttuurin periaatteita.

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän tilaisuuden koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. Käsiteltävien asioiden paikallisuus, ajankohtaisuus ja yhteiskunnallinen merkittävyys luovat lisämotivaatiota sekä opettajille että oppilaille. Oppimiskokonaisuuksien sisällöiksi etsitään toimintakulttuurin periaatteiden mukaisia, oppilaita kiinnostavia sekä oppiaineiden ja opettajien

10.3.3 Oppilaan oman opinto-ohjelman laatiminen

Koska perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaiden kielitaito ja muut valmiudet vaihtelevat, perusopetukseen valmistavaa opetusta varten ei ole määritelty valtakunnallista tuntijakoa tai oppimäärää, vaan jokaiselle oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma. Oppilaan omaan opinto-ohjelmaan kirjataan:

- oppilaan lähtötaso, kuten koulunkäyntihistoria, kielitaito ja oppilaan vahvuudet
- oppilaan henkilökohtaiset oppimistavoitteet, joita tarkistetaan säännöllisin väliajoin
- opiskeltavat oppiaineet, niiden tuntimäärät sekä opetuksen sisältö
- oppilaan opinnot valmistavan opetuksen opintoryhmässä ja integrointi perusopetukseen
- ohjauksen järjestäminen ja mahdollisesti tarvittavat tukitoimet

Oppilaan oma opinto-ohjelma voi olla osa kotouttamislain mukaista oppilaan kotoutumissuunnitelmaa.

Valmistavan opetuksen oppilaiden tiedot ja taidot sekä perhe- ja kielitausta voivat vaihdella suuresti. Valmistavan opetuksen täytyy tukea sekä oppilaan kehittymistä ja oppimista sekä perheen kotoutumista. Jokaiselle oppilaalle laaditaan oma oppimissuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa kolmen kuukauden sisällä oppilaan ottamisesta valmistavaan opetukseen. Oppimissuunnitelma laaditaan Wilmaan yhdessä opettajan, oppilaan ja huoltajien kanssa. Oppimissuunnitelman laatiminen aloitetaan yhteisellä tapaamisella, jossa voidaan käyttää tulkkia apuna. Tapaamisessa selvitetään oppilaan taustatiedot, täytetään oppilastietolomake ja kerrotaan valmistavasta opetuksesta sekä koulun käytänteistä. Oppilaan oppimissuunnitelmaa päivitetään säännöllisin ajoin ja se käydään läpi oppilaan ja huoltajien kanssa valmistavan opetuksen päättyessä.

10.4 Oppilaan hyvinvointi sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Perusopetukseen valmistava opetus ohjaa tunnistamaan eri kulttuureja yhdistäviä hyvän elämänarvoja ja periaatteita. Opiskelu vahvistaa opiskelijan taitoja toimia kulttuurisesti monimuotoisessa yhteiskunnassa sekä kartuttaa oppilaan kulttuurienvälistä toimintakykyä. Opetus kannustaa vuorovaikutukseen eri kulttuuriryhmien välille ja kantaväestön kanssa. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa edistetään hyviä etnisiä suhteita. Syrjintää, rasismia, väkivaltaa tai kiusaamista ei sallita missään muodossa eikä keneltäkään.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa huolehditaan kokonaisvaltaisesti oppilaan hyvinvoinnista ja siihen liittyvistä seikoista, kuten kodin ja koulun yhteistyöstä, riittävästä oppilashuollollisesta tuesta sekä oppilaanohjauksesta. Näiden määrittelyssä voidaan soveltuvin osin hyödyntää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Jos perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana selviää oppilaan tarve oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, tuki annetaan oppilaalle parhaiten soveltuvalla tavalla.

10.4.1 Opetuksen eriyttäminen

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaat eroavat toisistaan kielitaidoltaan, oppimis- ja opiskeluvalmiuksiltaan, kiinnostuksen kohteiltaan ja motivaatioltaan sekä oppimistarpeiltaan. Valmistava opetus pyritään järjestämään niin, että nämä oppilaiden väliset erot otetaan huomioon. Esimerkiksi eri-ikäiset ja kielitaidoltaan eritasoiset oppilaat voidaan jakaa omiksi ryhmikseen. Lisäksi oppilaiden erilaiset oppimistarpeet voidaan ottaa huomioon eriyttämällä opetusta. Valmistavaa opetusta kehitetään tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti yhtenäisenä kokonaisuutena, jossa kielitaito ja muut valmiudet kehittyvät jatkuvasti. Oppilaat saavat myös mahdollisuuksia oppia toisiltaan, tukea toisiaan ja toimia kielenkäytön mallina toisilleen. Tärkeässä asemassa on opettajan antama vuorovaikutuksellinen tuki, jonka avulla oppija suoriutuu myös sellaisista tehtävistä, jotka voisivat itsenäisesti olla mahdottomia suorittaa. Jotta oppimistapahtuma olisi toimiva, sen suunnittelu edellyttää hyvää oppilaantuntemusta. Niinpä on tarpeen selvittää mm. oppilaiden opiskelutottumukset, asenteet suomen kieltä kohtaan sekä käsitykset suomen kielen taidon tärkeydestä ja vaikeudesta sekä oppilaiden lähtötaso eri kielitaidon osa-alueidenosalta. Tämän pohjatiedon varassa opettaja voi tarpeen mukaan eriyttää muun muassa eri oppiaineiden opetukseen käytettävää aikaa, oppiaineksen syvyyttä tai laajuutta, menetelmiä, työtapoja tai materiaaleja. Eriyttäminen tarkoittaa käytännössä ennen kaikkea sisältöjen valintaa sekä tarkoituksenmukaisia opetusjärjestelyitä.

On tärkeää, että jokainen oppilas saa oman taitotasonsa mukaisia ja sopivan haastavia tehtäviä. Myös mahdolliset oppimisvaikeudet on tärkeä selvittää, jotta tuen tarve voidaan ottaa huomioon.

10.4.2 Kodin ja koulun yhteistyö

Opetuksen järjestäjä luo edellytykset kodin ja koulun yhteistyölle. Yhteistyön lähtökohtana on osapuoltenyhdenvertainen ja tasa-arvoinen kunnioitus ja kohtelu. Tavoitteena on vuoropuhelun aikaansaaminen oppilaan kasvun ja oppimisen tukemiseksi.

Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kieli- ja kulttuuritausta. Huoltajille annetaan tietoa suomalaisesta koulusta ja koulutusjärjestelmästä, opetussuunnitelmasta, oppilaan arvioinnista, opetusmenetelmistä ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa käytettävästä oppilaan omasta opintoohjelmasta.

Perheille annetaan tietoa perusopetukseen siirtymisestä sekä jatko-opintomahdollisuuksista perusopetuksen jälkeen.

10.4.3 Oppilashuolto

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilashuollon järjestämistä ja toteuttamista koskevat samat periaatteet ja oppilaita samat oikeudet kuin perusopetuksen oppilaille annettavassa oppilashuollossa. Opetuksen järjestäjällä tulee olla oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämä koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma, jonka laatimisesta on määrätty perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (määräys 4/011/2014). Perusopetukseen valmistavan opetuksen koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma voidaan sisällyttää perusopetusta koskevaan koulukohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan. Koulukohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan tulee sisältyä myös suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa oppilaalla on oikeus opetukseen osallistumisen edellyttämään maksuttomaan oppilashuoltoon. Yhteisön ja yksittäisten oppilaiden terveydestä, hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen ulottuu kaikkeen koulutyöhön. Oppilashuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden yhteinen tehtävä.

Oppilashuoltoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena. Yhteisöllinen oppilashuolto on osa perusopetukseen valmistavan opetuksen yhteisöllistä toimintakulttuuria ja ensisijainen tapa toteuttaa oppilashuoltoa. Yhteisöllinen oppilashuolto on ennalta ehkäisevää ja sen tehtävänä on vahvistaa osallisuuden, huolenpidon ja turvallisuuden ilmapiiriä perusopetukseen valmistavassa opetuksessa. Kouluyhteisössä arvostetaan jokaisen yksilöllisyyttä eikä syrjintää, väkivaltaa, kiusaamista tai rasismia hyväksytä. Oppilaita ohjataan arvostamaan sekä omaa että ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta.

Oppilashuoltotyötä ohjaa oppilaan edun ensisijaisuus. Yksilökohtaista oppilashuoltoa toteutetaan oppilaan ja tarvittaessa huoltajan suostumuksella. Psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut ovat oppilaan saatavilla ja ne järjestetään lain edellyttämässä määräajassa. Oppilaan yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon valmistavan opetuksen arjessa sekä tarvittavan tuen suunnittelussa ja toteutuksessa. Työssä turvataan oppilaan ja huoltajan osallisuus, työskentelyn luottamuksellisuus sekä kunnioittava vuorovaikutus.

Osallisuuden varmistamiseksi huolehditaan tarvittavista tulkitsemispalveluista.

Monialainen yhteistyö on perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilashuollossa tärkeää. Oppilashuolto järjestetään opetus-, sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä siten, että siitä muodostuu toimiva kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan, huoltajan sekä tarvittaessa muiden yhteistyökumppaneiden kuten perheen kotoutumissuunnitelmasta vastaavan tahon kanssa. Oppilashuollon toimintatavoista ja palveluista tiedotetaan suunnitelmallisesti. Huoltajille annetaan tietoa myös suomalaisen koulutusjärjestelmän sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatavoista ja saatavuudesta.

10.4.4 Oppilaanohjaus

Opetussuunnitelmassa määritellään, miten oppilaanohjaus perusopetukseen valmistavassa opetuksessa toteutetaan. Oppilaanohjauksen tarkoituksena on kehittää oppilaan oppimisvalmiuksia ja tukea hänen sosiaalista kasvuaan sekä ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia. Oppilaan opiskelua perusopetukseen valmistavassa opetuksessa tuetaan oppilaanohjauksella siten, että opiskelutaidot ja elämänsuunnittelun kannalta tarpeelliset tiedot ja taidot kehittyvät. Ohjausta voidaan toteuttaa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvattujen ohjaustoiminnalle asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Perusopetukseen siirtymistä suunniteltaessa tulee huolehtia siitä, että tieto oppilaan valmiuksista ja edistymisestä valmistavassa opetuksessa siirtyy seuraavaan kouluun. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan mahdollisuus tutustua ajoissa tulevaan kouluun. Valmistavan opetuksen oppilaanohjauksessa tulee kiinnittää huomiota myös siihen, että oppilaalla on käsitys omista mahdollisuuksistaan jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Erityisesti peruskoulun yläluokkien oppilaiden ohjaamiseen on kiinnitettävä huomiota valmistavan opetuksen aikana. Oppilaalla ja huoltajilla on oltava tarpeeksi tietoa oppivelvollisuudesta ja jatko-opintomahdollisuuksista. Jos oppilas siirtyy valmistavasta opetuksesta esimerkiksi 8. tai 9. luokalle, onoppilaalla on oltava tarpeeksi taito- ja taideaineiden pakollisia opintoja valmistavan opetuksen aikana.

10.4.5 Suunnitelma kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpitokeinoja. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa.

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua oppilaan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä oppilaan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla oppilasta, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi oppilaan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

10.5 Oppilaan arviointi

Opetussuunnitelmassa määrätään valmistavaan opetukseen osallistuvien arvioinnista sekä heille annettavasta todistuksesta. Arvioinnin tulee olla ohjaavaa, kannustavaa ja monipuolista. Oppilaan edellytyksiä itsearviointiin kehitetään. Arvioinnin avulla valmistavan opetuksen oppilaalle annetaan kuva myös perusopetuksen vaatimuksista. Arvioinnin suorittavat yhteistyössä kaikki oppilasta opettavat opettajat. Arviointi perustuu jatkuvaan ja

monipuoliseen havainnointiin ja näyttöön. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa ei käytetä numeerista arviointia.

Valmistavassa opetuksessa arvioinnissa painotetaan monipuolista ja jatkuvaa havainnointia ja käytettävät arviointimenetelmät ovat monipuolisia. Arvio oppilaan edistymisestä kirjataan oppilaan oppimissuunnitelmaan vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa. Opetussuunnitelmaan kirjattuja tavoitteita ja edistymistä seurataan yhteistyössä huoltajien kanssa. Oppilaan siirtyminen perusopetukseen suunnitellaan yhteistyössä huoltajien sekä oppilasta opettavien opettajien ja tarvittaessa koulun oppilashuollon henkilöstön kanssa.

Todistukset

Perusopetukseen valmistavan opetuksen päätteeksi oppilaalle annetaan todistus perusopetukseenvalmistavaan opetukseen osallistumisesta. Todistukseen merkitään perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus, opiskellut oppiaineet, niiden laajuus ja opetuksen sisältö. Todistuksessa kuvataan oppilaan edistymistä valmistavan opetuksen

11 Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Koulun ja huoltajien yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen, tasavertaisuus sekä keskinäinen kunnioitus. Yhteinen arvokeskustelu huoltajien kanssa antaa pohjan vankalle yhteistyölle. Viestinnän ja tiedonsiirron riittävyydellä ja avoimuudella sekä rakentavan palautteen antamisella kehitetään vuorovaikutusta lapsen ja nuoren elämässä olevien aikuisten kesken.

Positiivinen palaute kannustaa oppilasta uusien asioiden oppimisessa.

Yhteistyötä kouluissa tapahtuu sekä yksilö- että yhteisötasolla. Yksilötasolla huoltajien tulee saada riittävä tieto lapsensa kasvusta ja oppimisesta. Kouluilla ja päiväkodeilla järjestetään monipuolisia ja toiminnallisia vanhempainiltoja ja erilaisia tapahtumia.

12 Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää oppilaan edellytyksiä itsearviointiin. Oppilaan oppimista, työskentelyä ja käyttäytymistä tulee arvioida monipuolisesti. Nämä tehtävät ovat perusopetuksen arviointikulttuurin kehittämisen lähtökohta. Painopiste on oppimista edistävässä arvioinnissa.

Kouluissa kehitetään arviointikulttuuria, jonka keskeisiä piirteitä ovat

- rohkaiseva ja yrittämään kannustava ilmapiiri
- oppilaiden osallisuutta edistävä, keskusteleva ja vuorovaikutteinen toimintatapa
- oppilaan tukeminen oman oppimisprosessinsa ymmärtämisessä sekä oppilaan edistymisen näkyväksi tekeminen koko oppimisprosessin ajan
- arvioinnin oikeudenmukaisuus ja eettisyys
- arvioinnin monipuolisuus
- arvioinnin avulla saadun tiedon hyödyntäminen opetuksen ja muun koulutyön suunnittelussa.

Suuri osa arvioinnista on opettajien ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta. Opettajat huolehtivat siitä, että oppilaat saavat alusta lähtien oppimista ohjaavaa ja kannustavaa palautetta sekä tietoa edistymisestään ja osaamisestaan. Oppilaita ohjataan havainnoimaan omaa ja yhteistä työskentelyä ja antamaan rakentavaa palautetta toisilleen ja opettajille. Tämä luo edellytyksiä oppilaiden itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin taitojen kehittymiselle perusopetuksen aikana.

Huoltajien kanssa keskustellaan koulutyön tavoitteista ja koulun arviointikäytänteistä. Oppilaan opintojen edistymisestä sekä oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä annetaan riittävän usein tietoa oppilaalle itselleen ja huoltajalle. Oppilaalla ja huoltajalla on oikeus saada tietoa arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta oppilaan arviointiin. Opettajan, oppilaan ja huoltajan yhteiset keskustelut edistävät keskinäistä luottamusta ja välittävät tietoa oppilaan tilanteesta. Tukea tarvitsevien oppilaiden huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on erityisen tärkeää.

Arvioinnin periaatteiden toteutumista arvioidaan Pyhäjoella mm. vuosittaisen arviointikysely avulla. Kyselyn mittaristossa kiinnitetään huomiota esimerkiksi arvioinnin kannustavuuteen, tasapuolisuuteen sekä kodin ja koulun yhteistyön toteutumiseen.

Arviointiin ja ohjaukseen liittyvässä yhteistyössä vanhempien kanssa käytetään arviointikeskusteluja, vanhempainvartteja tai jotain muuta yhteistoimintamallia.

12.1 Arvioinnin luonne ja yleiset periaatteet

Perusopetuksessa oppimisen arviointi jaetaan arviointiin opintojen aikana sekä päättöarviointiin. Sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa noudatetaan arvioinnin yleisiä periaatteita.

Oppimisen, työskentelyn ja käyttäytymisen arvioinnin sekä palautteen antamisen oppilaille tulee aina perustua opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennettuihin tavoitteisiin. Oppilaita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä arviointi kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Opettajat huolehtivat, että tavoitteet ja arviointiperusteet ovat oppilaiden tiedossa. Tavoitteiden pohtiminen ja oman oppimisen edistymisen tarkastelu suhteessa tavoitteisiin on tärkeä osa myös oppilaan itsearviointitaitojen kehittämistä.

Todistusten antamiseen liittyvässä oppilaan osaamisen arvioinnissa käytetään opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä, tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu 6. ja 7. luokan nivelvaiheeseen sekä päättöarviointiin tukemaan opettajien työtä ja yhtenäistämään arviointia. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan ne määrittelevät hyvää osaamista kuvaavaan sanalliseen arvioon tai arvosanaan 8 vaadittavan tason.

Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, että oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin edellä mainittuja arviointikriteerejä käyttäen. Yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa opiskelevien oppilaiden suorituksia arvioidaan näissä oppiaineissa suhteessa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin eikä osaamisen tason määrittelyssä käytetä edellä mainittuja arviointikriteerejä.

Oppilaiden ikäkauden ja edellytysten huomioon ottaminen sekä monipuoliset arviointikäytännöt

Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä. Opettaja kokoaa tietoa oppilaiden edistymisestä oppimisen eri osa-alueilla ja erilaisissa oppimistilanteissa. Tällöin on tärkeää ottaa huomioon oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä sekä huolehtia siitä, ettei edistymisen ja osaamisen osoittamiselle ole esteitä. Erilaisissa arviointi- ja näyttötilanteissa varmistetaan, että kukin oppilas ymmärtää tehtäväksi annon ja saa riittävästi aikaa tehtävän suorittamiseen. Lisäksi huolehditaan mahdollisuuksista hyödyntää tarvittaessa tieto- ja viestintäteknologiaa ja antaa suullisia näyttöjä. Myös oppilaiden mahdollisesti tarvitsemien apuvälineiden saatavuudesta sekä tarvittavista avustajapalveluista huolehditaan. Lievätkin oppimisvaikeudet ja oppilaiden mahdollisesti puutteellinen opetuskielen/ suomen kielen/ruotsin kielen taito tulee ottaa huomioon arviointi- ja näyttötilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa. Samoin otetaan huomioon oppilaiden opiskelua varten mahdollisesti määritellyt opetuksen erityiset painoalueet.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa otetaan huomioon kunkin oppilaan kielitausta sekä kehittyvä suomen tai ruotsin kielen taito. Jotta oppilas voi osoittaa edistymistään ja osaamistaan mahdollisista suomen tai ruotsin kielen puutteista huolimatta, arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota oppilaan tilanteeseen sovitettuihin, monipuolisiin ja joustaviin arviointitapoihin.

Itsearvioinnin edellytysten kehittäminen

Opetuksessa kehitetään oppilaiden edellytyksiä itsearviointiin antamalla tilaa oppimisen ja opintojen edistymisen pohdintaan ja kehittämällä itsearviointitaitoja. Oppilaita ohjataan niin yksilöinä kuin ryhmänä havainnoimaan oppimistaan ja sen edistymistä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Tarkoitus on, että opettajat auttavat oppilaita ymmärtämään tavoitteet ja etsimään niiden saavuttamiseksi parhaita toimintatapoja.

Alemmilla vuosiluokilla itsearviointitaitoja kehitetään auttamalla oppilaita tunnistamaan onnistumisiaan ja vahvuuksiaan koulutyössä sekä tulemaan tietoiseksi työlle sovittavista tavoitteista. Opetusryhmän yhteistä arviointikeskustelua käytetään paljon, annetaan myönteistä palautetta ja osoitetaan, miten monenlaisin tavoin jokainen voi onnistua työssään. Ylemmillä luokilla huomion kiinnittäminen onnistumisiin ja vahvuuksiin on edelleen tärkeää, mutta oman oppimisen ja opintojen edistymisen tarkastelu voi olla analyyttisempää. Se ohjaa oppilaita toimimaan yhä itseohjautuvammin. Myös tällöin opettajien on tärkeä kehittää oppilaiden keskinäistä arviointikeskustelua eli vertaisarviointia osana ryhmän työskentelyä. Näin oppilailla on mahdollisuus oppia antamaan ja saamaan rakentavaa palautetta. Itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin avulla jokainen oppilas voi tulla tietoisiksi edistymisestään ja ymmärtää, miten itse voi vaikuttaa oppimiseensa ja koulutyössä onnistumiseen.

12.2 Arvioinnin kohteet

Arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Luotettava arviointi edellyttää näiden osa-alueiden monipuolista havainnointia ja dokumentointia.

Oppiminen arvioinnin kohteena

Oppimisen arviointi sisältää opinnoissa edistymisen ja osaamisen tason arviointia sekä palautteen antamista niistä. Edistymistä tarkastellaan suhteessa aiempaan osaamiseen ja asetettuihin tavoitteisiin. Oppimisen edistymisen

huolellinen seuranta on tarpeen koko perusopetuksen ajan, jotta opetuksen, ohjauksen ja tuen keinoin voidaan huolehtia siitä, että oppilaalla on edellytykset opinnoissa etenemiseen.

Osaamisen tasolla tarkoitetaan oppilaan eri tavoin osoittamaa osaamista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja arvioituna oppilaan suoritusten perusteella. Osaamisen tason arvioimiseksi oppilaan työn tuloksia tai suorituksia tarkastellaan mahdollisimman monipuolisesti. Tiedollisen ja taidollisen osaamisen tason arvioinnissa hyödynnetään valtakunnallisesti määriteltyjä arviointikriteerejä. Osaamisen kehittyminen nähdään koko perusopetuksen ajan vahvistuvana, kumuloituvana prosessina.

Oppilaita ohjataan sekä itsenäisesti että ryhmänä tarkastelemaan edistymistään ja työnsä tuloksia suhteessa tavoitteisiin ja niihin onnistumisen kriteereihin, joista on yhdessä keskustellen sovittu työtä aloitettaessa.

Työskentely arvioinnin kohteena

Oppilaiden työskentelytaitojen kehittäminen on yksi perusopetuksen keskeisistä tavoitteista. Opetuksessa tuetaan oppilaiden itsenäisen ja yhdessä työskentelyn taitoja. Työskentelytaitoihin sisältyvät myös taito suunnitella, säädellä ja arvioida omaa työtään, taito toimia vastuullisesti ja parhaansa yrittäen sekä taito toimia rakentavassa vuorovaikutuksessa.

Työskentelytaitoja harjoitellaan eri oppiaineissa, monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa ja koulun muussa toiminnassa. Opettajat ohjaavat oppilaita sekä yksilöinä että ryhmänä suunnittelemaan työtään ja käyttämään oppimista edistäviä työskentelytapoja. Oppilaita ohjataan myös tarkastelemaan suunnitelmien toteutumista sekä arvioimaan työskentelyn onnistumista ja siihen vaikuttaneita tekijöitä.

Työskentelyn arviointi on osa oppiaineissa tehtävää arviointia ja arvosanan muodostamista. Arviointi perustuu oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien tavoitteiden sisältämiin työskentelyn tavoitteisiin. Työskentelyä koskeva monipuolinen palaute kaikissa opiskelutilanteissa edistää oppilaiden mahdollisuuksia tarkastella omaa työskentelyään ja kehittyä työskentelytaidoissa.

Käyttäytyminen arvioinnin kohteena

Käyttäytymisen ohjaus sekä käyttäytymiseen liittyvien tietojen ja taitojen opettaminen ovat osa koulun kasvatustehtävää. Oppilaita ohjataan ottamaan huomioon muut ihmiset ja ympäristö sekä noudattamaan yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja sääntöjä. Heille opetetaan koulun erilaisissa vuorovaikutustilanteissa asiallista, tilannetietoista käyttäytymistä ja hyviä tapoja.

Käyttäytymistä arvioidaan ja oppilaille annetaan käyttäytymisestä ohjaavaa palautetta suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin. Käyttäytymien tavoitteet perustuvat koulun kasvatustavoitteisiin, yhteisön toimintakulttuuria määrittäviin linjauksiin ja järjestyssääntöihin. Oppilailla ja huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun kasvatustavoitteita ja käyttäytymiselle asetettavia tavoitteita koskevaan keskusteluun ja tavoitteiden määrittelyyn.

Käyttäytymisen arvioinnissa erityisen tärkeä on huolehtia, että arviointi ei kohdistu oppilaan persoonaan, temperamenttiin eikä muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä se vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon. Päättö- ja erotodistukseen käyttäytymisen arviota ei merkitä.

12.3 Opintojen aikainen arviointi

Opintojen aikaisella arvioinnilla tarkoitetaan ennen päättöarviointia toteutettavaa arvioinnin ja palautteen antamisen kokonaisuutta. Opintojen aikainen arviointi on kaikilla vuosiluokilla pääosin oppimisen ohjaamista palautteen avulla. Sen keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua ja tukea oppimista sekä edistää itse- ja vertaisarvioinnin taitoja. Siihen sisältyy myös oppilaiden edistymisen ja osaamisen tason kuvaamista keskusteluin, arviointitiedottein ja todistuksin tiettyinä ajankohtina. Oppilaalle ja huoltajalle tulee antaa tietoa opintojen edistymisestä, työskentelystä ja käyttäytymisestä riittävän usein.

12.4 Arviointi lukuvuoden aikana

Pääosa opintojen aikaisesta arvioinnista on luonteeltaan formatiivista. Tällöin arviointi ja siihen perustuva palautteen antaminen toteutetaan lukuvuoden aikana osana päivittäistä opetusta ja työskentelyä. Se edellyttää opettajilta oppimisprosessiin liittyvää havainnointia ja vuorovaikutusta oppilaiden kanssa. Opintojen aikaisessa arvioinnissa tärkeätä on myös oppilaiden toimijuutta kehittävä vertaisarviointi ja itsearviointi. Opettajan tehtävänä on luoda tilanteita, joissa yhdessä pohtien annetaan ja saadaan oppimista edistävää ja motivoivaa palautetta.

Oppimista edistävä palaute on luonteeltaan laadullista ja kuvailevaa, oppimisen solmukohtia analysoivaa ja ratkovaa vuorovaikutusta. Se ottaa huomioon oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä. Oppilaita ohjataan palautteen avulla tiedostamaan edistymisensä ja jäsentämään oman oppimisensa eri vaiheita sekä löytämään erilaisia keinoja

tavoitteisiin pääsemiseksi. Palaute auttaa oppilaita vähitellen ohjaamaan omaa oppimistaan, asettamaan itselleen tavoitteita ja käyttämään onnistumista parantavia oppimisstrategioita.

Opettajan antaman, oppimisprosessia näkyväksi tekevän ja oppimista edistävän palautteen tulee auttaa oppilaita hahmottamaan ja ymmärtämään

- mitä heidän on tarkoitus oppia
- mitä he ovat jo oppineet
- miten he voivat edistää omaa oppimistaan ja parantaa suoriutumistaan.

Tällainen formatiivinen arviointi ja ohjaava palaute edistävät opiskeltavien asioiden jäsentymistä tieto- ja taitokokonaisuuksiksi sekä kehittävät oppilaiden metakognitiivisia taitoja ja työskentelytaitoja.

Pyhäjoella käydään 1.vuosiluokan syyslukukauden päätteeksi arviointikeskustelut oppilaan ja vanhempien kanssa. Keskustelu pohjaa opettajan näkemykseen ja oppimisesta laadittuun portaittaiseen etenemismalliin. Vuosiluokilla 2.–9. jaetaan syyslukukauden päätteeksi kirjallinen välitodistus. Luokilla 2–4 se on sanallinen ja sen jälkeen numeroarvio.

Luokilla 7–9 osa oppiaineista (uskonto, historia, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, musiikki) toteutetaan jaksoittaisella järjestelyllä. Tällöin väliarvosanoja annetaan jokaisesta jaksosta tai yhden vuosiviikkotunnin täyttyessä, mikäli tunnit ovat useammassa peräkkäisessä jaksossa yhtenä opetuksellisena kokonaisuutena. Tasaisesti läpi vuoden jatkuvissa aineissa (äidinkieli, kielet, matematiikka, liikunta, kuvataide, kotitalous, tekninen työ ja tekstiilityö) arvioidaan koko lukukauden työskentely yhdellä väliarvosanalla.

Kaikkien luokka-asteiden oppilaita arvioidaan myös syyslukukauden käytöksestä. Ensimmäisellä luokalla arviointi tapahtuu osana arviointikeskustelua. Vuosiluokilla 2-4 arviointi tapahtuu erillisellä todistuksen liitteellä. Vuosiluokasta 5 alkaen arviointi on oma numeronsa osana todistusta.

12.5 Arviointi lukuvuoden päättyessä

Opintojen aikainen arviointi sisältää myös oppimisprosessin jälkeen tehtävää, oppilaiden osaamisen summatiivista arviointia, jonka tulokset välitetään oppilaille todistuksissa tai arviointitiedotteissa. Perusopetusasetus velvoittaa antamaan kunkin lukuvuoden päättyessä oppilaalle lukuvuositodistuksen, joka sisältää sanallisesti tai numeroin ilmaistut arviot siitä, miten oppilas on kyseisenä lukuvuonna saavuttanut tavoitteet opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa tai opintokokonaisuuksissa. Lukuvuositodistukseen sisältyy myös käyttäytymisen arviointi. Lukuvuoden päätteeksi tehtävä arviointi on kokonaisarvio oppilaan koko lukuvuoden edistymisestä ja suoriutumisesta. Lukuvuositodistus on myös päätös oppilaan siirtymisestä seuraavalle luokalle tai hänen jättämisestään luokalle.

Pyhäjoella lukuvuositodistuksessa on vuosiluokilla 1-4 sanallinen arvio ja luokilla 5-9 numeroarvio.

Numeroarvosana kuvaa keskimääräisenä summatiivisena arviona oppilaan osaamisen tasoa suhteessa tavoitteisiin kussakin oppiaineessa tai opintokokonaisuudessa. Sanallista arviointia käyttämällä voidaan antaa monipuolista palautetta oppilaan oppimisesta ja suoriutumisesta. Sanallisen arvioinnin avulla voidaan kuvata paitsi oppilaan osaamisen tasoa myös hänen edistymistään, vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan. Sanallisella arvioinnilla voidaan myös antaa numeroarvosanaa yksityiskohtaisempaa palautetta osaamisesta ja oppimisen edistymisestä oppiaineen eri osa-alueilla.

Käyttäytymistä arvioidaan osana muuta arviointia syyslukukauden tapaan. Vuosiluokilla 1–4 käyttäytymisestä annetaan sanallinen arvio erillisessä todistuksen liitteessä. Vuosiluokilla 5–9 arvio on numeroarvio osana todistusta. Käytösarvion pohjana käytetään kunnan tavoiteltavan käytöksen kriteeristöä (ks. jäljempänä), joka pohjautuu koulujen järjestyssääntöihin ja yhteisön toimintakulttuuriin. Käytösarvio on aina oppilasta opettavien opettajien yhteinen kokonaisnäkemys, johon vaikuttaa myös oppituntien ulkopuolinen käytös kouluajalla.

12.6 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana

Opetus ja arviointikäytännöt suunnitellaan ja toteutetaan siten, että oppilaalla on riittävästi monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan. Oppilaan kokonaistilannetta tulee tarkastella riittävän ajoissa. Oppilaalla on oikeus saada tarvitsemaansa tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta, ohjausta ja muuta tukea tilanteessa, jossa hän sairauden, oppimisvaikeuksien, vaikeasta elämäntilanteesta johtuvien poissaolojen tai muun syyn vuoksi on jäänyt tai on vaarassa jäädä jälkeen opinnoissaan. Mikäli oppilaan koko vuosiluokan suoritus jossakin oppiaineessa on vaarassa tulla hylätyksi, tulee asiasta keskustella hyvissä ajoin lukuvuoden aikana huoltajan ja oppilaan kanssa sekä sopia toimenpiteistä oppimisen tukemiseksi.

Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Oppilas, joka on saanut vuosiluokan oppimäärään sisältyvissä oppiaineissa vähintään välttäviä tietoja ja taitoja osoittavan numeron tai vastaavan sanallisen arvion, siirtyy seuraavalle vuosiluokalle.

Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänen vuosiluokan suorituksensa jossakin oppiaineessa olisi hylätty, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen lukuvuotta koskeva suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa oppiaineessa on hylätty. Ennen luokalle jättämistä oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta erillisessä kokeessa osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Mahdollisuuksia voidaan antaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä. Erillinen koe voi sisältää monipuolisesti erilaisia suullisia, kirjallisia ja muita näyttömahdollisuuksia, joilla oppilas parhaiten kykenee osoittamaan osaamisensa.

Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, luokalle jättämisestä voidaan koulutyön päättyessä tehdä lukuvuositodistuksessa ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osa-alueet, joiden hyväksytty suorittaminen erillisessä kokeessa on vuosiluokalta siirtymisen edellytys.

Oppilas voidaan myös jättää luokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos sitä on pidettävä hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaisena. Oppilaan huoltajalle tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset asianomaiselta luokalta raukeavat.

Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan vuosiluokkiin sitomattomasti

Perusopetuksen opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijaan oman opinto-ohjelman mukaisesti vuosiluokkiin sitomattomasti . Oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas saa lukuvuoden päätteeksi lukuvuositodistuksen kyseisenä lukuvuonna hyväksytysti suorittamistaan opinnoista ja siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle. Oman opinto-ohjelman mukaisella etenemisellä voidaan tarvittaessa välttää luokalle jättäminen, jonka myötä oppilaan kaikki opinnot kyseiseltä luokalta raukeaisivat. Oman opinto-ohjelman mukaisesti etenevä oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella. Yhdeksännellä vuosiluokalla oleva oppilas luetaan tämän vuosiluokan oppilaaksi, kunnes hän suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän ja saa päättötodistuksen tai hän eroaa koulusta.

Hylättyjä arvosanoja saaneelle järjestetään mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa hyväksytyt tiedot ja taidot. Näyttömahdollisuus annetaan erillisessä kokeessa ennen lukuvuoden päättymistä. Mikäli annettavien näyttöjen määrä on laaja, voidaan koe suorittaa kahtena eri ajankohtana.

12.7 Arviointi nivelkohdissa

Toisen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arviointi

Toisen vuosiluokan lopulla oppimisen arvioinnin pääpaino on oppimisen edistymisen arvioinnissa. Oppilaalle annetaan lukuvuositodistuksen lisäksi myös muuta ohjaavaa palautetta opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Tavoitteena on tuoda esille oppilaan vahvuuksia oppijana ja vahvistaa itsetuntoa ja oppimismotivaatiota. Usein on tarpeen arvioida ja suunnitella yhdessä myös oppilaan tarvitsemaa ohjausta ja tukea. Nivelvaihetta lähestyttäessä korostuu opettajan, oppilaan ja huoltajan välinen vuorovaikutus. On tärkeää, että oppilaan omat arviot ja toiveet sekä huoltajan näkemykset tulevat kuulluiksi.

Oppilaan oppimisprosessin kannalta keskeisiä, laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin perustuvia näkökulmia, joihin opettaja kiinnittää huomiota arvioidessaan oppilaan edistymistä ja antaessaan siitä palautetta oppilaalle ja huoltajalle ovat:

- edistyminen kielellisissä valmiuksissa, erityisesti
- kysymisen ja kuuntelemisen taidot
- vuorovaikutustaidot ja taito ilmaista itseään eri keinoin
- edistyminen työskentelytaidoissa, erityisesti
- taito työskennellä itsenäisesti ja ryhmässä
- edistyminen taidossa huolehtia omista ja yhteisesti sovituista tehtävistä

Lisäksi annetaan palautetta oppilaan opiskelun etenemisestä eri oppiaineissa. Lukuvuositodistuksessa ilmaistaan, onko oppilas saavuttanut kunkin oppiaineen tavoitteet hyväksyttävästi.

Kuudennen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arviointi

Kuudennen vuosiluokan lopulla oppilaalle annetaan lukuvuositodistuksen lisäksi myös muuta ohjaavaa palautetta opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Palautteessa kiinnitetään huomiota erityisesti työskentelytaitojen ja oppimisen taitojen kehittymiseen. Oppilas tarvitsee tietoa myös edistymisestään oppiaineissa ja laaja-alaisessa osaamisessa. Arviointikäytänteet ja palautteen antaminen suunnitellaan niin, että oppilas ja huoltaja saavat

monipuoliseen tietoon perustuvan käsityksen oppilaan oppimisen edistymisestä. Erityistä huomiota kiinnitetään opiskelumotivaation tukemiseen.

Kuudennen vuosiluokan lukuvuositodistuksessa annettavaa arviointia varten kaikkiin yhteisin oppiaineisiin on määritelty tavoitteista johdetut arviointikriteerit hyvää osaamista kuvaavalle sanalliselle arviolle tai numeroarvosanalle kahdeksan (8). Kriteerien avulla on kuvattu, millaista osaamista edellytetään kyseisen arvion tai arvosanan saavuttamiseksi. Kriteerit eivät ole oppilaille asetettuja tavoitteita, vaan opettajan arvioinnin apuvälineitä. Sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja pohtii oppilaan edistymistä suhteessa opetussuunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin ja osaamisen tasoa suhteessa valtakunnallisesti määriteltyihin arviointikriteereihin. Opettajan tulee käyttää näitä kriteerejä antaessaan oppilaalle sanallisen arvion tai numeroarvosanan kuudennen vuosiluokan lukuvuositodistukseen. Oppilas saa hyvää osaamista kuvaavan sanallisen arvion tai arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen eri kriteerien kuvaamaa osaamista. Tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Opettaja käy huoltajien kanssa arviointikeskustelut toisen ja kuudennen vuosiluokan keväällä. Keskusteluissa kiinnitetään erityistä huomiota opiskelun etenemiseen. Toisella vuosiluokalla oppilaan tilannetta tarkastellaan kunnallisen oppimismallin pohjalta. Kuudennelta seitsemännelle luokalle siirryttäessä pidetään siirtopalaverit asianomaisten opettajien kesken.

12.8 Perusopetuksen päättöarviointi

Päättöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppiaineen oppimäärän tavoitteet. Arvioinnin tuloksena annettava numeroarvosana tai sanallinen arvio kuvaa oppilaan suoriutumisen tasoa suhteessa kunkin oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin.

Päättöarvioinnin lähestyessä opettajien tehtävänä on lukuvuoden vielä ollessa käynnissä antaa oppilaille paitsi tietoa suoriutumisen nykytilasta ja -tasosta myös oppimista eteenpäin ohjaavaa arviointipalautetta. Samoin tulee huolehtia siitä, että oppilaat ja huoltajat ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Palautteen ja ohjauksen tulee olla riittävän yksityiskohtaista ja yksilöllistä. Mikäli ennakoidaan, että 9. luokan oppilas ei tukitoimista huolimatta suoriudu opinnoistaan ja on vaarassa jäädä luokalle, voidaan oman opinto-ohjelman mukaiseen etenemiseen siirtymisellä ehkäistä oppilaan kaikkien suoritusten raukeaminen.

12.9 Päättöarvosanan muodostaminen

Perusopetuksen päättöarvosanojen tulee olla annettu yhdenvertaisin perustein. Päättöarvosanan muodostamista varten on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin sekä vapaaehtoisen kielen A-oppimäärään valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit sekä päättöarvosanan muodostamisen periaatteet.

Perusopetuksessa oppilaan päättöarvosanaa ei muodosteta suoraan oppilaan aiempien kurssi-, jakso- tai lukuvuovuositodistusten arvosanoista lasketun keskiarvon perusteella. Koska osaamisen kehittyminen on aina kumuloituvaa, päättöarvosanan muodostamisen tulee perustua oppilaan opintojen päättyessä osoittamaan osaamisen tasoon suhteessa oppimäärän tavoitteisiin ja päättöarvioinnin kriteereihin.

Päättöarvioinnin kriteerit määrittelevät numeroarvosanaan kahdeksan (8) vaadittavan tieto- ja taitotason kussakin oppiaineessa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen eri kriteerien kuvaamaa osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta. Oppilas on saavuttanut perusopetuksen yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet oppiaineessa välttävästi (5) mikäli hän osoittaa jossakin määrin oppiaineelle asetettujen tavoitteiden mukaista osaamista. Tällöin oppilas on suorittanut yleisen oppimäärän ko. oppiaineessa hyväksytysti. Arvosanan muodostaminen perustuu myös tässä tapauksessa oppilaan osoittamaan keskimääräiseen osaamiseen, eli välttävän tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida hylätyn (4) suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Perusopetuksen päättöarvioinnissa numeroin arvioitavat yhteiset oppiaineet ovat äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, terveystieto, uskonto tai elämänkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, musiikki, kuvataide, käsityö, liikunta sekä kotitalous. Äidinkielessä ja kirjallisuudessa oppilas on voinut opiskella kahta tähän oppiaineeseen näissä opetussuunnitelman perusteissa määriteltyä oppimäärää. Tällöin arvioidaan molemmat oppilaan suorittamat äidinkieli ja kirjallisuus- oppiaineen oppimäärät.

Mikäli oppilas on perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä vapautettu kokonaan jonkin perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen opiskelusta, ei tätä oppiainetta arvioida.

Jos oppilas on vaihtanut äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen tai vieraiden kielten oppimäärää, arvioidaan päättöarvioinnissa se oppimäärä, jota hän on viimeksi opiskellut. Samoin menetellään, jos oppilas on vaihtanut katsomusaineesta tai sen oppimäärästä toiseen.

Ne valinnaiset aineet, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, arvioidaan numeroin. Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti. Mikäli sanallisesti arvioitu valinnainen aine katsotaan jonkin yhteisen aineen syventäviksi opinnoiksi, sen suoritus voi korottaa kyseisen oppiaineen arvosanaa.

Jos erityistä tukea saava oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suoriutumista arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin ja arvioinnissa käytetään päättöarvioinnin kriteerejä. Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, että oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suoriutumista näissä oppiaineissa henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) hänelle määriteltyihin, yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin ja sisältöihin perustuen. Silloin arviointia ei tehdä suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin päättöarvioinnin kriteereihin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan päättöarviointi perustuu perusopetuksen yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin, sen mukaan mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas opiskelee opintokokonaisuuksia, annetaan arviointi todistuksessa kuitenkin oppiaineittain.

Jos oppilaan opiskelu on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin ja arviointi annetaan sanallisena.erusopetuksessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät

12.10 Perusopetuksessa käytettävät todistukset ja todistusmerkinnät

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat:

- Lukuvuositodistus
- Välitodistus
- Erotodistus
- Päättötodistus

Lukuvuositodistus

Lukuvuositodistukseen merkitään:

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- arvio oppilaan käyttäytymisestä
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät
- luokalta siirtyminen tai mahdollinen luokalle jättäminen
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Välitodistus

Erillinen välitodistus tulee tarvittaessa antaa yhdeksännen luokan oppilaalle jatko-opintoihin pyrkimistä varten. Yhdeksännen luokan oppilaalle annettavaa välitodistusta varten oppilaan osaaminen arvioidaan samoin perustein kuin päättöarvioinnissa. Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä 9. vuosiluokalla annettavaan välitodistukseen.

Välitodistukseen merkitään:

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- opetusryhmästä vastaavan opettajan tai rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät

- arvio oppilaan käyttäytymisestä (lukuun ottamatta 9. luokalla annettavaa välitodistusta)
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Erotodistus

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun tai eroaa perusopetuksesta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Erotodistus annetaan samoin periaattein kuin lukuvuositodistus koskien sanallisen tai numeroarvosanan käyttöä, uskonnon ja elämänkatsomustiedon arviointimerkintää, opetuskieltä sekä yksilöllisten oppimäärien mukaista opiskelua. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arvioita.

Erotodistukseen merkitään:

- todistuksen nimi
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- oppilaan opinto-ohjelma ja sanalliset arviot tai numeroarvosanat siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään oppilaan opiskelema oppimäärä tai oppimäärät
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Perusopetuksen päättötodistus

Perusopetuksen päättötodistus annetaan oppilaalle, jonka suoriutuminen suhteessa oppiaineiden oppimäärien tavoitteisiin on hyväksytty kaikissa hänen opinto-ohjelmaansa kuuluvissa oppiaineissa. Numeroarvosanoja käytettäessä tämä merkitsee vähintään todistusarvosanaa viisi (5) ja sanallisesti arvioitavissa oppiaineissa arviota ”hyväksytty”.

Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin muihin perusopetuksen aikana käytettäviin todistuksiin seuraavin täsmennyksin:

- oppilaan koko nimi ja henkilötunnus
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvioitavien valinnaisten aineiden arviointi numeroin (5-10) ja sanoin (välttävä – erinomainen)
- oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet) merkitään suoritettu oppimäärä tai oppimäärät
- maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista.

Arviota oppilaan käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään 25% on opetettu muulla kuin koulun opetuskielellä, tulee todistuksessa mainita käytetty kieli.

Niistä valinnaisista aineista, jotka muodostavat yhtenäisen, vähintään kahden vuosiviikkotunnin oppimäärän, merkitään todistukseen numeroarvosana. Numeroin arvioitavista valinnaisista aineista merkitään todistukseen nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät oppilaan suorittamat valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle.

Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista ja tällaisista oppimääristä koostuvista kokonaisuuksista merkitään todistuksiin sanallinen arvio. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen aineen nimen kohdalle tulee merkintä ”valinnaiset opinnot”, sen jälkeen kaikkien yhteen yhteiseen aineeseen liittyvien sanallisesti arvioitavien aineiden yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä sekä merkintä ”hyväksytty”.

Ne valinnaisena opiskeltavat vieraat kielet ja muut valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”muut valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä, mahdollinen oppimäärä sekä arvio joko numeroin tai merkinnällä ”hyväksytty”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen joko omassa koulussaan tai koulun vaihdon yhteydessä, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet. Kesken jäänyt valinnaisaine arvioidaan numeroin, mikäli oppilas on ehtinyt suorittaa kyseisestä aineesta vähintään kahden vuosiviikkotunnin laajuisen osuuden. Mikäli osuus on alle kaksi vuosiviikkotuntia, kesken jääneen valinnaisaineen kohdalle tulee merkintä ”osallistunut”. Kesken jääneestä valinnaisesta aineesta merkitään todistukseen myös oppilaan suorittama tuntimäärä. Uudesta valinnaisesta aineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai sanallinen arvio ”hyväksytty” riippuen siitä, minkä laajuiseksi kyseinen valinnainen aine on koulun opetussuunnitelmassa määritelty sekä merkintä opetussuunnitelman mukaisesta tuntimäärästä.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee merkintä ”hyväksytty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja se arvioidaan numeroin.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon arvosana merkitään päättötodistukseen muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä päättötodistukseen. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Jos oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarvostelua. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi on sanallinen.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä ja työskentelystä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Erityinen tutkinto ja siitä annettavat todistukset

Perusopetuksen oppimäärä tai sen osa voidaan suorittaa perusopetuslaissa ja –asetuksessa tarkoitetussa erityisessä tutkinnossa . Erityisen tutkinnon voi järjestää se, jolla on lupa järjestää perusopetusta. Erityiseen tutkintoon osallistuvan tulee osoittaa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat perusopetuksen eri oppiaineiden yleisen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja.

Erityisessä tutkinnossa käytettävät todistukset ovat:

- Todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta
- Todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä
- Todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta

Jos oppilas tai muu henkilö suorittaa perusopetuksen jonkin oppiaineen oppimäärän erityisessä tutkinnossa, hänelle annetaan todistus perusopetuksen oppiaineen oppimäärän suorittamisesta. Todistuksesta tulee käydä ilmi suoritettu oppiaine ja oppimäärä. Samaan todistukseen voidaan merkitä useamman oppiaineen suoritukset. Vain osan perusopetuksen oppimäärästä, kuten vuosiluokan oppimäärän, suorittaneelle annetaan todistus osittain suoritetusta perusopetuksen oppimäärästä.

Jos perusopetuksen koko oppimäärä on suoritettu erityisessä tutkinnossa, annetaan todistus perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

Todistuksiin merkitään samat yleistiedot kuin päättötodistukseen. Suoritetuista oppiaineista merkitään oppiaineen nimi, oppimäärä sekä arvosana. Yhteisten oppiaineiden laajuutta vuosiviikkotunteina ei merkitä.

Oppivelvollisen on suoritettava hyväksytysti kaikki perusopetuksen oppimäärään kuuluvat yhteiset oppiaineet saadakseen todistuksen perusopetuksen koko oppimäärän suorittamisesta.

12.11 Valinnaisten aineiden arviointi

Vuosiluokilla 5–6, suoritettu (S) tai hylätty (H)

Vuosiluokilla 7–9 numerolla, kun vuosiviikkotunteja on 2 tai enemmän, muussa tapauksessa suoritettu (S) tai hylätty (H).

12.12 Tavoiteltavan käytöksen kriteeristö

Vuosiluokat 1–4

- Hallitset hyvät käytöstavat – Käyttäytymisessäsi on paljon parantamisen varaa
- Noudatat annettuja ohjeita – Tarvitset toistuvasti lisäkehotuksia
- Annat työrauhan – Häiritset työskentelyä
- Tulet hyvin toimeen kaikkien kanssa – Riitaannut helposti
- Teet työsi huolellisesti – Työsi on huolimatonta
- Teet kotitehtäväsi säännöllisesti – Laiminlyöt ja unohtelet kotitehtäviäsi
- Huolehdit omista ja yhteisistä välineistä sekä oppimisympäristön siisteydestä – Laiminlyöt välineistöä ja oppimisympäristöä
- Kykenet pitkäjänteiseen työskentelyyn – Luovutat helposti

Käytösarvio annetaan viisiportaisella rastiasteikolla

Vuosiluokat 5–9

- Noudattaa koulun järjestyssääntöjä
- Suhtautuu myönteisesti koulunkäyntiin
- Pitää kiinni sovitusta
- Noudattaa hyviä tapoja (tervehtii, kiittää, on huomaavainen, ystävällinen ja rehellinen)
- Osallistuu eikä häiritse tunneilla
- Arvostaa omaa ja toisten työtä sekä työskentelyä
- Arvostaa, kuuntelee ja auttaa toisia sekä osaa arvostaa myös itseään
- Kykenee yhteistyöhön kaikkien kanssa ja toimii rakentavasti osana ryhmää
- Ei kiusaa ja puuttuu myös muiden kiusaamiseen mahdollisuuksiensa mukaan
- Huolehtii omista ja yhteisistä välineistä sekä oppimisympäristön siisteydestä
- Käy koulua säännöllisesti eikä myöhästele

Käytösarvosana pohjautuen edellisiin mittareihin:

10 esimerkillisesti
9 pääsääntöisesti
8 yleensä
7 vaihtelevasti
5–6 harvoin
4 ei ollenkaan

13 Opetussuunnitelman arviointi ja seuranta ja opetussuunnitelman yhteys muihin suunnitelmiin arviointeihin ja kehittämistyöhön

Opetussuunnitelmaa arvioitaessa ja mahdollisia muutoksia tehtäessä huomioidaan seuraavat suunnitelmat

Lain edellyttämät:

- Tasa-arvosuunnitelma
- Hyvinvointikertomus
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Vapaaehtoiset:

- Kouluterveyskysely
- Omat arvioinnit

Opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan ensisijaisesti kunnan oman arviointisuunnitelman mukaisessa vuosittaisessa arviointisuunnitelmassa.

14 Oppiaineet

14.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

14.1.1 Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

14.1.2 Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoiseksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat monimuotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

14.1.3 Vuosiluokat 1–2

Vuosiluokilla 1–2 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen erityisenä tehtävänä on edistää oppilaiden yksilöllisten edellytysten pohjalta itsensä ilmaisemisen ja vuorovaikutuksen taitoja, kielellistä tietoisuutta sekä kehittää kuuntelemisen, puhumisen, lukemisen ja kirjoittamisen perustaitoja. Opetuksen tehtävänä on kiinnostuksen ja innostuksen vahvistaminen kielelliseen ilmaisuun, draamaan, kaunokirjallisuuteen ja monimuotoisten tekstien tulkitsemiseen ja tuottamiseen. Opetuksessa huolehditaan oppimisprosessin jatkumosta esiopetuksesta kouluun niin äidinkielen perustaitojen kuin laaja-alaisen osaamisen osalta.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisympäristö rakennetaan monipuoliseksi teksti- ja kieliympäristöksi. Saatavilla tulee olla paljon oppilaita kiinnostavaa kirjallisuutta ja monimuotoisia tekstejä. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä ja niitä julkaistaan luokassa ja lähipiirissä. Kieltä tutkitaan leikinomaisesti, esimerkiksi rooli-, draama- ja teatterileikin keinoin. Opetusta eheytetään niin, että äidinkielen taitojen oppiminen nivoutuu ilmiöiden kielelliseen hahmottamiseen eri oppiaineiden yhteydessä. Koulu- tai lähikirjaston toimintaan ja erilaisiin lasten kulttuuritapahtumiin tutustuminen laajentavat oppimisympäristöä luokan ulkopuolelle. Lisäksi hyödynnetään lähiympäristön ja median kulttuurista monimuotoisuutta. Opetuksessa korostuvat kokemusten ja elämysten jakaminen sekä taitojen harjoitteleminen yhdessä ja yksin, myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Draamaa integroidaan kirjallisuuteen ja muihin oppiaineisiin, esimerkiksi musiikkiin, liikuntaan ja ympäristöoppiin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1–2

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista yhteistyössä kotien kanssa. Kielellisiä vaikeuksia puheen, lukemisen ja kirjoittamisen alueella pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain. Opettaja mallintaa sanojen, virkkeiden ja tekstien lukemista ja ymmärtämistä sekä kirjoittamisen tapoja. Oppilaita ohjataan käyttämään mediavälineitä monipuolisesti ja turvallisesti. Kielellisesti taitavia oppilaita ohjataan haastavampien tehtävien, materiaalien ja tekstiympäristöjen pariin. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 1–2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Yhteisen pohdinnan sekä palautteen antamisen ja saamisen avulla opettaja ohjaa niin koko opetusryhmän kuin yksittäisen oppilaan oppimista ja edistymistä. Vuosiluokilla 1–2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä on tukea ja edistää oppilaiden kielellistä kehitystä kaikilla tavoitealueilla. Opettaja pyrkii saamaan kokonaiskuvan kunkin oppilaan kielellisestä kehityksen edistymisestä. Arviointiin perustuvan palautteen kautta oppilaat saavat tietoa kielitaitonsa vahvuuksista sekä edistymisestään opiskelemansa kielen oppijana. Oppilaat saavat myös monipuolisesti palautetta siitä, miten he ymmärtävät ja käyttävät kieltä, ilmaisevat itseään, osallistuvat yhteiseen keskusteluun sekä tuottavat ja tulkitsevat tekstejä. Laadukas ja kannustava palaute osaamisen eri alueilta on tärkeää. Se auttaa oppilaita huomaamaan onnistumisiaan ja edistymistään sekä motivoi suuntaamaan työskentelyään kielellisen kehityksen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointi tuottaa tietoa myös opetuksen suunnittelua varten sekä auttaa havaitsemaan mahdollisia tuen tarpeita oppilaiden kielellisessä kehityksessä.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärissä ovat

- edistyminen itsensä ilmaisemisessa ja vuorovaikutustaidoissa, sana- ja käsitevarannon karttuminen
- edistyminen lukutaidossa sekä tekstien ymmärtämisessä ja lukemisen harrastamisessa
- edistyminen tekstin tuottamisessa, erityisesti käsin kirjoittamisen ja näppäintaitojen kehittyminen
- edistyminen kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, erityisesti havaintojen tekeminen sanojen merkityksestä ja arjen kielenkäyttötilanteista.

14.1.4 Vuosiluokat 3–6

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen erityisenä tehtävänä on oppilaiden ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen sekä lukemisen ja tekstien tuottamisen taitojen ja strategioiden sujuvoittaminen ja tekstilajivalikoiman laajentaminen. Oppilaita ohjataan toimimaan tarkoituksenmukaisesti, turvallisesti ja vastuullisesti entistä monipuolisemmissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa, ja heitä ohjataan tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä monimuotoisempia tekstejä osana oppimaan oppimista. Tietoa kielestä, kirjallisuudesta, mediasta ja muusta kulttuurista opitaan kielellisten taitojen kehittämisen ja tekstien merkitysten tarkastelun yhteydessä. Opetuksen tavoitteena on herättää kiinnostus ja antaa välineitä kielen havainnointiin, lukuharrastukseen ja monenlaiseen ilmaisuun sekä tarjota kieleen ja kirjallisuuteen liittyviä elämyksiä.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden lukukokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä lukutaidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taitotasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

14.1.5 Vuosiluokat 7–9

Vuosiluokilla 7–9 äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on edistää oppilaiden kielellisiä ja kulttuurisia taitoja monimuotoisissa viestintäympäristöissä. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja monimediaisissa ympäristöissä niin, että he hahmottavat oman viestijäkuvansa ja pystyvät osaltaan vaikuttamaan myönteiseen viestintäilmapiiriin. Opetuksen tehtävänä on rohkaista oppilaita oma-aloitteisiksi ja osallistuviksi

kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan eri viestintävälineitä hyödyntäen. Tekstien valikoima laajenee yhteiskunnallisten sekä opiskelu- ja työelämässä tarvittavien tekstien suuntaan. Oppilaita ohjataan puhutun ja kirjoitetun kielen normien hallintaan ja taitoon käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä. Kirjallisuuden analyysin ja tulkinnan taitoja syvennetään. Oppilaita ohjataan kirjallisuuden lukemiseen, oman lukuharrastuksen syventämiseen ja lukuelämysten hankkimiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 7–9

Äidinkieli ja kirjallisuus on monipuolinen tieto-, taito- ja taideaine, jonka kaikki sisällölliset osa-alueet vahvistavat laaja-alaista osaamista.

L1 **Ajattelu ja oppimaan oppiminen**: Metakognitiivisista taidoista painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetus kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Kieli nähdään yhteisöllisenä ja funktionaalisena ilmiönä: kielen rakenteita opiskellaan ikäkaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kielitiedon, kirjallisuuden ja vuorovaikutustaitojen opetus vahvistaa oppijan omaa identiteettiä ja oman kulttuuriperinnön arvostamista. Samalla se kasvattaa myös eettisyyteen, suvaitsevaisuuteen ja monikulttuurisuuteen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Monipuoliset opiskelutaidot lisäävät oppijan elämänhallintaa. Ongelmanratkaisutaidot ja kyky kriittiseen ajatteluun auttavat kohtaamaan oman elämän ja yhteiskunnan muutoksia. Kirjallisuuden lukeminen ja draamatehtävät avartavat maailmankuvaa ja auttavat eläytymään erilaisiin elämäntilanteisiin ja monenlaisiin kulttuureihin.

L4 Monilukutaito: Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia, painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä sekä myös tuottaa niitä itse yksin ja ryhmässä. Perinteisten tekstien rinnalla huomioidaan uusi tekstin rakenne, multimodaalisuus: tekstin rakenne voi muuttua lineaarisesti etenevästä hyperlinkkien muodostamaksi ja lukijan valintojen kautta muodostuvaksi merkityskokonaisuudeksi.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Monenlaisten medioiden ja sovellusten käyttö tiedonhankinnassa ja koulutehtävissä, joita ovat esim. tiedonhakutehtävä, haastattelu, oppimis- tai lukupäiväkirja, video, mainos, kuvankäsittely, verkkokommentti, some-päivitys, pelit sekä tutkielmat, tehtävät ja kirjoitelmat esim. Google Classroomissa tms. Digitaalisen kirjallisuuden käyttö.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Työelämässä vuorovaikutustaidot ja kyky verkostoitua mm. yhteisöllisen median avulla ovat entistä tärkeämpiä taitoja, joita harjoitellaan erilaisten ryhmä- ja projektitöiden avulla. Harjoitellaan myös tilanteeseen sopivan kielen hallintaa sekä suullisesti, mm. draaman avulla, että kirjallisesti erilaisten asiakirjojen muodossa, esim. TET-raportti ja työhakemus.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kriittisen lukutaidon ja monipuolisten argumentointitaitojen harjoittelu, vaikuttamaan pyrkivien tekstilajien opiskelu ja oppilaiden kannustaminen mielipiteidensä ilmaisuun edistävät osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia yhteiskunnassa. Oppilaat saavat myös osallistua yhteisten tehtävien valintaan, suunnitteluun ja arviointiin sekä ilmaista toiveitaan ja mielipiteitään opittavista asioista ja menetelmistä. Valitaan myös käsiteltäviksi kestävää kehitystä käsitteleviä tekstejä.

Äidinkielen ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Tavoitteena on rakentaa yhteisöllinen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä edistävä oppimisympäristö, joka tarjoaa runsaasti kielellisiä virikkeitä sekä mahdollisuuksia etsiä, käyttää ja tuottaa tietoa laajoistakin tekstikokonaisuuksista myös monimediaisissa ympäristöissä. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja mediatarjonta. Mahdollisuuksien mukaan vieraillaan erilaisissa paikallisissa kulttuuritapahtumissa mm. kirjastolla, seurakunnassa, harrastajateatterissa ja elokuvissa. Tavoitteena on myös viedä jokainen oppilas kerran yläkoulun aikana johonkin kaupunginteatterin tai kiertävän teatterin esitykseen.

Työtavat valitaan niin, että luetun ymmärtämisen strategioiden hallinta vahvistuu ja tekstin tuottamisen prosessit sujuvoituvat. Tekstejä tuotetaan yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen. Opetusta eheytetään prosessi- ja projektityöskentelyn avulla ja valitaan työtavat niin, että oppiaineen sisältöalueet integroituvat luontevasti toisiinsa. Draamaa integroidaan eri sisältöalueiden, erityisesti kirjallisuuden, ja muiden oppiaineiden opetukseen. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus integroituu luontevasti esimerkiksi vieraiden kielten, historian, maantiedon ja kuvataiteen opetukseen. Jokaisen oppilaan viestijäkuvaa vahvistetaan vuorovaikutusharjoituksin.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden koulussa ja koulun ulkopuolella tapahtuvaa oppimista auttamalla häntä löytämään ja käyttämään itselleen sopivia opiskelustrategioita sekä tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Oppilaita

ohjataan löytämään ja valitsemaan itseään kiinnostavaa ja omalle lukutaidolle ja -tavalle soveltuvia tekstejä monimuotoisten tekstien joukosta ja kannustetaan kirjallisuuden ja muiden tekstien omaehtoiseen lukemiseen. Oppilaita rohkaistaan ja neuvotaan koulu- ja kunnankirjaston käytössä sekä sopivan ja tarkoituksenmukaisen lukemisen valinnassa. Luettavaksi valitaan sekä tietokirjallisuutta että kaunokirjallisuutta, ja lukeminen on mahdollista myös sähköisesti tai kuuntelemalla äänikirjoja. Kirjastolla vieraillaan yhdessä ja kuullaan mm. kirjavinkkauksia ja mahdollisesti myös kirjailijavieraita.

Oppilaita ohjataan myös turvalliseen ja vastuulliseen mediaympäristössä toimimiseen. Vuorovaikutustaitojen ja tekstien tuottamistaitojen kehittämiseksi annetaan yksilöllistä ohjausta ja palautetta. Oppilaille annetaan myös mahdollisuus julkaista omia tekstejään lehdissä tai verkossa. Oppilaat saavat ohjausta ja tukea mahdollisissa kielellisissä oppimisvaikeuksissa, käsitteiden oppimisessa ja ajatusten kielentämissä. Myös kielellisesti lahjakkaita tuetaan esimerkiksi lukuhaasteiden ottamisessa ja itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 7–9

Vuosiluokilla 7–9 oppilaan oppimisen arviointi on monipuolista, ohjaavaa ja kannustavaa. Kannustava ja rakentava palaute tukee oppilaiden motivaation rakentumista ja kielellisten valmiuksien kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa tavoitteisiin. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Oppimista tukevan ja erittelevän palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja annetaan välineitä niiden kehittämiseen. Vuosiluokilla 7–9 opetuksen kaikki neljä tavoitealuetta ovat oppilaiden oppimisen arvioinnissa yhtä tärkeitä. Niiden arviointi perustuu monipuolisiin suullisiin ja kirjallisiin näyttöihin sekä opettajan havaintoihin erilaisissa kielenkäyttö- ja tekstianalyysitilanteissa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Itsearvioinnin lisäksi harjoitellaan vertaisarviointia sekä suullisesti että kirjallisesti.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso asianomaisen oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

14.2 Suomen kieli ja kirjallisuus

14.2.1 Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

14.2.2 Vuosiluokat 1–2

Vuosiluokilla 1–2 opetuksen painopiste on luku- ja kirjoitustaitojen perustan luomisessa sekä oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen kehittämisessä. Opetuksen tehtävänä on herättää kiinnostusta kieleen, ilmaisuun ja erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

1. lk: tavoitteena oppia mekaaninen lukutaito, oppia sana- ja lausetasoinen oikeinkirjoitus, tekstauskirjainmuotojen oikeaoppinen tuottaminen

2 lk: tavoitteena oppia sujuva lukutaito, tavoitteena pienen tarinan tuottaminen sekä sana- ja lausetasoisen oikeinkirjoituksen vahvistaminen

Äidinkielen opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen tavoitteet luokilla 1–2

L1: Oppimisen lähtökohtana on oppilaiden omat kokemukset, havainnot ja kysymykset. Kannustetaan tekemään tarkkoja havaintoja ja etsimään tietoa eri tietolähteistä. Ohjataan oman ja yhteisen työn suunnitteluun, tavoitteiden asettamiseen ja työn arviointiin. Motorisia harjoituksia käytetään tukemaan ajattelun kehittymistä ja oppimista.

L2: Rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön . Ohjataan arvostamaan oman perheen sekä muiden perinteitä ja tapoja. Ohjataan ilmaisemaan itseään monipuolisesti käyttäen mielikuvitusta ja kekseliäisyyttä.

L4: Opetusta perustetaan moniaistisuudelle, kokonaisvaltaisuudelle ja ilmiökeskeisyydelle.Monilukutaidon kehittymistä tukee monipuolinen, rikas tekstiympäristö sekä suojaava median käyttö.

L5: Viestintäteknologian perustaitoja harjoitellaan ja opitaan käyttämään niitä opiskeluvälineenä.

L7: Opetellaan oikeudenmukaisuutta, yhdenvertaisuutta ja vastavuoroisuutta.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	L1, L2, L3	
T2 opastaa oppilasta kehittämään kieltään ja mielikuvitustaan sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojaan tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin ryhmäviestintätilanteisiin ja tutustua niiden käytänteisiin	S1	L1, L2, L7	
T3 tukea oppilasta vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti, myös draaman avulla	S1	L1, L2, L7	
T4 ohjata oppilasta rakentamaan viestijäkuvaansa ja ymmärtämään, että ihmiset viestivät eri tavoin	S1	L1, L2, L7	
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata ja innostaa oppilasta lukutaidon oppimisessa ja tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan	S2	L1, L4, L5	
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan monimuotoisten tekstien merkityksiä ja rakenteita sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan tekstien tarkastelun yhteydessä	S2	L1, L2, L4	
T7 ohjata oppilasta hakemaan tietoa eri tavoin	S2	L1, L4, L5	
T8 kannustaa oppilasta kiinnostumaan lastenkirjallisuudesta, mediateksteistä ja muista teksteistä luomalla myönteisiä lukukokemuksia ja elämyksiä sekä tarjoamalla mahdollisuuksia tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen	S2	L2, L4, L5	
Tekstien tuottaminen			
T9 rohkaista ja innostaa oppilasta kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan kokemuksiaan puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla	S3	L1, L4, L5, L7	
T10 ohjata oppilasta tuottamaan yksinkertaisia kertovia, kuvaavia ja muita tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä	S3	L2, L4, L5	
T11 opastaa oppilasta harjaannuttamaan käsinkirjoittamisen taitoa ja näppäintaitoja sekä ohjata oppilasta vähitellen tekstien suunnitteluun ja rakentamiseen sekä tuntemaan oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia	S3	L1, L4, L5	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T12 kannustaa oppilasta kehittämään kielitietoisuuttaan ja kielen peruskäsitteiden tuntemusta sekä ohjata tekemään	S4	L2, L4, L7	

havaintoja puhutusta ja kirjoitetusta kielestä sekä auttaa huomaamaan, että omalla kielenkäytöllä on vaikutusta toisten käyttäytymiseen			
T13 innostaa oppilasta kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan sekä ohjata oppilasta kirjaston käyttöön	S4	L2, L3, L4	
T14 ohjata oppilasta arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä kulttuurista moninaisuutta, tutustuttaa joihinkin lastenkulttuurin muotoihin ja innostaa niiden käyttäjäksi sekä kannustaa tuottamaan omaa kulttuuria yhdessä muiden kanssa	S4	L2, L4, L7	

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen:

- harjoitellaan ympäristön kielellistä jäsentämistä ja nimeämistä, kuuntelemista, kysymistä, vastaamista ja kertomista
- harjoitellaan ryhmäviestinnän käytänteitä erilaisissa kasvokkain tapahtuvissa vuorovaikutustilanteissa, keskittyvän kuuntelun harjoittelua, opetellaan ilmaisemaan itseään toiset huomioon ottaen
- havainnoidaan erilaisia viestintätapoja
- käsitellään erilaisten vuorovaikutusharjoitusten, keskustelujen ja draaman avulla lastenkirjallisuutta, satuja, kertomuksia, loruja, tietotekstejä, mediatekstejä ja pelejä

S2 Tekstien tulkitseminen:

- opetellaan lukemaan ja harjoitellaan siinä tarvittavia käsitteitä äänne, kirjain, tavu, sana, virke, lopetusmerkki, otsikko, teksti ja kuva
- tuetaan tekstinymmärtämisen taitoja ja harjoitellaan tekstinymmärtämisen strategioita
- havainnoidaan ja tulkitaan monimuotoisia ympäristön tekstejä, niiden merkityksiä ja rakenteita sekä työskennellään muun muassa kuvien, lastenkirjallisuuden, yksinkertaisten tietotekstien ja mediatekstien parissa.
- pohditaan sanojen ja sanontojen merkityksiä sekä sananvalintoja teksteissä ja laajennetaan käsitevarantoa
- tutustutaan erilaisiin tapoihin ilmaista aikaa, järjestystä ja paikkaa erityisesti kertovissa, kuvaavissa ja ohjaavissa teksteissä
- opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä, kuten päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika ja juoni
- jaetaan lukukokemuksia eri tavoin, keskustellaan tekstien sisällöistä ja harjoitellaan tekstin kertomista omin sanoin
- harjoitellaan tiedon etsintää tekemällä havaintoja ympäristöstä ja tulkitsemalla kuvia ja kirjoitettuja tekstejä sekä harjoitellaan tiedon kertomista toisille

S3 Tekstien tuottaminen:

- harjoitellaan tuottamaan tekstejä, käyttämään mielikuvitusta, kertomaan tarinoita ja mielipiteitä sekä kuvaamaan omia kokemuksia, havaintoja ja ajatuksia puhumalla, kirjoittamalla ja kuvien avulla yksin ja yhdessä
- tarkastellaan puhutun kielen muuntamista kirjoitetuksi kieleksi ja harjoitellaan tekstin suunnittelua
- tutustutaan kertomiselle ja kuvaamiselle tyypillisiin tekstuaalisiin ja kielellisiin piirteisiin, esimerkiksi ajan ja paikan ilmaisutapoihin ja kertomuksen perusrakenteeseen, ja harjoitellaan niiden käyttämistä omissa teksteissä
- opetellaan isojen ja pienten tekstauskirjainten piirtämistä sekä niillä kirjoittamista ja näppäintaitoja.
- tuetaan oikeinkirjoitustaidon kehittymistä fonologisen tietoisuuden harjoitteiden ja lukemisen avulla
- harjoitellaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita ja joitakin kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia, kuten sanaväli, tavutus, virke ja sen lopetusmerkit, iso alkukirjain virkkeen alussa ja tutuissa erisnimissä
- harjoitellaan näppäintaitoja

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen:

- vahvistetaan kielellistä tietoisuutta tekemällä havaintoja puhutusta kielestä ja tutustumalla kirjoitettuun kieleen kuunnellen ja lukien
- tehdään havaintoja eri puhetavoista, koulussa ja vapaa-ajalla esillä olevista kielistä sekä kielenkäytön vaikutuksesta muihin

- pohditaan yhdessä sanoja, sanontoja ja ilmaisutapoja, leikitellään kielellä lorujen, runojen ja sanaleikkien avulla
- etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja herätetään kiinnostusta lukuharrastukseen
- tutustutaan kuunnellen ja lukien monimuotoisiin teksteihin, kuten lapsille suunnattuun kirjallisuuteen ja mediateksteihin, ja käytetään niitä ilmaisun virikkeenä ja keskustellaan niiden merkityksestä omassa arjessa
- tutustutaan yhdessä kirjastoon ja sen käyttöön
- tutustutaan lastenkulttuuriin ja tapakulttuuriin omassa lähiympäristössä, juhlaperinteisiin sekä joihinkin kansanperinteen muotoihin ja osallistutaan yhdessä esitysten tai muiden kulttuurituotteiden tekemiseen
- tutustutaan opettajan lukemana ja/tai itse lukien lastenkirjallisuuden kiehtovaan maailmaan
- opastetaan oppilasta valitsemaan lukutaitoaan ja ikätasoaan vastaavaa kirjallisuutta

14.2.3 Vuosiluokat 3–6

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 3–6
Äidinkieli ja kirjallisuus on monipuolinen tieto-, taito- ja taideaine, jonka sisällölliset osa-alueet vahvistavat laaja-alaista osaamista.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen Vahvistetaan sujuvaa ja ymmärtävää lukutaitoa. Opetellaan hakemaan tietoa itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa erilaisia tietolähteitä hyödyntäen. Kirjallisuuden ja keskustelun kautta opitaan ymmärtämään erilaisia näkökulmia ja harjaannutaan vähitellen kriittiseen ajatteluun. Vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Kehitetään mielikuvitusta ja kielellistä kekseliäisyyttä. Opetellaan työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista ja itsearviointia.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia ja kielellisiä juuriaan. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuuriperinnön luomiseen. Tutustutaan mediakulttuuriin ja analysoidaan sitä. Kokeillaan erilaisia ilmaisutapoja. Opetellaan käyttämään omaa kehoa tunteiden, ajatusten, näkemysten ja ideoiden ilmaisuun. Opetellaan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Harjoitellaan ajanhallintaa, hyvää käytöstä ja yhteisten pelisääntöjen laatimista ja noudattamista. Kannustetaan viihtyisän oppimisympäristön ja hyvän ilmapiirin luomiseen ja ylläpitämiseen. Kehitetään sosiaalisia ja tunnetaitoja. Opetellaan teknologian vastuullista käyttöä. Opitaan löytämään itseä kiinnostavaa lukemista ja kulttuuritarjontaa.

L4 Monilukutaito Opitaan tulkitsemaan ja tuottamaan erilaisia sanallisia, kuvallisia ja auditiivisia tekstejä erilaisissa ympäristöissä. Fiktion ja faktan ja mielipiteen tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Opitaan huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja kielellisiä keinoja näihin tavoitteisiin pääsemiseksi. Oppilaita ohjataan käyttämään erilaisia suullisia, painettuja, audiovisuaalisia ja sähköisiä tietolähteitä sekä haku- ja kirjastojärjestelmiä. Kehitetään kriittistä lukutaitoa ja ajattelua.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Opetellaan käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa eettisesti, vastuullisesti ja tekijänoikeuksia kunnioittaen. Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita ja sovelluksia sekä toteuttamaan omia ideoitaan niiden avulla. Oppilaita ohjataan käyttämään erilaisia lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tvt:n roolia vaikuttamiskeinona.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisistään. Korostetaan sisukkuutta työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvioinnissa. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista ja yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajallaan oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä muille.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen Oppilaita ohjataan oman mielipiteen ilmaisemiseen ja perustelemiseen sekä erilaisiin vaikuttamisen keinoihin. Kirjallisuus ja draama tarjoavat mahdollisuuden tutustua elämyksellisesti ihmisoikeuksiin sekä rauhan, tasa-arvon ja demokratian kysymyksiin. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä. Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä erityisesti draaman ja rakentavan keskustelun keinoin.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikallinen painotus sisältöalueisiin
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	S1	L1, L2, L7	
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	S1	L1, L2, L3, L7	
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1	L1 L2, L4, L7	
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	L1, L2, L3, L4	
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2	L1, L4, L5	
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan	S2	L1, L2, L4, L5	
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2	L1, L4, L5	
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	S2	L1, L4, L5	
Tekstien tuottaminen			
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3	L1, L2, L4, L7	
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä	S3	L1, L4, L5, L7	
T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3	L1, L4, L5	
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	L2, L4, L5, L6	
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen	S4	L1, L2, L4	

eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia			
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	L2, L4, L5, L7	
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4	L2, L4, L6, L7	

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

3–4 luokat: Oman mielipiteen perustelu, toisen näkökulman kommentointi, rakentavan vuorovaikutuksen harjoittelu, oikea äänenkäyttö, kuuntelemaan keskittyminen, draamailmaisu, lyhyt suullinen esitelmä, koulun juhlissa esiintyminen.

5–6 luokat: Oman mielipiteen perustelu, toisen näkökulman kommentointi, rakentavan vuorovaikutuksen harjoittelu, oikea äänenkäyttö, kuuntelemaan keskittyminen, draamailmaisu, omat esitykset, väittelyharjoitukset, laajemmat suulliset ja kirjalliset esitelmät, koulun juhlissa esiintyminen ja omien juhlaesitysten suunnittelu.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

3–4 luokat: Luetaan ja tulkitaan erilaisia kaunokirjallisia tekstejä (lasten romaanit, sadut, runot), tietotekstejä oppilaiden kiinnostuksen kohteiden mukaan, mediatekstejä (lehtiuutiset, blogit, kantaaottavat tekstit)

huomioidaan vuodenkierto ja erilaiset juhlapäivä (esim. Kalevalan päivä). Tuetaan sujuvan lukutaidon kehittymistä vuorovaikutuksessa toisten kanssa (esim. ryhmässä lukeminen, luetusta keskusteleminen) sekä itsenäistä lukemista.

Tekstin ja sanojen tulkinnan käsitteet: synonyymit, yksinkertaisia kielikuvia, ajatuskartta tekstistä
Kirjallisuuden käsitteitä: aihe, juoni, henkilöt, tapahtumapaikka ja –aika
Kieliopilliset käsitteet: sanaluokat, verbien persoonataivutus, aikamuotoja

5–6 luokat: Luetaan ja tulkitaan erilaisia kaunokirjallisia tekstejä (lasten romaanit, sadut, runot), tietotekstejä oppilaiden kiinnostuksen kohteiden mukaan, mediatekstejä (lehtiuutiset, blogit, kantaaottavat tekstit)

Huomioidaan vuodenkierto ja erilaiset juhlapäivä (esim. Kalevalan päivä). Tuetaan sujuvan lukutaidon kehittymistä vuorovaikutuksessa toisten kanssa (esim. ryhmässä lukeminen, luetusta keskusteleminen) sekä itsenäistä lukemista.

Tekstin tulkinnan käsitteet: kielikuvat, sanonnat, käsitehierarkiat
Kirjallisuuden käsitteitä: juoni, aihe, henkilöt, tapahtuma-aika ja -paikka, kertoja ja teema
Kieliopilliset käsitteet: sanaluokat, verbien aikamuotoja; aktiivi ja passiivi, sijamuotoja

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoa, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyypit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

3–4 luokat: Tuotetaan erilaisia fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä käsin ja tekstinkäsittelyohjelmalla. Samalla sujuvoitetaan käsin kirjoittamista ja näppäintaitoja. Tekstityyppejä: juonellinen kertomus, kirje, satu, runo, tietoteksti, uutinen, ilmoitus, päiväkirja, lukupäiväkirja, kirja-arvioinnit.

Harjoitellaan kirjoittamisen eri vaihteita (ideointi, muistiinpanot, suunnittelu, kirjoittaminen, muokkaaminen). Opetellaan otsikointia ja kappalejakoa.

Opetellaan tunnistamaan tekstistä lauseiden päätyyppejä ja yhdyslauseita.

Opetellaan hakemaan tietoa kirjoista ja eri internetin lähteistä. Pohditaan erilaisten lähteiden käyttöä. Toimitaan vastuullisesti internetissä.

5–6 luokat: Tuotetaan erilaisia fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä käsin ja tekstinkäsittelyohjelmalla: jäsennelty tietoteksti lähteiden pohjalta, tiivistelmä tietotekstistä, mielipidekirjoitus, erilaiset fiktiiviset tekstit

Käytetään omissa teksteissä otsikoita, väliotsikoita, kappalejakoa. Suunnitellaan ja muokataan omia tekstejä. Tehdään muistiinpanoja ja opitaan tekstin tiivistämistä. Opetellaan käyttämään tekstiin sopivia persoonamuotoja kerronnassa ja sopivaa aikamuotoa aikasuhteiden ilmaisemiseen.

Opetellaan antamaan rakentavaa palautetta toisten teksteistä ja arvioimaan omaa työtä kriittisesti.

Opitaan ymmärtämään verkkoviestinnän eettisiä periaatteita, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia. Tutkitaan erilaisia lähteitä ja opetellaan lähdekriittisyyttä.

Opetellaan tuottamaan erilaisia yhdyslauseita ja tutustutaan niiden päätyyppeihin.

Opetellaan tunnistamaan tekstistä lauseen pääjäsenet (subjekti, predikaatti, objekti).

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttujen kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

3–4 luokat: Vierailut kirjastoon, museoon ja teatteriin mahdollisuuksien mukaan. Lapsille suunnattuihin elokuviin tutustuminen.

Luetaan ja tulkitaan erilaisia kaunokirjallisia tekstejä (lasten romaanit, sadut, runot), tietotekstejä oppilaiden kiinnostuksen kohteiden mukaan, mediatekstejä (lehtiuutiset, blogit). Huomioidaan vuodenkierto ja erilaiset juhlapäivä (esim. Kalevalan päivä).

Tutustutaan suomalaiseen kansanperinteisiin ja niiden ilmenemismuotoihin kuvataiteessa ja kirjallisuudessa. Opetellaan ymmärtämään puhutun ja kirjoitetun kielen eroja. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa.

5–6 luokat: Vierailut kirjastoon, museoon ja teatteriin mahdollisuuksien mukaan. Lapsille suunnattuihin elokuviin tutustuminen. Vertaillaan kirjaa, kuvataidetta, elokuvaa ja näytelmää taidemuotoina.

Luetaan ja tulkitaan erilaisia kaunokirjallisia tekstejä (nuorten romaanit, runot), tietotekstejä oppilaiden kiinnostuksen kohteiden mukaan, mediatekstejä (lehtiuutiset, blogit, kantaaottavat tekstit).

Huomioidaan vuodenkierto ja erilaiset juhlapäivä (esim. Kalevalan päivä).

Tutustutaan suomalaiseen kansanperinteeseen ja niiden ilmenemismuotoihin kuvataiteessa ja kirjallisuudessa. Tutustutaan omaan murteeseen ja murresanastoon ja vertaillaan suomen kielen eri murteita. Vertaillaan eri kielten piirteitä (oppilaan oma kieli, luokkayhteisössä puhutut kielet, opiskeltavat vieraat kielet). Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa.

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	S1	Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa	S1	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen-ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2	Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.

T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	S2	Lapsille ja nuorille tarkoitetun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.
Tekstien tuottaminen			
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä	S3	Oman ajattelun kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsinkirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

14.2.4 Vuosiluokat 7–9

Vuosiluokilla 7–9 erityisenä tehtävänä on monipuolistaa oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitoja ja monilukutaitoa. Oppilaiden kielitietoutta, tekstimaailmaa ja kulttuurintuntemusta laajennetaan. Opetuksessa ohjataan tilanteeseen sopivaan kielenkäyttöön, ilmaisuun ja viestintään eri ympäristöissä. Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat kielelliset ja vuorovaikutusvalmiudet otetaan huomioon. Kirjallisuudenopetuksessa kannustetaan elämykselliseen ja monipuoliseen lukemiseen.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	L2, L3, L6, L7	-oman viestijäkuvan ymmärtäminen, empatiataitojen kehittäminen
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	S1	L1, L2, L3, L7	-keskustelu, neuvottelu, väittely
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan taitojaan ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.	S1	L1, L2, L3, L7	-esitys, esitelmä, puhe, draama
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	S1	L1, L2, L6, L7	-viestintä työelämässä (TET), tapakulttuuri

Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita	S2	L1, L2, L4	-oma lukijamuotokuva ja sen kehittäminen
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	L1, L2, L4, L5	-tutustuminen kunnan kirjastoon ja sen käyttäminen monipuolisesti -tutustuminen paikallislehtiin ja esim. Kalevaan (paperi / verkko)
T7 ohjata oppilasta kehittämään erittelevää ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	L1, L2, L4	-tekstilajitietoisuus -ikäkaudelle ja kielitaidolle sopiva kirjallisuus
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	S2	L2, L4, L5, L6	-kriittisen ja osallistuvan medialukutaidon oppiminen
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	S2	L1, L2, L4, L5	-dokumenttielokuvan ja fiktiivisen elokuvan tulkinta ja arviointi -äänikirja, e-kirja
Tekstien tuottaminen			
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	S3	L2, L4, L5, L7	-vapaa kirjoittaminen
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	S3	L2, L4, L5	-mahdollisuus julkaista tekstejä mm. paikallis- tai verkkolehdissä, blogissa ja muussa sosiaalisessa mediassa
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	S3	L2, L4, L5, L6	-tekstin tekemisen vaiheet -vertaisarvioinnin harjoittelu -yksin ja yhdessä kirjoittaminen
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	S3	L2, L4, L5, L6	-sanan, lauseen, virkkeen ja tekstin rakentuminen -puhutun ja kirjoitetun kielen erot, kielen rekisterit -kertomuksen aikamuodot -tekstin sidosteisuus -tekstinkäsittely
T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	L2, L4, L5, L7	-aineistopohjainen kirjoittaminen -tutkielman tai muun laajemman työn suunnittelu, laatiminen sekä itse- ja vertaisarviointi
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä	S4	L1, L2, L4	-oman ympäristön kielen havainnointi: esim. murre, koululais- ja jääkiekkoslangi, eri

ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia			tiedonalojen kieli (käsitteet oppiaineissa) sekä asiointikieli ja tapakulttuuri
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	S4	L1, L2, L4	-yhteisten ja omavalintaisten kirjojen lukeminen (väh. 3 / lukuv.) -paikalliseen teatteri- ja kulttuuritarjontaan tutustuminen -kirjailijavierailu ja/tai -haastattelu -mahdollisesti Luetko sinä? -kilpailuun osallistuminen
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tiedostumaan omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	S4	L2, L4, L6, L7	-kieli ja kulttuuri Pyhäjoella, Keski-ja Pohjois-Pohjanmaalla ja Suomessa laajemminkin -paikan-, etu- ja sukunimet sekä niiden taustat erityisesti Pyhäjoella

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen:
Vahvistetaan taitoa toimia erilaisissa, myös koulun ulkopuolisissa, vuorovaikutustilanteissa ja havainnoidaan omasta ja muiden viestinnästä syntyviä vaikutelmia ja merkityksiä. Harjoitellaan kuuntelemisen ja puhumisen taitoja ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa. Tehdään havaintoja viestintätilanteille tyypillisistä kielen keinoista ja omaksutaan niitä osaksi omaa kielenkäyttöä. Tutustutaan teatteriin taidemuotona ja teatteri-ilmaisun keinoihin draaman toimintamuotojen avulla. Harjoitutetaan oppilaiden kykyä käyttää puheen ja kokonaisilmaisun keinoja itseilmaisussa. Harjoitellaan valmisteltujen puhe-esitysten pitämistä sekä havainnollistamista. Harjoitellaan arvioimaan omia vuorovaikutustaitoja ja viestintätapoja ja havaitsemaan niiden kehittämiskohteita.

7. lk. Tervehtiminen, esittäytyminen ja tutustuminen, kohteliaisuus, parityö, ryhmätyö ja -roolit, rooliharjoitukset, sanaton eli nonverbaalinen vuorovaikutus, pantomiimi, keskittyminen, kuuntelu ja kuullunymmärtäminen, haastattelu, esittely, esitelmä, jutustelu (small talk), keskustelu (esim. ideointi-, kirjallisuus- ja palautekeskustelu), selostus, TV-uutiset.

Tavoitteet: T1, T2, T3 ja T4 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: L1, L2, L3, L6 ja L7

8. lk. Draamailmaisu ja teatteri taidemuotona. Empatiataitojen harjoittelua sosiodraaman avulla. Mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen, alustus, keskustelu, neuvottelu, kokous, väittely, vaikuttava puhe, mainos, posteri, slide-esitys, video ja/tai traileri. Oma viestijäkuva.

Tavoitteet: T1, T2, T3 ja T4 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: L1, L2, L3, L6 ja L7

9. lk. Puhekielen alueellinen, sosiaalinen ja tilannekohtainen vaihtelu, kielen rekisterit. Vuorovaikutus työelämässä, rakentavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen, itsesäätely ja tunnetaitojen ymmärtäminen. Tutkielman tai muun laajemman työn esittäminen ja suullisen opponoinnin harjoittelu, juhlapuhe (esim. onnittelu- tervetulo- ja kiitospuhe).

Tavoitteet: T1, T2, T3 ja T4 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: L1, L2, L3, L6 ja L7

S2 Tekstien tulkitseminen:
Tekstien tulkinnan taitoja syvennetään lukemalla ja tutkimalla fiktiivisiä, media- ja asiatekstejä eri muodoissaan: kaunokirjallisuutta, tietokirjallisuutta sekä erilaisia painetun, sähköisen ja audiovisuaalisen median tekstejä. Syvennetään tekstin ymmärtämisen strategioita ja seurataan lukutaidon kehittymistä. Tutustutaan erilaisiin pohtiviin ja kantaa ottaviin teksteihin sekä niiden vaikutuskeinoihin ja keskeisiin kielellisiin piirteisiin, kuten mielipiteen ja faktan erottamiseen, suostuttelun, varmuusasteiden, asenteiden ja affektiivisuuden ilmaisuun, henkilöön viittaamisen suoriin ja epäsuoriin keinoihin, referointiin, asioiden välisten suhteiden osoittamiseen perustelukeinoihin ja retorisiin keinoihin. Tutustutaan kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistäviin teksteihin ja niiden ilmaisutapoihin. Pohditaan tekstien tarkoitusperiä ja kohderyhmiä ja esitetään kriittisen lukijan kysymyksiä. Eläydytään luettuun, reflektoidaan omaa elämää luetun avulla ja jaetaan lukukokemuksia. Laajennetaan lukuharrastusta nuortenkirjallisuudesta yleiseen kauno- ja tietokirjallisuuteen. Harjoitellaan kirjallisuuden analyysi- ja tulkintataitoja ja lisätään käsitteiden käyttöä tekstien

tarkastelussa ja vertailussa. Tunnistetaan ja tulkitaan kielen kuvallisuutta ja symboliikkaa ja syvennetään fiktion kielen ja kerronnan keinojen tuntemusta. Tutustutaan tiedonhaun vaiheisiin, erilaisiin tietolähteisiin ja arvioidaan niiden luotettavuutta.

7. lk. Fakta ja fiktio, kaunokirjallisuuden päälajit, sarjakuva, satu, kerronnan keinot ja käsitteet, tietotekstit, tietokirjat ja mediatekstit (mm. lehti- ja verkkotekstit, uutinen ja sen rakenne, otsikot ja kuvat, fiktion sankarit, TV:n sisällöt, pelit). Erilaisten tekstien luku- ja opiskelustrategiat.

Tavoitteet: T5, T6, T7, T8 ja T9 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: L1, L2, L4, L5 ja L6

8. lk. Kaunokirjallisuuden genret (mm. dekkari, scifi, fantasia ja kauhu), nuortenkirjallisuus, novellin tulkinta ja arviointi, kuvakielen keinot, kahden teoksen vertailu, dramatisointi, teatteri, fiktiivinen ja dokumenttielokuva, traileri, musiikkivideo, mainos, yleisönosastokirjoitus, verkkokommentti, kolumni ym. lehtitekstilajeja. Tietotekstien opiskelussa erilaisten tietolähteiden kriittinen käyttö, referoiminen, tiivistäminen, muistiinpanojen teko ja viittaustapojen hallinta.

Tavoitteet: T5, T6, T7, T8 ja T9 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: L1, L2, L4, L5 ja L6

9. lk. Kotimaisen kirjallisuuden historia tyylisuuntineen, yleinen kauno- ja tietokirjallisuus. Kalevalan ja Seitsemän veljeksen henkilöt ja tapahtumat. Kuvan, novellin ja ja runon tulkinta, intertekstuaalisuus. Kirjallisuustutkielma (lähinnä lukioon tähtääville) tai muu laajempi työ, toisten teksteihin viittaaminen ja lähteiden merkintä.

Tavoitteet: T5, T6, T7, T8 ja T9 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: L1, L2, L4, L5 ja L6

S3 Tekstien tuottaminen:
Tuotetaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä tekstejä eri muodoissaan: kielellisinä, visuaalisina, audiovisuaalisina ja verkkoteksteinä. Harjoitellaan tekstien tuottamista vaiheittain. Annetaan ja vastaanotetaan palautetta tekstin tuottamisen eri vaiheissa. Perehdytään erityyppisten tekstien tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Opiskellaan kertoville, kuvaaville, ohjaaville ja erityisesti pohtiville ja kantaa ottaville teksteille tyypillisiä tekstuaalisia, visuaalisia ja kielellisiä piirteitä ja hyödynnetään tätä tietoa tuotettaessa omia tekstejä. Harjoitellaan tekstien kohdentamista ja kielen ja muiden ilmaisutapojen mukauttamista eri kohderyhmille ja eri tarkoituksiin sopiviksi. Tutkitaan kirjoitettujen tekstien elementtejä, sekä hyödynnetään tätä tietoa omissa teksteissä. Syvennetään ymmärrystä kirjoitetun yleiskielen piirteistä: hahmotetaan kappaleiden, virkkeiden ja lauseiden rakenteita (erilaiset kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet, lauseenjäsenet, lauseke) ja opitaan käyttämään asioiden välisten suhteiden ilmaisukeinoja sekä ilmaisemaan viittaussuhteita. Tarkastellaan erilaisia ajan ja suhtautumisen ilmaisutapoja, sekä harjoitellaan niiden käyttöä omissa teksteissä. Tutkitaan sanastoon liittyviä rekisteri- ja tyylipiirteitä ja opitaan valitsemaan kuhunkin tekstiin sopivat ilmaisutavat. Opitaan käyttämään kirjoitetun yleiskielen konventioita omien tekstien tuottamisessa ja muokkauksessa. Vahvistetaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten referoimista, tiivistämistä, muistiinpanojen tekoa ja lähteiden käyttöä. Perehdytään tekijänoikeuksiin ja noudatetaan tekijänoikeuksia omia tekstejä tuotettaessa.

7. lk. Kirje, päiväkirja, runo, kertomus, kuvaus, määritelmä, laaja koevastaus, uutinen, selostus, sähköpostiviesti. Tekstin tekemisen vaiheet, tekstilajit, tekstin tarkoitus ja tyyli, kohderyhmä sekä julkaisutapa. Verbi ja lausekkeet, lause, lausetyypit ja virke, tekstin jäsentely ja kappalejaotus. Verbin pääluokka, persoonamuodot ja aikamuodot kerronnassa. Kielenhuolto: puhe- ja kirjakielen erot, alkukirjain, yhdyssanat ja -merkki, välimerkit sekä suora ja epäsuora esitys.

Tavoitteet: T10, T11, T12, T13 ja T14 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: L2, L4, L5, L6 ja L7

8. lk. Dramatisointi ja muunnelma. Arvostelu, mielipidekirjoitus, vaikuttava puhe, referaatti ja tiivistelmä, aineistopohjainen ja pohdiskeleva kirjoittaminen, viittaustekniikoiden harjoittelu. Kielenhuollon syventäminen, numeraalien ja lyhenteiden kirjoittaminen.

Tavoitteet: T10, T11, T12, T13 ja T14 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: L2, L4, L5, L6 ja L7

9. lk. Novelli-, runo- ja kuva-analyysi, kalevalakielisen, perinteisen ja modernin runon harjoittelu, tutkielma tai muu laajempi työ kirjallisuudesta, kielen ilmiöistä tms. Tekstin tyyli, sidosteisuus, lauseenvastikkeet ja tiivistäminen, kielenhuollon kertausta ja syventämistä.

Tavoitteet: T10, T11, T12, T13 ja T14 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: L2, L4, L5, L6 ja L7

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tekstejä ja niiden rakentamia merkityksiä ja käytetään käsitteitä, joiden avulla kieltä voidaan tarkastella. Tehdään tekstejä eritellen havaintoja kielen rakenteista, eri rekistereille ja tyyleille tyypillisistä piirteistä ja kielellisten valintojen vaikutuksesta tekstin tyyliin ja sävyyn. Tutustutaan Suomen kielitilanteeseen, kielten sukulaisuussuhteisiin, suomen sukukieliin ja suomen kielen vaihteluun ja vaiheisiin sekä kielen ohjailun periaatteisiin. Vertaillaan suomea oppilaille tuttuihin kieliin ja tutustutaan suomen kielelle tyypillisiin äänne-, muoto- ja lauserakenteen piirteisiin. Tutkitaan kielten vaikutusta toisiinsa sanaston ja nimistön tasolla. Tutustutaan kulttuurin käsitteeseen ja sen eri ilmenemismuotoihin, kuten kansanperinteeseen, elokuvaan, teatteriin, puhekulttuuriin ja mediakulttuurin eri muotoihin. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa kulttuuria itse. Tutustutaan kirjallisuuden päälajeihin, joihinkin alalajeihin, keskeisiin tyylivirtauksiin ja sekä yleisen että

suomalaisen kirjallisuuden vaiheisiin. Luetaan monipuolisesti nuortenkirjoja, klassikoita ja nykykirjallisuutta, myös tietokirjoja. Kannustetaan aktiiviseen ja monipuoliseen kirjaston tarjonnan hyödyntämiseen.

7. lk. Sanaluokat, sanojen taipuminen (verbitaivutus ja sijamuodot), vertailumuodot, tekstin rakentuminen (lauseke, lausetyypit, virke ja kappale), pronominin korrelaatti. Kaunokirjallisuuden päälajit, oma lukijamuotokuva, nuortenkirjallisuus, sarjakuva, satu. Median kertomuksia ja sankareita. Kirjastovierailu.

Tavoitteet: T15, T16 ja T17 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: L1**,** L2, L4, L6 ja L7

8. lk. Suhtautumistapojen ilmaisu, lauseenjäsenet ja sanajärjestys suomen kielessä**. K**aunokirjallisuuden genrejä, kuvakielen keinoja ja eri näkökulmia. Sananvapaus ja sensuuri, kirjallisuus ja media maailmankuvan muokkaajina, manipuloinnin keinoja. Median käsitteitä, mm. netiketti, vaihtoehtomedia, trollaus ja informaatiosota, digitaalinen jalanjälki. Tutustuminen elokuvaan ja teatteriin.

Tavoitteet: T15, T16 ja T17 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: L1**,** L2, L4, L6 ja L7

9. lk. Suomen kielen synty, sukukielet, kansalliskielet, vähemmistökielet, kielten uhanalaisuus, suomen kielen vaihtelu ja ominaispiirteet: äänteet, astevaihtelu, morfeemit, verbin nominaalimuodot. Katsaus maailman kieliin, kielikuntiin ja kielitilanteeseen. Kulttuurin näkyminen kielessä. Sanojen ja nimien synty- ja muodostamistapoja. Kansan- ja nykyperinne, suomen kirjakielen ja kirjallisuuden synty ja kehitys, keskeiset kirjailijat ja teokset, tyylikaudet. Kalevalan vaikutus kulttuuriin Suomessa ja maailmalla. Tutkielma tai muu laajempi työ kirjallisuuden tai kielen ilmiöistä.

Tavoitteet: T15, T16 ja T17 Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet: L1**,** L2, L4, L6 ja L7

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta laajentamaan taitoaan toimia tavoitteellisesti, motivoituneesti, eettisesti ja rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä	S1	Vuorovaikutus erilaisissa viestintäympäristöissä	Oppilas osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin.
T2 kannustaa oppilasta monipuolistamaan ryhmäviestintätaitojaan ja kehittämään taitojaan perustella näkemyksiään sekä kielellisiä ja viestinnällisiä valintojaan	S1	Vuorovaikutus ryhmässä	Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Oppilas ottaa toisten näkemykset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta monipuolistamaan kokonaisilmaisun taitojaan erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman keinoin.	S1	Kokonaisilmaisun ja esiintymisen taidot	Oppilas osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Oppilas osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen ja ottaa esittäessään huomioon yleisönsä ja käyttää joitakin havainnollistamisen keinoja.
T4 kannustaa oppilasta syventämään viestijäkuvaansa niin, että hän oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä, tunnistamaan vahvuuksiaan sekä kehittämisalueitaan erilaisissa, myös monimediaisissa viestintäympäristöissä	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittäminen	Oppilas osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta kehittämään tekstien lukemisessa, ymmärtämisessä, tulkinnassa ja analysoimisessa tarvittavia strategioita ja metakognitiivisia taitoja	S2	Tekstinymmärtämisen strategiat	Oppilas osaa käyttää tekstinymmärtämisen strategioita itsenäisesti. Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.

sekä taitoa arvioida oman lukemisensa kehittämistarpeita			
T6 tarjota oppilaalle monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä	S2	Tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.
T7 ohjata oppilasta kehittämään eritteleva ja kriittistä lukutaitoa, harjaannuttaa oppilasta tekemään havaintoja teksteistä ja tulkitsemaan niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttamaan ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoa	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttämään sitä tarkoituksenmukaisella tavalla	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Oppilas osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.
T9 kannustaa oppilasta laajentamaan kiinnostusta itselle uudenlaisia fiktiivisiä kirjallisuus- ja tekstilajityyppejä kohtaan ja monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja niiden jakamisen keinoja sekä syventämään ymmärrystä fiktion keinoista	S2	Fiktiivisten tekstien erittely ja tulkinta ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää tekstit johonkin kontekstiin. Oppilas löytää itsenäisesti itselleen ja tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa. Oppilas lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.
Tekstien tuottaminen			
T10 rohkaista oppilasta ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä sekä auttaa oppilasta tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	S3	Ajatusten ilmaiseminen, tekstimaailman monipuolistuminen ja monilukutaito	Oppilas tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Oppilas osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana.
T11 tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä, myös monimediaisissa ympäristöissä, ja auttaa oppilasta valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja	S3	Tekstilajien hallinta	Oppilas osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.
T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana	S3	Tekstien tuottamisen prosessien hallinta	Oppilas osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Oppilas antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.
T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista	S3	Kirjoitetun kielen konventioiden hallinta ja kirjoitustaito	Oppilas tuntee kirjoitettujen tekstien perusrakenteita ja kirjoitetun yleiskielen piirteitä ja osaa hyödyntää tietoa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan. Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.

T14 harjaannuttaa oppilasta vahvistamaan tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja ja monipuolistamaan lähteiden käyttöä ja viittaustapojen hallintaa omassa tekstissä sekä opastaa oppilasta toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.	S3	Tiedon esittäminen, hallinta ja eettinen viestintä	Oppilas osaa käyttää omissa teksteissään muualta hankittua tietoa. Oppilas osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T15 ohjata oppilasta syventämään kielitietoisuuttaan ja kiinnostumaan kielen ilmiöistä, auttaa oppilasta tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä ja ymmärtämään kielellisten valintojen merkityksiä ja seurauksia	S4	Kielitietoisuuden kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.
T16 kannustaa oppilasta avartamaan kirjallisuus- ja kulttuurinäkemystään, tutustuttaa häntä kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen, kirjallisuuden eri lajeihin sekä auttaa häntä pohtimaan kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään, tarjota oppilaalle mahdollisuuksia luku- ja muiden kulttuurielämysten hankkimiseen ja jakamiseen	S4	Kirjallisuuden tuntemuksen, kulttuuritietoisuuden ja lukuharrastuksen kehittyminen	Oppilas tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Oppilas tuntee kirjallisuuden vaiheita ja suomalaisen kulttuurin juuria. Oppilas tuntee kirjallisuuden päälajit ja on lukenut sovitut kirjat.
T17 ohjata oppilas tutustumaan Suomen kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen, suomen kielen taustaan ja piirteisiin ja auttaa oppilasta pohtimaan äidinkielen merkitystä sekä tulemaan tietoiseksi omasta kielellisestä ja kulttuurisesta identiteetistään sekä innostaa oppilasta aktiiviseksi kulttuuritarjonnan käyttäjäksi ja tekijäksi	S4	Kielen merkityksen ja aseman hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa kuvailla äidinkielten merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.

14.3 Suomi toisen kielenä ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävät

Suomi toisena kielenä -oppimäärä on erillinen oppimäärä äidinkielestä ja kirjallisuudesta ja sitä järjestetään oppilaalle, jonka äidinkieli ei ole suomi. Suomi toisena kielenä -opetusta jatketaan, kunnes oppilas on saavuttanut suomea äidinkielenään vastaavat taidot kaikilla kielen osa-alueilla eli puhumisessa, lukemisessa, kirjoittamisessa sekä kuullun ja luetun ymmärtämisessä. Maahanmuuttajien koulutuksen tavoitteena on antaa Suomeen muuttaville valmiuksia toimia tasavertaisina jäseninä suomalaisessa yhteiskunnassa sekä antaa edellytyksiä jatko-opiskeluun ja työllistymiseen. Suomessa vakinaisesti asuvalla oppivelvollisuusikäisellä (7-17-vuotiaalla) maahanmuuttajalla on oikeus samaan peruskoulutukseen kuin syntyperäisillä suomalaisilla.

Valtioneuvoston antaman tuntijakoasetuksen (422/2012 8 § 2 mom.) mukaisesti opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti niin, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Lakiin kirjattua velvoitetta ei S2-kielen järjestämiseen ole, mutta opetus tulee järjestää oppilaan tarpeiden ja edellytysten mukaisesti. Maahanmuuttajien kohdalla se tarkoittaa käytännössä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppiainetta sekä oman äidinkielen opetusta.

Opetuksessa on otettava huomioon maahanmuuttajaoppilaan aikaisempi oppimishistoria. Oppilaan taustat ja lähtötaso opintoihin tulee mahdollisuuksien mukaan selvittää (oppilaan aikaisempi koulunkäynti, oppilaan äidinkielen ja kulttuurin erot suomen kieleen ja suomalaiseen kulttuuriin verrattuna, oppilaan oman äidinkielen taito, perustaidot eri oppiaineissa). Oppilaalle tulee antaa hänen ikätasonsa mukaista opetusta huomoiden hänen aiemmin oppimansa taidot ja sen hetkinen suomen kielen taito. S2-opetus etenee vuosiluokkien sijaan oppilaan ehdoilla, joten

opetussuunnitelmaan kirjataan tavoitteet, jotka oppilaalle asetetaan ikätason mukaisen vuosiluokan sijaan suomen kielen lähtötason mukaisesti.

Suomi toisena kielenä -oppiaineen tavoitteet ja sisällöt Suomi toisena kielenä -oppiaine eroaa tavoitteiden asettamisessa ja sisällössä muista oppiaineista, koska oppilas aloittaa opinnot ja etenee niissä oman suomen kielen taitonsa tasoisesti sen sijaan, että oppiainetta opiskeltaisiin iältään samanikäisten kanssa kotiluokassa. Opetussuunnitelman tavoitteissa ei siis välttämättä edetä vuosiluokan mukaan, vaan tavoitteissa huomioidaan oppilaan aiempi tausta suomen kielen osaajana. Opetuksessa hyödynnetään yhteistyötä kotiluokan opettajan ja suomen kielen opettajan välillä, jolloin S2-tunneilla opittua voidaan hyödyntää muiden oppiaineiden tunneilla.

Suomi toisena kielenä -oppiaineen tavoitteena on, että

● oppilas oppii ymmärtämään Suomen kulttuuria, tapoja ja perinteitä
● oppilas oppii ilmaisemaan itseään suullisesti ja kirjallisesti
● oppilas oppii ymmärtämään lukemaansa ja kuulemaansa suomen kieltä
● oppilas oppii arvioimaan oman kielitaitonsa kehittymistä
● oppilas saavuttaa suomen kielessä sellaisen tason, jolla hän pystyy osallistumaan perusopetukseen
● kielitaito kehittyy riittävän hyväksi jatko-opintoihin tai työelämään sijoittumiseen

Tavoitteet ja sisällöt 1.-2.vuoden opiskelijalle suomi toisena kielenä -aineessa

Tavoitteet:

● Luodaan perusta suomen kielen kirjoittamiselle, lukemiselle ja puhumiselle
● Luodaan perusta oppilaan osallistumiselle suomenkieliseen perusopetukseen
● Luodaan perusta oppilaan osallistumiselle ikäryhmänsä toimintaan (vapaa-aika, kerhot, leikit)
● Kiinnitetään huomiota suomen kielen ominaispiirteisiin (geminaatta, pitkä vokaali, sanojen taivuttaminen)
● Tutustutaan suomalaiseen kulttuuriin ja oppilaan omaan kulttuuriin käsiteltävien sisältöjen kautta
● Huomioidaan oppilaan yksilölliset tarpeet kielessä eli harjoitellaan sanastoa, jota hän tarvitsee arjessaan

Sisällöt: S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen Suullinen kielitaito Harjoitellaan arkisia käytännöllisiä kielenkäyttötilanteita:

● Tilanteeseen sopiva tervehtiminen
● Kohtaamiset
● Itsestä kertominen
● Tutustumistilanteita
● Itsestä kertominen
● Välituntitilanteita
● Luokkatilanteita
● Kiittäminen
● Anteeksipyytäminen
● Avun pyytäminen
● Keskustelut ikätovereiden kanssa (leikkiin pyytäminen, parityöt)

Sanasto:
● Sidotaan sanaston opiskelu osaksi vuosiluokan muita oppiaineita eli käydään läpi muilla oppitunneilla tarvittavaa sanastoa ennakoiden tulevia sisältöjä
● Harjoitellaan itsestä kertomista (nimi, ikä, ulkonäkö, harrastukset, perhe)
● Harjoitellaan oman mielipiteen kertomista (pidän/en pidä)
● Käydään läpi koulussa ja arjessa tarvittavaa sanastoa (ruoka, leikit, vaatteet, koulutarvikkeet, huonekalut, vaatetus)
● Harjoitellaan tunnetaitoihin liittyvää sanastoa (tunteet, anteeksipyyntö)
● Opetellaan ruumiinosat ja kertomaan omasta voinnista (kuume, kurkkukipu, yskä yms)
● Kartutetaan sanastoa tutkimalla ympäristöä myös luokkahuoneen ulkopuolella (luonto, liikenne)
● Aikaan ja vuodenkiertoon liittyvän sanaston opettelu (viikonpäivät, kuukaudet, juhlat, vuorokaudenajat)
● Sanaston opiskelussa huomioidaan myös yksilölliset tarpeet ja opiskellaan sanastoa oppilaan mielenkiinnon kohteet ja esimerkiksi harrastukset huomioon ottaen

Kielioppi:
● Alkuopetuksessa keskitytään sisällöntuottamiseen kielioppirakenteiden sijaan
● Nykyhetkestä, menneestä ja tulevasta kertominen
● Yksiköt muuttaminen monikkoon huomioiden astevaihteluun liittyvät muutokset erilaisin esimerkein (kissa -> kissat; poika -> pojat; kukka -> kukat)
● Verbien taivuttaminen persoonamuodoissa ja aikamuodoissa (preesens ja imperfekti
● Nominien taivuttaminen eri sijamuodoissa esimerkkien avulla sekä sijamuotojen merkitys virkkeen merkitykselle ● Pääpaino kieliopissa on omassa tuottamisessa rakenteiden sijaan

S2 Lukeminen ja kirjallisuus Lukemisen tehtävät ja sisällöt:
● Lukutaidon oppiminen
● Tekninen lukutaito
● Lukusujuvuus
● Ääneen lukeminen ja ääntäminen
● Kirjain-äänne-vastaavuuden ymmärtäminen ja hallitseminen
● Luetun ymmärtäminen

● Sanaston laajentaminen ikätasoon sopivien tekstien avulla
● Lukemiseen innostaminen
● Kuvalukutaidon harjoittaminen
● Suomalaiseen kulttuuriin tutustumiseen sopivat tekstit
● Vuodenkiertoon ja juhliin/perinteisiin sopivat tekstit
● Oppilan omaan kulttuuriin liittyvät aiheet teskteissä

S3 Tekstien tuottaminen Kirjoittaminen: ● Aakkosten ja kirjainmuotojen opiskelu ● Lyhyet omaan arkeen liittyvät kirjoitustehtävät ● Lyhyiden viestien kirjoittaminen ● Itsestä kertominen ● Lyhyiden tarinoiden tuottaminen itse kirjoittamalla ja saduttamalla ● Oikeinkirjoitussääntöjen perusteet (isot alkukirjaimet, tavuviivat, sanavälit ja päättövälimerkit)

Työskentelytapoja sisältöjen toteuttamiseen:parityöt ● ryhmätyöt ● opetuskeskustelu ● keskustelu muissa koulun sosiaalisissa tilanteissa (välitunnit, ruokailu) ● draama

● kirjalliset tehtävät ● opetusteknologian hyödyntäminen (Ville, Quizlet, Ekapeli) ● ääntämisharjoitukset

Hyvän osaamisen kriteerit toisen opiskeluvuoden jälkeen

● Oppilas osaa esitellä itsensä ja kertoa itsestään suullisesti ja kirjallisesti (nimi, ikä, koulu, perhe, harrastukset)

● Oppilas osaa nimetä ympäristössään olevia asioita ja esineitä (koulu, luokkahuone, luonto, liikenne)

● Oppilas osaa tunnistaa, ääntää ja kirjoittaa aakkoset

● Oppilas osaa kertoa tunteistaan ja voinnistaan

● Oppilas osaa lukea ja ymmärtää lukemaansa

● Oppilas osaa viikonpäivät, kuukaudet ja vuodenajat sekä nimetä vuoden aikana olevia juhlia

Tavoitteet ja sisällöt 3.-6.vuoden opiskelijalle suomi toisena kielenä -aineessa

Tavoitteet:

● Oppilaan saavuttaa riittävän laajan sanavaraston perusopetukseen osallistumiseen kaikissa aineissa

● Oppilaan suullinen ja kirjallinen kielitaito sujuvoituu

● Oppilas kykenee lukemaan pidempiä tekstejä ja ymmärtämään niiden sisällön

● Oppilas tutustuu suomalaiseen kulttuuriin

● Oppilaalle annetaan mahdollisuus tutustua omaan kulttuuriinsa

Sisällöt

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen ja suullinen kielitaito

Vuorovaikutustilanteet:

● Omasta arjesta kertominen kuvaillen (koti, harrastukset, ystävät, ilot ja surut)

● Kuulumisten kertominen (mennyt aikamuoto)

● Fraasien opettelu (kohteliaisuus, asiointi, avun pyytäminen)

● Luetusta, kuullusta ja nähdystä asiasta kertominen omin sanoin

● Mielipiteen kysyminen, oman mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen

● Palautteen antaminen ja vastaanottaminen

● Tulevaisuudesta kertominen (esim. viikonloppusuunnitelmat)

● Ohjeiden kuunteleminen ja antaminen sekä ohjeiden mukaan toimiminen

Sanasto:

● Yleisimpien sanontojen ja sananlaskujen opettelu

● Sanaston rikastuttaminen sanaluokkien ja muiden oppiaineiden sisältöjen avulla. Sanastoharjoittelussa ennakoidaan muiden oppiaineiden sisältöjä muun opiskelun helpottamiseksi.

● Erilaisten asioiden, esineiden ja ihmisten kuvaileminen ja adjektiivien sopivuuden arvioiminen kuvailtavaan kohteeseen

● Sanaston rikastuttaminen synonyymien avulla

● Omaan vapaa-aikaan ja omiin kiinnostuksen kohteisiin liittyvä sanasto

Kielioppi:

● 3.-6.luokan suomen kielen kielioppisisällöt oppilaskohtaisesti soveltuvin osin

● Aikamuodot ja persoonamuodot

● Lauseenjäsenet

● Oikeinkirjoitus

● Tekstirakenne (otsikko, kappalejako)

S2 Lukeminen ja kirjallisuus Lukemisen tehtävät ja sisällöt: ● Lukusujuvuuden kehittäminen ● Luetun ymmärtämisen kehittäminen ● Sanaston laajentaminen ikätasoon sopivien tekstien avulla ● Lukemiseen innostaminen ● Kuvalukutaidon harjoittaminen ● Nettisivustojen lukeminen ja mediakriittisyyden kehittäminen ● Tutustutaan erilaisiin tekstilajeihin lukemalla lyhyitä novelleja, selkokirjoja ja ikätason ja oppilaan mielenkiinnonkohteiden mukaisia kirjoja

S3 Tekstien tuottaminen Kirjoittaminen: ● Eri tekstilajeihin kuuluvien tekstien kirjoittaminen (tietoteksti, lehtijuttu, tarina)

● Lähteiden merkitseminen ja lähdekriittisyys tietotekstiä kirjoitettaessa ● Omien tarinoiden keksiminen ja kirjoittaminen yksin ja yhdessä ● Uutisen kirjoittaminen lehtijutun ominaisuudet huomioiden ● Harjoitellaan kirjoittamista sekä käsin että koneella ● Tekstin muokkaaminen koneella kirjoitettaessa

Hyvän osaamisen kriteerit kuudennen opiskeluvuoden jälkeen ● Oppilas pystyy käymään keskusteluja suomen kielellä koulussa ikätovereiden ja koulun aikuisten kanssa ● Oppilas pystyy osallistumaan kaikkiin oppiaineisiin suomen kielellä ● Oppilas osaa taivuttaa suomen kieltä aikamuodoissa, persoonamuodoissa ja sijamuodoissa suullisesti ja kirjallisesti ● Oppilaan luetun ymmärtäminen on niin hyvää, että hän kykenee opiskelemaan suomenkielisistä kirjoista ● Oppilas osa kirjoittaa suomen kieltä niin hyvin, että pystyy suorittamaan pitkäkin kirjalliset tehtävät ymmärrettävällä suomen kielellä ● Oppilas ymmärtää kuulemaansa suomen kieltä niin hyvin, että pystyy osallistumaan opetukseen kotiluokassa

14.4 Toinen kotimainen kieli ruotsi B1 oppimäärä

14.4.1 Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa kieliympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

Ruotsin kielen osaamisen taito korostuu rannikkoalueella historiallisista ja poliittisista syistä. Oppilaiden on hyvä ymmärtää ruotsin kielen asema Suomen toisena virallisena kielenä.

14.4.2 Vuosiluokka 6

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta.	S1	L1, L2, L4	
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen.	S1	L2	
Kieltenopiskelutaidot			
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan.	S2	L1, L5, L3	
T4 rohkaista oppilasta näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella.	S2	L3, L5	
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita.	S3	L4	
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta.	S3	L4	
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia.	S3	L4	
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä.	S3	L4	

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista.	S3	L4	

Ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Käytetään esimerkkinä erityisesti englannin kieltä ja mahdollisuuksien mukaan muita germaanisia kieliä. Nivotaan ruotsin kieli osaksi Pohjoismaista kieliperinnettä. Puhutaan Suomesta kaksikielisenä maana. Kieli muodostaa osan identiteettiä ja jokaisella on oikeus puhua omaa äidinkieltään/äidinkieliään.

6.luokka: T1-T2, L1-L2, L4

S2 Kielenopiskelutaidot: Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä. Käytetään opetuksessa aktiivisesti tieto- ja viestintäteknisiä välineitä opiskelun ja esim. tiedonhaun tukena.

6.luokka: T3-T4, L1, L3, L5

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

6.luokka: T5-T9, L4

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokalla 6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Kannustetaan oppilasta alusta lähtien pohtimaan itselleen parhaiten sopivia opiskelutekniikoita sekä hyödyntämään aikaisemmin hankittua kielitaitoa ja muita osaamiansa kieliä. Opetuksen lähtökohtana on näkemys oppilaasta aktiivisena toimijana, joka on itse mukana suunnittelemassa oppimistaan ja myös muodostamassa esimerkiksi rakenteisiin liittyviä sääntöjä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kulttuurin opiskelu on keskeinen osa kielen opiskelua. Se myös lisää opiskelun mielekkyyttä. Tunnilla käytettäviin teksteihin ja sanastoihin liittyy suullisia harjoituksia, jotta kommunikatiivisuus muodostuisi luonnolliseksi osaksi kielen hallintaa. Myös kielioppia harjoitellaan suullisesti, jotta uuden omaksuminen olisi mahdollisimman tehokasta.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Ruotsin aihepiirit ovat lähellä oppilaan arkea. Ensimmäisten kurssien aikana oppilas oppii kertomaan mm. itsestään, perheestään, harrastuksistaan ja koulustaan. Myöhempiin aihepiireihin kuuluvat mm. ystävyys sekä kommunikatiiviset tilanteet kuten tien neuvominen ja ostosten tekeminen.

L4 Monilukutaito: Ruotsin kielen oppitunnilla on mukana runsaasti erilaisia tekstilajeja, esim. dialogeja, haastatteluja, uutisia, reseptejä, tarinoita, blogitekstejä, kirjallisuusotteita, mainoksia, sosiaalisen median päivityksiä, lauluja, radio-ohjelmia ja videoita. Teksteissä pyritään aitouteen ja siihen, että oppija kokee tekstit mielekkäinä ja tarkoituksenmukaisina. Erilaiset tekstilajit tutustuttavat oppilaan ruotsin kieleen motivoivasti ja monipuolisesti käytettyinä ne tuovat vaihtelua opiskeluun. Oppilas myös itse etsii ja tuottaa materiaalia.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Kannustetaan oppilaita hankkimaan lisätietoa aidoista henkilöistä ja tapahtumista sekä syventämään kulttuurin tuntemusta erilaisten tiedonhakutehtävien avulla.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3 - 6
Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen

kotikansainvälisyyden avulla. Kotikansainvälisyys on läsnä olevaa kansainvälisyyttä lähiympäristössä, omassa kunnassa tai virtuaalisesti. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3 - 6 Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3 - 6
Arviointi ja palaute on luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ruotsin kielen B1-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota /arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 Auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisistä suhteista	S1	Kielten keskinäissuhteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat.
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	S1	Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.
Kielenopiskelutaidot			
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	Toiminta opiskelutilanteessa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.
T4 rohkaista oppilaita näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	S2	Ruotsin kielen käyttöalueiden ja –mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			**Taitotaso: A1.2**
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.

T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			**Taitotaso A1.2**
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			**Taitotaso A1.1**
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi. Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.

Rakenteet vuosiluokalla 6

persoonapronominit
kysymyssanat ja kysymyslauseen sanajärjestys
minä olen/minulla on omistuspronominit
lukusanat ja kellonajat
preesens
kieltosanat
substantiivien taivutus
adjektiivien taivutus
prepositioita
päälauseen sanajärjestys
apuverbit ja verbin perusmuoto

14.4.3 Vuosiluokat 7–9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään ruotsin kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3–6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			

T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	S1	L2, L5	
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	L1, L4	
Kielenopiskelutaidot			
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	L1	
T4 kannustaa oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään ja ohjata oppilasta käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella.	S2	L2, L7	
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	L4	
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	L2, L4	
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	L2, L4, L6	
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	L4	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	L4, L5, L6	

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tehdään ja raportoidaan havaintoja pohjoismaisista kielenkäyttöympäristöistä, Suomen, Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kulttuurin ominaispiirteistä sekä Pohjoismaita yhdistävistä tekijöistä. Havainnoidaan suomenruotsin ja ruotsinruotsin eroja sekä verrataan ruotsin kieltä oppilaiden aiemmin opiskelemiin kieliin. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita kielten välisessä vertailussa ja ruotsin kielen opiskelussa. Käytetään esimerkkinä erityisesti englannin kieltä ja mahdollisuuksien mukaan muita germaanisia kieliä. Nivotaan ruotsin kieli osaksi Pohjoismaista kieliperinnettä. Puhutaan Suomesta kaksikielisenä maana. Kieli muodostaa osan identiteettiä ja jokaisella on oikeus puhua omaa äidinkieltään/äidinkieliään.

7. luokka: T1-T2, L1-L2, L4-L5

8. luokka: T1, L1, L4

9. luokka: T1, L1, L4

S2 Kielenopiskelutaidot: Käytetään erilaisia opiskelustrategioita, oppimateriaaleja ja oppimisympäristöjä tehokkaasti ja opiskelumotivaatiota vahvistavalla tavalla. Käytetään itsenäiseen, pitkäjänteiseen työskentelyyn ja kriittiseen tiedonhankintaan ohjaavia toimintatapoja. Harjoitetaan vuorovaikutustaitoja ja rohkaistaan oppilaita monipuoliseen kielen käytön harjoittamiseen erilaisissa tilanteissa. Käytetään opetuksessa aktiivisesti tieto- ja viestintäteknisiä välineitä opiskelun ja esim. tiedonhaun tukena.

7. luokka: T3-T4, L1-L2, L7

8. luokka: T3-T4, L1-L2, L7

9. luokka: T3-T4, L1-L2, L7

S3 Kehittyvä kielitaito: taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta ruotsin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä. Harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

7. luokka: T5-T9, L2, L4, L6-L7

8. luokka: T5-T9, L2, L4, L6-L7

9. luokka: T5-T9, L2, L4, L6-L7

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

vuosiluokilla 7–9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Kannustetaan oppilasta alusta lähtien pohtimaan itselleen parhaiten sopivia opiskelutekniikoita sekä hyödyntämään aikaisemmin hankittua kielitaitoa ja muita osaamiansa kieliä. Opetuksen lähtökohtana on näkemys oppilaasta aktiivisena toimijana, joka on itse mukana suunnittelemassa oppimistaan ja myös muodostamassa esimerkiksi rakenteisiin liittyviä sääntöjä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kulttuurin opiskelu on keskeinen osa kielen opiskelua. Se myös lisää opiskelun mielekkyyttä. Tunnilla käytettäviin teksteihin ja sanastoihin liittyy suullisia harjoituksia, jotta kommunikatiivisuus muodostuisi luonnolliseksi osaksi kielen hallintaa. Myös kielioppia harjoitellaan suullisesti, jotta uuden omaksuminen olisi mahdollisimman tehokasta.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Ruotsin aihepiirit ovat lähellä oppilaan arkea. Ensimmäisten kurssien aikana oppilas oppii kertomaan mm. itsestään, perheestään, harrastuksistaan ja koulustaan. Myöhempiin aihepiireihin kuuluvat mm. ystävyys sekä kommunikatiiviset tilanteet kuten tien neuvominen ja ostosten tekeminen. Perehdytään myös syvemmin muihin Pohjoismaihin ja keskitytään tulevaisuuden suunnitelmiin.

L4 Monilukutaito: Ruotsin kielen oppitunnilla on mukana runsaasti erilaisia tekstilajeja, esim. dialogeja, haastatteluja, uutisia, reseptejä, tarinoita, blogitekstejä, kirjallisuusotteita, mainoksia, sosiaalisen median päivityksiä, lauluja, radio-ohjelmia ja videoita. Teksteissä pyritään aitouteen ja siihen, että oppija kokee tekstit mielekkäinä ja tarkoituksenmukaisina. Erilaiset tekstilajit tutustuttavat oppilaan ruotsin kieleen motivoivasti ja monipuolisesti käytettyinä ne tuovat vaihtelua opiskeluun. Oppilas myös itse etsii ja tuottaa materiaalia.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Kannustetaan oppilaita hankkimaan lisätietoa aidoista henkilöistä ja tapahtumista sekä syventämään kulttuurin tuntemusta erilaisten tiedonhakutehtävien avulla.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Korostetaan kielitaidon merkitystä työelämässä ja ruotsin kieltä Suomen toisena kansalliskielenä ja osana Suomen elinkeinoelämää.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kannustetaan oppilaita etsimään tietoa yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, luonnosta ja kestävästä kehityksestä myös ruotsin kielellä.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Kotikansainvälisyys on läsnä olevaa kansainvälisyyttä lähiympäristössä, omassa kunnassa tai virtuaalisesti. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7– 9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua. Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Oppilaita rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut ruotsin kielen B1-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso oppiaineen valtakunnallisiin ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Ruotsin kielen B1-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta tutustumaan pohjoismaiseen kieliympäristöön sekä Pohjoismaita yhdistäviin arvoihin	S1	Pohjoismaisen kieliympäristön ja arvojen hahmottaminen	Oppilas osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia ruotsin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T3 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia kieliä ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.
T4 kannustaa ja ohjata oppilasta huomaamaan mahdollisuuksia käyttää ruotsin kieltä omassa elämässään sekä käyttämään ruotsia rohkeasti erilaisissa tilanteissa koulussa ja koulun ulkopuolella	S2	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			**Taitotaso: A1.3** T6 – T7
T5 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T6 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T7 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			**A1.3** T7
T8 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			**A1.3**
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista erilaisista aiheista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

Rakenteita vuosiluokilla 7–9

- konjugaatiot
- menneen ajan ilmauksia
- det finns-rakenne
- imperatiivi
- imperfekti
- supiini, perfekti ja pluskvamperfekti
- persoonapronominien objektimuodot
- persoonapronominien omistusmuodot
- man-rakenne
- järjestysluvut
- adjektiivien vertailu
- adverbit (paikka ja aika)
- infinitiivi
- konditionaali
- sivulause
- refleksiivipronominit ja -verbit
- den/det/de här; den/det/de där
- omistussana+adjektiivi+substantiivi
- futuuri
- s-passiivi

14.5 Vieraat kielet

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta

autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä.

Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

14.6 Englanti A1-oppimäärä

14.6.1 Oppiaineen tehtävä

Oppiaineen tehtävä Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä. Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

14.6.2 Vuosiluokat 3–6

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä	S1	L2	
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	S1	L1, L2	
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	S1	L1, L2	

T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	S1	L2, L3	
Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	L1, L3	
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	L1, L4, L5, L6	
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	S3	L2, L4, L5, L7	
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	S3	L4	
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	S3	L2, L4	
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	S3	L4	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	L3, L4, L5, L7	

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

3. luokka: T1-4, L1-3
4. luokka: T1-4, L1-3
5. luokka: T1-4, L1-3
6. luokka: T1-4, L1-3

S2 Kielenopiskelutaidot: Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omissa ilmaisuissa, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättelemistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

3. luokka: T5-6, L1, L3-6
4. luokka: T5-6, L1, L3-6
5. luokka: T5-6, L1, L3-6
6. luokka: T5-6, L1, L3-6

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytmiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

3. luokka: T7-11, L2-5, L7
4. luokka: T7-11, L2-5, L7
5. luokka: T7-11, L2-5, L7
6. luokka: T7-11, L2-5, L7

Englannin kielen A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 3–6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Leikit, pelillisyys, fyysinen aktiivisuus, parin kanssa työskentely ja muut toiminnalliset työtavat edistävät oppimisen iloa. Oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen. Oppilasta ohjataan asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan. Tuetaan oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä sekä kieliä yhdistävien ja erottavien ilmiöiden havaitsemista.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kulttuurin opiskelu on keskeinen osa kielen opiskelua. Tutkitaan englannin levinneisyyttä ja asemaa globaalin viestinnän kielenä. Oppilasta rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Oppilasta ohjataan kertomaan omasta kulttuuritaustastaan ja kokemaan monikulttuurisuus rikkautena.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Harjoitellaan arjen tilanteissa pärjäämistä englannin kielellä, esimerkiksi kohteliasta tervehtimistä, avun pyytämistä ja mielipiteen ilmaisemista. Ohjataan oikeaan ääntämiseen ja intonaatioon. Aihepiirit ovat lähellä oppilaan elämää, kuten oppilas itse, perhe, ystävät, koulu, harrastukset, mutta myös kierrättäminen ja kestävän elämäntavan mukaiset valinnat. Valitaan aiheita myös yhdessä oppilaiden kiinnostuksen ja ajankohtaisuuden mukaan.

L4 Monilukutaito: Tarjotaan runsaasti erilaisia fiktiivisiä ja asiatekstejä, puhuttuja ja kirjoitettuja tekstilajeja, esimerkiksi tarinoita, haastatteluja ja sanoituksia, joiden avulla sanastoa ja rakenteita harjoitellaan. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella myös vaativampia kielenkäyttötilanteita. Harjoitellaan erilaisia lukustrategioita, kuten sisällön ennakointia kuvien avulla. Etsitään englanninkielistä aineistoa muualtakin kuin oppikirjoista, vaikkapa internetistä, ympäristöstä ja kirjastosta. Oppilas harjoittelee valitsemaan sisällöltään ja vaikeustasoltaan itselleen sopivaa eli autenttista aineistoa runsaasta tarjonnasta.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Mahdollista kirjasarjan sähköistä materiaalia hyödynnetään harjaannuttamaan oppilaan TVT-taitoja. Käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa kielen harjoittelussa esimerkiksi omien tuotosten laadinnassa sekä autenttisten tekstien ja tiedon hankkimisessa sekä kriittisessä arvioinnissa. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisissä yhteyksissä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Kannustetaan oppilasta kehittämään yhteistyötaitojaan kielen opiskelussa, kantamaan vastuuta omasta työstään, yrittämään sisukkaasti ja kiinnittämään huomiota onnistumisen kokemuksiin. Opetellaan huomaamaan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys työelämässä. Harjaannutetaan oppilasta järjestelmälliseen ja pitkäjänteiseen työhön kielen opiskelussa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Englannin opetus antaa valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa. Oppilaat osallistuvat oman ja yhteisen opiskelunsa suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6
Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Kotikansainvälisyys on läsnä olevaa kansainvälisyyttä lähiympäristössä, omassa

kunnassa tai virtuaalisesti. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6
Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englannin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6
Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Englannin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää englannin A-oppimäärän valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

Englannin A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä.	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennakko-oletuksia	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielensä tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	S1	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.
Kielenopiskelutaidot			

T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	Kielenopiskelutavoittei- den asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			**Taitotaso A2.1**
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielellisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			**Taitotaso A2.1**
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatukset tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			**Taitotaso A2.1**

T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Rakenteita

persoonapronominit
persoonapronominien omistusmuodot
persoonapronominien objektimuodot
be-verbi
have-verbi
yksikkö ja monikko
epäsäännöllisiä monikkomuotoja
kellonajat
yleispreesens
kestopreesens
säännöllinen ja epäsäännöllinen imperfekti
be-verbin imperfekti
a, an, the
s-genetiivi
lukusanat
järjestysluvut
adverbeja
lyhyiden ja pitkien adjektiivien vertailu
prepositioita
sanajärjestys
kysymyssanat ja kysymyslause (preesens ja imperfekti)
apuverbejä
käskyjä ja kieltoja
ehdotuksia
there is, there are
be going to
ainesanoja

14.6.3 Vuosiluokat 7–9

Oppilaita rohkaistaan käyttämään englantia monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea oppilasta vuosiluokilla 3-6 saavutettujen taitojen syventämisessä, kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa. Pyritään myös etsimään keinoja, joilla tukea oppilaita, jotka eivät käytä englantia vapaa-aikanaan.

Englannin opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen ja päinvastoin. Oppilaita rohkaistaan tiedonhakuun englannin kielellä eri oppiaineissa.

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä	S1	L1, L2	
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	S1	L1, L2	
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	L1, L3	
Kielenopiskelutaidot			
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	L1, L3	
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	L1	
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden ikätasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä	S3	L4	
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensaatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	S3	L4, L6	
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaan rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	S3	L2	
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	S3	L4	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota	S3	L5, L6	

rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen			

Englannin A-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Rakennetaan ymmärrystä maailman moni- ja rinnakkaiskielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista. Tutkitaan englannin kielen kehittymistä globaaliksi lingua francaksi. Otetaan selkoa joidenkin sellaisten maiden kulttuureista ja elämänmuodoista, joissa englanti on keskeisin yhteiskunnassa käytetty kieli. Käytetään sellaisia kielitiedon käsitteitä, jotka auttavat oppilaita englannin kielen opiskelussa sekä kielten välisessä vertailussa. Hankitaan tietoa joistakin englannin kielen varianteista.

7. luokka: T1-T3, L1-L3
8. luokka: T1-T3, L1-L3
9. luokka: T1-T3, L1-L3

S2 Kielenopiskelutaidot: Vahvistetaan edelleen kieltenopiskelutaitoja. Harjoitellaan oppimateriaalin monipuolista käyttöä, sanastojen käyttöä, kokonaisuuksien hahmottamista, ryhmittelyä, tiedon hakemista ja tiedon luotettavuuden arviointia. Käytetään opetuksessa aktiivisesti tieto- ja viestintäteknisiä välineitä tiedonhaun tukena.

7. luokka: T4-T5, L1, L3
8. luokka: T4-T5, L1, L3
9. luokka: T4-T5, L1, L3

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sisältöjä yhdessä valittaessa näkökulmana on nuoren toiminta englannin kielellä eri yhteisöissä, ajankohtaisuus, oppilaiden kiinnostuksen kohteet, suuntautuminen toisen asteen opintoihin sekä tutustuminen nuorten työelämässä ja opiskelussa tarvittavaan kielitaitoon sekä oppilaiden osallisuus ja toimijuus paikallisesti ja globaalisti. Otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisista teksteistä, kuten kertovista, kuvaavista tai vaikuttavista teksteistä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia hyödyntäen.

7. luokka: T6-T10, L2, L4-L6
8. luokka: T6-T10, L2, L4-L6
9. luokka: T6-T10, L2, L4-L6

Englannin kielen A1-oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 7-9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Kannustetaan oppilasta pohtimaan itselleen parhaiten sopivia opiskelutekniikoita sekä hyödyntämään aikaisemmin hankittua kielitaitoa ja muita osaamiansa kieliä. Kiinnitetään oppilaan huomio siihen, missä muualla hän myös kartuttaa englannin taitojaan, millaista kieltä hän sieltä oppii ja opetellaan käyttämään muualla opittua tehokkaasti hyväksi.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kulttuurin opiskelu on keskeinen osa kielen opiskelua. Tutkitaan englannin levinneisyyttä ja asemaa globaalin viestinnän kielenä. Hyödynnetään mediasta ja muualta saatua englanninkielisen maailman tuntemusta ja analysoidaan sitä myös kriittisesti. Oppilasta rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen silloinkin kun kielitaito on puutteellinen. Oppilasta ohjataan kertomaan omasta kulttuuritaustastaan ja kokemaan monikulttuurisuus rikkautena.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Elämässä ja arjessa selviäminen edellyttää yhä moninaisempia taitoja. Kyse on turvallisuudesta ja ihmissuhteista, liikkumisesta ja liikenteestä, teknologisoituneessa arjessa toimimisesta sekä kuluttamisesta, jotka kaikki vaikuttavat kestävään elämäntapaan. Englannin opiskelussa käsitellään monipuolisesti tekstejä jotka käsittelevät näitä aiheita ja käydään keskusteluita, joiden avulla oppilaat kehittävät tunnetaitojaan ja kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden.

L4 Monilukutaito: Englannin kielen oppitunnilla on mukana runsaasti erilaisia tekstilajeja. Teksteissä pyritään autenttisuuteen. Autenttista on se, minkä kielenkäyttäjä näkee aitona, mielekkäänä ja tarkoituksenmukaisena. Etsitään englanninkielistä aineistoa muualtakin kuin oppikirjoista, vaikkapa internetistä, ympäristöstä ja kirjastosta. Oppilas harjoittelee valitsemaan sisällöltään ja vaikeustasoltaan itselleen sopivaa autenttista aineistoa runsaasta tarjonnasta. Pyritään kehittämään oppilaiden lähdekriittisyyttä ja digitaalista lukutaitoa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa kielen harjoittelussa esimerkiksi omien tuotosten laadinnassa ja autenttisten tekstien ja tiedon hankkimisessa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Kannustetaan oppilasta kehittämään yhteistyötaitojaan kielen opiskelussa, kantamaan vastuuta omasta työstään, yrittämään sisukkaasti ja kiinnittämään huomiota onnistumisen kokemuksiin. Opetellaan huomaamaan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys työelämässä. Harjaannutetaan oppilasta järjestelmälliseen ja pitkäjänteiseen työhön kielen opiskelussa. Perehdytään työelämään ja ammatteihin liittyvään sanastoon ja teksteihin. Pyritään saamaan oppilaat havaitsemaan, se että englanti lingua francana on tarpeen riippumatta siitä, mihin ammattiin oppilas tulevaisuudessa suuntaa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Opetellaan ilmaisemaan omia mielipiteitä rakentavasti. Kannustetaan oppilaita etsimään tietoa yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, luonnosta, kestävästä kehityksestä ja siitä, miten erilaiset yhteiskunnalliset ilmiöt esiintyvät englanninkielisessä maailmassa ja sen pohjalta muodostetaan omia näkemyksiä siitä, miten kestävä tulevaisuus on rakennettavissa.

Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9
Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Teksteistä hankitaan tietoa, niitä jaetaan ja julkaistaan. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7– 9
Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englantia entuudestaan osaaville oppilaille.

Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 7–9
Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään niitä. Heitä rohkaistaan käyttämään oppimaansa erilaisissa viestintätilanteissa. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut englannin kielen A-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso englannin kielen A-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Englannin A-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 edistää oppilaan taitoa pohtia englannin asemaan ja variantteihin liittyviä ilmiöitä ja arvoja antaa oppilaalle valmiuksia kehittää kulttuurienvälistä toimintakykyä	S1	Kielten statuksiin liittyvien kysymysten huomaaminen ja kulttuurienvälinen toimintakyky	Oppilas osaa kuvata pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, variantteihin ja arvostukseen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa pohtia kielen ja kulttuurin suhdetta englannin osalta. Oppilas havaitsee, että arvot vaihtelevat riippuen yksilöllisestä kokemuksesta ja kulttuurisesta näkökulmasta.
T2 kannustaa löytämään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä ja toimintaympäristöjä, jotka laajentavat käsitystä globalisoituvasta maailmasta ja siinä toimimisen mahdollisuuksista	S1	Maailmankansalaisen taitojen kehittäminen englannin kieltä hyödyntämällä	Oppilas osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia ja oppia englanninkielisissä toimintaympäristöissä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan, millaisia säännönmukaisuuksia englannin kielessä on, miten samoja asioita ilmaistaan muissa kielissä sekä käyttämään kielitiedon käsitteitä oppimisensa tukena	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Oppilas tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot			
T4 rohkaista oppilasta asettamaan tavoitteita, hyödyntämään monipuolisia tapoja oppia englantia ja arvioimaan oppimistaan itsenäisesti ja yhteistyössä sekä ohjata oppilasta myönteiseen vuorovaikutukseen, jossa tärkeintä on viestin välittyminen	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö	Oppilas osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Oppilas osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.
T5 kehittää oppilaan itsenäisyyttä soveltaa luovasti kielitaitoaan sekä elinikäisen kieltenopiskelun valmiuksia	S2	Elinikäisen kielenopiskelun valmiuksien kehittyminen	Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää englannin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			**Taitotaso B1.1** T6 – T8
T6 rohkaista oppilasta osallistumaan keskusteluihin monenlaisista oppilaiden	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan

ikätasolle ja elämänkokemukseen sopivista aiheista, joissa käsitellään myös mielipiteitä			mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.
T7 tukea oppilaan aloitteellisuutta viestinnässä, kompensaatiokeinojen käytössä ja merkitysneuvottelun käymisessä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Oppilas pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.
T8 auttaa oppilasta tunnistamaan viestinnän kulttuurisia piirteitä ja tukea oppilaiden rakentavaa kulttuurienvälistä viestintää	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Oppilas pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			**Taitotaso B1.1**
T9 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä erilaisista lähteistä sekä tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			**Taitotaso B1.1**
T10 ohjata oppilasta tuottamaan sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista kiinnittäen huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja ohjaten hyvään ääntämiseen	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Rakenteita vuosiluokilla 7–9

Luokilla 3–6 opitut rakenteet kerrataan ja niitä tarkennetaan ja lisäksi uutena tulevat:

- perfekti
- pluskvamperfekti
- futuuri
- futuurissa if-ehtolause ja päälause
- liikkuvat määreet
- konditionaali
- konditionaalissa if-lause ja päälause
- relatiivipronominit

- of –genetiivi
- artikkelit maantieteellisissä nimissä
- vaillinaiset apuverbit
- liitekysymykset
- passiivi kaikissa aikamuodoissa
- 2. konditionaali
- 2. konditionaali ehtolauseessa
- ing-muoto ja infinitiivi
- epäsuora esitys
- epäsuorat kysymykset

14.7 Matematiikka

14.7.1 Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti.

14.7.2 Vuosiluokat 1–2

Vuosiluokkien 1–2 matematiikan opetuksessa oppilaille tarjotaan monipuolisia kokemuksia matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostumisen perustaksi. Opetuksessa hyödynnetään eri aisteja. Opetus kehittää oppilaiden kykyä ilmaista matemaattista ajatteluaan konkreettisin välinein, suullisesti, kirjallisesti ja piirtäen sekä tulkiten kuvia. Matematiikan opetus luo vahvan pohjan lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämiseksi sekä laskutaidolle.

L1: Lähtökohtana oppilaan omat havainnot ja kysymykset. Oppilas oppii konkreettisten välineiden, tarinoiden, toiminnan sekä leikin ja pelien avulla. Kehitetään oppilaan loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Harjoitellaan monipuolisesti ajattelun, ongelmanratkaisun ja päättelyn taitoja.

L2: Oppilas oppii ilmaisemaan itseään sekä käyttämään matemaattisia symboleja, kuvia ja visuaalista ilmaisua.

L3: Ohjataan oppilasta ymmärtämään matematiikan hyödyllisyys ja merkitys omassa elämässään esim. aika, raha, liikenne ja ympäristö.

L4: Harjoitellaan sanallisen, kuvallisen, auditiivisen, numeerisen ja kinesteettisen matemaattisen tiedon tulkintaa, tuottamista ja arviointia.

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 tukea oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä myönteisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	S1-S4	L1, L3, L5	
Työskentelyn taidot			

T2 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan tehdä havaintoja matematiikan näkökulmasta sekä tulkita ja hyödyntää niitä eri tilanteissa	S1-S4	L4	
T3 kannustaa oppilasta esittämään ratkaisujaan ja päätelmiään konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S4	L2, L4, L5	
T4 ohjata oppilasta kehittämään päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan	S1-S4	L1, L4, L6	
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintätapoja	S1-S4	L1, L4	
T6 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä ja kymmenjärjestelmän periaatteen ymmärtämisessä	S2	L1, L4	
T7 perehdyttää oppilasta peruslaskutoimitusten periaatteisiin ja tutustuttaa niiden ominaisuuksiin	S2	L1, L4	
T8 ohjata oppilasta kehittämään sujuvaa peruslaskutaitoa luonnollisilla luvuilla ja käyttämään erilaisia päässälaskustrategioita	S2	L1, L4	
T9 tutustuttaa oppilas geometrisiin muotoihin ja ohjata havainnoimaan niiden ominaisuuksia	S3	L1, L4, L5	
T10 ohjata oppilasta ymmärtämään mittaamisen periaate	S3	L1, L4	
T11 tutustuttaa oppilas taulukoihin ja diagrammeihin	S4	L4, L5	
T12 harjaannuttaa oppilasta laatimaan vaiheittaisia toimintaohjeita ja toimimaan ohjeen mukaan	S1	L1, L2, L4, L5	

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

S1 Ajattelun taidot:

- oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia
- vertaillaan, luokitellaan ja asetetaan järjestykseen s
- havaitaan syy- ja seuraussuhteita.
- harjoitellaan tarkastelemaan matemaattisia tilanteita eri näkökulmista
- tutustutaan ohjelmoinnin alkeisiin laatimalla vaiheittaisia toimintaohjeita joita myös testataan

S2 Luvut ja laskutoimitukset:

1. **vuosiluokka:**

- laskutoimituksissa käytetään luonnollisia lukuja
- varmistetaan, että oppilaat hallitsevat lukumäärän, lukusanan ja numeromerkinnän välisen yhteyden
- ymmärrystä luvuista laajennetaan laskemalla, hahmottamalla ja arvioimalla lukumääriä
- harjoitellaan lukujonotaitoja sekä taitoa vertailla ja asettaa lukuja järjestykseen
- tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista
- lukujen 1 – 10 hajotelmat ja kymppiparit
- ohjataan oppilaita käyttämään lukuja tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, lukumäärän, järjestyksen ja mittaustuloksen ilmaisemisessa sekä laskutoimituksissa.
- kymmenjärjestelmän rakentumisen periaate konkreettisten mallien avulla
- yhteen- ja vähennyslaskutaitoja ensin lukualueella 0 – 20 ja sitten lukualueella 0 – 100
- erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi
- yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa
- opitaan hyödyntämään vaihdannaisuutta ja liitännäisyyttä yhteenlaskussa

2.
3. **vuosiluokka:**

- luokan sisältöjä kerrataan
- keskeinen lukualue 0-100 ja sitten lukualueella 0-1000
- yhteen- ja vähennyslaskua sekä laskutoimitusten väliset yhteydet luonnollisilla luvuilla (0-100)
- tutkitaan lukujen ominaisuuksia kuten parillisuutta, monikertoja ja puolittamista
- erilaisia päässälaskustrategioita laskutaidon sujuvoittamiseksi
- yhteen- ja vähennyslaskut konkretisoidaan erilaisissa sovellustilanteissa
- kertolaskun käsitteen ymmärtäminen konkretian avulla ja opetellaan kertotaulut 1-5 ja 10 sekä hyödynnetään kertolaskun vaihdannaisuutta ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen
- luodaan pohja ymmärtää jakolasku sekä kerto- ja jakolaskun yhteys konkreettisilla välineillä
- hyödynnetään vaihdannaisuutta kertolaskussa ja tutustutaan kertolaskun liitännäisyyteen
- murtolukuja konkreettisilla välineillä, pohjustetaan murtoluvun käsitettä jakamalla kokonainen yhtä suuriin osiin

S3 Geometria ja mittaaminen:

1. **vuosiluokka**

- kehitetään oppilaiden taitoa hahmottaa kolmiulotteista ympäristöä ja havaita siinä tason geometriaa.
- harjoitellaan suunta- ja sijaintikäsitteiden käyttöä
- harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate
- harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä

2. **vuosiluokka**

- geometrisia peruskäsitteitä
- tasokuvioiden ja kolmiuloitteisten kappaleiden tutkimista, tunnistamista, rakentamista ja piirtämistä
- ohjataan oppilaita löytämään ja nimeämään ominaisuuksia, joiden mukaan kappaleita ja tasokuviota myös luokitellaan
- harjoitellaan mittaamista ja ohjataan oppilaita oivaltamaan mittaamisen periaate
- käsitellään suureita pituus, massa, tilavuus ja aika sekä harjoitellaan niihin liittyvien mittayksiköiden käyttöä.
- keskeisiä mittayksiköitä ovat metri ja senttimetri, kilogramma ja gramma sekä litra ja desilitra.
- harjoitellaan kellonaikoja ja ajanyksiköitä

S4 Tietojenkäsittely ja tilastot:

1. **ja 2. vuosiluokka:**

Pohjustetaan oppilaiden taitoja kerätä ja tallentaa tietoja kiinnostavista aihepiireistä. Laaditaan ja tulkitaan yksinkertaisia taulukoita ja pylväsdiagrammeja.

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Tavoitteena on luoda oppimisympäristö, jossa matematiikkaa opiskellaan toiminnallisesti ja välineiden avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilaat tottuvat työskentelemään sekä itsenäisesti että yhdessä. Pedagogisesti ohjatut leikit ja pelit ovat yksi tärkeä työtapa. Opetuksessa ja opiskelussa käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Koulun alkaessa selvitetään, mitä oppilaat jo osaavat ja millaisia eroja osaamisessa on. Kumulatiivisena oppiaineena matematiikan perusasioiden hallinta on välttämätön edellytys uusien sisältöjen oppimiselle. Oppilaille tarjotaan tukea puutteellisten, aiemmin opittujen tietojen ja taitojen täydentämiseen sekä uusien sisältöjen oppimiseen. Matematiikan oppimisen valmiuksien kehittämiselle ja matematiikan oppimiselle varataan riittävästi aikaa ja tuetaan oppimista systemaattisesti. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että oppimisen ja osaamisen ilo säilyvät. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja luodaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Oppilaille turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitaville oppilaille tarjotaan mahdollisuus syventää vuosiluokkien 1-2 sisältöjen ymmärtämistä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi luonnollisten lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja vaativammat peruslaskutoimitusten sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Matematiikan oppimisen arviointi ja palaute on kannustavaa. Oppilaita rohkaistaan vahvuuksien ylläpitämiseen ja kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen. Oppilaita ohjataan huomaamaan oman oppimisensa eteneminen.

Oppilaiden matematiikan ymmärtämisen ja osaamisen tasoa voidaan selvittää puheen, välineiden, piirtämisen tai kirjallisen työskentelyn avulla. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa edistymistään eri tavoin. On tärkeää arvioida ratkaisujen oikeellisuuden lisäksi tekemisen tapaa ja sujuvuutta.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita matematiikassa ovat
- edistyminen lukukäsitteen ymmärtämisessä ja lukujonotaidoissa
- edistyminen kymmenjärjestelmän ymmärtämisessä
- edistyminen laskutaidon sujuvuudessa
- edistyminen kappaleiden ja kuvioiden luokittelun taidoissa
- edistyminen matematiikan käyttämisessä ongelmanratkaisussa.

14.7.3 Vuosiluokat 3–6

Vuosiluokkien 3−6 matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilaat hyödyntävät matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaiden taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaiden lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.

Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 3–6.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Matematiikassa työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaan omat havainnot, kokemukset ja keskustelut, Oppilas oppii matematiikka konkreettisten välineiden, erilaisten mallien ja täsmällisen teorian avulla. Tehtävien avulla opitaan matemaattisia perustaitoja, toiminnallisuutta ja vahvistetaan omaa ajattelua. Oma ajattelu ja matemaattiset perustaidot mahdollistavat ongelmanratkaisukyvyn kehittymisen ja vastauksen saadessa voi pohtia sen realistisuutta suhteessa tehtävänantoon. Esimerkiksi ryhmässä työskennellessä eri oppilaat voivat keskenään miettiä ja perustella omia tuloksiaan. Tällainen menettely tukee heidän omaa henkilökohtaista osaamistaan ja antaa oppilaalle tilaisuuden käyttää juuri opittua asiaa. Matematiikan yksi tärkeä osa on vahvistaa oppilaan myönteistä käsitystä itsestään oppijana.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Matematiikkaa lähestytään myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen. Oppilaille tarjotaan tilaisuuksia harjoitella esittämään mielipiteensä rakentavasti, keskustelemaan sekä tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Oppilas oppii käyttämään myös matemaattisia symboleita, kuvia ja visuaalista ilmaisua.

L3 Itsensä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilasta ohjataan ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään. Matematiikan käyttämistä ja soveltamista harjoitellaan monipuolisesti. Tehtäviä liitetään mahdollisuuksien mukaan arkielämään mm. aika, mittayksiköt ja raha. Opetuksessa painotetaan oman talouden hallintaa, kuten rahan käyttö sekä verotus.

L4 Monilukutaito: Matematiikan sisältöjä tarkastellaan ilmiöinä, joita selitetään, tulkitaan, tuotetaan ja arvioidaan monipuolisesti ja kriittisesti. Tarkasteltava matemaattinen tieto voi olla sanallista, kuvallista, auditiivista, numeerista tai kinesteettistä. Materiaalia elävöittävät mm. tekstit, taulukot, mallit, diagrammit ja erilaiset visuaaliset tehtävät. Tätä voisi esimerkiksi mahdollisuuksien mukaan hyödyntää jonkin toisen oppiaineen kanssa tehtävässä yhteistyössä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen: Matematiikassa hyödynnetään erilaista tietoteknologiaa esimerkiksi ohjelmoinnissa sekä tilastollisessa matematiikassa. Piirtämistehtävissä voidaan hyödyntää erilaisia matemaattisia ohjelmia. Opetusta voidaan elävöittää monenlaisilla peleillä (esim. mobiililaitteilla käytettävät). Tehtäviä voidaan tehdä mahdollisuuksien mukaan myös muillakin kuin perinteisillä tavoilla, esimerkiksi e-kirja ja erilaiset oppimisympäristöt. Muiden aineiden kanssa tehtävä yhteistyö voitaisiin toteuttaa esimerkiksi projektina, jossa hyödynnetään matemaattista osaamista.

L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys: Opetus tukee myönteistä ja käytännönläheistä asennoitumista matematiikkaa kohtaan. Oppilasta ohjataan suhtautumaan matematiikan opiskeluun tavoitteellisena ja pitkäjänteisenä toimintana. Oppilaiden kanssa harjoitellaan yhteistyötä, vuorovaikutusta, vastuunkantoa, itsensä arvostamista ja arviointia. Työelämän ja yrittäjyyden taidot nousevat esiin tehtävissä ja mahdollisissa projekteissa. Painotetaan, että matematiikka on monien alojen perustyökalu.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Matematiikan toiminnalliset tehtävät ohjaavat oppilasta pohtimaan ja suunnittelemaan omaa, parin tai ryhmän opiskelua, tavoitteita ja toimintatapoja. Osallistaminen ja vaikuttaminen lisäävät oppilaan mielenkiintoa ja sitoutumista opiskeluun.

Monipuolisten tehtävien avulla oppilas oppii tarkkailemaan omaa kouluaan, ympäristöään ja yhteiskunnallisia asioita ja arvioimaan niitä matematiikan keinoin esimerkiksi jätehävikin laskeminen.

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	S1-S5	L1, L3, L5	
Työskentelyn taidot			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä	S1-S5	L1, L4	
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta.	S1-S5	L1, L3, L4, L5	
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S5	L1, L2, L4, L5	Laskimen käyttö
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	S1-S5	L1, L4, L5	
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä	S1-S5	L1, L3	
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä.	S1-S5	L1, L4	
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	S2	L1, L4	
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	S2	L1, L4	
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2	L1, L3, L6	Jakokulma
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin	S4	L4, L5	
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä.	S4	L1, L3, L6	
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5	L4, L5	

T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1	L1, L4, L5, L6	

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Ajattelun taidot: Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä.

S3 Algebra: Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla.

S4 Geometria ja mittaaminen: Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.

Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys: Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo.

Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

Sisällöt vuosiluokittain

3. luokka

S1 Ajattelun taidot	S2 Luvut ja laskutoimitukset	S3 Algebra	S4 Geometria ja mittaaminen	S5 Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä. **Tavoitteet:** T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T14 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L3, L4, L6,	Lukualue 0-1000. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskua ja opetellaan algoritmeja ensin lukualueella 0-100 ja sitten lukualueella 0-1000. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen sekä joukkomallilla että pinta-alamallilla ja opitaan kertotaulut 6-9. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja samannimisillä murtoluvuilla. Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. **Tavoitteet:** T1 – T8, T10 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1 – L7	Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. **Tavoitteet:**T1 – T7 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L2, L4	Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä. Kerrataan kellonaikoja, opetellaan kellonaikojen pistemerkintä. **Tavoitteet:** T1 – T7, T11, T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet:**L1 – L4	Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. **Tavoitteet:**T1 – T7, T13 **Laaja-alaiset sisältöalueet:**L1 - L4

4. luokka

S1 Ajattelun taidot	S2 Luvut ja laskutoimitukset	S3 Algebra	S4 Geometria ja mittaaminen	S5 Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys

Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä. **Tavoitteet:** T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T14 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L3, L4, L6,	Kymmenjärjestelmän varmentaminen (luvut 0–100 000). Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä. Varmennetaan yhteen- ja vähennyslaskun algoritmien osaamista. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Varmistetaan kertolaskualgoritmin osaamista ja harjoitellaan kertomista kaksinumeroisella luvulla. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista (yksinumeroinen jakaja), Opetellaan jakokulman käyttö. Luokitellaan ja järjestellään lukuja. Laskujärjestyslausekkeiden kirjoittaminen ja ratkaiseminen. Perehdytään desimaalilukuihin (kymmenesosa, sadasosa) osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Tutustutaan murtoluvun ja desimaaliluvun väliseen yhteyteen. Murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja samannimisillä murtoluvuilla. Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Tutustutaan negatiivisiin kokonaislukuihin. **Tavoitteet:** T1 – T 10 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1 – L7	Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. **Tavoitteet:** T1 – T7 **Laaja-alaiset sisältöalueet:**L1, L2, L4	Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä ja luokittelemista. Tutustutaan koordinaatistoon. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä. Mitataan ja lasketaan monikulmioiden piirejä. Tutustutaan pinta-alan käsitteeseen. **Tavoitteet:** T1 – T7, T11, T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1 – L4	Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. **Tavoitteet:**T1 – T7, T13 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1 - L4

5. luokka

S1 Ajattelun taidot	S2 Luvut ja laskutoimitukset	S3 Algebra	S4 Geometria ja mittaaminen	S5 Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys
Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä. **Tavoitteet**:T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T14 **Laaja-alaiset sisältöalueet**: L1, L3 - L6	Varmennetaan peruslaskutoimitusten osaamista ja laskulausekkeiden kirjoittamista. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan kertolaskuja kaksinumeroisella kertojalla. Varmistetaan jakokulman käyttö ja harjoitellaan jakamista tilanteissa, joissa jako ei mene tasan. Luokitellaan ja järjestellään lukuja. Opetellaan murtolukujen laventamista ja supistamista, erinimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskua, kertomista ja jakamista luonnollisilla luvuilla. Varmennetaan desimaali- ja murtolukujen yhteyden ymmärtäminen. Harjoitellaan desimaalilukujen pyöristämistä. Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä. **Tavoitteet:** T1 – T 10	Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla. **Tavoitteet:** T1 – T7 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1 - L4, L6	Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Laajennetaan koordinaatisto kaikkiin neljänneksiin. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta. Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.	Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma. **Tavoitteet:** T1 – T7, T13 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1 – L7

	Laaja-alaiset sisältöalueet: L1 – L7		**Tavoitteet:** T1 – T7, T11, T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1 – L7	

6. luokka

S1 Ajattelun taidot	**S2 Luvut ja laskutoimitukset**	**S3 Algebra**	**S4 Geometria ja mittaaminen**	**S5 Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys**
Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä. **Tavoitteet:** T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T14 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L3 - L6	Varmennetaan peruslaskutoimitusten osaamista ja laskulausekkeiden kirjoittamista. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä. Harjoitellaan lyhyen ja pitkän aikavälin laskemista. Varmistetaan murtolukulaskujen osaamista ja tutustutaan murtolukujen kertomiseen ja jakamiseen murtoluvulla. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä. Harjoitellaan desimaalilukujen pyöristämistä. Harjoitellaan laskimen käyttöä. Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. **Tavoitteet:** T1 – T 10	Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättelemällä ja kokeilemalla. **Tavoitteet:** T1 – T7 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1 - L4, L6	Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Perehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta. Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä. **Tavoitteet:** T1 – T7, T11, T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1 – L7	Harjoitellaan tietojen keräämistä, muuntamista ja esittämistä käyttökelpoisessa muodossa. Tulkitaan diagrammeja. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo. Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättelemällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma. **Tavoitteet:** T1 – T7, T13 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1 – L7

	Laaja-alaiset sisältöalueet: L1 – L7			

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6
Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen valintaan. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppimispelit ja -leikit ovat yksi tärkeä ja oppilaita motivoiva työtapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa sekä laskinta hyödynnetään opetuksessa ja opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 3–6
Jokaisella oppilaalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle on varattava riittävästi aikaa ja tuen on oltava systemaattista. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja heille tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Jokaiselle oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi lukujen ominaisuudet, erilaiset lukujonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja matematiikan sovellukset.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3–6
Vuosiluokilla 3-6 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista ja palaute ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esilletuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Matematiikan arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota / arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	S1-S5		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Työskentelyn taidot			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä	S1-S5	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä

T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta	S1-S5	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	S1-S5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	S1-S5	Ongelmaratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä	S1-S5	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä	S1-S5	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	S2	Kymmenjärjes-telmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	S2	Lukukäsite	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin	S4	Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan	S4	Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä.

mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä			Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.

14.7.4 Vuosiluokat 7–9

Vuosiluokkien 7−9 matematiikan opetuksen tehtävänä on vahvistaa matemaattista yleissivistystä. Opetuksessa syvennetään matemaattisten käsitteiden ja niiden välisten yhteyksien ymmärtämistä. Opetus innostaa oppilaita löytämään ja hyödyntämään matematiikkaa omassa elämässään. Oppilaiden valmiuksiin kuuluvat ongelmien matemaattinen mallintaminen ja ratkaiseminen. Matematiikan opetus ohjaa oppilaita tavoitteelliseen, täsmälliseen, keskittyneeseen ja pitkäjänteiseen toimintaan. Oppilaita rohkaistaan esittämään ratkaisujaan ja keskustelemaan niistä. Opetuksessa kehitetään oppilaiden yhteistyötaitoja.

Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 7–9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Matematiikassa työskentelyn lähtökohtana ovat oppilaan omat havainnot, kokemukset ja keskustelut, Oppilas oppii matematiikka konkreettisten välineiden, erilaisten mallien ja täsmällisen teorian avulla. Tehtävien avulla opitaan matemaattisia perustaitoja, toiminnallisuutta ja vahvistetaan omaa ajattelua. Oma ajattelu ja matemaattiset perustaidot mahdollistavat ongelmanratkaisukyvyn kehittymisen ja vastauksen saadessa voi pohtia sen realistisuutta suhteessa tehtävänantoon. Esimerkiksi ryhmässä työskennellessä eri oppilaat voivat keskenään miettiä ja perustella omia tuloksiaan. Tällainen menettely tukee heidän omaa henkilökohtaista osaamistaan ja antaa oppilaalle tilaisuuden käyttää juuri opittua asiaa. Matematiikan yksi tärkeä osa on antaa oppilaille keinoja selviytyä työelämän haasteista.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Matematiikkaa lähestytään myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Oppilaita ja ohjataan myönteiseen vuorovaikutukseen. Oppilaille tarjotaan tilaisuuksia harjoitella esittämään mielipiteensä rakentavasti, keskustelemaan sekä tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Oppilas oppii käyttämään myös matemaattisia symboleita, kuvia ja visuaalista ilmaisua.

L3 Itsensä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilasta ohjataan ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään. Matematiikan käyttämistä ja soveltamista harjoitellaan monipuolisesti. Tehtäviä liitetään mahdollisuuksien mukaan arkielämään. Esimerkiksi prosenttilaskenta on olennainen osa arkielämää ja sitä on hyvä korostaa opetuksessa.

L4 Monilukutaito: Matematiikan sisältöjä tarkastellaan ilmiöinä, joita selitetään, tulkitaan, tuotetaan ja arvioidaan monipuolisesti ja kriittisesti. Tarkasteltava matemaattinen tieto voi olla sanallista, kuvallista, auditiivista, numeerista tai kinesteettistä. Materiaalia elävöittävät mm. tekstit, taulukot, mallit, diagrammit ja erilaiset visuaaliset tehtävät. Tätä voisi esimerkiksi mahdollisuuksien mukaan hyödyntää jonkin toisen oppiaineen kanssa tehtävässä yhteistyössä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen: Matematiikassa hyödynnetään erilaista tietoteknologiaa esimerkiksi ohjelmoinnissa sekä tilastollisessa matematiikassa. Piirtämistehtävissä voidaan hyödyntää erilaisia matemaattisia ohjelmia. Opetusta voidaan elävöittää monenlaisilla peleillä (esim. mobiililaitteilla käytettävät). Tehtäviä voidaan tehdä mahdollisuuksien mukaan myös muillakin kuin perinteisillä tavoilla, kuten e-kirja ja erilaiset oppimisympäristöt. Muiden aineiden kanssa tehtävä yhteistyö voitaisiin toteuttaa esimerkiksi projektina, jossa hyödynnetään matemaattista osaamista.

L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys: Opetus tukee myönteistä ja käytännönläheistä asennoitumista matematiikkaa kohtaan. Oppilasta ohjataan suhtautumaan matematiikan opiskeluun tavoitteellisena ja pitkäjänteisenä toimintana. Oppilaiden kanssa harjoitellaan yhteistyötä, vuorovaikutusta, vastuunkantoa, itsensä arvostamista ja arviointia. Työelämän ja yrittäjyyden taidot nousevat esiin tehtävissä ja mahdollisissa projekteissa.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Matematiikan toiminnalliset tehtävät ohjaavat oppilasta pohtimaan ja suunnittelemaan omaa, parin tai ryhmän opiskelua, tavoitteita ja toimintatapoja. Osallistaminen ja vaikuttaminen lisäävät oppilaan mielenkiintoa ja sitoutumista opiskeluun. Monipuolisten tehtävien avulla oppilas oppii tarkkailemaan omaa kouluaan, ympäristöään ja yhteiskunnallisia asioita ja arvioimaan niitä matematiikan keinoin.

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	S1 – S6	L1, L3, L5	Kannustetaan matematiikan opiskeluun ja samalla opitaan käyttämään matematiikkaa erilaisissa tilanteissa.
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	S1 – S6	L3, L7	Opitaan työskentelemään pitkäjänteisesti tsenäisesti sekä yhdessä muiden kanssa.
Työskentelyn taidot			
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	S1 – S6	L1, L4	Opitaan ymmärtämään oppimien asioiden välisiä yhteyksiä ja muodostamaan niistä kokonaisuuksia.
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	S1 – S6	L1, L2, L4, L5	Opitaan perustelemaan valitsemiaan laskutapoja.
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1 – S6	L1, L3, L4, L5, L6	Annetaan mahdollisuuksia luoviin ratkaisutapoihin
T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	S1 – S6	L1, L3, L4, L6	Oppii millaisia ovat hyvät ja riittävät matemaattiset ratkaisun vaiheet sekä pohtimaan ratkaisun mielekkyyttä.
T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	S1 – S6	L1 - L7	Oppilas näkee matematiikan sovellusmahdollisuuksia muissa oppiainessa.
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	S1, S4, S6	L1, L4, L5	Opitaan keräämään tietoa ja analysoimaan sitä oppimien mallien perusteella.
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1 – S6	L5	Opitaan hyödyntämään tieto-ja viestintäteknologiaa ja osaa esim. laatia kuvaajia.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			

T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	S1, S2	L1, L3, L4	Monenlaisten tehtävien avulla harjoitellaan päättely-ja päässälaskutaitoa.
T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	S2	L1, L4	Murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskut sekä kerto-ja jakolaskut
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin	S2	L1, L4	Luonnollset luvut, kokonaisluvut, murtoluvut ja reaaliluvut.
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	S2, S6	L1, L3, L6	Prosenttiosuus, prosenttiluku, muutos- ja vertailuprosentti sekä valtiollisen verotuksen periaate.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	S3, S4	L1, L4	Ensimmäisen asteen yhtälön ja toisen asteen vaillinaisen yhtälön yhtälönratkaisu.
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	S3, S4	L1, L4, L5	Ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajan määrittäminen ja tulkinta.
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	S5	L1, L4, L5	Kulmat, suorat ja monikulmiot ja niiden ominaisuudet.
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	S5	L1, L4, L5	Pythagoraan lause, trigonometriset funktiot sekä ympyrän kehäkulma ja keskuskulma.
T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	S5	L1, L4	Liitetään laskuja tosielämän tehtäviin.
T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	S6	L3, L4, L5	Klassinen todennäköisyys sekä ohjelmien hyödyntäminen tilastollisisten tunnuslukujen määrittämisessä.
T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen	S1	L1, L4, L5, L6	Ohjelmointiin liittyvien ohjelmien käyttö.

Matematiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Ajattelun taidot ja menetelmät: Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

7. luokka: Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

8. luokka: Käydään läpi ennestään tuttuja loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Syvennetään

algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

9. luokka: Harjoitellaan loogista ajattelua vaativia toimintoja kuten sääntöjen ja riippuvuuksien etsimistä ja esittämistä täsmällisesti. Pohditaan ja määritetään vaihtoehtojen lukumääriä. Vahvistetaan oppilaiden päättelykykyä ja taitoa perustella. Harjoitellaan matemaattisen tekstin tulkitsemista ja tuottamista. Tutustutaan todistamisen perusteisiin. Harjoitellaan väitelauseiden totuusarvon päättelyä. Syvennetään algoritmista ajattelua. Ohjelmoidaan ja samalla harjoitellaan hyviä ohjelmointikäytäntöjä. Sovelletaan itse tehtyjä tai valmiita tietokoneohjelmia osana matematiikan opiskelua.

Tavoitteet: T1-T10, T20 Laaja-alaiset sisältöalueet: L1-L7

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Harjoitellaan peruslaskutoimituksia myös negatiivisilla luvuilla. Vahvistetaan laskutaitoa murtoluvuilla ja opitaan murtoluvun kertominen ja jakaminen murtoluvulla. Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin. Lukualuetta laajennetaan reaalilukuihin. Perehdytään lukujen jaollisuuteen ja jaetaan lukuja alkutekijöihin. Syvennetään desimaalilukujen laskutoimituksien osaamista. Vahvistetaan ymmärrystä tarkan arvon ja likiarvon erosta sekä pyöristämisestä. Varmistetaan prosentin käsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan prosenttiosuuden laskemista ja prosenttiluvun osoittaman määrän laskemista kokonaisuudesta. Lisäksi opitaan laskemaan muuttunut arvo, perusarvo sekä muutos- ja vertailuprosentti. Harjoitellaan potenssilaskentaa, kun eksponenttina on kokonaisluku. Perehdytään neliöjuuren käsitteeseen ja käytetään neliöjuurta laskutoimituksissa.

7. luokka:
Kokonaislukujen peruslaskutoimitukset, murtolukujen peruslaskutoimitukset, jaollisuus ja lukujen jakaminen alkutekijöihin, desimaaliluvut ja pyöristäminen sekä likarvot.

8. luokka:
Prosenttiosuus, prosenttiluku, muutos- ja vertailuprosentti sekä valtiollisen verotuksen periaate, potenssilaskenta ja neliöjuuri.

7–9 -luokka soveltuvin osin riippuen käsittelyjärjestyksestä: Tutustutaan vastaluvun, käänteisluvun ja itseisarvon käsitteisiin.

Tavoitteet: T1-T7, T9-13 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

S3 Algebra: Perehdytään muuttujan käsitteeseen ja lausekkeen arvon laskemiseen. Harjoitellaan potenssilausekkeiden sieventämistä. Tutustutaan polynomin käsitteeseen ja harjoitellaan polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolaskua. Harjoitellaan muodostamaan lausekkeita ja sieventämään niitä. Muodostetaan ja ratkaistaan ensimmäisen asteen yhtälöitä ja vaillinaisia toisen asteen yhtälöitä. Ratkaistaan yhtälöpareja graafisesti ja algebrallisesti. Tutustutaan ensimmäisen asteen epäyhtälöihin ja ratkaistaan niitä. Syvennetään oppilaiden taitoa tutkia ja muodostaa lukujonoja. Käytetään verrantoa tehtävien ratkaisussa.

7. luokka:
Muuttujan käsite, lausekkeen arvon laskeminen, lausekkeen muodostaminen ja niiden sieventäminen, ensimmäisen asteen yhtälöiden muodostaminen ja ratkaiseminen sekä tutustutaan lukujonoihin.

8. luokka:
Potenssin laskusäännöt ja niiden soveltaminen potenssilausekkeiden sieventämisessä, laskutoimitukset polynomeillla (yhteen, vähennys- ja kertolaskut), verranto ja sen käyttö laskuissa, vaillinaisen toisen asteen yhtälön ratkaiseminen.

9. luokka:
Yhtälöparien ratkaiseminen algebrallisesti ja graafisesti

soveltuvin osin luokilla 8-9: ensimmäisen asteen epäyhtälöt ja niiden ratkaiseminen

Tavoitteet: T1-T7, T9, T14, T15 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

S4 Funktiot: Kuvataan riippuvuuksia sekä graafisesti että algebrallisesti. Tutustutaan suoraan ja kääntäen verrannollisuuteen. Perehdytään funktion käsitteeseen. Piirretään suoria ja paraabeleja koordinaatistoon. Opitaan suoran kulmakertoimen ja vakiotermin käsitteet. Tulkitaan kuvaajia esimerkiksi tutkimalla funktion kasvamista ja vähenemistä. Määritetään funktioiden nollakohtia.

8–9 -luokka soveltuvin osin riippuen käsittelyjärjestyksestä: Riippuvuuksien kuvaaminen graafisesti ja algebrallisesti, suoraan ja kääntäen verrannollisuus, suorien piirtäminen koordinaatistoon, suoran kulmakerroin ja vakiotermi

9. luokka: Funktion kasvaminen ja väheneminen sekä nollakohdan määrittäminen.

Tavoitteet: T1-T9, T14, T15 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

S5 Geometria: Laajennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ymmärtämistä ja perehdytään viivan ja puolisuoran käsitteisiin. Tutkitaan suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia. Vahvistetaan yhdenmuotoisuuden ja yhtenevyyden käsitteiden ymmärtämistä. Harjoitellaan geometrista konstruointia. Opitaan käyttämään Pythagoraan lausetta, Pythagoraan lauseen käänteislausetta ja trigonometrisia funktioita. Opitaan kehä- ja keskuskulma sekä tutustutaan Thaleen lauseeseen.

Lasketaan monikulmioiden piirejä ja pinta-aloja.

Harjoitellaan laskemaan ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala.

Tutkitaan kolmiulotteisia kappaleita. Opitaan laskemaan pallon, lieriön ja kartion pinta-aloja ja tilavuuksia.

Varmennetaan ja laajennetaan mittayksiköiden ja yksikkömuunnosten hallintaa.

7. luokka: Piste, jana, suora ja kulman käsitteet, viiva, puolisuora, monikulmiot ja niihin liittyvät ominaisuudet.

8. luokka: Pythagoraan lause ja sen käänteislause, ympyrän pinta-ala, kehän ja kaaren pituus sekä sektorin pinta-ala, geometrinen konstruointi.

9. luokka: Kolmiuloitteiset kappaleet ja niiden pinta-alat ja tilavuudet (pallo, lieriö ja kartio), mittayksiköt ja yksikkömuunnokset.

8–9 -luokka soveltuvin osin riippuen käsittelyjärjestyksestä: Kehä- ja keskuskulma sekä Thalen lause.

7–9 -luokka soveltuvin osin riippuen käsittelyjärjestyksestä: Yhdenmuotoisuus ja yhtenevyys

Tavoitteet: T1-T7, T9, T16, T17, T18 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

S6 Tietojen käsittely ja tilastot sekä todennäköisyys: Syvennetään oppilaiden taitoja kerätä, jäsentää ja analysoida tietoa. Varmistetaan keskiarvon ja tyyppiarvon ymmärtäminen. Harjoitellaan määrittämään frekvenssi, suhteellinen frekvenssi ja mediaani. Tutustutaan hajonnan käsitteeseen. Tulkitaan ja tuotetaan erilaisia diagrammeja. Lasketaan todennäköisyyksiä.

8–9 -luokka soveltuvin osin riippuen käsittelyjärjestyksestä:
Tilastojen tulkinta ja piirtäminen, tilastolliset tunnusluvut, vaihtoehtojen lukumäärä ja todennäköisyys.

Tavoitteet: T1-T9, T13, T19 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9
Opetuksen lähtökohdat valitaan oppilaita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Konkretia toimii edelleen tärkeänä osana matematiikan opiskelua. Rohkaistaan oppilaita käyttämään ajattelua tukevia piirroksia ja välineitä. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Ongelmia matematisoidaan, ratkaistaan ja tulkitaan yksin ja yhdessä. Yhdessä työskennellessä jokainen toimii sekä itsensä että ryhmän hyväksi. Oppimispelit ovat yksi motivoiva työtapa. Tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten taulukkolaskentaa ja dynaamista geometriaohjelmistoa, hyödynnetään opetuksen, oppimisen, tuottamisen, arvioinnin sekä luovuuden välineenä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 7-9
Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea tarvittaessa uusien sisältöjen oppimiseksi. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti yhdessä oppilaiden kanssa. Oppilaille korostetaan asioiden ymmärtämisen tärkeyttä. Oppilaita tuetaan suurempien asiakokonaisuuksien hahmottamisessa ja yhteyksien löytämisessä. Eriyttämisessä otetaan huomioon jokaisen oppilaan osaaminen ja annetaan mahdollisuus onnistumisen elämyksiin.

Sisältöjä voidaan rikastuttaa syventämällä yhteisesti käsiteltävää aihetta oppilaiden kiinnostuksen ja taitotason mukaan. Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja, kuten esimerkiksi erilaisia projekteja ja ongelmalähtöisiä tutkimustehtäviä oppilaita kiinnostavista matemaattisista aiheista.

Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 7–9
Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä ja ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Palaute tukee oppilaiden myönteistä minäkuvaa

matematiikan oppijana. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin matematiikan tavoitteisiin. Arviointi ohjaa oppilaita kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitoja. Palaute auttaa oppilaita huomaamaan, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten.

Oppilailla on aktiivinen rooli arvioinnissa. Itsearvioinnissa oppilaat oppivat asettamaan tavoitteita oppimiselleen ja havainnoimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arvioinnin kohteena ovat matemaattiset tiedot ja taidot sekä niiden soveltaminen. Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota tekemisen tapaan ja taitoon perustella ratkaisuja sekä ratkaisujen rakenteeseen ja oikeellisuuteen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös taito hyödyntää välineitä mukaan lukien tieto- ja viestintäteknologiaa.

Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Tuotoksen arvioinnissa kiinnitetään huomiota tuotoksen matemaattiseen sisältöön ja esitystapaan. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona matematiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut matematiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso matematiikan valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Matematiikassa oppilaan osaaminen kehittyy eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta

Matematiikan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 vahvistaa oppilaan motivaatiota, myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta matematiikan oppijana	S1 – S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta matematiikan oppimisesta sekä yksin että yhdessä toimien	S1 – S6	Vastuunottaminen opiskelusta	Oppilas ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.
Työskentelyn taidot			
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan ja ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä	S1 – S6	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas havaitsee ja selittää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä
T4 kannustaa oppilasta harjaantumaan täsmälliseen matemaattiseen ilmaisuun suullisesti ja kirjallisesti	S1 – S6	Matemaattinen ilmaisu	Oppilas osaa ilmaista matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.
T5 tukea oppilasta loogista ja luovaa ajattelua vaativien matemaattisten tehtävien ratkaisemisessa ja siinä tarvittavien taitojen kehittämisessä	S1 – S6	Ongelmanratkaisutaito	Oppilas osaa jäsentää ongelmia ja ratkaista niitä hyödyntäen matematiikkaa.

T6 ohjata oppilasta arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä	S1 – S6	Taito arvioida ja kehittää matemaattisia ratkaisuja	Oppilas osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä
T7 rohkaista oppilasta soveltamaan matematiikkaa muissakin oppiaineissa ja ympäröivässä yhteiskunnassa	S1 – S6	Matematiikan soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä
T8 ohjata oppilasta kehittämään tiedonhallinta- ja analysointitaitojaan sekä opastaa tiedon kriittiseen tarkasteluun	S1, S4, S6	Tiedon analysointi ja kriittinen tarkastelu	Oppilas osaa itse hankkia, käsitellä ja esittää tilastotietoa
T9 opastaa oppilasta soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa sekä ongelmien ratkaisemisessa	S1 – S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan päättely- ja päässälaskutaitoa ja kannustaa oppilasta käyttämään laskutaitoaan eri tilanteissa	S1, S2	Päättely- ja laskutaito	Oppilas käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa eri tilanteissa
T11 ohjata oppilasta kehittämään kykyään laskea peruslaskutoimituksia rationaaliluvuilla	S2	Peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla	Oppilas osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla
T12 tukea oppilasta laajentamaan lukukäsitteen ymmärtämistä reaalilukuihin	S2	Lukukäsite	Oppilas tunnistaa reaaliluvut ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia
T13 tukea oppilasta laajentamaan ymmärrystään prosenttilaskennasta	S2, S6	Prosentin käsite ja prosenttilaskenta	Oppilas osaa kertoa prosentin käsitteen käytöstä. Oppilas osaa laskea prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutos- ja vertailuprosentin. Oppilas osaa käyttää tietojaan eri tilanteissa.
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään tuntemattoman käsite ja kehittämään yhtälönratkaisutaitojaan	S3, S4	Tuntemattoman käsite ja yhtälönratkaisutaidot	Oppilas osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Oppilas osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälön esimerkiksi päättelemällä tai symbolisesti.
T15 ohjata oppilasta ymmärtämään muuttujan käsite ja tutustuttaa funktion käsitteeseen. Ohjata oppilasta harjoittelemaan funktion kuvaajan tulkitsemista ja tuottamista	S3, S4	Muuttujan ja funktion käsitteet sekä kuvaajien tulkitseminen ja tuottaminen	Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen sekä osaa piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajan. Oppilas osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.
T16 tukea oppilasta ymmärtämään geometrian käsitteitä ja niiden välisiä yhteyksiä	S5	Geometrian käsitteiden ja niiden välisten	Oppilas osaa nimetä ja kuvailla suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä

		yhteyksien hahmottaminen	ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä
T17 ohjata oppilasta ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia	S5	Suorakulmaisen kolmion ja ympyrän ominaisuuksien hahmottaminen	Oppilas osaa käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Oppilas ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet.
T18 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan laskea pinta-aloja ja tilavuuksia	S5	Pinta-alojen ja tilavuuksien laskutaito	Oppilas osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja ja kappaleiden tilavuuksia. Oppilas osaa pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.
T19 ohjata oppilasta määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja laskemaan todennäköisyyksiä	S6	Tilastolliset tunnusluvut ja todennäköisyyslaskenta	Oppilas hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Oppilas osaa määrittää sekä klassisia että tilastollisia todennäköisyyksiä.
T20 ohjata oppilasta kehittämään algoritmista ajatteluaan sekä taitojaan soveltaa matematiikkaa ja ohjelmointia ongelmien ratkaisemiseen.	S1	Algoritminen ajattelu ja ohjelmointitaidot	Oppilas osaa soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja osaa ohjelmoida yksinkertaisia ohjelmia.

14.8 Ympristöoppi

14.8.1 Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristöopissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnonympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omissa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

14.8.2 Vuosiluokat 1–2

Vuosiluokilla 1–2 ympäristöopin opetus jäsennetään kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan oppilaiden omaa ympäristöä sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Leikkiin perustuvien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Lisäksi harjoitellaan ympäristön jäsentämistä ja nimeämistä sekä omaan hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita.

L1: Ihmetellään ja tutkitaan asioita ja ilmiöitä oman kokemusmaailman pohjalta. Opitaan tekemään tarkkoja havaintoja, asettamaan kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

L2 ja L6: Ilmiöitä ja asioita tutkiessa opitaan yhteistyötaitoja. Kannustetaan sisukkaaseen yrittämiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn. Virheisiin ja epäonnistumisiin suhtaudutaan rehellisesti ja huumorilla ja näitä kokemuksia hyödynnetään uuden oppimisessa.

L3: Oppilas oppii ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävän toiminnan sekä turvallisuuden merkityksen. Oppilaille annetaan vastuuta omasta ja yhteisestä työstä ja harjoitellaan tunnetaitoja sekä sosiaalisia taitoja.

L4 ja L5: Ohjataan tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan erilaisia tekstejä erilaisissa yhteyksissä. Ohjataan toimimaan verkossa asiallisesti ja turvallisesti sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta.

L7: Ohjataan huomioimaan oman toiminnan ja valintojen merkitys ympäristölle kestävän kehityksen näkökulmasta.

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia toteuttaa luontaista uteliaisuuttaan ja auttaa oppilasta kokemaan ympäristöopin asiat merkitykselliseksi itselleen	S1-S6		
T2 kannustaa oppilasta iloitsemaan ympäristöopin oppimisesta, omasta osaamisesta ja uusista haasteista sekä harjoittelemaan pitkäjänteistä työskentelyä	S1-S6	L1, L6	
T3 tukea oppilaan ympäristöherkkyyden kehittymistä ja ohjata oppilasta toimimaan kestävällä tavalla lähiympäristössä ja kouluyhteisössä	S1-S6	L3, L7	
Tutkimisen ja toimimisen taidot			
T4 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään lähiympäristössään	S2-S4, S6	L3	metsä, joki, meri
T5 kannustaa oppilasta ihmettelemään ja kyselemään sekä käyttämään yhteisiä pohdintoja pienten tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	L1, L7	
T6 ohjata oppilasta tekemään havaintoja ja kokeiluja koulussa ja lähiympäristössä eri aisteja ja yksinkertaisia tutkimusvälineitä käyttäen sekä esittelemään tuloksiaan eri tavoin	S1-S6	L1, L4	

T7 ohjata oppilasta kuvailemaan, vertailemaan ja luokittelemaan monipuolisesti eliöitä, elinympäristöjä, ilmiöitä, materiaaleja ja tilanteita sekä nimeämään niitä	S1-S6	L1, L4	
T8 opastaa oppilasta toimimaan turvallisesti, noudattamaan annettuja ohjeita ja hahmottamaan niiden perusteluita	S1-S6	L3	
T9 ohjata oppilasta tutustumaan monipuolisesti arjen teknologiaan sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään, rakentamaan ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2, S4, S6	L3, L1	
T10 ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja ja tunnetaitoja sekä vahvistamaan itsensä ja muiden arvostamista	S1-S6	L2, L3	
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa sekä havaintojen taltioimisessa ja esittämisessä	S1-S6	L5, L4	
Tiedot ja ymmärrys			
T12 ohjata oppilasta jäsentämään ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteiden avulla	S1-S6	L1	
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään yksinkertaisia kuvia, malleja ja karttoja ympäristön kuvaajina	S1-S6	L4, L1	
T14 rohkaista oppilasta ilmaisemaan itseään ja harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1-S6	L2, L4	
T15 ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä	S1, S5	L3	

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Kasvu ja kehitys:

- ihmisen kehonosat, aistit, lihakset, verenkierto ja ruoansulatus
- elämänkaari: ihmisen kasvu ja kehitys eri ikakausina
- tunnetaitojen harjoittelu ja mielen hyvinvoinnin edistäminen kuten itsensä ja muiden arvostamista
- harjoitellaan itsestä huolehtimisen taitoja kuten levon, liikunnan, puhtauden, tarkoituksenmukaisen pukeutumisen ja
- terveellisen ravinnon merkitys
- tutustutaan haavan hoitoon, nenäverenvuodon tyrehdyttämiseen, erilaisiin allergioihin ja tavallisimpiin lasten sairauksiin
- ennaltaehkäisevää valistusta tupakkatuotteista, päihteistä ja huumeista

S2 Kotona ja koulussa toimiminen:

- perehdytään turvallisiin toimintatapoihin kotona, koulussa, koulumatkalla, lähiympäristössä ja netissä
- avun hakeminen aikuiselta ja 112
- harjoitellaan yhteisten sääntöjen noudattamista ja hyviä käytöstapoja arjen ja juhlan eri tilanteissa, arjen käyttäytymistapoja erilaisissa tilanteissa, fyysisen koskemattomuuden kunnioittamista, kiusaamisen ehkäisyä, arjen pieniä itsehoitotaitoja ja avun hakemista.
- perehdytään turvataitoihin sekä turvallisuusohjeisiin ja niiden perusteluihin
- harjoitellaan käyttämään ympäristöopin eri tiedonalojen käsitteitä kuvaamaan ilmiöitä ja teknologiaa sekä arjen tilanteita ja toimintaa kuten säänmukaista pukeutumista
- harjoitellaan yhteistyötaitoja ja erilaisissa ryhmissä toimimista. Lisäksi harjoitellaan

S3 Lähiympäristön ja sen muutosten havainnointi:

- havainnoidaan luonnon ominaispiirteitä, ilmiöitä ja ominaisuuksia kaikkina vuodenaikoina: kasvit, eläimet, eläinten jäljet ja sääilmiöt
- harjoitellaan luonnossa tutkimisen ja toimimisen taitoja koulun lähellä erilaisissa luonnonympäristöissä ja rakennetuissa ympäristöissä
- tunnistetaan pihalla ja maastossa yleisimpiä eliölajeja ja niiden elinympäristöjä sekä rakennetun ympäristön kohteita
- Metsän kasveja: mustikka, puolukka, variksenmarja, mänty, koivu, kuusi ja pihlaja
- Pihapiirin kasveja: kissankello, niittyleinikki, nokkonen, päivänkakkara, timotei, valkoapila ja voikukka
- Paikkalintuja: harakka, varis, punatulkku, talitiainen ja sinitiainen
- Muuttolintuja: haarapääsky, kurki, laulujoutsen, räystäspääsky ja västäräkki

- harjoitellaan kartan laatimista, lukemista ja ymmärtämistä: luokkakartta, pihakartta ja Suomen kartta
- opetellaan aikakäsitteiden ymmärtämistä: avaruus, vuodenajat, kuukaudet, vuorokaudenajat ja viikonpäivät

S4 Tutkiminen ja kokeileminen:

- luontoon, rakennettuun ympäristöön, arjen ilmiöihin ja teknologiaan sekä ihmiseen ja ihmisen toimintaan liittyviä ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtäviä
- harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita
- arjen pulmiin kokeillaan ja keksitään yhdessä vaihtoehtoja ja ratkaisuja
- havainnoidaan liikettä ja pohditaan syitä liikkeen muutoksiin
- pienimuotoisia kokeiluja ja tutkimuksia tehdään myös lähiympäristössä sekä kasveja kasvattamalla (esim. vesi, liike, ääni, sää, valo ja varjo)

S5 Elämän perusedellytysten pohtiminen:

- perehdytään elämän perusedellytyksiin ravinnon, veden (veden kiertokulku), ilman, lämmön ja huolenpidon osalta
- tutustutaan ravinnontuotantoon ja juomaveden alkuperään
- perehdytään arjen terveystottumuksiin ja harjoitellaan niihin liittyviä taitoja
- pohditaan, mitkä asiat tuottavat ihmiselle hyvää mieltä ja iloa
- koulupäivän toimintatapoja kehitetään yhdessä terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen kannalta.
- tutustutaan metsästä, rannoilta ja puutarhasta saataviin hyötykasveihin ja luokitellaan niitä.

- ohjataan turvalliseen liikkumiseen merellä ja joella eri vuodenaikoina
- avaruus (ilmakehä, vesi, aurinko)

S6 Kestävän elämäntavan harjoitteleminen:

- omista ja yhteisistä tavaroista huolehtiminen
- jätteen synnyn vähentäminen omalla toiminnalla, opitaan kierrättämään tavaroita ja lajittelemaan jätteitä
- tutustutaan omaan kotiseutuun Pyhäjokeen ja sen merkitykseen
- osallistutaan oman lähiympäristön tilan sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen
- pohditaan omien tekojen merkitystä itselle, muille ihmisille sekä omalle lähiympäristölle.

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 1–2

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 1–2

Opittavien asioiden jakaminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämisehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaat voivat ilmaista osaamistaan kirjoitetun tekstin sijaan myös toimintana ja muuna ilmaisuna, joten oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan sovittujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat tunnistamaan omaa oppimistaan ja toimintaansa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita ympäristöopissa ovat

- edistyminen lähiympäristössä tutkimisessa sekä toimimisessa ja liikkumisessa
- edistyminen havaintojen tekemisessä
- edistyminen turvallisen toimimisen taidoissa
- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa.

Lajistoa

metsänkasveja mustikka puolukka mänty koivu kuusi pihlaja	paikkalintuja harakka varis punatulkku talitiainen sinitiainen
pihapiirin kasveja kissankello niittyleinikki nokkonen päivänkakkara timotei valkoapila voikukka	muuttolintuja haarapääsky kurki laulujoutsen västäräkki

14.8.3 Vuosiluokat 3–6

Vuosiluokilla 3–6 ympäristöopin opetus voidaan jäsentää kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan ympäröivää maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

Ympäristötiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 3–6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Oppilas on itse aktiivinen tiedon rakentaja. Oppilas opettelee asettamaan kysymyksiä ja etsimään itse vastauksia. Oppilas opettelee suunnittelemaan työskentelyään, asettamaan tavoitteita sekä arvioimaan omaa oppimista. Oppilas harjaantuu tekemään havaintoja sekä käsittelemään ja jakamaan tietoa vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Eri kulttuureihin tutustuminen lähellä ja kaukana. Oppilaat oppivat arvostamaan omaa elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Ohjataan oppilaita näkemään erilaiset kulttuurit myönteisenä voimavarana. Tietoisuus eri kulttuureista auttaa ymmärtämään erilaista käyttäytymistä ja erilaisia toimintatapoja sekä ihmisten välistä käyttäytymistä eri alueilla. Oppilaita kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilas oppii ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävän toiminnan sekä turvallisuuden merkityksen. Oppilas oppii arvostamaan hyvää fyysistä ja psyykkistä terveyttä. Oppilas oppii toimimaan turvallisesti erilaisissa arjen tilanteissa kuten liikenteessä. Oppilaille tarjotaan mahdollisuus kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan.

L4 Monilukutaito: Oppilasta ohjataan tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan erilaisia tekstejä erilaisissa yhteyksissä sekä ohjataan lähdekriittisyyteen. Opetellaan erilaisten tilastojen, diagrammien ja karttojen tulkintaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Oppilasta opetetaan käyttämään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa ja analysoinnissa (esim. geomedia. Oppilasta ohjataan toimimaan verkossa turvallisesti, asiallisesti ja tarkoituksen mukaisesti sekä lähdekriitisesti.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Koulussa harjaannutaan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Ryhmätöiden ja projektien avulla oppilasta kannustetaan kehittämään yhteistyötaitojaan, kantamaan vastuuta omasta työstään, yrittämään sisukkaasti ja kiinnittämään huomio onnistumisen kokemuksiin. Mahdollisia aiheeseen liittyviä yritysvierailuja sopiviin kohteisiin lähialueelle.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaiden myönteistä luontosuhdetta rakennetaan erilaisten retkien ja vierailujen avulla.

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen	S1-S6		koulun lähiympäristön luonto
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	S1-S6	L1, L7	
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle	S1-S6	L3, L7	lajintuntemus
Tutkimisen ja toimimisen taidot			
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	L1, L7	Oppilaan omat kiinnostuksen kohteet luonnossa
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	S1-S6	L1, L5	
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	S1-S6	L1, L2, L5	
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2-S6	L2, L3, L5	
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen	S1-S6	L3	paloturvalli- suuskoulutus
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	S2-S6	L3	luontoretket, myönteisen luonto- ja ympäristösuhteen rakentaminen
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan	S1-S6	L2, L3	
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	S1-S6	L5, L4	
Tiedot ja ymmärrys			

T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä	S1-S6	L1	
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	S1-S6	L1, L5	
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia	S1-S6	L2, L4, L5	
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen	S1, S3-S6	L1	elinympäristökohtainen lajintuntemus
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja	S3-S6	L1, L5	jääkauden vaikutukset, maankohoa misilmiö
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	L1	paikallinen energia- tuotanto
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	L1	
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa	S1-S3, S6	L1, L3	

Ympäristöopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Minä ihmisenä: Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

Huomio: yhdysluokkaopetuksessa järjestys vaihtelee

Luokat 3 Ryhmässä toimiminen, kaveritaidot ja opiskelutaidot.

Luokka 4 Rooli ryhmän jäsenenä, terveydestä huolehtiminen ja arjen terveystottumukset. Lasten sairauksia ja niiden ehkäisy ja hoito.

Luokat 5 Ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys sekä murrosikä.

Luokka 6 Terveet elämäntavat, fyysinen hyvinvointi. Ihmissuhteet, seksuaalisuus, tunteet ja henkinen hyvinvointi.

Tavoitteet: T1-T6, T8, T10, T11-T15, T19 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L2, L4, L5, L7

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen: Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihteet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

Luokka 3 Liikennesääntöjä, pyörän osat ja huolto. Kiusaamisen ehkäisy.

Luokka 4 Kodin sähkölaitteet ja turvallisuus. Ensiaputaitoja, tapaturmat ja myrkytykset. Internetin turvallinen käyttö.

Luokat 5 Paloturvallisuus ja toiminta vaaratilanteissa. Yksinkertaisia koneita ja niiden toimintaperiaate.

Luokka 6 Päihteet. Osallisuus ja vaikuttaminen.

Tavoitteet: T1-T14, T17-T19 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan: Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediaa.

Luokka 3 Suomi, luonnon ja ihmisen muovaaman ympäristön havainnoiminen ja jäsentäminen. Kartan periaatteet, erilaisia karttoja.

Luokka 4 Pohjoismaat, Baltia, Itämeren alue. Luonnon ja ihmisen muovaaman ympäristön havainnoiminen ja jäsentäminen.

Luokka 5 Euroopan ilmasto, kasvillisuus ja väestö. Perehtyminen seikkaperäisemmin vain osaan valtioista. Pohjoinen havumetsä eli taiga. Maanosien ja valtamerien sijainti kartalla. Tutustuminen Amerikkaan.

Luokka 6 Afrikka, Aasia ja Australia, luonnonympäristö ja ihmisen toiminta. Osaan maanosista ja niiden valtioihin voidaan perehtyä seikkaperäisemmin.

Tavoitteet: T1-T16, T19 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L5, L7

S4 Ympäristön tutkiminen: Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeiden muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasvio ohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Luokka 3 Retkeily ja jokamiehenoikeudet sekä velvollisuudet. Tutkimuksen tekemisen eri vaiheet. Lähiympäristön luonnon tutkiminen, maa- ja kallioperä, pihojen kasveja ja eläimiä. Kevätseuranta. Sääilmiöt ja veden kiertokulku.

Luokka 4 Tutkimuskohteena vesi ja rannat elinympäristönä, paikallisuus huomioon ottaen.

Luokka 5 Eläinten ja eliöiden elintapoihin tutustuminen, eläinten talvehtiminen. Voiman käsitteeseen tutustuminen, kitka. Kasvin kasvattaminen.

Luokka 6 Digikasvion laatimisen perusteet ja kasvion laadinta. Veden ominaisuuksien tutkiminen.

Tavoitteet: T1-T14, T16-T18 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L5, L7

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut: Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutkitaan ääni- ja valoilmiöitä. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

Luokka 3 Sääilmiöt ja veden kiertokulku luonnossa. Ravintoketjut.

Luokka 4 Vesi, veden olomuodot ja ominaisuudet, talousveden kierto. Ravinnontuotanto, viljelykasvit. Maatilan eläimet.

Luokka 5 Ääni ja kuulo. Valo ja näkö. Palaminen. Yhteyttäminen. Metsien hyötykäyttö. Planetaarisuuden vaikutus maapalloon.

Luokka 6 Veden kierto. Maapallon rakenne, aurinkokunta. Energian tuotanto ja käyttö sekä energian säilymisen periaate.

Tavoitteet: T1-T18 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L2, L4-L5, L7

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

Luokka 3 Oman kulttuuriperinnön vaaliminen. Luonnossa liikkuminen ja luonnonsuojelu.

Luokka 4 Kulutus, jätteen vähentäminen, tuotteen elinkaari. Suomen ja Pohjoismaiden vähemmistöt, yhdessä eläminen. Terveellinen ravinto.

Luokka 5 Ilmastonmuutos, siihen vaikuttavat tekijät ja ilmastonmuutoksen hillitseminen.

Luokka 6 Veden puhdistaminen. Luonnonvarojen kestävä käyttö.

Tavoitteet: T1- T19 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L5, L7

Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 3–6

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3–6

Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Tutkimuksissa ja projekteissa keskitytään arvioimaan vain muutamaa osa-aluetta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämisehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi oppilaiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista, tiedonhakua ja ilmaisun selkeyttä. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat

omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamista sekä kannustamaan toisiaan oppimisessa. Arvioinnin kohteena eivät ole oppilaiden arvot, asenteet, terveyskäyttäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää ympäristöopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä tutkimisen ja toimimisen taitojen lisäksi myös tiedonalojen osaaminen.

Ympäristöopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen	S1-S6	Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisöissään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen sekä toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojektissa.
Tutkimisen ja toimimisen taidot			
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana	S1-S6	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen	S1-S6	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.

T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	S1-S6	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-seuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan selkeästi.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen	S1-S6	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	S2-S6	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan	S1-S6	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas osaa kuvata tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.
Tiedot ja ymmärrys			
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä	S1-S6	Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä

ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä			ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin. Oppilas osaa yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia	S1-S6	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas harjoittelee erilaisten näkemysten perustelemista ja osaa nimetä eroja eri näkökulmissa.
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen	S1, S3-S6	Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjatusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnat ja kehityksen.
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja	S3-S6	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa eri aluetasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemiaan alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista monimuotoisuutta maapallolla. Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä tiedonhaussa ja esittämisessä.
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4-S6	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä	S2, S4-S6	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen,	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa

rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle		kuvaaminen ja selittäminen	selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätystä.
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämänkulkua, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa.	S1-S3, S6	Terveystiedon tiedonala: Terveyden osa-alueiden ja arjen terveystottumuksien tuntemus sekä niiden merkityksen pohtiminen, ikäkauteen liittyvän kasvun ja kehityksen tunnistaminen ja kuvaaminen	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämänkulun eri vaiheita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.

Ympäristöoppi 3. luokka

S1 Minä ihmisenä	**S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen**	**S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan**	**S4 Ympäristön tutkiminen**	**S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut**	**S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**
-ryhmässä toimiminen -kaveritaidot -opiskelutaidot	-liikenne-sääntöjä -pyörän osat ja huolto -kiusaamisen ehkäisy	-Suomi →luonnon ja ihmisen muovaaman ympäristön havainnoiminen ja jäsentäminen -kartan periaatteet -erilaisia karttoja	-retkeily, jokamiehenoikeudet ja velvollisuudet -tutkimuksen tekemisen eri vaiheet -Lähiympäristön luonnon tutkiminen → maa- ja kallioperä →pihojen kasveja ja eläimiä -kevätseuranta -sääilmiöt ja veden kiertokulku	-sääilmiöt ja veden kiertokulku luonnossa -ravintoketjut	-oman kulttuuriperinnön vaaliminen -luonnossa liikkuminen -luonnonsuojelu

<u>pihan kasveja</u> pietaryrtti piharatamo pihasaunio pihatatar pihatähtimö puna-apila siankärsämö syysmaitiainen	<u>paikkalintuja</u> hömötiainen keltasirkku käpytikka naakka pikkuvarpunen töyhtötiainen viherpeippo	<u>muuttolintuja</u> kirjosieppo kiuru kottarainen leppälintu mustarastas pajulintu peippo punarinta räystäspääsky	<u>tutkimusesimerkkejä</u> -kasvin osien tutkiminen luupilla tai suurennuslasilla -selkärangattomien tutkiminen -kivennäismaalajien ja eloperäisten maalajien vertailu -kevätseurannan toteutus →muuttolinnut, kasvit, hyönteisiä -sääseuranta (+mahd vertailuseuranta) -veden kiertokulkudemonstraatio

Ympäristöoppi 4. luokka

S1 Minä ihmisenä	S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen	S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan	S4 Ympäristön tutkiminen	S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut	S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen
-rooli ryhmän jäsenenä -terveydestä huolehtiminen ja arjen terveystottumukset -lasten sairauksia ja niiden ehkäisy ja hoito	-kodin sähkölaitteet ja turvallisuus -ensiaputaitoja -tapaturmat, myrkytykset -internetin turvallinen käyttö	-Pohjoismaat -Baltia -Itämeren alue -Luonnon ja ihmisen muovaaman ympäristön havainnoiminen ja jäsentäminen. →jääkauden vaikutukset, maankohoamisilmiö	-Tutkimuskohteena vesi ja rannat elinympäristönä paikallisuus huomioon ottaen	-vesi -veden olomuodot ja ominaisuudet -talousveden kierto -ravinnon-tuotanto -viljelykasvit -maatilan eläimet	-kulutus -jätteen vähentäminen -tuotteen elinkaari -Suomen ja Pohjoismaiden vähemmistöt -yhdessä eläminen -terveellinen ravinto
<u>rannan kasveja</u> harmaaleppä keltamaksaruoho kotkansiipi rantakukka rentukka tuomi tyrni lumme ulpukka		<u>vesilintuja</u> isokoskelo kalalokki merihanhi naurulokki silkkiuikku sinisorsa tavi telkkä kalatiira tukkasotka		<u>tutkimusesimerkkejä</u> -veden laadun tutkimista (meri, joki, oja, suo tms) →tuoksu, väri, näkyvyys yms -vierailu vedenpuhdistamolle -Vestia, jätehuollon asiantuntijavierailu -vesilinturetki -maankohoamisilmiön tutkiminen vanhojen ja uusien karttojen vertaileminen	

Ympäristöoppi 5. luokka

S1 Minä ihmisenä	S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen	S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan	S4 Ympäristön tutkiminen	S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut	S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen
-ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys -murrosikä	-paloturvallisuus ja toiminta vaaratilanteissa -yksinkertaisia koneita ja niiden toimintaperiaate	-Euroopan ilmasto, kasvillisuus ja väestö -Perehtyminen seikkaperäisemmin vain osaan valtioista. -Pohjoinen havumetsä eli taiga -maanosien ja valtamerien sijainti kartalla - Tutustuminen Amerikkaan	-Eläinten ja eliöiden elintapoihin tutustuminen, eläinten talvehtiminen. -Voiman käsitteeseen tutustuminen, kitka. -Kasvin kasvattaminen	-ääni ja kuulo -valo ja näkö -palaminen -yhteyttäminen -metsien hyötykäyttö -planetaarisuuden vaikutus maapalloon	-ilmastonmuutos, siihen vaikuttavat tekijät ja sen hillitseminen
<u>metsän kasveja</u> haapa hieskoivu hirvenjäkälä kanerva keräporonjäkälä kerrossammal kuusi käenkaali metsätähti mänty naava oravanmarja poronjäkälä rauduskoivu seinäsammal		<u>metsälintuja</u> fasaani metso närhi kanahaukka korppi käki punakylkirastas pyy riekko räkättirastas teeri		<u>tutkimusesimerkkejä</u> -palamistutkimuksia →hidas palaminen: lahoaminen, ruostuminen -kitkatutkimuksia -mikroskoopin käyttö ja osat →preparaatin valmistus -solujen tutkiminen mikroskoopilla →kasvi- ja eläinsolunvertailu (esim. lehväsammal tai tulppaani) -kasvin kasvattaminen siemenestä tai mukulasta	

Ympäristöoppi 6. luokka

S1 Minä ihmisenä	**S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen**	**S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan**	**S4 Ympäristön tutkiminen**	**S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut**	**S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen**
-terveet elämäntavat -fyysinen hyvinvointi -ihmissuhteet -seksuaalisuus -tunteet ja henkinen hyvinvointi	-päihteet -osallisuus ja vaikuttaminen	-Afrikka, Aasia , Australia →luonnon ympäristö ja ihmisen toiminta -osaan maanosista voidaan perehtyä seikkaperäisemmin	-digikasvion laatimisen perusteet ja kasvion laadinta -veden ominaisuuksien tutkiminen	-veden kierto -maapallon rakenne -aurinkokunta -energian tuotanto ja käyttö -energian säilymisen periaate	-veden puhdistaminen -luonnonvarojen kestävä käyttö
<u>suon kasveja</u> hilla juolukka karpalo metsäkorte rahkasammal suokukka suopursu tupasvilla variksenmarja	<u>piennarkasveja</u> hiirenvirna huopaohdake kannusruoho koiranputki kultapiisku maitohorsma mesiangervo metsäkurjenpolvi puna-ailakki suolaheinä	<u>lintuja</u> helmipöllö huuhkaja isokuovi merikotka sepelkyyhky tervapääsky tuulihaukka töyhtöhyyppä	<u>tutkimusesimerkkejä</u> -veden puhdistaminen →suodattaminen, tislaaminen -veden ominaisuuksien tutkiminen →ph, sulamispiste, kiehumispiste, olomuodon muutokset, liuos -digikasvion laatiminen -maantieteen tutkimus		

14.9 Biologia

14.9.1 Oppiaineen tehtävä

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa oppilaita ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa oppilaan luonnontuntemusta sekä ohjata oppilaita ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintoimintoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita.

Biologian opetuksessa työskennellään myös luonnossa ja ohjataan oppilaita tutkivan oppimisen avulla tutustumaan biologisen tiedonhankinnan luonteeseen. Luonnon tutkimisessa käytetään sekä maasto- että laboratoriotyömenetelmiä. Elämyksellinen ja kokemuksellinen oppiminen virittää oppimisen iloa ja herättää kiinnostusta tarkkailla elinympäristön tilaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa biologian opetuksessa.

Biologian opetuksessa tuetaan oppilaiden ongelmanratkaisu- ja yhteistyötaitojen sekä yhteisöllisyyden kehittymistä ja annetaan valmiuksia biologiaa hyödyntävien alojen opiskeluun sekä työelämään.

Biologian opetus auttaa oppilaita ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, eettisissä pohdinnoissa, ajankohtaisten biologiaan liittyvien uutisten seurannassa sekä siinä, kuinka yhteiskunnalliseen päätöksentekoon voidaan vaikuttaa. Biologian opetus kehittää oppilaiden ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Oppilaat saavat valmiuksia vaikuttaa ja osallistua oman lähiympäristönsä kehittämiseen ja sen säilymiseen elinvoimaisena. Oppilaita ohjataan kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ymmärtämiseen.

14.9.2 Vuosiluokat 7–9

Biologian opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 7–9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Oppimisen keskiössä se, että oppilaat ovat itse aktiivisia toimijoita. Oppilaat voivat välillä itse vaikuttaa siihen miten ja mitä biologiassa käsitellään. Miten itse kukin reaaliaineita parhaiten oppii ja opiskelee? Eliöiden rakenteen, kehityksen ja sopeutumisen tutkiminen. Biologian tutkimusvälineistö ja sen käyttö.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Suomalaisten luontosuhde, kansanuskomukset luontoon liittyen, yhteistyötä esim. historiaan, äidinkieleen yms. Oman myönteisen luontosuhteen kehitys.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Ihmisen biologian yhteydessä oman hyvän terveyden merkitys, tässä yhteistyötä terveystiedon, kotitalouden ja liikunnan kanssa. Omasta ja muiden hyvinvoinnista huolehtiminen.

L4 Monilukutaito: Tunneilla käsitellään biologian alaan liittyvää ajankohtaista tietoa monesta mediasta: internet, lehdet, videot, blogit, some yms. Mikä tieto on oikeaa? Mikä tieto on värittynyttä?

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Monenlaisten ohjelmien ja sovellusten käyttö tiedonhankinnassa ja koulutehtävissä: tiedonhaku, oppimispäiväkirjat, pelit, tutkielmat, tehtävät verkkosovelluksissa. Digitaalisen kirjallisuuden käyttö. Oppilas oppii toimimaan verkossa asiallisesti ja turvallisesti.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Biologian alaan liittyvät ammatit: yhteistyö alueen yrittäjien kanssa, vierailuja yrityksiin tai yrittäjävierailuja koululle. Myönteinen asenne työntekoon, vaihtoehtoisten ratkaisujen etsiminen asioihin.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Mitä on kestävä kehitys? Miten voin omilla valinnoillani vaikuttaa tulevaisuuteen? Oppilaan oman luontosuhteen kehittyminen ja luonnon sekä rakennetun ympäristön arvostuksen kehittyminen.

Biologian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Biologinen tieto ja ymmärrys			

T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	S1-S4, S6	L4, L5	Lajintuntemusta 7-luokalla: kalat, selkärangattomat. 8-luokalla metsän kasvit, sienet ja eläimet.
T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	S1-S5	L4, L5	Selkärankais-ryhmien erot.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle	S1-S4, S6	L4, L7	Kuivan ja tuoreen kankaan lajiston erot. Itämeren, järvien ja jokien lajiston erot.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita	S1, S4, S5	L1	Evoluutio ja perinnöllisyys tutuksi 7- luokalla. 9-luokalla seikka peräisemmin.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja	S5	L3	Elimistöjen rakenne. Laboroinnit: esim sydän, veriryhmät.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalvelujen merkitys	S6	L4, L7	Itämeren suojelu. Tulvasuojelu Pyhäjoella. Alueiden rakentamisen vaikutus luontoon.
Biologiset taidot			
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	S1-S6	L1	Pieniä kokeellisia tutkimuksia
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	S1-S5	L1, L5	Erilaisten näytteiden keruu luonnosta. Mikroskoopin käyttö. Yksinkertaisia preparointitehtäviä Esim. bakteeriviljelmien teko.
T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi	S1-S4, S6	L5, L6, L7	Digikasvio 8-lk. Kasvien kasvatus siemenistä tai mukuloista.
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	S1-S6	L1, L5	Kokeellisia tutkimuksia luonnossa ja laboroiden
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä	S6	L2, L3, L7	Luonto harrastuksissa:

yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa			kalastus, metsästys, marjastus. Kestävä kehitys päätöksen teossa.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet			
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta	S1-S6	L7	Millainen alue Pyhäjoki on? Mikä on erityislaatuista sen luonnossa?
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	S6	L7	Tuotteiden elinkaari.
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	S6	L5, L7	Kierrätys. Lähiruoka ja tuontiruoka.

Biologian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että biologinen tutkimus (S1) ja tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Biologinen tutkimus: Sisältöjä valitaan siten, että biologisen tutkimuksen vaiheet tulevat oppilaan oman toiminnan kautta tutuiksi.

7-luokka:Mikroskoopin käytön perusteet. Yhteyttämisen tutkiminen vesikasveilla.

8-luokka: Kasvien kasvatuskoe. Metsätutkimuksia, esim. puun korkeuden mittaus/puuston tiheys tai esim. metsä- ja suoekosysteemien kasvillisuuden vertailu ruutumenetelmällä yhdistettynä ympäristötekijöiden mittaamiseen. Sisältöjä valitaan oppilaiden kiinnostuksen mukaan. Tieto- ja viestintätekniikkaa voidaan hyödyntää tulosten raportoinnissa.

9-luokka: Esim. Bakteeriviljemien teko tai veriryhmien tutkiminen ja % -osuuksien laskeminen koko ikäluokasta. Biologisen tutkimuksen menetelmiä ihmiseen liittyen: havainnointi, laborointi, mikroskopointi.

Sisältöjä ja tutkimuksia valitaan oppilaiden kiinnostuksen mukaan.

Tavoitteet: T 1,T 2, T 3, T4, T7, T8, T9, T10, T 12 **Laaja-alaiset sisältöalueet*:*** L1, L4, L5, L6, L7

S2 Tutkimusretkiä luontoon ja lähiympäristöön: Sisältöjä valittaessa painotetaan vastuullista luonnossa liikkumista, lajintuntemusta sekä metsän ja muiden ekosysteemien tutkimista ja vertailua. Maastotyöskentelyssä havainnoidaan ja arvioidaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin.

7-Luokka: Perämeri, Pyhäjoki: lähialueen vesiekosysteemien vertailua. Linturetkiä tai retkiä jokiluontoon. Vastuullinen maastossa liikkuminen.

8-luokka: Metsäpäivä oman kunnan metsissä tai useampia tutustumisia lähimetsiin retkien muodossa. Metsätyypit: lehdon, kuivan kankaan ja tuoreen kankaan vertailua Pyhäjoella. Opitaan jokamiehen oikeudet. Ihmisen vaikutus lähiluontoon.

Tavoitteet: T 1, T 2, T 3, T 7, T 8, T 9, T 10, T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L4, L5, L6, L7

S3 Ekosysteemin perusrakenne ja toiminta: Sisällöt painottuvat suomalaisen metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen toiminnan vaikutuksiin niissä. Lisäksi käsitellään perustietoja vesi-, suo-, tunturi- ja kaupunkiekosysteemeistä. Tutustutaan lajien ekologiaan ja niiden välisiin vuorovaikutussuhteisiin. Opetukseen sisältyy eliökokoelman koostaminen. Sisältöjä valittaessa painotetaan ekosysteemien monimuotoisuuden tärkeyttä.

7-luokka: Eliöyhteisöjen perusrakenne: tuottaja, kuluttaja, hajottaja.. Vesiekosysteemit Pyhäjoella ja Suomessa.

8-luokka: Digikasvion laatiminen, metsätyypit, metsän kerrokset, suot. Metsän eläimet: selkärangattomat, linnut, nisäkkäät. Ekosysteemin ja eliöyhteisön rakenne tarkemmin : tuottajat, kuluttajat, hajottajat, elävä luonto, eloton luonto. Metsien kasvi – ja eläinlajiston opettelua. Sienet ja sienten lajintuntemus. Keskeiset ekologian käsitteet.: esim. symbioosi, ekologinen lokero, eliöyhteisö, ekosysteemi.

8-luokka soveltuvin osin: Kaupunkiluonto, tunturit

Tavoitteet:T1, T2, T3, T4, T7, T8, T9, T10, T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L4, L5, L6, L7

S4 Mitä elämä on?: Sisällöissä keskitytään tutkimaan elämän perusilmiöitä biologialle tyypillisin tutkimusmenetelmin. Opetukseen sisällytetään kasvien kasvatusta. Eliökunnan rakenteeseen ja monimuotoisuuteen perehdytään vertailemalla eliöiden rakenteita, elintoimintoja ja elinympäristöjä. Tutustutaan perinnöllisyyden ja evoluution perusteisiin. Tarkastellaan bioteknologian mahdollisuuksia ja haasteita.

7-luokka: Eläin- ja kasvisolun rakenne: solujen tutkimista mikroskopoimalla. Planktoneliöiden tutkiminen mikroskoopilla. Evoluution perusteet, eliökunnan rakenne eläinten osalta: selkärangattomat ja selkärankaiset. Eläinryhmät: selkärangattomat, sammakkoeläimet, kalat, linnut, nisäkkäät. Miten eliöryhmät eroavat toisistaan? Mistä erot johtuvat? Kalan tutkiminen ja kalalajien tunnistaminen.

8-luokka: Eliökunnan rakenne. Metsän kasvien ja sienten merkitys tärkeänä osana koko ekosysteemiä. Käsitteet symbioosi, loinen, puoliloinen.

9-luokka: Geenit, perinnöllisyys, evoluutio ja biotekniikka. Biotekniikka lääketieteessä. Biotekniikan haasteet.

Tavoitteet: T1, T 2, T3, T7, T8, T9, T10, T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet**: L1, L4, L5, L6, L7

S5 Ihminen: Sisällöissä keskitytään tutkimaan ihmiskehon toimintaa ja syvennetään tietämystä ihmisen rakenteesta, elintoiminnoista ja säätelyjärjestelmistä. Tarkastellaan kasvuun, kehitykseen ja terveyteen vaikuttavien biologisten tekijöiden perusteita. Tutustutaan, miten perimä ja ympäristö vaikuttavat ihmisen eri ominaisuuksien kehittymiseen.

9-luokka: Elimistöjen rakenne: verenkierto- eritys ym. elimistöt. Hermosto, aivot ja aistit. Hyvä terveys ja siihen vaikuttavat tekijät. Lisääntyminen ja seksuaalisuus. Geenit, perinnöllisyys, evoluutio ja biotekniikka.

Tavoitteet: T2**,** T4, T5, T7, T8, T10, T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet:**L1, L3, L4, L5, L7

S6 Kohti kestävää tulevaisuutta: Sisällöt liittyvät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen kestävään käyttöön ja muutoksiin lähiympäristössä. Pohditaan luonnonvarojen kestävän käytön ekologisia, sosiaalisia, taloudellisia ja eettisiä periaatteita, kestävää ravinnontuotantoa sekä eläinten hyvinvointia. Käsitellään biotalouden ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestävän tulevaisuuden kannalta. Tutustutaan luonnonsuojelun tavoitteisiin, keinoihin ja saavutuksiin.

7-luokka: Vesien suojelu. Muutokset lähialueen vesistöissä: Pyhäjoki. Miten itämerta suojellaan?
8-luokka: Biotalous, metsien merkitys ja käyttö, metsien suojelu kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti. Lähiympäristön ihmisen aiheuttamat muutokset. Ilmastonmuutos Suomessa.

9-luokka: Ihminen osana eliökuntaa. Opitaan, että evoluutio vaikuttaa kaikkeen monimuotoisuuden kehittymiseen ja säilyttämiseen. Arkipäivän valinnat ja kestävä tulevaisuus: esim. lähiruoka- tuontiruoka jääkaappitutkimus.

Tavoitteet: T1, T3, T6, T7, T9, T10, T11, T12, T13, T14 **Laaja-alaiset sisältöalueet**: L1, L2, L3**,** L4, L5,L6, L7

Biologian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät **tavoitteet vuosiluokilla 7-9**

Tavoitteena on, että biologian opetuksessa oppilailla on mahdollisuus työskennellä erilaisissa tutkimuksellisuutta tukevissa oppimisympäristöissä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maasto- ja laboratoriotyöskentelyssä oppilaita ohjataan havainnoimaan ja käyttämään biologialle ominaisia tutkimusmenetelmiä. Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on, että oppilaita ohjataan käyttämään myös sähköisiä oppimisympäristöjä biologisen tiedon hankinnassa, käsittelyssä, tulkinnassa ja esittämisessä.

Biologian työtapoja valittaessa painotetaan vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä ottaen huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet. Monipuolisten työtapojen avulla jokainen oppilas saa erilaisia kokemuksia, pystyy omaksumaan

luonnontieteelle luonteenomaisia tutkimusmenetelmiä ja harjaantuu tekemään johtopäätöksiä sekä raportoimaan ja soveltamaan oppimaansa. Biologian opetuksen tavoitteiden mukaisesti elämyksellisyys, kokemuksellisuus ja toiminnallisuus kehittävät oppilaiden taitoa pohtia omia arvovalintoja. Lisäksi oppilaille kehittyy taito tarkastella kriittisesti ilmiöitä ja erilaisia tietolähteitä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki biologiassa vuosiluokilla 7–9

Biologian opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita omakohtaiseen havainnointiin ja tutkimiseen itsenäisesti ja ryhmissä sekä erilaisissa oppimisympäristöissä. Maasto- ja laboratoriotyöskentely toteutetaan siten, että turvallisuuskysymykset otetaan huomioon. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet huomioidaan erilaisten työmenetelmien valinnassa. Kasvua, kehitystä sekä oppimisen iloa tukevat tutkimuksellisuus, yhdessä tekeminen, vastuullisuus omasta työskentelystä, luontosuhteen syveneminen sekä tiedon liittäminen jo ennestään opittuun. Biologian tavoitteiden kannalta on keskeistä tiedostaa oppilaiden mahdolliset vaikeudet laboratorio- ja maastotyöskentelyssä. Oppilaita tuetaan työskentelyssä kunkin omien vahvuuksien pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaiden taitoja eri tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttäminen on mahdollista yhteisissä tutkimustehtävissä, joissa oppilaat toimivat erilaisissa rooleissa ja etenevät yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Oppilaan oppimisen arviointi biologiassa vuosiluokilla 7–9

Biologian opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa jokaista löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin biologian tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa biologista tietoa. Biologian arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaan tiedolliseen osaamiseen että biologisiin taitoihin erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä. Opettaja seuraa oppilaan taitoa tehdä havaintoja, kerätä, käsitellä, tulkita, arvioida ja esittää erilaisia aineistoja. Lisäksi arvioidaan oppilaan taitoa käyttää biologialle ominaista välineistöä, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä taitoa toteuttaa pienimuotoisia kokeita ja tutkimuksia koulussa ja sen ulkopuolella. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona biologian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut biologian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso biologian valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Biologiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Biologian jaksojen alussa oppilaat asettavat tavoitteet mihin pyrkivät. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä vaihdellen: esim. itsearviointi, vertaisarviointi ja ryhmäarviointi. Arvioidaan oppilaan kykyjä käyttää biologian välineistöä ja sitä miten hän ymmärtää ohjeet ja osaa toimia niiden mukaan. Oppilaita kannustetaan ja ohjataan myös ryhmissä työskentelyssä. Summatiivisen arvioinnin (kokeet) lisäksi käytetään arviointikeskusteluja, ainakin kerran lukuvuodessa. Oppilaiden reaaliaikainen formatiivinen arviointi perustuu pääosin sähköiseen mediaan (esim. wilma).

Biologian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Biologian opetuksen tavoitteena on	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Biologinen tieto ja ymmärrys			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään ekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä vertailemaan erilaisia ekosysteemejä ja tunnistamaan lajeja	S1-S4, S6	Ekosysteemin rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata metsäekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa erilaisia ekosysteemejä ja niiden ravintoverkkojen lajeja. Oppilas osaa kuvata monimuotoisuuden merkitystä ekosysteemien toiminnalle sekä pohtia metsien kestävän käytön merkitystä eliöille ja ihmiselle.

T2 auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta	S1-S5	Eliökunnan rakenteen jaa eliöiden rakenteen ja elintoimintojen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata eliökunnan luokittelun periaatteita, osaa nimetä eliöiden rakenteita sekä osaa kuvata eliöiden elintoimintoja. Oppilas osaa vertailla eri eliöryhmien sukulaisuutta rakenteellisten ja toiminnallisten sopeutumien pohjalta sekä tunnistaa, luokittelee ja vertailee eliöryhmiä.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään erilaisten elinympäristöjen merkitys luonnon monimuotoisuudelle	S1-S4, S6	Eliöiden sopeutumisen ja elinympäristöjen monimuotoisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa tehdä havaintoja lajien esiintymisestä ja osaa kuvata lajien sopeutumista eri elinympäristöihin. Oppilas tunnistaa lähiympäristön tyypillisiä eliölajeja ja ymmärtää niiden merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteita	S1, S4, S5	Perinnöllisyyden ja evoluution perusperiaatteiden hahmottaminen	Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata perimän ja ympäristön vaikutusta eliöiden yksilönkehityksessä. Oppilas osaa kuvata miten elämä ja luonnon monimuotoisuus ovat kehittyneet maapallolla evoluution tuloksena.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen kehitystä ja elimistön perustoimintoja	S5	Ihmiselimistön rakenteen ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmiselimistön perusrakenteita ja elintoimintoja sekä osaa selostaa ihmisen kasvun ja kehittymisen pääperiaatteita.
T6 ohjata oppilasta arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia ja ihmisen vaikutusta ympäristöön sekä ymmärtämään ekosysteemipalveluiden merkitys	S6	Luonnonympäristössä tapahtuvien muutosten havainnointi	Oppilas osaa tehdä havaintoja ja pieniä tutkimuksia omassa lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista luonnonympäristön muutoksista. Oppilas ymmärtää maapallon luonnonvarojen rajallisuuden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet.
T7 ohjata oppilasta kehittämään luonnontieteellistä ajattelutaitoa sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämistä	S1-S6	Luonnontieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä sekä tutkimus- ja tiedon-hankintamenetelmiä. Oppilas osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.
T8 opastaa oppilasta käyttämään biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa	S1-S5	Biologisen tutkimusvälineistön ja teknologian käyttö	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.

T9 ohjata oppilasta koostamaan eliökokoelma ja kasvattamaan kasveja biologisten ilmiöiden ymmärtämiseksi	S1-S4, S6	Eliökokoelman laatiminen ja kasvien kokeellinen kasvattaminen	Oppilas osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Oppilas toteuttaa ohjatusti kasvatuskokeen.
T10 ohjata oppilasta tekemään tutkimuksia sekä koulussa että koulun ulkopuolella	S1-S6	Biologisen tutkimuksen tekeminen	Oppilas osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Oppilas osaa esittää hypoteeseja ja tehdä ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja osaa raportoida sen tuloksia.
T11 kannustaa oppilasta soveltamaan biologian tietoja ja taitoja omassa elämässä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa	S6	Biologisten tietojen ja taitojen soveltaminen arjessa	Oppilas osaa kuvata, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa sekä osaa perustella näkemyksiä biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu lähiluonnon vaalimisprojektiin, sen toteuttamiseen ja tulosten raportointiin.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet			
T12 innostaa oppilasta syventämään kiinnostusta luontoa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistamaan luontosuhdetta ja ympäristötietoisuutta	S1-S6	Luontosuhteen ja ympäristötietoisuuden merkityksen hahmottaminen	Oppilaan osaa perustella esimerkkien avulla miten luonnossa toimitaan kestävällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.
T13 ohjata oppilasta tekemään eettisesti perusteltuja valintoja	S6	Eettisten kysymysten pohdinta	Oppilas osaa hyödyntää biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa ja esittää perusteluja eettisesti kestäville valinnoille.
T14 innostaa oppilasta vaikuttamaan ja toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi	S6	Kestävän tulevaisuuden rakentamisen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata, miten toimitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

14.10 Maantieto

14.10.1 Oppiaineen tehtävä

Maantiedon opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden maailmankuvan rakentumista. Oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä ja koko maailmassa sekä autetaan oppilaita sijoittamaan uutiset maailman tapahtumista maantiedon opetuksessa saamaansa alueelliseen kehikkoon.

Maantieto on monitieteinen ja eri tiedonaloja integroiva oppiaine, jossa tutkitaan maapalloa ja sen alueita, luontoa, ihmisen toimintaa sekä erilaisia kulttuureita. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta.

Maantiedon opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan sekä luodaan perustaa ymmärtää erilaisia alueellisia näkökulmia ja ristiriitoja maapallolla. Maantieteellisten syy- ja seuraussuhteiden sekä ympäristönmuutosten ymmärtäminen ja analysointi aktivoivat oppilasta toimimaan vastuullisesti omassa arjessa.

Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden oma elämismaailma. Opetus tarjoaa toiminnallisia kokemuksia erilaisissa oppimisympäristöissä, joissa oppilaat tekevät havaintoja ja tutkimuksia. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Teknologian käyttö edistää myös oppilaiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa oppimisessa.

Maantiedon opetuksessa vahvistetaan oppilaiden valmiuksia kestävää kehitystä edistävään toimintatapaan. Opetus harjaannuttaa oppilaiden osallistumis- ja vaikuttamistaitoja ja antaa oppilaille keinoja aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen.

14.10.2 Vuosiluokat 7–9

Maantiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 7–9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Oppimisen keskiössä se, että oppilaat ovat itse aktiivisia toimijoita. Oppilaat voivat välillä itse vaikuttaa siihen miten ja mitä maantiedossa käsitellään. Lähtöpisteenä on oman elinympäristön havainnointi ja sen tutkimus. Opiskellaan jokapäiväisen elämän ilmiöitä maatieteellisestä näkökulmasta. Maapalloa muokkaavat ilmiöt ja niihin vaikuttavat tekijät, sekä näiden syyt ja seuraukset.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Alueellinen identiteetti: Pyhäjokisuus, Pohjalaisuus, Suomalaisuus. Mitä on olla Suomalaisena Euroopassa? Siirtolaisuus ja pakolaisuus Suomeen ja sen syyt, ja suomalaisten siirtolaisuus. Toisten kulttuurien ymmärtäminen ja arvostaminen. Ymmärtämällä omaa itseä ja identiteettiään voi ymmärtää muita ja muista kulttuureista tulleita: oman maailmankatsomuksen avartaminen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Geomedian käyttö: reittien hakeminen esim. GPSn avulla. Erilaisten karttojen lukeminen ja tulkinta. Oman lähiympäristön kehittäminen sekä siihen vaikuttaminen yhteiskunnallisesti.

L4 Monilukutaito: Tunneilla käsitellään maantiedon alaan liittyvää ajankohtaista tietoa monesta mediasta: internet, lehdet, videot, blogit, some yms. Mikä tieto on oikeaa? Mikä tieto on värittynyttä? Seurataan uutisia eri alueita ja sijoitetaan uutiset kartalle.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Monenlaisten ohjelmien ja sovellusten käyttö tiedonhankinnassa ja koulutehtävissä: tiedonhaku, oppimispäiväkirjat, GPS, geomedia, pelit, tutkielmat, tehtävät verkkosovelluksissa. Diagrammien laatiminen esimerkiksi, säästä ja ilmastosta tietotekniikan avulla. Samalla oppilas oppii toimimaan verkossa asiallisesti ja turvallisesti. Digitaalisen kirjallisuuden käyttö.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: maantiedon alaan liittyvät ammatit: yhteistyö alueen yrittäjien kanssa, vierailuja yrityksiin tai yrittäjävierailuja koululle. Miten maantietoa voi hyödyntää työelämässä?

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Vaikuttaminen omaan elämään ja elinympäristön kehittämiseen. Mitä on kestävä kehitys? Miten voin omilla valinnoillani vaikuttaa tulevaisuuteen? Kestävä kuluttajuus. Ravinnontuotantoon liittyviä kysymyksiä: esim. lähiruoka ja ravinnontuotanto maapallon eri alueilla. Opitaan ottamaan globaalia vastuuta omasta toiminnasta.

Maantiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys			
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta	S1-S6	L1, L4, L5	-karttamerkit, -mittakaava

T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	S1-S4, S6	L4, L5	-sää, ilmasto -endo- ja ekosogeeniset prosessit -korkokuva eri alueilla
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureita, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	S1-S6	L2, L4	-muuttoliike -mikä kulttuuri-maisema on? -elinkeinot maapallon eri alueilla
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys	S1-S6	L7	-ravinnon-tuotanto maapallolla
Maantieteelliset taidot			
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä	S1-S6	L1	
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	S1-S6	L4, L5	-karttamerkit -mittakaava -ilmansuunnat
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	S1-S6	L5, L6	-ilmasto-diagrammit -teemakartat -GPS, ilmaiset reittiohjelmat ja sovellukset
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	S1-S6	L1	-esim ryhmätyöt valtiosta tai vaihtoehtoisesi pienet aluetutkielmat
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	S1-S6	L4	-uutisseuranta: internet, TV, lehdet -esim blogin pitäminen ryhmissä
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	S1-S6	L2	
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	S1-S6	L7	
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet			
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	S1-S6	L7	
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	S1-S6	L3, L7	-Identiteetti ja alueet: Pyhäjoki, Suomi, Eurooppa -siirtolaisuus, pakolaisuus

Maantiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisällöt liittyvät toisiinsa siten, että maapallon karttakuvan kehittäminen (S1) ja ajankohtaisen maailman seuraaminen (S2) sisällytetään muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Maapallon karttakuva ja alueet: Sisällöt valitaan siten, että oppilaiden ymmärrys kartan peruskäsitteistä sekä erilaisista maasto- ja teemakartoista syvenee. Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä Suomen, Euroopan ja maailman keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Karttojen, paikkatiedon ja muun geomedian käyttö yhdistetään maantiedon kaikkien muiden sisältöjen opiskeluun.

7-luokka
-asteverkko, kartanlukutaidot, karttamerkit, mittakaava
-Karttatyypit: maastokartta ja teemakartta
-erilaisen geomedian käyttö: sijainnin määritys, reittiohjelmat
-Sisällöissä keskitytään koko maailman hahmottamiseen sekä maapallon keskeisen paikannimistön omaksumiseen

8-9-luokka soveltuvin osin riippuen käsittelyjärjestyksestä
-Sisällöissä keskitytään Suomen keskeisen paikannimistön omaksumiseen. Syvennetään paikkatietosovellusten käyttöä
Tai
-Seurataan erityisesti Euroopan ajankohtaisia uutisia ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä.

Luokat:7-9
-Geomedia: Maiseman tulkinta, uutisseurannat, kuvatulkinnat, paikkatieto, karttojen nimistö
-Eri karttatyypit ja niiden antama tieto. Erilaisten diagrammien tulkinta.
- Tekijänoikeudet ja medialukutaito

Tavoitteet: T1-T 13 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

S2 Ajankohtainen muuttuva maailma: Seurataan ajankohtaisia uutisia maailman eri alueilta ja sijoitetaan uutiset kartalle. Pohditaan kriittisesti uutistapahtumien taustoja ja alueellisia merkityksiä. Uutisseuranta yhdistetään maantiedon muiden sisältöjen opiskeluun. Tutustutaan työelämässä ja yhteiskunnan eri osa-alueilla tarvittavaan maantieteelliseen osaamiseen.

7-9-luokat soveltuvin osin
-aluetutkimus ajankohtaisesta aiheesta, voi liittyä vuosittaiseen monialaiseen oppimiskokonaisuuteen.

8-9-luokka soveltuvin osin riippuen käsittelyjärjestyksestä

-Seurataan erityisesti Euroopan ajankohtaisia uutisia ja sijoitetaan uutiset kartalle.
-Seurataan ajankohtaisia uutisia Suomesta ja lähialueelta sekä sijoitetaan uutiset kartalle. Harjoitellaan uutistapahtumien taustan ja alueellisen merkityksen pohtimista.

Tavoitteet: T1-T13 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

S3 Elämän perusedellytykset maapallolla: Sisällöt liittyvät planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Käsitellään vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Tarkastellaan elämän perusedellytyksiä kuten puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä.

7-luokka
-Planeetat ja avaruus. Planetaarisuuden vaikutukset: vuorokaudenajat ja vuodenajat.
-Maapallon lämpövyöhykkeet, sää, ilmasto, ilmaston muutos
-Kasvillisuusvyöhykkeet maapallolla
- Mitä elämä maapallolla vaatii: puhdasta ilmaa, vettä ja ravintoa, pohditaan niiden esiintymistä ja kestävää käyttöä.
-Kivikehä, tuliperäisyys, pinnanmuodot, eroosio

8-9-luokka
-Ravinnontuotanto maapallolla ja Suomessa
-Sää, ilmasto, ilmastonmuutos

9-luokka
-Suomen kallioperä ja kivilajit, Suomen geologiaa
-Maannos, eroosio, pinnanmuodot Suomessa ja muualla maailmassa

Tavoitteet: T1-T13 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

S4 Muuttuvat maisemat ja elinympäristöt: Tarkastellaan oman kotiseudun erityispiirteitä sekä Suomen maisema-alueita. Tehdään kenttätutkimuksia omassa lähiympäristössä. Osallistutaan oman lähiympäristön monimuotoisuuden vaalimiseen sekä sen viihtyisyyden ja turvallisuuden suunnitteluun ja parantamiseen. Tutkitaan esimerkkien avulla maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

8-9-luokka

-Jääkauden jäljet Suomessa, Suomen maisema-alueet
-Joet: erityisesti Pyhäjoki, järvet
-Itämeri, sen osat ja erityispiirteet
-Vertaillaan esimerkkien avulla Suomen ja maailman eri alueiden luonnon- ja kulttuurimaisemia.

Tavoitteet: T1-T13 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

S5 Ihmiset ja kulttuurit maapallolla: Tutustutaan kulttuureihin, ihmisten elämään, asumiseen ja elinkeinoihin Suomessa, Euroopassa ja eri puolilla maailmaa. Tarkastellaan esimerkkien avulla, miten ympäristö vaikuttaa elinkeinoihin, asumiseen ja muuhun ihmisen toimintaan. Pohditaan ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä erityisesti lasten ja nuorten näkökulmasta.

7-luokka
-Tutustutaan erilaisiin kulttuureihin ja ihmisen toiminnan vaikutuksiin ympäristössä
-Pohditaan lasten ja nuorten ihmisoikeuksia ja hyvän elämän edellytyksiä

8-9- luokka
-kulttuurit, muuttoliike, siirtolaisuus, pakolaisuus, alueellinen identiteetti
-kehitysmaat, teollisuusmaat, halpatuotanto, koulutus

9-luokka
-Suomi Euroopassa: Lähialueet: Baltia, Pohjoismaat
-Suomi EU: ssa
-Elinkeinojen jako, liikenne

Tavoitteet: T1 ja T3-T13 **Laaja-alaiset sisältöalueet**: L1-L7

S6 Kestävä elämäntapa ja luonnonvarojen kestävä käyttö: Keskitytään luonnonvarojen kestävään käyttöön ja biotalouden mahdollisuuksiin Suomessa ja muualla maailmassa. Tutkitaan tuotteiden elinkaaria sekä pohditaan omia kulutusvalintoja ja toimintaa vastuullisena kansalaisena. Perehdytään ympäristönmuutoksiin, erityisesti ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen. Käsitellään ympäristön tilaa ja yhteistyömahdollisuuksia Itämeren alueella. Pohditaan esimerkkien avulla globalisaation vaikutuksia ja alueellisia kehityskysymyksiä.

8-luokka
-energia, uusiutuvat ja uusiutumattomat luonnonvarat

9-luokka
-vesitalous, eettinen tuotanto, kestävä kuluttajuus
-ympäristön pilaantuminen, luonnonsuojelu
-Itämeren alueen ympäristömuutokset

Tavoitteet: T1-T13 **Laaja-alaiset sisältöalueet L1-L7**

Maantiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on käyttää monipuolisia oppimisympäristöjä sekä koulussa että koulun ulkopuolella. Maastotyöskentely, kenttäretket luonnossa ja rakennetussa ympäristössä sekä sähköisten oppimisympäristöjen ja paikkatiedon käyttö ovat olennainen osa maantiedon opetusta. Pelillisyys lisää oppilaiden motivaatiota. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee maantieteellisen ajattelun sekä ongelmanratkaisu- ja tutkimustaitojen kehittymistä sekä edistää yhteisöllistä ja vuorovaikutteista työskentelyä.

Opetuksessa seurataan ajankohtaisia tapahtumia ja ilmiöitä lähiympäristössä ja muualla maailmassa. Työtapoja valittaessa otetaan huomioon oppilaiden elämismaailma, kansainvälisyys ja yhteistyö koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Opetuksessa annetaan aikaa oppilaiden ajattelulle, luovuudelle ja toiminnalle.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki maantiedossa vuosiluokilla 7–9
Maantiedon opetuksen tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita hahmottamaan ympäröivää maailmaa ja ymmärtämään sen ilmiöitä. Ajankohtaisella uutisseurannalla tuetaan kunkin oppilaan maailmankuvan rakentumista. Kenttäopetuksessa lähiympäristöä tulkitaan kaikkia aisteja hyväksi käyttäen ja jaetaan kokemuksia oppilaiden ja opettajan välillä. Maantiedon tavoitteiden kannalta tuen järjestämisessä on keskeistä tiedostaa oppilaiden spatiaalisen hahmottamisen vaikeudet ja erityisesti vaikeudet kartanluvussa ja karttatulkinnassa. Oppilaita ohjataan ja tuetaan käyttämään paikkatietoa ja muuta geomediaa arjen tilanteissa. Jokaisen oppilaan taitoja hahmottaa lähiympäristöä ja

maailmaa harjaannutetaan tukemalla ja kannustamalla oppilasta hänen omien vahvuuksiensa pohjalta sekä tarvittaessa vahvistamalla oppilaan taitoja eri tukimuotoja hyödyntäen. Eriyttämistä voi toteuttaa tutkimustehtävissä, joissa oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa sekä harjoituksissa, joissa on mahdollista edetä yksilöllisesti ajattelun taitojen eri tasoille.

Oppilaan oppimisen arviointi maantiedossa vuosiluokilla 7–9
Maantiedon opetuksessa kannustava ja rakentava palaute opintojen aikana tukee oppilaiden motivaation rakentumista, tutkimustaitojen kehittymistä sekä auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin maantiedon tavoitteisiin. Palautteen avulla oppilaita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ja vastuullisesti omassa lähiympäristössä ja soveltamaan käytännössä oppimaansa tietoa. Maantiedon arvioinnissa oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti. Arviointi kohdistuu sekä oppilaiden tiedolliseen osaamiseen että maantiedon taitoihin kuten geomediataitoihin ja tiedon kriittiseen arviointitaitoon. Lisäksi arvioidaan taitoa käyttää maantiedolle ominaista välineistöä sekä tieto- ja viestintäteknologiaa. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on osaltaan kehittää jokaisen oppilaan työskentelytaitoja.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona maantiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut maantiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso maantiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Maantiedossa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Maantiedon jaksojen alussa oppilaat asettavat tavoitteet mihin pyrkivät. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä vaihdellen: esim. itsearviointi, vertaisarviointi ja ryhmäarviointi. Arvioidaan oppilaan kykyjä hahmottaa alueita ja hallita niiden perusnimistöä. Lisäksi arvioidaan oppilaan kykyä käyttää maantiedon välineistöä, kuten karttoja ja sitä miten hän ymmärtää ohjeet ja osaa toimia niiden mukaan. Oppilaita kannustetaan ja ohjataan myös ryhmissä työskentelyssä, jossa vuorovaikutustaidot ja argumentointi kehittyvät. Summatiivisen arvioinnin (kokeet) lisäksi käytetään arviointikeskusteluja, ainakin kerran lukuvuodessa. Oppilaiden reaaliaikainen formatiivinen arviointi perustuu pääosin sähköiseen mediaan (esim. wilma).

Maantiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 tukea oppilaan jäsentyneen karttakuvan rakentumista maapallosta	S1-S6	Maapallon karttakuvan hahmottaminen ja keskeisen paikannimistön tunteminen	Oppilas hahmottaa maapallon karttakuvan peruspiirteet sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.
T2 ohjata oppilasta tutkimaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä sekä vertailemaan luonnonmaisemia Suomessa ja muualla maapallolla	S1-S4, S6	Luonnonmaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla Maan planetaarisuuden, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelun sekä hahmottaa maapallon kehät ja vyöhykkeisyyden. Oppilas osaa tunnistaa ja kuvailla luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla sekä osaa tuoda esille joitakin niiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä.
T3 ohjata oppilasta tutkimaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja kulttuurimaisemia sekä ymmärtämään erilaisia kulttuureja, elinkeinoja ja ihmisten elämää Suomessa ja maapallon eri alueilla	S1-S6	Ihmismaantieteellisten ilmiöiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.
T4 kannustaa oppilasta pohtimaan ihmisen toiminnan ja luonnonympäristön välistä vuorovaikutusta sekä ymmärtämään luonnonvarojen kestävän käytön merkitys	S1-S6	Luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen ymmärtäminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö	Oppilas osaa kuvata, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas osaa kertoa, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.
T5 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellistä	S1-S6	Maantieteellinen ajattelutaito	Oppilas osaa selittää että maantiedossa tutkitaan alueita ja alueiden välisiä eroja sekä hahmottaa kartoilta eri aluetasot:

ajattelutaitoa sekä kykyä esittää maantieteellisiä kysymyksiä			oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.
T6 ohjata oppilasta kehittämään tilatajua sekä symboleiden, mittasuhteiden, suuntien ja etäisyyksien ymmärrystä	S1-S6	Tilatajun kehittyminen	Oppilas osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.
T7 ohjata oppilasta harjaannuttamaan arkielämän geomediataitoja sekä lukemaan, tulkitsemaan ja laatimaan karttoja ja muita malleja maantieteellisistä ilmiöistä	S1-S6	Geomediataidot	Oppilas osaa käyttää kuvia, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomediaa maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas osaa laatia yksinkertaisia karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.
T8 ohjata oppilasta kehittämään maantieteellisiä tutkimustaitoja	S1-S6	Tutkimustaidot	Oppilas osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas osaa havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.
T9 harjaannuttaa oppilasta havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä aktivoida oppilasta seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia omassa lähiympäristössä, Suomessa ja koko maailmassa	S1-S6	Ympäristölukutaito ja ympäristön muutosten arvioiminen	Oppilas osaa havainnoida lähiympäristön muutoksia, osaa antaa esimerkkejä Suomessa ja muualla maailmassa tapahtuvista ympäristön muutoksista ja osaa nimetä keskeisiä muutoksia aiheuttavia tekijöitä. Oppilas osaa tuoda esille maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja osaa selittää tapahtumien taustoja.
T10 tukea oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitoja sekä argumentoimaan ja esittämään selkeästi maantieteellistä tietoa	S1-S6	Ryhmässä työskentelyn ja argumentoinnin taidot	Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä ja arvioida omaa toimintaansa ryhmässä. Oppilas osaa esittää mielipiteitä maantieteellisistä asioista sekä kuunnella ja suhtautua rakentavasti erilaisiin näkemyksiin.
T11 ohjata oppilasta vaalimaan luontoa, rakennettua ympäristöä ja niiden monimuotoisuutta sekä vahvistaa oppilaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja	S1-S6	Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot	Oppilas toimii projektissa, jossa yhdessä muiden kanssa vaikutetaan lähiympäristön viihtyisyyden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen. Oppilas ymmärtää ja osaa kuvata globaalin vastuun merkitystä omassa toiminnassaan.
T12 tukea oppilasta kasvamaan aktiiviseksi, vastuullisesti toimivaksi ja kestävään elämäntapaan sitoutuneeksi kansalaiseksi	S1-S6	Kestävän kehityksen edistäminen	Oppilas osaa kertoa, miten toimitaan vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Oppilas osaa ottaa kantaa kestävän kehityksen kysymyksiin ja osaa antaa esimerkkejä miten toimitaan kestävän elämäntavan mukaisesti.
T13 ohjata oppilasta arvostamaan alueellista identiteettiään sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuutta ja kunnioittamaan ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa	S1-S6	Alueellisen identiteetin sekä luonnon, ihmistoiminnan ja kulttuurien moninaisuuden tunnistaminen	Oppilas osaa luonnehtia omaan alueelliseen identiteettiinsä vaikuttavia tekijöitä sekä osaa kuvata lähiympäristön ja sen monimuotoisuuden merkitystä. Oppilas osaa kuvata kulttuurien ja ihmisten moninaisuuden merkitystä sekä osaa tarkastella yhteiskunnan ilmiöitä ihmisoikeuksien näkökulmasta.

14.11 Fysiikka

14.11.1 Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Fysiikan opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia keskustella fysiikan ja teknologian asioista ja ilmiöistä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea fysiikkaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7-9 opiskelun pääpaino on kvalitatiivisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun ja matemaattisten taitojen kehittyessä laajennetaan työskentelyä joidenkin ilmiöiden osalta kvantitatiiviselle tasolle. Aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat oppilaiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat luonnosta ja teknologisesta ympäristöstä tehdyt havainnot ja tutkimukset. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden omaksumisessa ja ymmärtämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita fysiikan opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan fysiikan osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa fysiikkaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Tutkimustehtävät pyritään pitämään avoimina, jolloin se edellyttää oppilaalta aktiivisuutta ja ajattelua. Ilmiöitä lähestytään tutkimuksilla ja opetuskeskusteluilla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden omia kokemuksia ilmiöistä ja sidotaan uudet asiat vanhoihin tietoihin. Oppilaan omaa kiinnostusta aineeseen yritetään vahvistaa ja kannustaa. Opetuksen tavoitteena on ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Tutkimustehtävien suunnitelmista keskustellaan ja ne tehdään yhdessä muiden kanssa, jolloin vuorovaikutustaidot kehittyvät. Omia tuloksia myös esitetään muulle ryhmälle tai kirjoitetaan lyhyitä raportteja.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Turvallisuustaidot on huomioitu eri sisältöjen yhteydessä. Kuulon- ja näönsuojelu sekä säteilyltä suojautuminen ovat keskeisiä taitoja. Mekaniikan yhteydessä pohditaan myös liikenneturvallisuuteen liittyviä näkökulmia. Sähköopin sisältöihin kuuluvat olennaisesti sähköturvallisuus ja energian säästäminen.

L4 Monilukutaito: Monilukutaitoon kuuluu esimerkiksi erilaisten tekstien, kuvien ja videoiden tulkinta sekä mahdollinen tuottaminen. Fysiikka auttaa oppilasta käyttämään fysiikalle ominaista kieltä ilmiöiden kuvaamisessa. Tutkimukset ja tehtävät antavat mahdollisuuden pohtia tulosten luotettavuutta ja kehittää kriittistä lukutaitoa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Opetuksessa voidaan hyödyntää fysiikan opetukseen liittyvien ohjelmien käyttöä ja antaa oppilaille mahdollisuuden itsekin kokeilla niiden toimivuutta. Erilaisten ryhmätöiden ja oppilastöiden raportointi voidaan tehdä sähköisesti erilaisissa oppimisympäristöissä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Avoimet, ryhmässä toteutettavat tutkimustehtävät harjoittavat ongelmanratkaisu- ja vuorovaikutustaitoja. Tutkimustehtävät harjoittavat myös pitkäjänteisyyttä ja tavoitteellista työskentelyä. Kokeellisten ohjeiden noudattaminen harjoittaa työelämässä tarvittavaa monen vaiheen kautta työskentelyä. Fysiikan osaamisen yhteiskunnallinen merkitys tulee esiin tutkittaessa erilaisia sovelluksia (luonto, elinkeinoelämä, järjestöt ja tiedeyhteisöt).

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Fysiikan lähtökohtana on oppilaan oma kokemus luonnontieteellistä ilmiöistä. Riittävillä fysiikan tiedoilla ja taidoilla luodaan perusta kestävän tulevaisuuden rakentamiselle. Tästä hyvänä esimerkkinä on erilaisten energiantuotantotapojen läpikäynti.

14.11.2 Vuosiluokat 7–9

Fysiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1-S6	L1	
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	L1, L6	Opetetaan toimimaan ohjeiden mukaisesti.
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	L6, L7	Valon, äänen, lämmön ja voimien ominaisuuksia ja niiden merkityksiä omassa elämässä.
T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan energiavarojen kestävän käytön kannalta	S1-S6	L3, L7	Sähköenergian merkityksen ymmärtäminen nyky-yhteiskunnassa.
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	L1, L7	
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	L2, L5	
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	L2, L5	
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	L2, L3, L5	Esim valoon, lämpöön, voimiin ja liikkeeseen liittyvien teknologisten sovellusten toimintaperiaate.
T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	L5	
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan	S1-S6	L1	Fysiikan suureet ja yksiköt (SI-järjestelmä).

kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä			
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	S1-S6	L1	Esim. kytkentäkaavio mallina virtapiiristä.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	S1-S6	L2, L4	
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1-S6	L1, L4	
T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	S5, S6	L1	
T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	L6	

Fysiikan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueet liittyvät toisiinsa siten, että luonnontieteellinen tutkimus (S1) kytkeytyy kaikkiin muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia sisältöjä tarkasti ohjeistettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimisprosessin vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyjen rakentamista, havainnointia ja mittaamista, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

7-luokka:
-Valoon ja ääneen liittyviä koejärjestelyn suunnittelua ja toteutusta. Pohditaan ilmiöitä. Opetellaan mittaustulosten koontia ja käsittelyä.

8-luokka:
-Vuorovaikutuksiin ja niiden aiheuttamiin voimiin ja liikkeeseen liittyvien oppilastöiden ongelmien ja ilmiöiden pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteutusta, tulosten koontia ja käsittelyä sekä lopullista arviointia ja esittämistä. Pyritään hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa eri vaiheissa.

9-luokka:
-Tehdään oppilastöitä sähköön liittyen samoilla periaatteilla kuin edellisinä vuosina.

Tavoitteet: T1-T13, T15 **Laaja-alaiset sisältöalueet**: L1-L7

S2 Fysiikka omassa elämässä ja elinympäristössä: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö. Tutustutaan sähkömagneettisen ja hiukkassäteilyn lajeihin. Joihinkin lämpöilmiöihin syvennytään kvalitatiivisella tasolla.

7-luokka: Ääneen liittyviä ilmiöitä, terveys, turvallisuus: melun vaikutukset ja suojautuminen, säteilyn lajit, valoon liittyviä ilmiöitä ja sovelluksia, peilit ja linssit, silmä ja näönsuojelu.

7–8-luokka soveltuvin osin riippuen käsittelyjärjestyksestä:
Lämpötilan käsite ja siihen liittyviä mittauksia, lämpölaajeneminen ilmiönä ja sen vaikutukset elinympäristössä, lämmön yhteys energian varastoitumiseen ja siirtymiseen - energian säilymisen periaate, olomuodon muutokset

ilmiöinä sekä niiden vaikutus luonnossa ja arkipäivän toiminnoissa, lämmön siirtymistavat sekä niiden merkitys käytännön elämässä.

8-luokka:
-Liikenneturvallisuuden painottaminen liikkeen käsittelyssä.

9-luokka:
-Sähkömagneettisen säteilyn lajit sekä ydin ja hiukkassäteily ja niiden vaikutukset ympäristöön. Asioita käsitellään terveyden ja turvallisuuden näkökulmasta.

Tavoitteet: T1-T13, T15 **Laaja-alaiset sisältöalueet**: L1-L7

S3 Fysiikka yhteiskunnassa: Fysiikan ilmiöihin ja teknologisiin sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti yhteiskunnan toiminnan ja kehittymisen näkökulmista. Pääpaino on energiantuotannossa ja kestävässä energiavarojen käytössä. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan fysiikan osaamista.

9-luokka:
-Sähköntuotannon periaate (esim. generaattori), erilaiset energiantuontotavat (esim. tuulivoima, ydinvoima, vesivoima) ja energialähteet. Opetuksessa painotetaan eri energiantuotantotapojen hyötyjen ja haittojen pohdintaa.

Tavoitteet: T1-T13, T15 **Laaja-alaiset sisältöalueet**: L1-L7

S4 Fysiikka maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulevat esiin fysiikan luonne tieteenä, energian säilymisen periaate sekä maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen fysiikkaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

7–9-luokat soveltuvin osin: Aurinkokunta, maailmankaikkeuden rakenteet ja mittasuhteet, kappaleen liike ja energia - energian säilyminen ja lämpöenergia - energian säilyminen.

Tavoitteet: T1-T13, T15 **Laaja-alaiset sisältöalueet**: L1-L7

S5 Vuorovaikutus ja liike: Sisällöt liittyvät erilaisiin vuorovaikutuksiin ja kappaleiden liiketiloihin. Kahden kappaleen vuorovaikutustilanteista siirrytään yhteen kappaleeseen vaikuttaviin voimiin ja niiden vaikutukseen kappaleen liikkeeseen. Liiketilaa kuvataan tasaisen ja muuttuvan liikkeen malleilla myös kvantitatiivisesti. Mekaaninen työ ja teho kytketään kvalitatiivisesti energiaan.

8-luokka:
-Vuorovaikutus ja voima, massa ja paino, tasainen ja muuttuva liike, kappaleen liike-energia, mekaanisen työn ja tehon liittyminen energiaan.

Tavoitteet: T1-T15 **Laaja-alaiset sisältöalueet**: L1-L7

S6 Sähkö: Virtapiirin tarkastelussa käytetään lähtökohtana jännitteen ja sähkövirran välistä yhteyttä. Sitä tarkastellaan ensin kvalitatiivisesti ilmiöiden ja ominaisuuksien tasolla, sitten kvantitatiivisesti mittaamalla suureiden arvoja ja tutkimalla suureiden välisiä riippuvuuksia. Sisältöjä valitaan myös kodin sähköturvallisuuteen sekä sähkön käyttöön ja tuottamiseen liittyen. Sähköinen varautuminen ja magnetismi yhdistetään kvalitatiivisesti virtapiirien ilmiömaailmaan.

9-luokka: Magneettinen ja sähköinen vuorovaikutus, sähkövirta ja jännite, virran ja jännitteen mittaaminen, virtapiiri, resistanssi, kodin sähkölaitteet, sähkömagneettinen induktio, generaattori ja muuntaja.

Tavoitteet: T1-T15 **Laaja-alaiset sisältöalueet**: L1-L7

Fysiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan fysiikan tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta fysiikan ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki fysiikassa vuosiluokilla 7–9

Fysiikan tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen arviointi fysiikassa vuosiluokilla 7–9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti työskentelyn, havainnoinnin ja mittaamisen perustaidoista ohjeistettuihin tutkimustehtäviin ja lopulta avoimiin tutkimuksiin. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona fysiikan opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut fysiikan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso fysiikan päättöarvioinnin kriteereihin. Fysiikassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Fysiikan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta fysiikan opiskeluun	S1-S6		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa fysiikan osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään fysiikan osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	Fysiikan merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot fysiikan kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan osaamista

energiavarojen kestävän käytön kannalta			tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta.
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa erilaisia tutkimuksia.
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja merkitystä sekä innostaa osallistumaan yksinkertaisten teknologisten ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin teknologisia sovelluksia ja niiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.
T9 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 ohjata oppilasta käyttämään fysiikan käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti	S1-S6	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla.

luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.			Oppilas osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää yksinkertaisia malleja ja tehdä ennusteita sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Oppilas osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla	S1-S6	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.
T14 ohjata oppilasta saavuttamaan riittävät tiedolliset valmiudet jatko-opintoja varten vuorovaikutuksesta ja liikkeestä sekä sähköstä	S5, S6	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltamaan fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua fysiikan soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa fysiikkaa sovelletaan eri ympäristöissä.

14.12 Kemia

14.12.1 Oppiaineen tehtävä

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus tukee oppilaiden valmiuksia tehdä valintoja sekä käyttää tietoja ja taitoja elämän eri tilanteissa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa oppilaita ottamaan vastuuta ympäristöstään.

Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemiaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä. Vuosiluokilla 7–9 opiskelun pääpaino on makroskooppisella tasolla, mutta oppilaiden abstraktin ajattelun kehittyessä yhteyttä submikroskooppisiin ja symbolisiin malleihin vahvistetaan. Oppilaiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin eri tilanteissa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Tutkimusten tekemisellä on oleellinen merkitys käsitteiden sisäistämisessä, tutkimisen taitojen oppimisessa ja luonnontieteiden luonteen hahmottamisessa. Tutkimusten tekeminen kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa oppilaita kemian opiskeluun.

Opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita hahmottamaan kemian osaamisen merkitystä myös jatko-opintojen ja työelämän kannalta. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla oppilaille mahdollisuuksia soveltaa kemiaa erilaisissa konteksteissa sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

14.12.2 Vuosiluokat 7–9

Kemian opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 7–9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Oppilaat oppivat tekemään havaintoja kokeellisten töiden pohjalta ja edelleen johtopäätöksiä. Oppilaat ovat itse aktiivisia toimijoita ja osaavat suunnitella toimintaansa. Oppilaat löytävät oman oppimistyylinsä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilaat ohjataan näkemään kulttuurinen moninaisuus myönteisenä voimavarana sekä heitä ohjataan arvostamaan omaa elinympäristöään.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilaat osaavat käsitellä oman elinympäristön kemikaaleja turvallisesti.

L4 Monilukutaito: Tunneilla käsitellään kemian alaan liittyvää ajankohtaista tietoa eri medioista, kuten internet, lehdet, videot. Samalla opetellaan lähdekriittisyyttä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Oppilasta ohjataan käyttämään monipuolisesti tieto- ja viestintätekniikkaa tiedon hankinnassa, sen analysoinnissa ja esittämisessä. Erilaisia mallinnuksia ja simulaatioita käytetään tutkivassa oppimisessa tai ilmiöiden ymmärtämisessä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilasta ohjataan työskentelemään itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa sekä toimimaan järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti. Oppilaat tutustuvat kemian alan ammatteihin.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys sekä itselle, yhteiskunnalle ja luonnolle.

Kemian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	S1-S6	L1	
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	L1, L6	
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	L6, L7	
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta	S1-S6	L3, L7	Jonkin tuotteen elinkaari
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	L1, L7	
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	L2, L5	
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan niitä ja koko tutkimusprosessia	S1-S6	L2, L5	
T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	L2, L3, L5	
T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	L5	
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä	S1-S6	L1	
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	S1-S6	L1	
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja	S1-S6	L2, L4	

perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla			
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1-S6	L1, L4	
T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	S5, S6	L1	
T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	L6	Mahdollinen vierailu SSAB:lle

Kemian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueet liittyvät toisiinsa siten, että luonnontieteellinen tutkimus (S1) kytkeytyy muihin sisältöalueisiin. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille.

S1 Luonnontieteellinen tutkimus: Turvallisen työskentelyn periaatteet ja perustyötaidot luovat pohjan kokeelliselle työskentelylle. Eri sisältöalueista ja oppilaiden mielenkiinnon kohteista valitaan sopivia aihepiirejä suljettuihin ja avoimiin tutkimuksiin. Erilaisissa tutkimuksissa painotetaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusprosessin eri vaiheita kuten ongelman tai ilmiön pohtimista, suunnittelua, koejärjestelyn toteuttamista, havainnointia, tulosten koontia ja käsittelyä sekä tulosten arviointia ja esittämistä. Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen tutkimusten eri vaiheissa.

7-luokka: Turvallinen työskentely luokassa: kaasupolttimen sytyttäminen ja käyttö, luokan sammutusvälineet, laboratoriovälineet, erotusmenetelmät.

8- ja 9-luokka: Pienen kokeellisen tutkimuksen suunnittelu, toteuttaminen sekä tulosten pohdinta ja arviointi.

Tavoitteet: T1, T2, T4, T5, T6, T7, T9, T10, T11, T12, T14, T15

S2 Kemia omassa elämässä ja elinympäristössä: Sisältöjä valitaan siten, että oman elämän ja elinympäristön ilmiöitä pohditaan erityisesti terveyden ja turvallisuuden näkökulmista. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon paikallinen toimintaympäristö ja lähiympäristön tila. Tutustutaan kodin kemikaaleihin ja paloturvallisuuteen. Tutkitaan olomuotojen muutoksia.

7-luokka: Turvallinen työskentely kemikaaleilla: varoitusmerkit ja jonkun aineen käyttöturvallisuustiedote sekä olomuotojen muutokset.

Tavoitteet: T1, T3, T4, T6, T14

S3 Kemia yhteiskunnassa: Kemian ilmiöihin ja sovelluksiin liittyviä sisältöjä valitaan erityisesti ihmiskunnan hyvinvoinnin ja teknologian näkökulmista. Pääpaino on kestävässä luonnonvarojen käytössä, ja tuotteiden elinkaariajattelu on yhtenä tarkastelutapana. Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

7-luokka: Tutustutaan erilaisiin koulutuspolkuihin ja ammatteihin, joissa tarvitaan kemian osaamista.

8/9-luokka: Metallien ominaisuudet, valmistus ja käyttö, mukana luonnonvarojen kestävä käyttö.

9-luokka: Valitaan jokin tuote, josta selvitetään sen elinkaari. Työssä selvitetään myös luonnonvarojen kestävää käyttöä tuotteen osalta.

Tavoitteet: T1, T3, T4, T5, T7, T8, T11, T12, T14, T15

S4 Kemia maailmankuvan rakentajana: Sisältöjä valitaan siten, että niissä tulee esiin kemian luonne tieteenä, aineen ja energian säilymisen periaatteet sekä luonnon mittasuhteet. Sisältöihin kuuluvat myös tutustuminen kemiaan liittyviin uutisiin, ajankohtaisiin ilmiöihin, sovelluksiin ja nykypäivän tutkimukseen.

Tutustutaan johonkin ajankohtaiseen kemian ilmiöön eri medioiden avulla.

Tavoitteet: T1, T3, T8, T13, T14, T15

S5 Aineiden ominaisuudet ja rakenne: Tutkitaan monipuolisesti seosten ja puhtaiden aineiden ominaisuuksia kuten vesi- ja rasvaliukoisuutta. Alkuaineiden ominaisuuksien pohjalta tutustutaan aineen koostumiseen atomeista, atomin rakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakentumisen hahmottamisessa. Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Perehdytään johonkin orgaaniseen yhdisteryhmään.

7-luokka: Puhdas aine ja seos, vesi- ja rasvaliukoisuus. Tutustutaan alkuaineiden ominaisuuksiin ja atomiin.

8-luokka: Alkuaineet: metallit, epämetallit ja puolimetallit ja niiden ominaisuuksia. Atomi, atomin rakenne ja yhteys jaksolliseen järjestelmään. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakenteiden hahmottamiseen.

8/9-luokka: Tutustutaan hiileen, sen yhdisteisiin ja ravintoaineisiin. Malleja ja simulaatioita käytetään yhdisteiden rakenteiden hahmottamiseen.

Tavoitteet: T1, T2, T6, T9, T10, T11, T14

S6 Aineiden ominaisuudet ja muutokset: Tutustutaan energian ja aineiden muuttumiseen kemiallisissa reaktioissa. Havainnoidaan reaktionnopeutta ja pohditaan siihen vaikuttavia tekijöitä. Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Harjoitellaan kemian merkkikielen ja yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

7-luokka: Kemiallinen reaktio: lähtöaineet ja reaktiotuotteet sekä energian vapautuminen ja sitoutuminen kemiallisessa reaktiossa, reaktionopeuteen vaikuttavat tekijät. Tutustutaan kemian merkkikieleen.

8-luokka: Tutustutaan pitoisuuteen ja happamuuteen arkisten esimerkkien yhteydessä. Käytetään kemian merkkikieltä ja harjoitellaan yksinkertaisten reaktioyhtälöiden tulkitsemista.

8/9-luokka: Perehdytään hiilen kiertokulkuun ja sen merkitykseen elämälle. Käytetään kemian merkkikieltä. Tuotetaan ja tulkitaan yksinkertaisia reaktioyhtälöitä.

Tavoitteet: T1, T2, T3, T4, T6, T9, T10, T14, T15

Kemian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Monipuolisilla työtavoilla ja oppimisympäristöillä tuetaan kemian tavoitteiden saavuttamista. Tutkimuksellinen lähestymistapa tukee käsitteiden rakentumista ja tutkimisen taitojen oppimista. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kokeellisessa työskentelyssä noudatetaan kemikaali- ja jätelainsäädäntöä sekä työturvallisuuslainsäädäntöä ja erityisesti nuoria työntekijöitä koskevia rajoituksia.

Oppimisympäristöissä käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa luontevalla tavalla. Jotta kemian ja teknologian soveltamiseen voidaan tutustua monipuolisesti, koulun tilojen lisäksi hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia kuten lähiympäristöä sekä yhteistyötä yritysten ja asiantuntijoiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kemiassa vuosiluokilla 7–9

Kemian tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä tunnistamaan oppimistapojaan. Käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä tuetaan, jotta oppilaille muodostuu käsitteistä selkeitä kokonaisuuksia. Kokeellisessa työskentelyssä oppilaita ohjataan turvalliseen ja sujuvaan työskentelyyn. Tutkimustehtävillä voidaan eriyttää opetusta, jolloin oppilaat voivat toimia erilaisissa rooleissa tai edetä yksilöllisesti ajattelutaitojen eri tasoille. Erilaisilla malleilla ja niiden käyttötavoilla voidaan myös haastaa oppilaiden kehittyviä abstraktin ajattelun taitoja. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta, osallisuus toiminnan suunnittelussa sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistumista.

Oppilaan oppimisen arviointi kemiassa vuosiluokilla 7–9

Työskentelyn jäsentäminen pienemmiksi kokonaisuuksiksi, projekteiksi tai kokeellisiksi töiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Kokeellisen työskentelyn arviointi voi edetä hierarkkisesti turvallisen työskentelyn periaatteista taitotehtäviin ja suljetuista tutkimustehtävistä aina avoimiin tutkimuksiin asti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen ja kysymysten avulla. Kannustava palaute tukee erityisesti tutkimisen taitojen kehittymistä ja motivaation rakentumista. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja suunnataan huomiota kohti uusia kehittämishaasteita. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi työskentelyn havainnointiin. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta sekä opettajan ja oppilaiden välisiä keskusteluja voidaan käyttää arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kemian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kemian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kemian päättöarvioinnin kriteereihin. Kemiassa oppilaan osaaminen kehittyy yleensä eri tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Kemian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen

Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 kannustaa ja innostaa oppilasta kemian opiskeluun	S1-S6		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta tunnistamaan omaa kemian osaamistaan, asettamaan tavoitteita omalle työskentelylleen sekä työskentelemään pitkäjänteisesti	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Oppilas osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään kemian osaamisen merkitystä omassa elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa	S1-S6	Kemian merkityksen arvioiminen	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Oppilas osaa kuvata kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään kemian osaamistaan kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot kemian kannalta	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Oppilas osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.
Tutkimisen taidot			
T5 kannustaa oppilasta muodostamaan kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä kehittämään kysymyksiä edelleen tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdiksi	S1-S6	Kysymysten muodostaminen sekä tutkimusten ja muun toiminnan suunnittelu	Oppilas osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.
T6 ohjata oppilasta toteuttamaan kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa sekä työskentelemään turvallisesti ja johdonmukaisesti	S1-S6	Kokeellisen tutkimuksen toteuttaminen	Oppilas hallitsee perustyötaidot, osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan. Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa suljettuja ja avoimia tutkimuksia.
T7 ohjata oppilasta käsittelemään, tulkitsemaan ja esittämään omien tutkimustensa tuloksia sekä arvioimaan	S1-S6	Tutkimusten tulosten käsittely, esittäminen ja arviointi	Oppilas osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Oppilas osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.

niitä ja koko tutkimusprosessia			
T8 ohjata oppilasta hahmottamaan kemian soveltamista teknologiassa sekä osallistumaan kemiaa soveltavien ratkaisujen ideointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja soveltamiseen yhteistyössä muiden kanssa	S1-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joitakin esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa. Oppilas osaa työskennellä yhteistyössä yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.
T9 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen sekä tukea oppilaan oppimista havainnollistavien simulaatioiden avulla	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Oppilas osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.
Kemian tiedot ja niiden käyttäminen			
T10 ohjata oppilasta käyttämään kemian käsitteitä täsmällisesti sekä jäsentämään omia käsiterakenteitaan kohti luonnontieteellisten teorioiden mukaisia käsityksiä.	S1-S6	Käsitteiden käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. Oppilas osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.
T11 ohjata oppilasta käyttämään erilaisia malleja kuvaamaan ja selittämään aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.
T12 ohjata oppilasta käyttämään ja arvioimaan kriittisesti eri tietolähteitä sekä ilmaisemaan ja perustelemaan erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla	S1-S6	Argumentointitaidot ja tietolähteiden käyttäminen	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.
T13 ohjata oppilasta hahmottamaan luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa	S1, S4	Luonnontieteellisen tiedon luonteen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

T14 ohjata oppilasta ymmärtämään perusperiaatteita aineen ominaisuuksista, rakenteesta ja aineiden muutoksista	S5, S6	Tiedollisten jatko-opintovalmiuksien saavuttaminen	Oppilas osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.
T15 ohjata oppilasta soveltamaan kemian tietojaan ja taitojaan monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa sekä tarjota mahdollisuuksia tutustua kemian soveltamiseen erilaisissa tilanteissa kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä	S1-S6	Tietojen ja taitojen soveltaminen eri tilanteissa	Oppilas osaa käyttää kemian tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kemiaa sovelletaan eri ympäristöissä.

14.13 Terveystieto

14.13.1 Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan pohjautuva oppiaine. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan ikäkaudelle sopivalla tavalla terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Opetuksessa huomioidaan terveyteen liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasoisuus: terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät sekä näiden väliset yhteydet ja syy-seuraussuhteet. Terveyttä tarkastellaan ihmisen elämänkulun eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla sekä soveltuvin osin myös globaalisti. Oppilaiden kehittyessä ja elinpiirin kasvaessa terveyteen liittyvien kysymysten tarkastelu laajenee ja syvenee. Keskeistä on ohjata oppilaita ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Opetuksen tulee tukea oppilaiden yksilöllistä ja yhteisöllistä tiedon hankintaa, rakentamista, arviointia ja käyttämistä. Lisäksi tuetaan turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä.

Terveysosaamisen avulla oppilaat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä. Terveysosaaminen lisää kykyä tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat oppilaiden oman ja ympäristönsä terveyden ja hyvinvoinnin arvostamisen, ylläpitämisen ja edistämisen. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksia havainnoida ja tutkia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä omassa elin-, ja oppimisympäristössä, tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa sekä harjoitella ja soveltaa osaamista käytännössä.

Terveystietoa opetetaan vuosiluokilla 1–6 osana ympäristöoppia. Vuosiluokilla 7–9 opetuksessa syvennetään ja laajennetaan alempien vuosiluokkien aikana käsiteltyjä teemoja ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa pyritään aiempaa tarkempaan tiedonalakohtaiseen käsitteiden käyttöön ja vahvistetaan kriittiseen ajatteluun, itsetuntemukseen ja eettiseen pohdintaan liittyvää osaamista ikäkauden mukaisesti. Opetuksessa eri vuosiluokilla otetaan huomioon opetettavan aineksen ja siihen liittyvän osaamisen merkitys oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen näkökulmasta. Pyhäjoella terveystietoa opiskellaan vuosiluokilla 7–8.

14.13.2 Vuosiluokat 7–8

Terveystiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 7–8

L1 ajattelu ja oppimaan oppiminen: Oppilas oppii ymmärtämään terveyteen vaikuttavia elämäntapoja ja tekijöitä, niiden syitä ja seurauksia.

L2 kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Terveystieto avartaa oppilaan maailmankatsomusta sekä auttaa häntä ymmärtämään erilaisia kulttuureja, tapoja ja käsityksiä.

L3 itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Opitaan tietotaitoa omasta ja muiden hyvinvoinnista. Terveystieto auttaa selviytymään arjen haasteista. Yhteistyötä liikunnan, biologian ja kotitalouden kanssa.

L4 monilukutaito: Asioita käsitellään eri medioiden välityksellä tietoa kriittisesti arvioiden

L5 tieto-ja viestintäteknologinen osaaminen: ohjataan tiedon etsimiseen verkosta sekä tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan objektiivisesti erityyppisiä tekstejä, kaavioita ja diagrammeja. Taito toimia verkossa asiallisesti ja turvallisesti sekä kyky arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

L6 työelämätaidot ja yrittäjyys: oppilasta kannustetaan kehittämään yhteistyötaitojaan ja kantamaan vastuuta toiminnastaan. Yhteistyö lukion messuorganisaation kanssa.

L7 osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Oppilasta kannustetaan vaikuttamaan omaan ja ympäristönsä tulevaisuuteen kestävään kehitykseen pohjautuen. Terveystiedossa korostuu omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös läheisille.

Terveystiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7-8

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti	S1-S3	L1, L2, L3, L7	
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	S1	L2, L3, L4, L7	
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja tunnistamaan ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	S1	L1, L3, L4,L6	
T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	S1, S3	L1, L2, L3, L4, L6, L7	
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy			
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti	S1-S3	L1, L2, L3, L4	
T6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	S2, S3	L2, L3, L5, L6, L7	Nouhätä
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan,	S1, S2	L2, L3, L4, L7	Nouhätä

valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä	S1-S3	L1-L7	
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri			
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3	L2, L4, L5, L7	
T10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä	S1, S2	L1, L3, L6	
T11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista	S1-S3	L1, L2, L3, L7	
T12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä	S3	L1-L7	

Vuosiluokilla 7–8 terveystiedon opetuksen tavoitteet on jäsennelty terveysosaamisen osa-alueiden pohjalta. Tietoihin liittyvät tavoitteet T1, T5 ja T9, taitoihin T2, T6 ja T10 sekä itsetuntemukseen tavoitteet T3, T7 ja T11. Kriittiseen ajatteluun ja eettiseen vastuullisuuteen liittyvät tavoitteet T4, T8 ja T12. Terveysosaamisen eri osa-alueista muodostuva kokonaisuus tukee laaja-alaisen osaamisen tavoitteita opetuksessa.

Terveystiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–8

Tavoitteiden pohjalta luodaan ehyitä, ikätasoisesti eteneviä opetuskokonaisuuksia. Opintokokonaisuudet rakentavat monipuolista tietoa ja osaamista terveydestä voimavarana, sen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta sekä näiden välisestä vuorovaikutuksesta. Opintokokonaisuuksissa otetaan huomioon elämänkulku, lapsuuden ja nuoruuden kasvu, kehitys sekä niiden kehitystehtävät. Sisältöjen valinnoissa hyödynnetään paikallisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita ja sovelletaan niitä tavoitteiden mukaisesti.

S1 Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys: Sisällöissä painotetaan terveyden eri osa-alueiden kokonaisvaltaista hahmottamista terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään elämänkulun sekä kasvun ja kehityksen yleisiä tunnuspiirteitä, monimuotoisuutta ja henkilökohtaisuutta. Kasvun ja kehityksen sisällöissä painottuvat identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentuminen, seksuaalinen kehittyminen, huolenpidon sekä perheen ja läheisten merkitys, mielen hyvinvointi ja itsensä arvostaminen sekä turvataidot. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen sisällöissä kiinnitetään huomiota vuorovaikutustilanteissa toimimiseen, tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn. Lisäksi perehdytään ristiriitojen, ongelmatilanteiden, stressin ja kriisien rakentavaan käsittelyyn.

Tavoitteet:T1-5, T7,T8,T10, ja T11

S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy: Sisältöjä valitaan syventäen tietoa ja ymmärrystä terveyttä tukevista voimavaroista ja sairauksia ehkäisevistä tekijöistä. Terveyteen liittyvistä tottumuksista käsitellään arkirytmi, uni, ravitsemus ja liikunta. Sisällöissä perehdytään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Terveyden voimavaroista tarkastellaan mielenterveyttä, hyvinvointia tukevia ympäristöjä ja yhteisöjä sekä mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi käsitellään

turvallisuustaitoja ja -valmiuksia, ensiaputaitoja, itsehoitoa sekä tuen ja avun hakemista. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon myös ajankohtaisia terveysilmiöitä sekä tarkastellaan terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta.

Terveyden vaaratekijöistä nostetaan esiin liikkumattomuus ja passiivinen elämäntapa, ravitsemuksen ja nukkumisen ongelmat, kiusaaminen ja stressi. Sisällöissä otetaan huomioon nuoren mielen pahoinvointi, riippuvuudet sekä päihteet ja niiden käytön ehkäisy. Sairauksien ehkäisyyn liittyvistä sisällöistä valitaan keskeiset ja ajankohtaiset tartuntataudit sekä kansantaudit ja tapaturmat.

Tavoitteet:T1, T5-8, T10 ja T11

S3 Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri: Sisällöissä otetaan esille opiskelu-, työ- ja toimintakyky nuoruudessa. Kestävää elämäntapaa tarkastellessa otetaan huomioon sosiaalinen kestävyys ja vastuullinen kuluttaminen. Elinympäristön terveysvaikutuksia käsiteltäessä nostetaan esille keskeisiä terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn keinoja, terveyspalvelut, kansalaistoiminta ja ympäristön terveysriskit.

Tietolähteitä, erilaisia terveysmarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden ja terveysvaikutusten näkökulmasta. Terveyden edistämisen sisällöissä otetaan huomioon kulttuurin terveyttä edistävä merkitys ja kulttuurinen herkkyys, kestävä elämäntapa, kansalaisten yhdenvertaisuus ja osallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sisältöjä käsiteltäessä otetaan huomioon eri näkökulmia kuten lapsuus ja lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus tai pitkäaikaissairaus.

Tavoitteet:T1, T4-6, T8,T9, T11, T12

Terveystiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-8

Erilaisia työtapoja hyödyntävä tutkiva oppiminen, arjen terveysilmiöiden käsitteleminen ja ajankohtaisuuden huomioiminen luovat perustaa oppimiselle, osaamisen soveltamiselle sekä kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymiselle.

Ilmiölähtöisyyden avulla oppilaita rohkaistaan omien tietojen ja kokemusten esiintuomiseen, kysymysten esittämiseen ja vastausten etsimiseen, tietojen jäsentämiseen, johtopäätösten tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Oppilaita ohjataan eri tekijöiden merkityksellisyyden arviointiin sekä laajempien asiakokonaisuuksien hahmottamiseen. Aktiivinen toiminta, tavoitteellisuus ja pohtiva työskentely kehittävät sekä eettisiä valmiuksia että tunne-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja yhteistyötaitoja.

Monipuolisen fyysisen ympäristön lisäksi terveystiedon keskeisiä oppimisympäristöjä ovat ihmisten väliset vuorovaikutustilanteet, yhteisöt ja sähköiset ympäristöt. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa tulee huomioida, että ne mahdollistavat tiedon rakentamisen yksin ja yhdessä, toiminnallisuuden, liikunnallisuuden, kokemuksellisuuden, draaman ja tarinoiden käytön sekä terveyteen yhteydessä olevien ilmiöiden tutkimisen mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Oman oppimisympäristön aktiivinen havainnointi, oppilaiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan sekä voimavaralähtöinen terveyden ja turvallisuuden edistäminen tarjoavat mahdollisuuksia terveysosaamisen harjoittelulle ja soveltamiselle kouluyhteisössä. Ne tukevat samalla yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta omassa opetusryhmässä ja koko kouluyhteisössä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki terveystiedossa vuosiluokilla 7-8

Monet terveystiedon aihepiirit koskettavat oppilaiden kehitysvaihetta, yksilöllisiä kokemuksia ja elämäntilannetta. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen itseään koskevissa terveyteen ja sairauteen liittyvissä kysymyksissä.

Opetus suunnitellaan siten, että se mahdollistaa yhteistyön eri oppiaineiden, kouluterveydenhuollon ja muun oppilashuollon kanssa ja tarjoaa mahdollisuuksia harjoitella ja soveltaa terveysosaamiseen eri osa-alueita osana yhteisöllistä oppilashuoltoa ja koulun toimintakulttuuria. Yhteistyöllä varmistetaan myös oppilaan tarvitsema henkilökohtainen tuki oppimiseen ja elämäntilanteeseen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilaan oppimisen arviointi terveystiedossa vuosiluokilla 7-8

Terveystiedon arvioinnin kohteena on terveysosaamisen eri osa-alueiden arviointi. Arvioinnin ja palautteen tehtävänä on tukea oppimista ja kannustaa oppilaita kehittämään terveysosaamistaan sekä soveltamaan sitä arjessa. Oppilailla tulee olla mahdollisuus osoittaa osaamistaan monipuolisesti, opetuksen eri vaiheissa ja osaamisalueen ominaispiirteet huomioon ottaen. Oppimisen tukena käytetään myös itsearviointia ja vertaispalautetta. Terveystiedossa on erityisen tärkeätä huolehtia siitä, että arviointi ei kohdistu oppilaan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen, sosiaalisuuteen, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Eettistä

pohdintaa ja itsetuntemusta koskevissa tavoitteissa kiinnitetään huomiota siihen, miten oppilas pohtii ja perustelee käsiteltävää aihetta terveyden näkökulmasta, tiedonalan käsitteitä ja erilaisia lähteitä käyttäen.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona terveystiedon opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut terveystiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso terveystiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen terveystiedossa kehittyy oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Terveystiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys			
T1 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden laaja-alaisuutta, terveyden edistämistä sekä elämänkulkua, kasvua ja kehitystä voimavaralähtöisesti	S1-S3	Terveyteen liittyvät käsitykset	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämisellä tarkoitetaan. Oppilas pystyy esittelemään elämänkulun eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.
T2 ohjata oppilasta kehittämään valmiuksiaan tunne- ja vuorovaikutustaidoissa ja kykyä toimia erilaisissa ristiriita- ja kriisitilanteissa	S1	Vuorovaikutus- ja tunnetaitojen sekä käyttäytymisen säätelyn analysointi	Oppilas osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Oppilas pystyy tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.
T3 ohjata oppilasta kehittämään itsetuntemustaan, omien arvojen ja asenteiden sekä kehon ja mielen viestien tunnistamista ja säätelemään käyttäytymistään, oppimistaan ja opiskeluaan tukevia tekijöitä	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

T4 ohjata oppilasta pohtimaan yksilöllisyyteen, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta sekä tukea oppilaan valmiuksia luoda vastuullisia ratkaisuja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa	S1, S3	Terveydellisen kehityksen analysointi ja toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas osaa eritellä esimerkkien avulla yksilölliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä terveyden näkökulmasta ja arvioida sosiaalisten suhteiden merkitystä mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa nimetä ja kuvata yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja tilanteita tuottaa niihin-vastuullisia ratkaisuja.
Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät ja sairauksien ehkäisy			
T5 ohjata oppilasta syventämään ymmärrystään fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä ja niitä vahvistavista ja vaarantavista tekijöistä ja mekanismeista sekä tukea oppilaan valmiuksia käyttää näihin liittyviä käsitteitä asianmukaisesti	S1-S3	Terveyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja terveyteen liittyvien käsitteiden käyttäminen	Oppilas pystyy nimeämään useita terveyttä tukevia ja vaarantavia tekijöitä sekä kuvaamaan pääpiirteissään näiden välisiä yhteyksiä ja syy- ja seuraussuhteita. Oppilas osaa käyttää keskeisiä terveyteen ja sairauteen liittyviä käsitteitä asianmukaisesti.
T 6 tukea oppilaan kehittymistä terveyteen ja sairauteen liittyvän tiedon hankkijana ja käyttäjänä sekä edistää valmiuksia toimia tarkoituksenmukaisesti terveyteen, turvallisuuteen ja sairauksiin liittyvissä tilanteissa	S2, S3	Terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltaminen	Oppilas osaa hakea terveyteen liittyvää luotettavaa tietoa erilaisista lähteistä ja käyttää sitä pääosin asianmukaisesti. Oppilas osaa kuvata esimerkein tai esittää asianmukaisia toimintamalleja itsehoidossa, avun hakemisessa ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.
T7 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan omia terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä tottumuksiaan, valintojaan ja niiden perusteluja sekä rohkaista oppilasta pohtimaan oman terveyden kannalta merkityksellisiä voimavaroja	S1, S2		Ei käytettä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T 8 ohjata oppilasta tunnistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä, niihin liittyviä arvoja ja normeja	S1-S3	Terveyteen ja sairauteen liittyvien ilmiöiden tarkastelu ja terveyteen liittyvän tiedon	Oppilas osaa eritellä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista.

sekä arvioimaan tiedon luotettavuutta ja merkitystä		luotettavuuden arvioiminen	Oppilas osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esimerkkejä käyttäen arvioida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.
Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri			
T 9 ohjata oppilasta ymmärtämään ympäristön, yhteisöjen, kulttuurin, ja tieto- ja viestintäteknologian merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille	S3	Ympäristön terveysvaikutusten hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.
T 10 ohjata oppilasta luomaan perustaa opiskelu-, toiminta- ja työkyvylle ja sen ylläpitämiselle sekä kuvaamaan terveyspalvelujen asianmukaista käyttöä	S1, S2	Työkyvyn edistämisen keinojen hahmottaminen	Oppilas osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Oppilas osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.
T 11 ohjata oppilasta ymmärtämään ja arvioimaan perheen ja omaan elämänpiiriin kuuluvien ihmisten ja yhteisöjen edustamia terveyskäsityksiä, tunnistamaan niiden merkitystä itselle sekä muodostamaan kuvaa itselle sopivista oppimisen keinoista.	S1-S3	Terveyskäsitysten arviointi sekä oppimista edistävien tekijöiden hahmottaminen	Oppilas osaa pohtia esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Oppilas osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.
T 12 tukea oppilaan valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää sekä eritellä yksilön oikeuksia, vastuita ja vaikuttamiskeinoja terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa omassa oppimisympäristössä ja lähiyhteisöissä.	S3	Terveyteen liittyvän viestinnän arviointi sekä terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavien keinojen tunteminen	Oppilas osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Oppilas osaa eritellä elämäntapojen seurauksia toisille ja ympäristön terveydelle sekä esitellä esimerkein keinoja ja tapoja miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.

14.14 Uskonto

14.14.1 Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämänhallintataitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämänkatsomustieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalle.

14.14.2 Vuosiluokat 1–2

Vuosiluokilla 1–2 uskonnon opetuksen tehtävänä on ohjata oppilaita tuntemaan ja arvostamaan omaa uskonnollista ja katsomuksellista taustaansa sekä kohtaamaan arvostavasti uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta omassa luokassa ja koulussa sekä lähiympäristössä. Tähän opetus antaa perustietoja ja -taitoja sekä ajattelun välineitä. Oppilaita rohkaistaan tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan ja omia mielipiteitään sekä harjaantumaan toisten tunteiden tunnistamisessa ja mielipiteiden huomioon ottamisessa. Oppilaita kannustetaan ihmettelemään, kyselemään ja osallistumaan keskusteluun. Oppilaita ohjataan toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

L1: Viritetään uteliaisuutta ja kiinnostusta pohtia ympäröivän maailman katsomuksellisia ja eettisiä ilmiöitä.

L2: Oppilas tutustuu ja oppii arvostamaan sekä omia että toisten uskonnollista perinteitä ja tapoja.

L3: Harjoitellaan tunteiden tunnistamista ja ilmaisemista leikin ja draaman avulla.

L4: Oppilaille luodaan kysymyksille ja ihmettelylle turvallinen ilmapiiri, jossa voi esittää omia näkemyksiään ja jakaa kokemuksia. Alkuopetuksen uskonnossa kuvanlukutaito on keskiössä kun tutustutaan Raamatun ajan elämään.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin

T1 herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan ja opastaa tuntemaan oman perheen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa	S1, S2, S3	L2, L4	
T2 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin käsitteisiin, kertomuksiin ja symboleihin	S1	L1	
T3 ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin	S1	L2, L7	
T4 kannustaa oppilasta tutustumaan luokan, koulun ja lähiympäristön uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin	S2	L2, L3, L7	
T5 rohkaista oppilasta tunnistamaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan	S1, S3	L2, L6, L7	
T6 ohjata oppilasta toimimaan oikeudenmukaisesti, eläytymään toisen asemaan sekä kunnioittamaan toisen ihmisen ajatuksia ja vakaumusta sekä ihmisoikeuksia	S1, S2, S3	L2, L6, L7	
T7 ohjata oppilaita eettiseen pohdintaan sekä hahmottamaan, mitä tarkoittaa vastuu itsestä, yhteisöstä, ympäristöstä ja luonnosta	S3	L3, L7	
T8 luoda oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien mielipiteiden esittämistä ja perustelemista sekä erilaisten mielipiteiden kuuntelemista ja ymmärtämistä	S1, S3	L1, L5, L6, L7	

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon:

- opetus aloitetaan tutustumalla oppilaan perheeseen: suku, historia, uskonto tai katsomus sekä erilaiset perheet.
- oman uskonnon juhlat ja pyhät ajat sekä erilaisten juhlien sisältö, merkitys ja viettotavat
- oman uskonnon kertomuksia, perinteitä ja tapoja
- oman uskonnon keskeisiä käsitteitä ja symboleita sekä uskonnon monimuotoisuutta.
- oman seurakunnan toimintaan ja kirkkorakennukseen tutustuminen.
- hyvät tavat kirkossa ollessa

S2 Uskontojen maailma:

- sisältöjen valinnassa lähtökohtana oppilaan kouluyhteisön sekä lähiympäristön uskonnot ja niiden keskeiset tavat ja juhlat
- sisältöjen valinnassa otetaan huomioon myös uskonnottomuus

S3 Hyvä elämä:

- tarkastellaan ihmisen syntymään ja kuolemaan liittyviä elämänkysymyksiä sekä elämän kunnioittamista
- oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, vastuu toisista ihmisistä, ympäristöstä ja luonnosta sekä toisen asemaan eläytyminen, ihmisarvo ja yksilöllisyys
- lapsen oikeuksiin ja niiden merkitykseen tutustumista, Lapsen oikeuksien sopimus
- ihmisen kokonaisvaltainen hyvinvointi
- tunnetaidot

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen ja avoimen, luottamuksellisen keskusteluilmapiirin luomiseen. Opetuksessa on tärkeää, että jokainen oppilas tulee kuulluksi omine havaintoineen ja kokemuksineen. Oppilaita rohkaistaan vuorovaikutukselliseen oppimiseen, keskusteluun ja omien mielipiteiden perusteluun sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Opetuksessa keskeistä on oppilaslähtöisyys ja oppilaan oman kokemusmaailman kunnioittaminen etenkin eettisiä kysymyksiä tarkasteltaessa. Luovat, toiminnalliset ja elämykselliset menetelmät, projektit ja keskustelut tukevat oppilasta kokonaisvaltaisena, kaikkia aistejaan oppimisessa hyödyntävänä vuorovaikutustaitoisena ja aktiivisena oppijana. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti ja vuorovaikutteisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin käytetään tukemaan monipuolista työskentelyä ja oppimisen iloa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 1–2

Uskonnon eri oppimäärien opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet ja taustat kuten kielitaito ja kulttuuritausta. Keskeisiä käsitteitä pohditaan ja avataan niin, että niiden ymmärtäminen on mahdollista kaikille oppilaille. Käytettävät työtavat sovitetaan ikäkauteen. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 1–2

Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaidoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita uskonnossa ovat:

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä

- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa

- edistymien ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa.

Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 1-2

14.14.3 Vuosiluokat 3–6

Vuosiluokilla 3–6 uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa.

Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyyteen, myönteisen luokka- ja kouluyhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	L1	
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	L1, L2	
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2	L2, L3, L4	
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	L4, L5, L6	
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	L1, L2	
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	L2	
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	L2, L5, L6	
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S1, S2, S3	L7	
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	L2	
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	L1, L3, L6	
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7	
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3	L1	

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Sisällöissä keskitytään uskonnon lähteisiin, pyhiin kirjoihin ja henkilöihin sekä musiikkiin, symboleihin, pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin. Tärkeitä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon oppi, tavat, rituaalit ja yhteisöt sekä uskonnon sisäinen monimuotoisuus. Tarkastellaan uskonnon keskeisiä kertomuksia ja niiden vuorovaikutusta taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksen sisältöjä ovat kristinusko, muut uskonnot ja uskonnottomuus suomalaisessa kulttuurissa ja arjessa. Tutustutaan erityisesti koulun lähialueella vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja niiden pyhiin tiloihin. Opetuksessa tarkastellaan Suomen ja Euroopan katsomuksellista ja uskonnollista taustaa ja nykytilaa. Sisällöt valitaan niin, että muodostuu kokonaiskuva Euroopan uskonnollisista juurista ja erityisesti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin perussisällöistä ja merkityksestä. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskontoon liittyvien teemojen käsittely mediassa ja populaarikulttuurissa.

S3 Hyvä elämä: Keskeisiä sisältöjä ovat ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohdinnan kohteena ovat oppilaan omat valinnat ja toiminnan taustalla vaikuttavat arvot sekä globaali vastuu. Tärkeitä sisältöjä ovat elämäntaidot, itsetuntemus ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Tutustutaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin eettisiin opetuksiin sekä eri uskontojen ja katsomusten yhteisiin eettisiin käsityksiin. Käsitellään YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta. Sisällöt antavat oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Asioita tarkastellaan kerronnallisuuden, draaman, kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla.

Esimerkkejä työtavoista: draamat ja draamalliset tehtävät, oppilaita osallistava kerronta, lukeminen ja pienoisnäytelmät, lattiakuvat.

Keskeistä on opittavien asioiden alustava käsitteellistäminen.

Haastavat käsitteet avataan yhdessä keskustellen ja pohtien. Raamatun sisältöä opiskellaan vuosiluokilla 3.-6. laajoina vuosiluokkakohtaisina kokonaisuuksina, ja näin tuetaan laajan kokonaiskuvan muodostumista kristinuskon keskeisestä opista ja sisällöstä. Hahmottamisen tukena esim. sukupuut, aikajanat, kehomuistiinpanot (raamatturäppi).

Uskonnon opetuksessa käytetään sisältöjen oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat.

Hyödynnetään tietoteknisiä sovelluksia niin, että oppilailla on mahdollisuus omaan tuottamiseen ja ilmaisuun uskonnon teemoista.

Opetuksessa korostetaan kiireettömyyttä ja keskustelua.

Opetuskeskustelu on keskeinen menetelmä. Oppilaita kannustetaan pohtimaan, kysymään ja kyseenalaistamaan. Opetellaan myös oman mielipiteen perustelua.

Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita.

Vierailu 3.-4. luokan aikana kotikirkkoon ja 5.-6.luokan aikana myös mahdollisuuksien mukaan jonkin toisen kristillisen tai muun uskontokunnan sakraalitilaan. Hyödynnetään myös mahdollisia vierailijoita eri teemoihin ja katsomuksiin tutustuttaessa.

Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Tavoitteena on ilmentää koulussa edustettujen uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti.

Uskonnon oppimääriä integroidaan mahdollisuuksien mukaan erityisesti äidinkieleen ja historiaan ja toteutetaan oppiainerajat ylittäviä oppimiskokonaisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 3–6

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja kehittyvä kielitaito. Keskeisten käsitteiden ymmärtämistä tuetaan. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3–6

Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen.

Uskonnon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää uskonnon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Uskonnon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet	**Sisältö-alueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen**

T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S1, S2, S3	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen	S2, S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen

oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta			keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

14.14.4 Vuosiluokat 7–9

Vuosiluokilla 7–9 uskonnon opetuksessa perehdytään opiskeltavaan uskontoon kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Opetuksessa syvennetään ja rikastetaan tietoa opiskeltavan uskonnon juurista, lähteistä, opista ja opetuksista sekä vaikutuksista maailmassa.

Opetuksessa tutustutaan sekä maailman suuriin uskontoperinteisiin että uskonnottomuuteen. Opetuksessa tarkastellaan uskontojen yhteiskunnallista ja poliittista vaikutusta sekä uskonnonvapautta ja opetellaan tunnistamaan ja analysoimaan uskonnollisia teemoja tieteessä, mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opetuksessa käsitellään eettisen ajattelun keskeiset käsitteet sekä opiskeltavan uskonnon eettiset periaatteet. Opetuksessa perehdytään Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen sekä eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkemyksiin. Opetuksessa pohditaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja ajankohtaisia eettisiä ongelmia. Uskonnon opetus tarjoaa oppilaille voimavaroja kasvuun kohti aikuisuutta.

Uskonnon opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

vuosiluokilla 7–9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Oppimisen keskiössä on se, että oppilaat ovat itse aktiivisia toimijoita. Uskonnon opetuksessa tavoitteena on lisätä oppilaiden ymmärrystä siitä, mihin uskonnollisiin tai katsomuksellisiin perusteisiin heidän omakohtainen maailmankatsomus perustuu.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilaita rohkaistaan keskustelemaan eri uskontojen edustamista uskomuksista, arvoista, tavoista ja rituaaleista.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Kristinuskon arvopohjasta huomioidaan lähimmäisen rakkauden ja oikeudenmukaisuuden merkitys arjessa. Oppilaat saavat myös välineitä tunnistaa moraalin kannalta merkityksellisiä tilanteita arkielämässä. Oman identiteetin rakennusaineet.

L4 Monilukutaito: Tunneilla käsitellään uskonnon alaan liittyvää ajankohtaista tietoa monesta mediasta: internet, lehdet, videot. Samalla opetellaan lähdekriittisyyttä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Oppilasta ohjataan käyttämään monipuolisesti tieto- ja viestintätekniikkaa tiedonhankinnassa, tietoaineksen kriittisessä tulkinnassa ja lopulta omien oppimistulosten esittämisessä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Opetuksessa annetaan valmiuksia siihen, että nuori osaa huomioida monikulttuurisuuden haasteet ja hyvät puolet työelämässä. Oppilaat voivat tutustua teologian ja uskonnon alan ammatteihin.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Uskonnon opetus auttaa oppilaita havaitsemaan, miten yksilöt voivat omilla valinnoillaan vaikuttaa tulevaisuuteen. Uskontojen eettisten sisältöjen kautta oppilaat ymmärtävät, millaisia moraalisia näkykulmia liittyy ihmisen kykyyn muokata luontoa ja eläimistöä omiin tarpeisiinsa.

Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2	L1	
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	L2	
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	L2, L3, L6	
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1, S2, S3	L2, L4, L6	
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	L1, L2, L4, L5, L7	
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3	L2, L7	
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	L5, L6	

T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	L7	
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	L1, L2	
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1, S2, S3	L6	

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksen sisällöiksi valitaan opiskeltavan uskonnon syntyyn, sen monimuotoisuuteen ja suhteeseen muihin uskontoihin liittyviä teemoja. Tarkastelun kohteena ovat opiskeltavan uskonnon juuret, lähteet, oppi ja opetukset sekä symbolit, levinneisyys ja vaikutus eri puolilla maailmaa ja Suomessa. Keskeisiä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon kulttuurivaikutuksiin liittyvät aiheet.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä ovat uskonnot ja uskonnottomuus maailmassa ja Suomessa, uskontojen tunteminen osana kulttuurista yleissivistystä sekä uskonnot tieteellisen tarkastelun kohteena. Keskeisinä aiheina ovat uskonnot yksilön ja yhteiskunnan voimavarana sekä uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus eri puolilla maailmaa, uskontojen vaikutukset yhteiskuntiin ja kulttuuriin, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyvyys populaarikulttuurissa. Valittavien sisältöjen tulee auttaa oppilasta ymmärtämään uskontojen käsittelyä mediassa ja sen kriittistä arviointia sekä uskontojen välistä vuorovaikutusta ja dialogia.

S3 Hyvä elämä: Valittavien sisältöjen tulee avata elämänkysymyksiä ja ikäkauteen sekä minäkuvaan liittyviä pohdintoja. Opetuksessa käsitellään ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia eettisiä kysymyksiä kuten ekososiaalinen sivistys, osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöissä ja yhteiskunnassa sekä uskonnot rakentamassa yhteiskunta- ja maailmanrauhaa. Sisällöissä tulee korostua opiskeltavan uskonnon etiikka ja muiden uskontojen ja katsomusten etiikka sekä YK:n Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Tarkastelun kohteena ovat myös ihmisoikeuksien loukkaukset kuten holokausti. Sisältöjen valinnassa huomioidaan uskonnon ja katsomuksellisten kysymysten merkitys ihmisenä kasvamisessa.

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Tavoitteena on ilmentää uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti ja arvostavasti. Asioita tarkastellaan kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden syventävä käsitteellistäminen ja käsitteiden yhteinen pohdinta. Uskonnon opetuksessa käytetään oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa pyritään kiireettömyyteen. Keskustelu on tärkeä osa opetusta. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 7–9

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat sekä kehittyvä kielitaito. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta,

sekä vuorovaikutus- ja dialogitaitoja edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 7–9

Arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita. Arviointi on monipuolista ja oppilaille annettava palaute ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut uskonnon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Uskonnon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2	Uskontojen merkityksen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojaan opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonnottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1-S3	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3	Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.
T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1-S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

14.15 Evankelisluterilainen uskonto

14.15.1 Vuosiluokat 1–2

14.15.2 Vuosiluokat 3–6

Laaja-alaiset sisältöalueet evankelisluterilaisen uskonnon oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen Opitaan esittämään kysymyksiä uskonnoista ja katsomuksista, sekä pohtimaan eettisiä kysymyksiä ja niihin liittyviä monia näkökulmia. Opitaan käyttämään Raamattua sekä uskonnollisia tekstejä, taidetta ja symboliikkaa uskonnollisen tiedon lähteenä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Opitaan tuntemaan omia uskonnollisia, katsomuksellisia ja kulttuurillisia juuria sekä pohtimaan oman taustan merkitystä. Opitaan ymmärtämään muita Suomen ja Euroopan katsomusperinteitä. Tutkitaan uskonnollisia tekstejä, musiikkia ja taidetta. Perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen ja ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen. Ohjataan oppilaita asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Rohkaistaan oppilaita rakentavaan toimintaan osana luokka- ja kouluyhteisöä. Kehitetään yhteisellä työskentelyllä sosiaalisia ja tunnetaitoja. Rohkaistaan oppilaita pohtimaan omia valintojaan eettisesti kestävän tulevaisuuden kannalta.

L4 Monilukutaito Opitaan tutkimaan ja lukemaan erilaisia uskonnollisia tekstejä, taidetta ja symboliikkaa. Ymmärretään uskonnollisten tekstien eri tarkoituksia. Tutkitaan uskonnollisia teemoja myös mediassa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Ohjataan oppilaita toteuttamaan töitään ja tehtäviään erilaisten tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden ja sovellusten avulla.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti sekä ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisistään. Korostetaan sisukkuutta työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvioinnissa. Harjoitellaan projektien toteuttamista sekä ryhmässä toimimista.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen Tutkitaan rauhaan, tasa-arvoon, demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä erityisesti uskontojen näkökulmista. Pohditaan ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla voi itse vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Opitaan yhteistyötä, ristiriitojen rakentavaa käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä. Ohjataan oppilaita eri näkökulmien ja katsomusten kunnioittamiseen ja rakentavaan kanssakäymiseen näiden välillä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyylilajeja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetuksiin ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

3.–4. lk

Tutustutaan Vanhan testamentin keskeisiin kertomuksiin ja Israelin kansan vaiheisiin.

Tutustutaan Uudessa testamentissa Jeesuksen elämään ja opetuksiin.

Tutkitaan Raamatun kirjojen erilaista sisältöä, kieltä ja kerrontaa.

Opitaan kirkkovuoden eri pyhien sisällöstä, symboliikasta ja traditioista.

Tutustutaan luterilaiseen kirkkoon ja sen eri ammatteihin.

Tutustutaan luterilaisen kirkon sakramentteihin ja eri toimituksiin: jumalanpalvelukseen, kasteeseen, ehtoolliseen sekä elämänkaareen juhliin.

Tutustutaan virsiin ja hengelliseen musiikkiin.

5.–6. lk

Tutustutaan Apostolien tekoihin ja alkuseurakunnan vaiheisiin sekä Paavalin toimintaan lähetysmatkoihin ja kirjeisiin.

Tutkitaan Raamatun kirjojen erilaista sisältöä, kieltä ja kerrontaa.

Tutkitaan kristinuskon leviämistä alkuseurakunnasta maailmanlaajuiseksi uskonnoksi.

Tutustutaan uskonpuhdistukseen, evankelisluterilaisen kirkon syntyyn ja Martti Lutheriin, sekä perehdytään luterilaisuuden vaiheisiin Suomessa.

Opiskellaan luterilaisuuden oppeja ja sakramentteja.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

3.–4. lk

Tutustutaan juutalaisuuden ja kristinuskon yhteisiin juurin.

Tutkitaan juutalaisuuden keskeisiä kertomuksia, symboleita, traditioita ja pyhiä paikkoja Vanhan testamentin valossa.

Pohditaan Jeesuksen asemaa juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa.

Tutustutaan oppilaiden arjessaan kohtaamiin eri uskontoihin ja katsomuksiin.

5.–6. lk

Tutkitaan kristinuskon varhaisvaiheita Euroopassa sekä jakautumista idän ja lännen kirkoiksi.

Opiskellaan katolisen ja ortodoksisen kirkon oppeja, traditioita, symboleita, taidetta ja pyhiä paikkoja.

Pohditaan kristillisten kirkkokuntien eroja ja yhtäläisyyksiä sekä ekumeniaa ja yhteistyön mahdollisuuksia.

Tutustutaan islamiin keskiajan Lähi-idässä sekä nykypäivänä.

Tutkitaan Euroopan keskeisten uskontokuntien eroja ja yhtäläisyyksiä sekä uskontodialogia.

Tutkitaan uskonnottomuutta katsomuksena nykypäivän Suomessa ja Euroopassa.

Havainnoidaan uskontojen ilmenemismuotoja mediassa sekä populaarikulttuurissa.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kultaista sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kultaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämänkysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

3.–4. lk

Pohditaan oman arkielämän eettisiä valintoja Vanhan testamentin kertomusten sekä Jeesuksen opetusten valossa.

Tutustutaan Kymmenen käskyn etiikkaan.

Opiskellaan Jeesuksen eettisiä opetuksia: vuorisaarna, rakkauden kaksoiskäsky, kultainen sääntö, vertaukset.

Tutustutaan YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen.

Opiskellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

5. -6. lk

Pohditaan alkuseurakunnan ja Paavalin eettistä opetusta.

Tutustutaan Lutherin eettiseen opetukseen sekä Suomen luterilaisen kirkon etiikkaan.

Tutkitaan kristillisten kirkkokuntien, juutalaisuuden ja islamin eettisten opetusten eroja ja yhtäläisyyksiä.

Tutustutaan ihmisoikeusetiikkaan sekä YK:n ihmisoikeussopimuksiin.

Hankitaan rakennusvälineitä omien eettisten periaatteiden hahmotteluun.

Opitaan kunnioittamaan toisen periaatteita ja pyhiä asioita.

Opiskellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja.

lk.	S1 Suhde omaan uskontoon	S2 Uskontojen maailma	S3 Hyvä elämä
3.	Vanhan testamentin keskeiset kertomukset alkukertomukset patriarkat Israelin kansa Luvattu maa, ensimmäiset kuninkaat Vanhan testamentin olennainen sisältö, käyttö ja erilaiset kerrontatyylit (vertailu, esim. Mooseksen kirjat ja psalmit) Kymmenen käskyä Kirkkovuoden pyhäpäiviä Jumalanpalvelukseen tutustuminen	Juutalaisuuden ja kristinuskon yhteiset juuret Juutalaisuuden keskeiset kertomukset, rituaalit ja pyhät paikat Vanhan testamentin kertomusten valossa Oppilaiden arjessaan kohtaama katsomusten moninaisuus	Eettiset kysymykset Vanhan testamentin valossa, esimerkiksi: anteeksipyytäminen (Esau ja Jaakob) kateus, kiusaaminen (Joosef) syrjintä (israelilaiset Egyptissä) luottamus, Jumalan huolenpito (isralilaiset autiomaassa) Kymmenen käskyn etiikka Lapsen oikeuksien sopimus Tunne- ja vuorovaikutustaitoja (esim. KivaKoulu ja Yhteispeli)
4.	Uusi testamentti: Jeesuksen elämä ja opetukset Isä meidän -rukous Kultainen sääntö Rakkauden kaksoiskäsky	Jeesuksen asema juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa Oppilaiden arjessaan kohtaama katsomusten moninaisuus	Jeesuksen opetus ja esimerkki hyvästä elämästä: vuorisaarna rakkauden kaksoiskäsky kultainen sääntö vertauksia

	Uuden testamentin olennainen sisältö, käyttö ja eri kertojat/lähteet Kirkkovuoden pyhäpäiviä ja niihin liittyvää symboliikkaa Kirkkorakennukseen tutustuminen Jumalanpalvelus, kaste ja ehtoollinen, elämänkaaren juhlat kirkossa		Tunne- ja vuorovaikutustaitoja Lapsen oikeuksien sopimus
5.	Uusi testamentti: Apostolien teot ja Paavalin kirjeet Alkuseurakunnan synty Paavali, varhainen lähetystyö ja kristinuskon leviäminen Luukkaan Apostolien tekojen ja Paavalin kirjeiden erilaisen kielen ja kerronnan vertailu	Kristinuskon varhaisvaiheet Euroopassa, jakautuminen idän ja lännen kirkoiksi Islamin synty keskiajan Lähi-idässä Katolisen ja ortodoksisen kirkon oppi, rituaalit, pyhät paikat, symbolit, taide Oppilaiden arjessaan kohtaama katsomusten moninaisuus	Alkukirkon eettinen opetus ja toiminta Paavalin eettinen opetus (kirjeet) Keskustelua, eri näkökulmia uskontoihin, oman näkemyksen perustelua Tunne- ja vuorovaikutustaitoja Ihmisoikeuksetiikka, YK:n ihmisoikeukssopimukset
6.	Evankelisluterialinen kirkko, Martti Luther Kirkko keskiajan Euroopassa, Luther ja uskonpuhdistus Luterilaisuuden saapuminen Suomeen, Mikael Agricola Luterilaisuuden historia ja nykypäivä, oppi ja sakramentit	Kristillisten kirkkokuntien eroja ja yhtäläisyyksiä, ekumenia, yhteistyön mahdollisuudet Islam keskiajan Lähi-idässä ja nykypäivänä Euroopan keskeisten uskontokuntien eroja ja yhtäläisyyksiä, uskonnottomuus, uskontodialogi	Lutherin eettinen opetus Suomen evankelisluterliaisuuden keskeinen etiikka Kristinuskon uskontokuntien, juutalaisuuden ja islamin eettisen opetuksen eroja ja yhtäläisyyksiä Keskustelua, eri näkökulmia uskontoihin, toisen pyhän kunnioittaminen, oman näkemyksen perustelu

		Uskonnot mediassa, populaarikulttuurissa	Tunne- ja vuorovaikutustaitoja Ihmisoikeusetiikka, YK:n ihmisoikeussopimukset

14.15.3 Vuosiluokat 7–9

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksen sisältöjen valinnassa keskeistä on kristinusko eri puolilla maailmaa, painottaen nykytilannetta. Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon syntyä, leviämistä ja jakaantumista kirkkokunniksi. Perehdytään suurimpiin kristillisiin kirkkokuntiin: katolinen ja ortodoksinen kirkko sekä protestanttiset kirkot, erityisesti luterilainen kirkko. Opetuksessa perehdytään kirkkokuntien levinneisyyteen, keskeisiin opetuksiin. Tutkitaan Raamatun syntyhistoriaa, keskeistä sisältöä ja tulkintatapoja sekä uskonnon kulttuurivaikutuksia. Perehdytään syvemmin kristinuskoon Suomessa ja sen kulttuurivaikutuksiin. Jäsennetään omaa suhdetta luterilaisuuteen, suomalaisuuteen ja eurooppalaisuuteen.

Vuosiluokilla 8–9 oppilaat ymmärtävät, millainen opillinen ja historiallinen yhteys kristinuskolla on juutalaisuuteen. Tutustutaan Jeesus Nasaretilaisen ja tunnetuimpien apostolien elämänvaiheisiin. Huomioidaan kirkkohistorian merkittävimmät käännekohdat vuoden 1054 kirkon jakautumisesta reformaatioon. Tarkastellaan myös konservatiivisen ja liberaalisen raamattu-käsityksen vaikutusta yksilön ajattelussa.

Tavoitteet T 1–7 Laaja-alaiset sisältöalueet 1–5

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan suurten maailmanuskontojen levinneisyyttä, perusopetuksia ja vaikutusta kulttuuriin eri puolilla maailmaa. Tutustutaan lisäksi luonnonuskontoihin ja uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä uskonnottomuuteen elämänkatsomuksena. Uskontoja tarkastellaan tieteellisestä näkökulmasta ottaen huomioon uskonnon eri ulottuvuudet. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskon ja tiedon sekä uskonnollisen kielen ja tieteellisen kielen erottaminen, uskontokritiikki sekä uskontojen näkyminen kulttuurin eri osa-alueilla, mediassa, politiikassa, populaarikulttuurissa, taiteessa ja tapakulttuurissa. Syvennetään ekumenian sekä uskontojen ja katsomusten välisen dialogin ymmärtämistä osana uskontojen välistä toimintaa ja maailmanrauhaa.

Vuosiluokilla 7–8 Suurten maailmanuskontojen käsittely mahdollistaa eri jumalakäsitysten, eettisten elämänohjeiden, rituaalien ja erilaisten elämänkaaren juhlien tutkimisen. Lisäksi huomioidaan suurten maailmanuskontojen käsitykset kuolemasta. Oppilaat ymmärtävät myös, miten ateismi vaikuttaa ajatussuuntana ihmisen maailmankuvaan. Oppilaita ohjataan lisäksi kehittämään monikulttuurista lukutaitoaan.

Tavoitteet T 1-10 Laaja-alaiset sisältöalueet 1-7

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa keskeistä on etiikan peruskäsitteiden tunteminen ja ymmärtäminen. Perehdytään syvällisemmin kristinuskon ja muiden uskontojen eettiseen opetukseen ja eri kristillisten kirkkojen eettisiin painotuksiin sekä Raamatun ja etiikan suhteeseen. Tutustutaan YK:n Yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ja ihmisoikeusetiikkaan. Opetuksen sisällöiksi valitaan elämänkysymyksiin, suomalaiseen yhteiskuntaan, globaaliin vastuuseen sekä ympäristöön ja eläimiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tarkastellaan eettisiä kysymyksiä mediasta otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä. Pohditaan omien valintojen eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta omaan ja toisten hyvinvointiin.

Vuosiluokilla 8–9 Opetuksessa huomioidaan luterilaisen etiikan erityispiirteet. Tehdään vertailua kristinuskon ja muiden maailmanuskontojen eettisten ohjeiden välillä yhteiskunnan ajankohtaiset eettiset kysymykset huomioiden. Opiskelussa pyritään nostamaan esille sellaisia eettisiä kysymyksiä, joihin liittyy ajankohtaisia tapahtumia ja joita oppilaat voivat myös seurata eri medioista.

Tavoitteet T 1,6,8,9 Laaja-alaiset sisältöalueet 1–7

14.16 Elämänkatsomustieto

14.16.1 Oppiaineen tehtävä

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on tärkeätä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaiseksi, vastuulliseksi ja arvostelukykyiseksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämänkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskeleva asenne.

Elämänkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjentaitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

14.16.2 Vuosiluokat 1–2

Vuosiluokilla 1-2 elämänkatsomustiedon opetuksen painopiste on oppilaiden yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen, ilmaisun sekä ajattelun ja oppimisen taitojen kehittämisessä. Oppilaan omaa ajattelua ja kokemuksia kuuntelemalla ja arvostamalla vaikutetaan terveen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan rakentumiseen.

Elämänkatsomustiedon opetuksen keskeisenä tavoitteena on katsomuksellisen yleissivistyksen kehittyminen sekä symboliikan tunnistaminen. Opetuksessa tuetaan oppilaan kasvua suvaitsevaiseksi ja toisten näkemystä kunnioittavaksi. Keskeistä ovat keskustelutaidot, omien näkemysten perusteleminen sekä toisten mielipiteiden kuunteleminen. Tärkeää on ottaa huomioon käsiteltävien asioiden ajankohtaisuus ja kehittää oppilaan kykyä ymmärtää maailman tapahtumia. Keskeistä on oman elämänkatsomuksen rakentaminen.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Katsomusaineissa keskeistä on oma mielenkiinto ja tutkiva oppiminen. Opetuksen lähtökohtana on näkemys oppilaasta aktiivisena toimijana ja oman ajattelunsa kehittäjänä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Katsomusaineissa suvaitsevaisuus on keskeinen arvo. Oppilas tutustuu erilaisiin katsomuksiin, keskustelee niistä ja rakentaa ja perustelee omia mielipiteitään.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Keskeistä ovat keskustelutaidot ja vuorovaikutus toisten kanssa. Oman katsomuksen tiedostaminen on erittäin tärkeää.

L4 Monilukutaito: Keskustelutaidot keskeisiä. Katsomusaineet tarjoavat erilaisia tekstiympäristöjä. Oppilas oppii kriittistä ja kokonaisvaltaista medialukutaitoa (verkko, painettu teksti) sekä kuvantulkintaa ja symboliikkaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Tvt:tä käytetään koulun tarjoamien resurssien mukaan.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Keskeistä on omien mielipiteiden perusteleminen suullisesti ja kirjallisesti sekä muiden mielipiteiden huomioonottaminen. Kannustetaan oppilaita etsimään tietoa yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, luonnosta ja kestävästä kehityksestä.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikallinen painotus sisältöalueisiin
T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua	S1-S4	L1, L2, L4	
T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin	S2	L1, L2, L7	
T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua	S1	L1, L2, L7	
T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä	S1-S4	L1, L2, L7	
T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia	S1-S4	L1, L3, L4	
T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyyttä	S1-S4	L1, L3, L7	
T7 opastaa oppilasta tuntemaan lähiympäristön tapakulttuureja	S2	L2, L4	
T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita	S1-S4	L2, L3, L7	
T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa	S4	L3, L5, L7	

Elämänkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma, ideat ja ajatukset huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

Elämänkatsomustiedon sisällöt ja painotukset luokka-asteittain:

1–2 luokka:

- Kasvaminen hyvään elämään
- Tarkastellaan erilaisia elämäntapoja ja yhteiselämän perusteita
- Luonto ja kestävä tulevaisuus

S1 Kasvaminen hyvään elämään: Harjoitetaan keskustelutaitoja opettelemalla kuuntelemaan toisia kunnioittavasti ja harjoittelemalla selkeää itseilmaisua. Pohditaan yhdessä hyvän, oikean ja väärän merkityksiä ja niiden erottamista sekä ihmisen hyvyyttä. Tutkitaan ystävyyden sisältöä ja merkitystä lasten elämässä.

1. luokka: T1, T3-T6, T8, L1-L4, L7

2. luokka: T1, T3-T6, T8, L1-L4, L7

S2 Erilaisia elämäntapoja: Pohditaan kysymystä ”Kuka minä olen?” sekä erilaisia tapoja elää ja ajatella. Tutkitaan erilaisia elämäntapoja liittyen erityisesti oppilaan omaan koti- ja kulttuuritaustaan.

1. luokka: T2, T4-T8, L1-L4, L7

2. luokka: T2, T4-T8, L1-L4, L7

S3 Yhteiselämän perusteita: Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkityksiä erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja lapsen asemaan erilaisissa yhteisöissä.

1. luokka: T1, T4-T6, T8, L1-L4, L7

2. luokka: T1, T4-T6, T8, L1-L4, L7

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus: Tutkitaan erilaisia elämänmuotoja maapallolla pohtien samalla elämän rajallisuutta. Perehdytään kertomuksiin maailman synnystä. Tutkitaan oppilaan omaa lähiympäristöä ja tarkastellaan omien valintojen ja toiminnan vaikutusta siihen. Etsitään luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia.

1. luokka: T1, T4-T6, T8-9, L1-L4, L7

2. luokka: T1, T4-T6, T8-9, L1-L4, L7

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2
Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioivaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnassa otetaan huomioon lasten elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1-2
Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet otetaan huomioon työtapojen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 1–2
Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolinen palaute rakentuu osaksi työskentelyä ja yhteisiä keskusteluja. Se tukee ja vahvistaa oppilaiden osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Palaute ohjaa oppilaita yhteistyötaidoissa ja rohkaisee ilmaisemaan ajatuksiaan. Opetuksessa annetaan tilaa ja oppilaita kannustetaan ihmettelyyn, kysymiseen sekä omien mielipiteiden perusteluun ja toisten näkemysten kuunteluun. Monipuoliset työtavat luovat oppilaille mahdollisuuksia osoittaa ja itse huomata edistymistään ja osaamistaan.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita elämänkatsomustiedossa ovat

- edistyminen lähiympäristön katsomuksellisten ilmiöiden tunnistamisessa ja nimeämisessä

- edistyminen ryhmässä toimimisen taidoissa

- edistyminen ajatusten ilmaisemisessa ja toisten kuuntelemisessa.

14.16.3 Vuosiluokat 3–6

Vuosiluokilla 3-6 elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimystä rakentaa identiteettiään ja elämänkatsomustaan. Opetuksessa keskeistä on tukea oppilaiden eettisen ajattelun taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä sekä kykyä ilmaista omia näkemyksiään ja niiden perusteita.

Elämänkatsomustiedon opetuksen keskeisenä tavoitteena on katsomuksellisen yleissivistyksen kehittyminen sekä symboliikan tunnistaminen. Opetuksessa tuetaan oppilaan kasvua suvaitsevaiseksi ja toisten näkemystä kunnioittavaksi. Keskeistä ovat keskustelutaidot, omien näkemysten perusteleminen sekä toisten mielipiteiden kuunteleminen. Tärkeää on ottaa huomioon käsiteltävien asioiden ajankohtaisuus ja kehittää oppilaan kykyä ymmärtää maailman tapahtumia. Keskeistä on oman elämänkatsomuksen rakentaminen.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 3–6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Katsomusaineissa keskeistä on oma mielenkiinto ja tutkiva oppiminen. Opetuksen lähtökohtana on näkemys oppilaasta aktiivisena toimijana ja oman ajattelunsa kehittäjänä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Katsomusaineissa suvaitsevaisuus on keskeinen arvo. Oppilas tutustuu erilaisiin katsomuksiin, keskustelee niistä ja rakentaa ja perustelee omia mielipiteitään.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Keskeistä ovat keskustelutaidot ja vuorovaikutus toisten kanssa. Oman katsomuksen tiedostaminen on erittäin tärkeää.

L4 Monilukutaito: Keskustelutaidot keskeisiä. Katsomusaineet tarjoavat erilaisia tekstiympäristöjä. Oppilas oppii kriittistä ja kokonaisvaltaista medialukutaitoa (verkko, painettu teksti) sekä kuvantulkintaa ja symboliikkaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Tvt:tä käytetään koulun tarjoamien resurssien mukaan. Esimerkiksi etiikan esitelmät ovat hyvä tapa tuoda omat ajatukset näkyviksi.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Vastuullinen omien koulutehtävien hoitaminen keskeistä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Keskeistä on omien mielipiteiden perusteleminen suullisesti ja kirjallisesti sekä muiden mielipiteiden huomioonottaminen. Kannustetaan oppilaita etsimään tietoa yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, luonnosta ja kestävästä kehityksestä.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikallinen painotus sisältöalueisiin
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	L1, L2, L3, L7	
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	L1, L4, L5	
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1-S3	L1, L4	
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1-S3	L3, L7	
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä.	S2-S4	L2, L4, L5	
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	L1, L2	
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1- S4	L1, L2, L5	
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1- S3	L2, L7	
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	L2, L3	
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4	L5, L6, L7	

Elämänkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma, ideat ja ajatukset huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

Elämänkatsomustiedon sisällöt ja painotukset luokka-asteittain:

3–4 luokka:

- Yhteiselämän perusteita: lapsen oikeudet
- Luonto ja kestävä tulevaisuus: tietokäsitykset, luontokäsitykset sekä omien näkemysten erittely ja perusteleminen suhteessa maailmankuvaan

5–6 luokka:

- Kasvaminen hyvään elämään: Ajattelunvapaus, uskonnonvapaus ja elämänkatsomuksen vapaus
- Erilaisia elämäntapoja: oma identiteetti, suomalainen kulttuuri ja kulttuurivähemmistöt, erilaiset elämän- ja maailmankatsomukset, maailman kulttuuriperintö

S1 Kasvaminen hyvään elämään: Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämänkatsomuksen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

3. luokka: T1-T4, T6-T8, T10, L1-L7

4. luokka: T1-T4, T6-T8, T10, L1-L7

5. luokka: T1-T4, T6-T8, T10, L1-L7

6. luokka: T1-T4, T6-T8, T10, L1-L7

S2 Erilaisia elämäntapoja: Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

3. luokka: T1-T8, T10, L1-L7

4. luokka: T1-T8, T10, L1-L7

5. luokka: T1-T8, T10, L1-L7

6. luokka: T1-T8, T10, L1-L7

S3 Yhteiselämän perusteita: Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

3. luokka: T1- T10, L1-L7

4. luokka: T1- T10, L1-L7

5. luokka: T1- T10, L1-L7

6. luokka: T1- T10, L1-L7

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus: Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia

luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävään tulevaisuuteen.

3. luokka: T1-T2, T5-T7, T10,, L1-L7

4. luokka: T1-T2, T5-T7, T10,, L1-L7

5. luokka: T1-T2, T5-T7, T10,, L1-L7

6. luokka: T1-T2, T5-T7, T10,, L1-L7

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6
Työtapojen valinnassa oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa jokainen oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioon ottavaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnallisissa aktiviteeteissä otetaan huomioon elinympäristön digitalisoituminen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 3–6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 3–6

Elämänkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen.

Elämänkatsomustiedon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää elämänkatsomustiedon valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Elämänkatsomustiedon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet **Opetuksen tavoitteena on**	**Sisältö alueet**	**Arvioinnin kohteet oppiaineessa**	**Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen**
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluja sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1, S2, S3	Päättelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäättelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1, S2, S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	S2, S3, S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.

T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1, S2, S3	Vuorovaikutus-taidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

14.16.4 Vuosiluokat 7–9

Vuosiluokilla 7–9 elämänkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on kasvattaa oppilaiden kykyä oman tulevaisuutensa hahmottamiseen ja suunnittelemiseen. Oppilaiden identiteetin ja elämänkatsomuksen rakentamisen tukemisessa otetaan erityisesti huomioon yleissivistävän tietoperustan laajentaminen sekä oppilaiden omakohtaiset valinnat perusopetuksen jälkeen. Oppilaita tuetaan omakohtaisten hyvän elämän mallien löytämisessä.

Elämänkatsomustiedon opetuksen keskeisenä tavoitteena on katsomuksellisen yleissivistyksen kehittyminen sekä symboliikan tunnistaminen. Opetuksessa tuetaan oppilaan kasvua suvaitsevaiseksi ja toisten näkemystä kunnioittavaksi. Keskeistä ovat keskustelutaidot, omien näkemysten perusteleminen sekä toisten mielipiteiden kuunteleminen. Tärkeää on ottaa huomioon käsiteltävien asioiden ajankohtaisuus ja kehittää oppilaan kykyä ymmärtää maailman tapahtumia. Keskeistä on oman elämänkatsomuksen rakentaminen.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Katsomusaineissa keskeistä on oma mielenkiinto ja tutkiva oppiminen. Opetuksen lähtökohtana on näkemys oppilaasta aktiivisena toimijana ja oman ajattelunsa kehittäjänä.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Katsomusaineissa suvaitsevaisuus on keskeinen arvo. Oppilas tutustuu erilaisiin katsomuksiin, keskustelee niistä ja rakentaa ja perustelee omia mielipiteitään.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Keskeistä ovat keskustelutaidot ja vuorovaikutus toisten kanssa. Oman katsomuksen tiedostaminen on erittäin tärkeää.

L4 Monilukutaito: Keskustelutaidot keskeisiä. Katsomusaineet tarjoavat erilaisia tekstiympäristöjä. Oppilas oppii kriittistä ja kokonaisvaltaista medialukutaitoa (verkko, painettu teksti) sekä kuvantulkintaa ja symboliikkaa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Tvt:tä käytetään koulun tarjoamien resurssien mukaan. Esimerkiksi etiikan esitelmät ovat hyvä tapa tuoda omat ajatukset näkyviksi.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Vastuullinen omien koulutehtävien hoitaminen keskeistä. Eettiset asiat työelämässä ja työelämän etiikka ovat keskeinen osa oppimista.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Keskeistä on omien mielipiteiden perusteleminen suullisesti ja kirjallisesti sekä muiden mielipiteiden huomioonottaminen. Kannustetaan oppilaita etsimään tietoa yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, luonnosta ja kestävästä kehityksestä.

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	L1, L2, L4	
T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1	L2, L7	
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	S1	L1, L2, L5	
T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	L1, L3	
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	S1, S3	L2, L3, L6, L7	
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	L1, L2, L4	
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	L2, L3, L7	
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3	L5, L7	
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	L5, L6, L7	
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	L1, L7	

Elämänkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Sisältöjen valinnassa pyrkimys yleissivistävään tietoon yhdistetään oppilaiden kokemusmaailmaan ja identiteetin ja elämänkatsomuksen etsintään. Olennaista on löytää sisältöjä, joiden kanssa työskenteleminen antaa oppilaalle mahdollisuuden rakentaa tiedosta ja omakohtaisesta pohdinnasta katsomuksellista arvostelukykyä.

Elämänkatsomustiedon sisällöt ja painotukset luokka-asteittain:

7. luokka:

Katsomus ja kulttuuri:

- maailmankuva, elämänkatsomus ja maailmankatsomus
- maailmanuskonnot

- uskonnottomuus
- ajankohtaiset katsomuksiin liittyvät asiat mediassa

8. luokka:

- erilaisten katsomusten historia ja nykytilanne, esim. kristinusko ja islam
- kulttuurin ja katsomuksen ilmeneminen esim. mediassa
- ihmisoikeuksien kehitys ja ihmisoikeusloukkaukset esim. holokausti
- tutustuminen valittuihin katsomuksiin ja kulttuureihin
- erilaiset katsomukset
- katsomusvapaus ja yhdenvertaisuus maailmassa

9. luokka:

Etiikka:

- etiikan perusteet
- pohditaan yleisinhimillisiä arvoja
- tekojen eettinen arviointi
- nuorten arjen etiikkaa
- sosiaalisen median vastuullinen käyttö
- kulttuurinen moninaisuus ja suvaitsevaisuus
- ympäristöetiikka
- eläinten oikeudet ja kestävä kehitys

S1 Katsomus ja kulttuuri: Perehdytään maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Käydään oppilaan elämänkatsomuksen ja identiteetin rakentamista tukevia keskusteluja. Perehdytään Unescon suojelemaan maailman kulttuuri- ja luonnonperintöön ja seurataan kulttuurin ilmenemistä muun muassa mediassa ja taiteessa. Perehdytään teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin nykymaailmassa, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin. Tutustutaan valittuihin katsomusten historian ja niiden kohtaamisen käänteisiin sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa.

7. luokka: T1-T7, T9, L1-L7

8. luokka: T1-T7, T9, L1-L7

9. luokka: T1-T7, T9, L1-L7

S2 Etiikan perusteita: Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. Pohditaan hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin. Perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta. Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä.

7. luokka: T6-T10, L1-L7

8. luokka: T6-T10, L1-L7

9. luokka: T6-T10, L1-L7

S3 Ihmisoikeudet ja kestävä tulevaisuus: Perehdytään ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestävän tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi.

7. luokka: T4-T10, L1-L7

8. luokka: T4-T10, L1-L7

9. luokka: T4-T10, L1-L7

Elämänkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Työtapojen valinnassa on oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä taata turvallinen ja avoin oppimis- ja keskusteluympäristö, jossa oppilas kokee tulevansa kuulluksi ja arvostetuksi. Erityisesti kunkin uuden ryhmän aloittaessa ryhmäytyminen on olennainen osa oppimisympäristön rakentumista. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesäätelytaitojen kehittymistä. Oppilaat elävät globalisoituvassa mediamaailmassa, jota erilaiset digitaaliset sovellukset muokkaavat. Siksi elämänkatsomustiedon oppimisympäristössä on olennaista, että välitön henkilökohtainen yhteisöllinen kanssakäyminen voi yhdistyä erilaisten medioiden ja digitaalisen vuorovaikutuksen pedagogisesti monipuoliseen hyödyntämiseen.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 7–9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämänkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan oppiaineen käsitteellisen sisällön hahmottamiseen erityisesti eettisissä kysymyksissä sekä vuorovaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi elämänkatsomustiedossa vuosiluokilla 7–9

Elämänkatsomustiedon arviointi perustuu työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin ja argumentaatioon sekä oppilaiden monimuotoisten tuotosten tarkasteluun. Tuotosten sisällön lisäksi arvioidaan opiskeluprosessia ja työn eri vaiheita kuten kysymysten muodostamista, perusteluiden rakentamista, aiheen rajaamista, tiedonhakua, näkökulmien perustelemista, käsitteiden käyttöä, ilmaisun selkeyttä ja työn loppuun saattamista. Oppilaiden itsearviointia ja vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut elämänkatsomustiedon oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso elämänkatsomustiedon valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy kumulatiivisesti oppilaiden ajattelun taitojen syventyessä. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Elämänkatsomustiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä ja tunnistaa niiden välisiä suhteita.
T2rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan	S1	Kulttuurien ja katsomusten tunteminen	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia,	S1	Erilaisten katsomusten	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja,

niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa		tunteminen ja vertailu	erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti
T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä.
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	S1, S3	Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä-ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	Monikulttuurisuu-den ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen	Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä piirteitä ja tarkastella kestävän elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

14.17 Historia

14.17.1 Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan

taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennytään lisäksi historiantutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina.

Historian opetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Pyrkimyksenä on herättää oppilaiden kiinnostus mennyttä aikaa, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan. Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja. Pyhäjoella historiaa opiskellaan vuosiluokilla 5-6.

14.17.2 Vuosiluokat 5–6

Historian opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 5–6

Historian opetuksen tavoitteena on historian prosessien opiskelu. Historiaa opiskellaan, jotta oppilaat ymmärtäisivät, mistä historiatieto on peräisin ja miten sitä käytetään. Historian ilmiöiden tarkastelu kohdistuu historiallisiin muutoksiin ja jatkuvuuden hahmottamiseen.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Opetellaan historian opiskeluun liittyviä peruskäsitteitä. Opetellaan hahmottamaan aikaa ja historiallisia aikakausia. Opetellaan tarkastelemaan asioita historiallisesta näkökulmasta käsin. Tutustutaan historiallisen tiedon luonteeseen ja opitaan ymmärtämään historiallisen tiedon tulkinnallisuus tarkastelemalla menneisyyden ilmiöitä eri näkökulmista. Kehitetään mielikuvitusta ja taitoa eläytyä eri aikakausien ihmisten elämään. Vahvistetaan sekä itsenäisen- että yhdessä työskentelyn taitoja.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Tutustutaan historiallisten ilmiöiden kautta erilaisiin kulttuureihin, niiden kehitykseen ja kulttuurien välisiin suhteisiin. Tutustutaan eri kulttuurien ajatustapoihin ja keksintöihin. Tutustutaan Pyhäjoen paikallishistoriaan ja pyritään ymmärtämään niitä ilmiöitä ja piirteitä, jotka ovat vaikuttaneet ihmisten elämään Pyhäjoella. Pyritään eläytymään entisajan ihmisten asemaan ja ymmärtämään millä tavoin eri ihmiset kokivat oman aikansa tapahtumat. Tarkastellaan historian tapahtumien näkyvyyttä ja ilmiöiden vaikutuksia nykypäivässä. Opetellaan tarkastelemaan syy-seuraussuhteita. Työskennellään ryhmässä. Tuotetaan sekä suullisia- että kirjallisia töitä (esim. haastattelu).

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Historian opiskelun kautta saadaan aineksia oman identiteetin rakentamiseen. Tutustutaan erityisesti länsimaisen kulttuurin syntymisen peruslähtökohtiin. Tutustutaan oman kotiseudun historiaan myös osana omaa identiteettiä. Tutustutaan oman kotipaikkakunnan perinteisiin.

L4 Monilukutaito: Oppimista syvennetään hakemalla lisätietoa eri lähteistä: kirjat, lehdet, kartat, kuvat, haastattelut, videot, internet yms. Tarkastellaan eri lähteistä saatua tietoa kriittisesti. Ymmärretään historiantutkijan tapa tarkastella eri lähteitä ja esittää niistä omia tulkintoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Tiedonhankinnassa ja koulutehtävissä harjoitellaan erilaisten ohjelmien ja sovellusten käyttöä. Tehtävinä voidaan tuottaa erilaisia kirjallisia töitä (esim. oppimispäiväkirja, raportti, eläytyvä kirjoittaminen). Töiden esittelyssä ja raportoinneissa harjaannutetaan suullisen viestinnän keinoja.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Tutustutaan sivilisaation ja ammattien syntymisen peruslähtökohtiin. Saadaan tietoa eri työtapojen muuttumisesta. Tutustutaan oman paikkakunnan perinteisiin työtapoihin.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Opetellaan ymmärtämään eri kulttuureja ja oman identiteetin rakentumista. Opetellaan huomioimaan syitä historiallisiin muutoksiin ja entisaikojen ihmisten toimintaan. Opetellaan tarkastelemaan historiallisia toimintatapoja ja niiden toimivuutta kriittisesti. Opetellaan huomioimaan, miten historialliset muutokset näkyvät tänäkin päivänä. Samalla opetellaan pohtimaan, miten tänä päivänä tekemämme valinnat muokkaavat ihmisen ja ihmiskunnan tulevaisuutta.

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 5–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikallinen painotus sisältöalueisiin
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1-S5	L1-L7	Tutustutaan kotipaikkakunnan historiallisesti merkittäviin kohteisiin (esim. kotiseutumuseo, Isonvihan muistomerkki, Hanhikivi, Hyytämön nimikalliot, Raahen museot, Kierikki-keskus)
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1-S5	L1, L2, L4, L5, L7	
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	S1-S5	L1, L2, L4-L7	
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	S1-S5	L1, L2, L3	
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	S1-S5	L2-L4, L6, L7	
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	S1-S5	L2, L4, L7	Tutustutaan paikkakunnan historiaa muovanneisiin erityispiirteisiin (esim. maan kohoaminen, joen ja meren läheisyys)
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	S1-S5	L1-L7	Tutustutaan oman perheen lähihistoriaan ja rakenteeseen (esim. sukupuu, perinnehaastattelu)
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	S1-S5	L1, L2, L4, L7	
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä	S1-S5	L1, L2, L4	

T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	S1-S5	L1-L7	
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	S1-S5	L2-L4, L6, L7	

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 5–6
Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Historian opiskelu on hyvä aloittaa perehtymällä historian tiedon luonteeseen oppilaan suvun tai lähiyhteisön menneisyyden avulla. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti. Opetuksessa käytettävän kirjasarjan sisällöt voivat vaikuttaa siihen, mitkä sisältöalueet painottuvat opetuksessa milläkin vuosiluokalla.

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty: Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

Tutustutaan maanviljelyn ja korkeakulttuurien syntyyn. Tutustutaan kivi-, rauta- ja pronssikauteen erityisesti Pohjolassa. Tutustutaan Suomen esihistorialliseen aikaan.

Tavoitteet: T1-T11 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

S2 Vanha aika ja antiikin perintö: Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

Tutustutaan antiikin Kreikan sivilisaatioon ja rakentumisen perusteisiin. Tutustutaan roomalaiseen yhteiskuntaan ja sen rakentumisen perusteisiin. Tutustutaan Pohjolan asuttamiseen ja elämän erityispiirteisiin Suomessa.

Tavoitteet: T1-T11 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

S3 Keskiaika: Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuurisiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

Tutustutaan keskiaikaiseen maailmankäsitykseen, Katolisen kirkon asemaan ja vaikutuksiin. Tutustutaan keskiaikaiseen elämäntapaan kaupungissa ja maaseudulla. Tutustutaan Idän ja Lännen kulttuurien kohtaamiseen ja ristiretkiin. Tutustutaan Katolisen kirkon vaikutuksiin Suomessa.

Tavoitteet: T1-T11 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

S4 Uuden ajan murrosvaihe: Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

Tutustutaan ajanjaksoihin, jotka ilmentävät ihmisten uskomuksissa tapahtuneita muutoksia. Tutustutaan ihmisten elämään vaikuttaneisiin keksintöihin ja maailmankuvan muutoksiin (reformaatio, löytöretket) . Tutustutaan elämään Ruotsi-Suomessa. Tutustutaan joihinkin tämän historian ajanjakson merkittäviin henkilöihin ja heidän saavutuksiinsa tieteessä ja taiteessa.

Tavoitteet: T1-T11 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

S5 Suomi osana Ruotsia: Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla.

Tutustutaan suomalaisten elämään Ruotsi-Suomessa. Tutustutaan suomalaiseen sääty-rakenteeseen ja kaupankäyntiin. Tutustutaan Pietari Brahen ja Anders Chydeniuksen saavutuksiin myös paikallishistorian näkökulmasta.

Tavoitteet: T1-T11 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1-L7

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 5–6
Oppiaineen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten lähteiden tutkimista, kerrontaa, draamaa, leikkiä ja pelejä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä itsenäisesti ja toisten kanssa. Opiskelussa hankitaan ja

käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 5–6
Historianopetuksessa oppilaita ohjataan tutkivaan opiskelutapaan ja heitä rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan, tekemään johtopäätöksiä ja soveltamaan hankittua tietoa sekä suullisesti että kirjallisesti. Tekstien ymmärtämiseen ohjataan avaamalla teksteissä käytettyjä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 5–6
Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen.

Historian sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää historian valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

Historian arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1-S5		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1-S5	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	S1-S5	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	S1-S5	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämismuodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	S1-S5	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.

T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	S1-S5	Muutoksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	S1-S5	Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aikakaudesta toiseen.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T9 ohjata oppilasta esittämämään muutoksille syitä	S1-S5	Syy- ja seuraus-suhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	S1-S5	Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	S1–S5	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

14.17.3 Vuosiluokat 7–8

Vuosiluokilla 7–9 historian opetuksen tehtävänä on syventää oppilaiden käsitystä historiallisen tiedon luonteesta. Opetus tukee oppilaiden oman identiteetin kehittymistä ja perehdyttää kulttuurien vaikutuksiin yksilöihin ja yhteiskuntiin. Opetuksessa korostetaan vuorovaikutuksellisia ja tutkimuksellisia työtapoja.

Historian opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 7–8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Asioiden tarkastelu historiallisesta näkökulmasta esimerkkien avulla auttaa kehittämään tulkintaa monesta eri näkökulmasta sekä kriittisyyttä. Pitkän aikavälin muutoksissa on helpompi ymmärtää syy- ja seuraussuhteiden rakentumista.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Tutustutaan historiallisten ilmiöiden kautta alueiden kulttuureihin ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Mahdollisuus yhteistyöhön esimerkiksi äidinkielen, kuvaamataidon ja biologian kanssa.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Historian avulla ihmisten voidaan nähdä selviytyvän vakavistakin kriiseistä ja rakentavan uutta tulevaisuutta.

L4 Monilukutaito: Tunneilla käsitellään historian alaan liittyvää tietoa monesta lähteestä: kirjat, lehdet, videot, kuvat, internet, blogit, some yms. Mikä tieto on oikeaa? Mikä tieto on värittynyttä?

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Monenlaisten ohjelmien ja sovellusten mahdollinen käyttö tiedonhankinnassa ja koulutehtävissä: esimerkiksi tiedonhaku eri lähteistä, oppimispäiväkirjat, pelit, tutkielmat, esitelmät, tehtävät google classroomissa yms. Digitaalisen kirjallisuuden käyttö.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Tarkastellaan työssä ja työelämässä tapahtuneita muutoksia.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Historian avulla oppilas kiinnostuu vaikuttamisen välineistä ja voi osaltaan kehittyä aktiiviseksi toimijaksi.

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–8

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1–S6	L1-L7	
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa erilaisista ikätasolle sopivista lähteistä sekä arvioimaan niiden luotettavuutta	S1–S6	L1-L5	
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	S1–S6	L1, L2, L4	
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	S1–S6	L1, L2, L3	
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	S1–S6	L1-L4, L6, L7	
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	S1–S6	L1, L2, L4	
T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	S1–S6	L1, L2, L4	
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	S1–S6	L1, L2, L4	
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä	S1–S6	L1-L4, L7	
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	S1–S6	L1, L2, L4, L5	
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	S1–S6	L1, L2, L4, L5	
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	S1–S6	L1-L7	

Historian tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–8
Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Keskeisissä sisältöalueissa kiinnitetään huomio oman perheen, paikkakunnan ja lähialueen historiaan soveltuvissa kohdissa. Sisältöalueet voidaan käsitellä joko kronologisesti tai temaattisesti.

S1 Teollisuusyhteiskunnan synty ja kehitys: Perehdytään ilmiöön, joka on muuttanut ihmisen elämää, ihmisen ja luonnon suhdetta sekä maailmaa.

7./8.-luokka: Syvennytään siihen miten keksinnöt, teollistuminen ja teknologia ovat vaikuttaneet maailman Suomen ja Pyhäjoen kehitykseen sekä rakentumiseen. Huomioidaan teollistumisen aiheuttamat epäkohdat, mutta myös saavutukset, jotka ovat helpottaneet ihmisten elämää.

Tavoitteet: T1–T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1–L7

S2 Ihmiset muuttavat maailmaa: Tutustutaan yhteiskunnallisiin aatteisiin, niiden merkitykseen ja seurauksiin sekä siihen, miten ihmiset ovat pystyneet vaikuttamaan omana aikanaan.

7./8.-luokka: Oppilaat ymmärtävät keskeisten aatteiden vaikutuksen ilmiöiden, kuten sotien ja vallankumousten syntymiseen sekä yhteiskunnan muuttumiseen.

Tavoitteet T1–T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet** L1–L7

S3 Suomea luodaan, rakennetaan ja puolustetaan: Perehdytään kulttuurin merkitykseen identiteetin rakentamisessa autonomian ajalla ja itsenäisen Suomen alkutaipaleeseen.

7./8.-luokka: Syvennytään Suomen kansalliseen heräämiseen keskeisten vaikuttajien kautta. Tarkastellaan Suomen kehitystä matkalla Ruotsin itäisestä maakunnasta autonomian kautta kohti itsenäistä valtiota. Nähdään miten Venäläinen yhtenäistämispolitiikka koetaan Suomessa epäoikeudenmukaisena ja kansaa yhdistävänä toimena.

Tavoitteet T1–T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet** L1–L7

S4 Suurten sotien aika: Perehdytään maailmansotiin, kylmään sotaan ja sodista selviytymiseen erityisesti tavallisten ihmisten ja ihmisoikeuskysymysten näkökulmasta. Paneudutaan ihmisoikeusrikoksiin kuten holokaustiin ja muihin kansanvainoihin sekä ihmisoikeuksien edistämiseen.

7./8.-luokka: Toisen maailmansodan käsittely antaa mahdollisuuden tarkastella paikallisyhteisön roolia Suomen käymissä sodissa ja kotirintamalla.

Tavoitteet T1–T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet** L1, L3–L5, L7

S5 Hyvinvointiyhteiskunnan rakentaminen: Tarkastellaan arkielämän historiaa ja tämän päivän juuria. Kehityksen yksilölle tuomien saavutusten ohella perehdytään elinkeinorakenteen muutokseen ja palveluammattien yleistymiseen sekä kaupungistumiseen.

7./8.-luokka: Arjen muutoksen ymmärtämisessä voidaan hyödyntää paikallishistoriaa ja vanhempien sukupolvien muistoja menneestä.

Tavoitteet T1–T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet** L1–L7

S6 Nykyisen maailmanpolitiikan juuret: Syvennytään kehittyneiden ja kehittyvien maiden yhteiseen historiaan sekä uudenlaisten poliittisten jännitteiden syntyyn ja ratkaisuihin maailmassa.

7./8.-luokka: Sisällöissä pyritään painottamaan alueita, joihin liittyy ajankohtaisia kriisejä ja ilmiöitä.

Tavoitteet T1–T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet** L1–L7

Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–8
Ajankohtaisten tapahtumien historiallisia juuria tarkastelemalla liitetään opiskeltavat sisällöt yhteiskuntaopin keskeisiin käsitteisiin.

Oppiaineiden tavoitteiden kannalta keskeistä on korostaa tutkimuksellisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten ikätasolle sopivien ensi- ja toisen käden lähteiden tutkimista sekä avoimien oppimisympäristöjen käyttöä historiallisissa tutkimustehtävissä. Tavoitteena on kannustaa oppilaita omien tulkintojen tekemiseen ja eriävien tulkintojen arvioimiseen.

Oppilaita innostetaan hankkimaan tietoa koulun ulkopuolisesta historiakulttuurista, kuten peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta, sekä kehittämään historiallisen ajattelun taitojaan ja kriittistä arviointikykyään niiden avulla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 7–8
Historian opiskelussa rohkaistaan monipuoliseen havainnointiin, kommunikointiin, tekstin ja puheen tuottamiseen ja tulkintaan sekä draaman ja kuvallisen ilmaisun käyttöön. Tarvittaessa erilaisten tekstien ymmärtämiseen ohjataan yksinkertaistamalla tekstejä ja avaamalla tekstissä käytettyjä käsitteitä.

Jotkut historianopetuksessa käytetyt käsitteet (esimerkiksi yhteiskunta ja demokratia) ovat sellaisia, joiden ymmärtämistä syvennetään koko peruskoulun ajan oppilaan siirtyessä konkreettisesta ajattelusta käsitteelliseen ajatteluun.

Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 7–8
Historian opetuksessa palautteella pyritään rohkaisemaan oppilaita omiin tulkintoihin ja näkemystensä argumentointiin. Kirjallisten tehtävien ohella arvioinnissa on otettava huomioon oppilaiden monimuotoiset työskentelyn ja tuottamisen tavat. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun hallintaan.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona historian opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten kukin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut historian oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla jokaisen oppilaan osaamisen taso historian valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Historian osaamisen kehittyminen on kumulatiivinen prosessi, jossa opiskeltavia sisältöjä käytetään oppilaiden historiallisen ajattelun vahvistamiseen. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Historian päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Historian opetuksen tavoitteena on	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan syvällisemmin historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1–S6		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 aktivoida oppilasta hankkimaan historiallista tietoa sekä arvioimaan tiedonlähteiden luotettavuutta	S1–S6	Historiatiedon hankkiminen	Oppilas osaa etsiä tietoa erilaisista historian tiedonlähteistä ja havaitsee niiden luotettavuudessa eroja.
T3 auttaa oppilasta ymmärtämään, että historiallista tietoa voidaan tulkita eri tavoin	S1–S6	Lähteiden tulkitseminen	Oppilas osaa lukea ja tulkita erilaisia lähteitä.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 vahvistaa oppilaan kykyä ymmärtää historiallista aikaa ja siihen liittyviä käsitteitä	S1–S6	Kronologian ymmärtäminen	Oppilas osaa sijoittaa opiskelemansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttaneita tekijöitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa	S1–S6	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.
T6 auttaa oppilasta arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille ja ilmiöille	S1–S6	Syy- ja seuraus-suhteiden ymmärtäminen historiassa	Oppilas osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä.
T7 ohjata oppilasta analysoimaan historiallista muutosta ja jatkuvuutta	S1–S6	Muutoksen ja jatkuvuuden ymmärtäminen	Oppilas osaa selittää, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T8 kannustaa oppilasta tulkintojen tekemiseen	S1–S6	Historian tulkitseminen	Oppilas osaa muodostaa historian tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.
T9 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toiminnan tarkoitusperiä	S1–S6	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa kuvailla ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miksi historiallista tietoa voidaan tulkita ja käyttää eri tavoin eri tilanteissa ja arvioimaan kriittisesti tulkintojen luotettavuutta	S1–S6	Historiallisten tulkintojen selittäminen ja arvioiminen	Oppilas osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.
T11 harjaannuttaa oppilasta käyttämään erilaisia lähteitä, vertailemaan niitä ja muodostamaan oman perustellun tulkintansa niiden pohjalta	S1–S6	Historiatiedon tuottaminen	Oppilas osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja historiatietämyksensä avulla	S1–S6	Historiatietoisuus	Oppilas osaa kuvailla, miten menneisyyden tulkinnoilla perustellaan tulevaisuuden valintoja

14.18 Yhteiskuntaoppi

14.18.1 Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan.

Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Heitä harjaannutetaan hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaamissaan tilanteissa.

Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Opetuksessa korostetaan oppilaiden vaikuttamismahdollisuuksia ja -taitoja demokratiassa sekä vastuuta omaan elämään liittyvien valintojen tekemisessä. Päätöksentekoa ja vaikuttamista harjoitellaan kouluyhteisössä ja muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Opetuksessa kiinnitetään huomiota yhteiskunnan ja yhteisöllisen elämän rakenteisiin sekä niihin liittyviin käsitteisiin. Oppilaita ohjataan arvioimaan yhteiskunnan ja talouden kysymyksiä sekä vertailemaan niihin liittyviä erilaisia mielipiteitä ja toimintavaihtoehtoja erilaisten ihmisryhmien ja arvopäämäärien kannalta. Yhteiskunnallisten asioiden opiskelussa näkökulma laajenee kattamaan myös globaalit kysymykset.

14.18.2 Vuosiluokat 5–6

Vuosiluokilla 5-6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja kouluyhteisössä sekä muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta työtä, työelämää ja yrittäjyyttä sekä eri ammatteja kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 5–6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Oppilas tutustuu yhteiskuntaopin peruskäsitteisiin ja oppiaineen sisältöön. Oppilas oppii hahmottamaan erilaisten lähiyhteisöjen roolia ja merkitystä. Opetellaan yhdessä tarkastelemaan ajankohtaisia ja oppilaan elämään vaikuttavia tapahtumia laaja-alaisesti.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Opetellaan hahmottamaan yhteiskunnan moninaisuutta ja erilaisten lähiyhteisöjen rooleja ja merkitystä. Oppilas ymmärtää, että hän on suomalaisen yhteiskunnan jäsen. Oppilas oppii erilaisia vaikuttamisen tapoja ja saa kokemuksen omista vaikuttamismahdollisuuksistaan. Oppilas oppii hahmottamaan median roolia ja merkitystä yhteiskunnassa ja omassa elämässään. Opiskelussa käytetään monipuolisia, oppilasta aktivoivia yksilö- ja ryhmätyöharjoituksia (esim. ongelmanratkaisutehtävät, draama, väittelyt).

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilas oppii Suomalaisessa yhteiskunnassa toimimisen perussääntöjä. Oppilas oppii havainnoimaan suomalaisen yhteiskunnan ja oman kotipaikkakuntansa erityispiirteitä.

L4 Monilukutaito: Oppilas tutustuu erilaisiin median muotoihin ja lähteisiin (kirjat, lehdet, videot, kuvat, internet, blogit, some yms.) ja harjoittelee niiden käyttöä. Opetellaan yhdessä tarkastelemaan ajankohtaisia, oppilaita kiinnostavia ja heidän elämäänsä läheisesti liittyviä tapahtumia median kautta. Oppilas harjoittelee mediakriittisyyttä ja median turvallista käyttöä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Oppilas harjoittelee tiedon hankkimista eri lähteistä ja arvioi niiden luotettavuutta. Oppilas tutustuu eri tieto- ja viestintäteknologian sovellusten käyttöön tiedonhankinnassa ja koulutöissä (esim. oppimispäiväkirjat, pelit, tutkielmat, esitelmät, tehtävät google classroomissa, mahdollinen digitaalisen kirjallisuuden käyttö jne).

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilas ymmärtää työn merkityksen ihmisen elämään kuuluvana tärkeänä osana ja elannon hankkimisen välineenä. Oppilas tutustuu työelämässä toimimiseen ja yrittäjyyteen mahdollisen yritysvierailun tai kouluun kutsuttavien vieraiden kautta. Oppilas oppii huomaamaan henkilökohtaisia vahvuuksiaan ja arvioimaan niitä.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Oppilasta kannustetaan vaikuttamaan ja toimimaan yhteiskunnan periaatteiden mukaan. Oppilas saa kokemuksia vaikuttamismahdollisuuksistaan esim. oppilaskuntatyön kautta. Oppilas tutustuu oman kotipaikkakuntansa hallintoperus Oppilasta kannustetaan järkevään rahankäyttöön. Opetellaan pohtimaan erilaisten valintojen vaikutusta omaan elämään sekä niiden mahdollisia vaikutuksia lähiympäristöön.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 5–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Merkitys, arvot ja asenteet			

T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	S1-S4		
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	S1-S3	L2, L3, L4, L7	
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	S1-S4	L2, L4, L5	Tutustutaan oman alueen päälehtiin.
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	S1, S4	L3, L4, L6, L7	Vierailu yritykseen/ kouluun saapuvat vieraat
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä	S1-S3	L1, L2, L4	
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	S1-S3	L2, L6, L7	Oppilaskuntavaaleissa äänestäminen/ asettuminen ehdokkaaksi/ toiminta oppilaskunnassa
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	S1, S4	L3, L4	
T9 kannustaa oppilasta erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	S1, S3	L3, L4, L5, L7	Tutustuminen paikallisiin vaikuttajiin ja Pyhäjoella toimiviin yhdistyksiin

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 5-6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista. Opetuksessa käytettävän kirjasarjan sisällöt voivat vaikuttaa siihen, mitkä sisältöalueet painottuvat opetuksessa milläkin vuosiluokalla.

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen jamuiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työntekoon, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

Tutustutaan koulun sääntöihin ja ymmärretään niiden merkitys koulupäivän turvallisuutta ja viihtyisyyttä ylläpitävänä tekijänä. Luodaan yhdessä oman luokan pelisäännöt ja sitoudutaan noudattamaan niitä. Pohditaan aikuisen ja lapsen velvollisuuksia omassa lähipiirissä (perhe, koulu, työ). Pohditaan lapsen kykyä kantaa vastuuta (esim. kotityöt, läksyt). Tutustutaan koulun turvallisuussuunnitelmaan. Harjoitellaan ensiaputaitoja.

Tavoitteet: T1-T11 Laaja-alaiset sisältöalueet: L1-L7

S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

Tutustutaan koulun oppilaskuntatoimintaan. Perehdytään vaalikäytäntöön ja äänestämiseen demokraattiseen päätöksentekoon liittyvänä asiana (oppilaskuntavaalit, varjovaalit). Pohditaan aikuisen ja lapsen oikeuksia ja velvollisuuksia. Tutustutaan YK:n lastenoikeuksien julistukseen. Tutustutaan eri vähemmistöryhmien kansallis- ja juhlapäiviin.

Tavoitteet: T1-T11 Laaja-alaiset sisältöalueet: L1-L7

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

Osallistutaan aktiivisesti oppilaskuntatoimintaan. Harjoitellaan luokassa erilaisia vaikuttamisen ja viestinnän tapoja. Pohditaan median merkitystä yksilön ja yhteisön elämään ja arvoihin vaikuttavana tekijänä. Saadaan perustietoa oman kotipaikkakunnan päätöksenteosta ja kunnan tarjoamista palveluista. Tutustutaan Pyhäjoella toimivien yhdistysten toimintaan esim .kutsumalla kouluun vieraita tai tekemällä haastatteluja (esim. koulun vanhempainyhdistys, kyläyhdistys, urheiluseura ja kotiseutuyhdistys)

Tavoitteet: T1-T11 Laaja-alaiset sisältöalueet: L1-L7

S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Tutustutaan pyhäjokisiin yrityksiin, työpaikkoihin ja palvelujen tuottajiin. Haastatellaan eri ammatissa toimivia henkilöitä. Voidaan järjestää kirpputori- tai myyjäispäivä luokkaretken hyväksi.

Tavoitteet: T1-T11 Laaja-alaiset sisältöalueet: L1-L7

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 5–6

Yhteiskuntaopin tavoitteiden kannalta on keskeistä käyttää vuorovaikutuksellisia, elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja tiedon luomisessa, kuten simulaatioita, opetuskeskusteluja, väittelyitä ja draamaa. Niiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Oppilaiden arki harrastuksineen ja omat kokemukset sekä oma luokka, koulu ja oppilaskunta sekä muut lähiyhteisön toimijat ovat osallistumisen harjoittelemisen kannalta erityisen tärkeitä. Tieto- ja viestintäteknologian käyttö tarjoaa luontevan keinon yhteiskuntaa koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä toisten kanssa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 5–6

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaat näkemään itsensä yhteiskunnan jäseninä, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tukea heidän kasvuaan yhteistyökykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Oppilaita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimisessä, ymmärtämisessä ja soveltamisessa, jolla on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Oppilaita kannustetaan osallisuuteen ja keskusteluun. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 5–6

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteiskunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää yhteiskuntaopin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on

keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaen.

Yhteiskuntaopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	S1-S4		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	S1-S3	Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	S1-S4	Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	S1, S4	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä	S1-S3	Erilaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoitusperien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	S1-S3	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.

		soveltaminen käytännössä	
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	S1, S4	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöönsä sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamispäätöksillään on.
T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	S1, S3	Mediataidot	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

14.18.3 Vuosiluokan 9 opetus

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Yhteiskuntaopin ajankohtaisuuden avulla voidaan ajattelu sitoa osaksi konkreettisia nuorelle merkityksellisiä ilmiöitä. Ilmiöiden monimuotoisuus kehittää tarkastelemaan asioita laajemmasta näkökulmasta.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Huomioidaan yhteiskunnan moninaisuus ja osana sitä toimiminen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilas oppii toimimaan yhteiskunnassa luottaen sen rakenteisiin ja tarjoamaan apuun.

L4 Monilukutaito: Tavoitteena on, että oppilas hallitsee median eri muotoja ja on kiinnostunut ajankohtaisten asioiden seuraamisesta. Käsittelyssä käytetään monenlaisia lähteitä: kirjat, lehdet, videot, internet, blogit, some yms. Mikä tieto on oikeaa? Mikä tieto on värittynyttä? Mahdollisuus yhteistyöhön esimerkiksi äidinkielen ja vieraiden kielten kanssa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Tietoa hankitaan monista eri lähteistä, arvioiden niiden luotettavuutta ja merkitystä. Monenlaisten ohjelmien ja sovellusten mahdollinen käyttö tiedonhankinnassa ja koulutehtävissä: tiedonhaku eri lähteistä, oppimispäiväkirjat, pelit, tutkielmat, esitelmät, tehtävät google classroomissa yms. Digitaalisen kirjallisuuden käyttö.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Sisällöissä käydään läpi työelämän ja yrittäjyyden keskeiset periaatteet ja toimintamallit. Mahdollisuus yhteistyöhön esimerkiksi oppilaanohjauksen kanssa.

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja yhteiskuntaoppiin tiedonalana	S1-S4	L4, L7	
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4	L1, L2, L4, L7	
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen oikeusjärjestelmän toiminnasta	S2, S3	L2, L4, L7	Poliisin ja oikeuslaitoksen toiminta paikallistasolla.

T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	S1-S3	L3, L4, L5	Eduskunnan, hallituksen ja paikallistason päätöksenteko.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka tuntee yrittäjyyttä ja työelämää sekä niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan	S1, S4	L1, L4, L7, L6	Paikallinen työelämä ja yritystoiminto.
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti.	S1, S2, S3	L2, L4	
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena	S1-S3	L1, L4, L7	Seurataan ajankohtaisia yhteiskunnan tapahtumia, muutoksia ja vaaleja.
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti	S1, S4	L2, L4, L6, L7	Tarkastellaan talouden muutoksia ja haasteita.
T9 ohjata oppilasta laajentamaan yhteiskunnallisia näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	S1-S4	L1, L2, L7	Ajankohtaisia teemoja käsitellään monipuolisesti ja hyödynnetään paikallista mediaa.

Yhteiskuntaopin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet
Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat tavoitteiden saavuttamista.

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Perehdytään yksilön vastuisiin, velvollisuuksiin, oikeuksiin sekä oman elämän ja talouden hallintaan. Paneudutaan erilaisiin mahdollisuuksiin oman tulevaisuuden suunnittelussa tutustumalla työelämään ja elinkeinoihin. Käsitellään sekä oman että lähiyhteisöjen, kuten perheiden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä.

9. luokka: Aihesisältöjen käsittelyssä painotetaan oppilasta lähellä olevia asioita (esimerkiksi kihlaus vs. avioero tai opintotuki vs. eläkkeet) ja ajankohtaisia ilmiöitä.

Tavoitteet: T1-T9 Laaja-alaiset sisältöalueet L1-L7

S2 Demokraattinen yhteiskunta: Paneudutaan demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion periaatteisiin ja toimintatapoihin. Opetuksessa perehdytään ihmisoikeuksiin ja niihin liittyviin kansainvälisiin sopimuksiin. Opetuksen sisältönä ovat yhteiskunnan rakenteet ja vallankäyttö. Tarkastellaan lisäksi mielipiteiden kanavoitumista yksilön, järjestöjen, median ja julkisen vallan toiminnaksi ja päätöksenteoksi Suomessa ja kansainvälisesti.

9.-luokka: Syvennytään päätöksentekoon sekä paikallisella, että valtakunnallisella tasolla huomioimalla ajankohtaiset haasteet ja ongelmat.

Tavoitteet: T1-T9 Laaja-alaiset sisältöalueet L1-L7

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanaviin ja keinoihin. Harjoitellaan yhteiskunnallisessa osallistumisessa, työelämässä ja taloudellisessa toiminnassa tarvittavia taitoja luomalla aitoja tilaisuuksia koulun arjessa aktiiviselle, vastuulliselle ja rakentavalle yhteistyölle ja vaikuttamiselle myös yhteistyössä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

9.-luokka: Teemoihin syventymisessä pyritään huomioimaan ajankohtaisuus kuten juhlavuodet, vaalit tai muut yhteiskunnassa esiin nousseet ilmiöt ja ongelmat. Kokonaisuus pyritään nitomaan osaksi sisältöjen (S1-S4) muuta käsittelyä.

Tavoitteet: T1-T9 Laaja-alaiset sisältöalueet L1-L7

S4 Taloudellinen toiminta: Perehdytään talouden peruskäsitteisiin, ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin sekä tarkastellaan taloutta myös kestävän kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Lisäksi

perehdytään talouden ja hyvinvoinnin kysymyksiin muun muassa työn, ammattien ja yrittäjyyden kautta. Talouden ilmiöiden tarkastelussa huomioidaan paikalliset ja globaalit näkökulmat.

9.-luokka: Talouden tarkastelu alkaa rahankäytön perusteista. Teemoissa syvennytään ajankohtaisiin talouden haasteisiin ja huomioidaan paikallinen yrittäjyys ja sen merkitys.

Tavoitteet: T1-T9 Laaja-alaiset sisältöalueet L1-L7

Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet
Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi kansalaisiksi käyttämällä monipuolisia toiminnallisia työtapoja. Jatkuva ajankohtaisten asioiden ja tapahtumien seuraaminen, analysoiminen ja niistä keskusteleminen on keskeistä. Vuorovaikutus yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa on niin ikään tärkeää. Opetuksessa voidaan käyttää myös oppiainerajat ylittäviä lähestymistapoja esimerkiksi erilaisten projektien yhteydessä. Yhteistoiminnallisten työtapojen lisäksi tutkiva oppiminen korostuu. Median tarkastelulla ja tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisellä on keskeinen osa opiskelussa.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki
Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaita näkemään itsensä kansalaisyhteiskunnan jäseninä sekä tukea heidän kasvuaan erilaisten yhteisöjen aktiivisiksi jäseniksi. Oppilaiden monipuolista kommunikointia, osallisuutta ja yhteistoimintaa tuetaan käytännön harjoitteilla. Heitä harjaannutetaan etsimään, ymmärtämään ja soveltamaan yhteiskuntaa ja taloutta koskevaa tietoa, jonka merkitystä he arvioivat paitsi omasta myös yleisestä näkökulmasta. Oppiaineen käsitteellinen luonne ja esimerkiksi kuvien, graafien ja tilastojen avaaminen otetaan huomioon opetusjärjestelyissä ja työtavoissa.

Oppilaan oppimisen arviointi
Oppimisen arviointi on yhteiskuntaopissa oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Monipuolisella palautteella oppilaita kannustetaan toimimaan aktiivisesti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännön arjessa yhteiskunnallista ja taloudellista osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden monimuotoiset toiminnan ja tuottamisen tavat. Arvioinnilla tuetaan yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen soveltamista kiinnitetään huomiota siihen, miten monipuolisesti ja näkemyksiään perustellen oppilaat oppivat rakentamaan omaa käsitystään yhteiskunnasta.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona yhteiskuntaopin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut yhteiskuntaopin oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso yhteiskuntaopin valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Yhteiskuntaopissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättövaiheeseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Yhteiskuntaopin päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta syventämään kiinnostustaan ympäröivään yhteiskuntaan ja vahvistaa oppilaan kiinnostusta yhteiskuntaoppiin tiedonalana	S1–S4		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Ei käytetä arvosanan muodostumisen periaatteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta ymmärtämään oikeusvaltion periaatteita, ihmisoikeuksien yleismaailmallista merkitystä sekä syventämään tietojaan suomalaisen	S2, S3	Oikeusvaltion periaatteiden ja toiminnan hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla ja selittää ihmisoikeusperiaatteita, oikeusvaltion keskeisiä periaatteita sekä suomalaisen oikeusjärjestelmän rakennetta ja toimintaa.

oikeusjärjestelmän toiminnasta			
T4 ohjata oppilasta syventämään ja pitämään ajan tasalla yhteiskuntaa, talouden toimintaa ja yksityistä taloudenpitoa koskevia tietojaan ja taitojaan sekä arvioimaan kriittisesti median roolia ja merkitystä	S1–S3	Yhteiskuntaa, mediaa, taloutta ja taloudenpitoa koskevat tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvailla yhteiskunnan, talouden ja median toimintaa sekä tarkastella niihin liittyvää julkista keskustelua.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T5 rohkaista oppilasta kehittymään yritteliääksi ja vastuulliseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka hahmottaa yrittäjyyttä ja työelämää, tuntee niiden tarjoamia mahdollisuuksia ja osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan	S1, S4	Yrittäjyys- ja työelämätaidot	Oppilas osaa kuvailla työelämän ja yrittäjyyden yhteiskunnallista merkitystä ja arvioida niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös oman tulevaisuutensa kannalta
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan yhteiskunnallista toimintaa sekä eri yhteisöjä ja vähemmistöryhmiä monipuolisesti ja avarakatseisesti	S1–S3	Eri yhteisöjen ja vähemmistöjen tarkastelu	Oppilas pystyy tarkastelemaan ja keskustelemaan erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä rakentavasti ja jäsentyneesti.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteita ja demokraattisia toimintatapoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla sekä globaalisti ja toimimaan aktiivisena, omaa lähiyhteisöä kehittävänä kansalaisena	S1–S3	Yhteiskunnallisen päätöksenteon periaatteiden hahmottaminen sekä demokraattisten pelisääntöjen ja toimintatapojen tunteminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä poliittisesta päätöksenteosta, vallankäytöstä, yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla että globaalisti sekä toimia omaa lähiyhteisöä kehittäen demokraattisten pelisääntöjen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti.
T8 ohjata oppilasta talouden perusteiden ymmärtämiseen, oman talouden hallintaan ja vastuulliseen kuluttamiseen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti	S1, S4	Talouden perusteiden hahmottaminen	Oppilas osaa perustella säästämisen, sijoittamisen ja kuluttamisen merkityksen sekä omassa elämässään että kansantaloudessa.
T9 ohjata oppilasta laajentamaan näkemyksiään, osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja keskusteluun sekä käyttämään mediataitojaan ja tietojaan yhteiskunnasta omien käsitystensä muodostamisessa ja kansalaisena toimimisessa	S1–S4	Yhteiskunnallinen ajattelu, osallistumis- ja vaikuttamistaidot	Oppilas osaa ilmaista perustellun mielipiteensä tarkoituksenmukaisin keinoin, käyttää erilaisia vaikuttamistaitoja ja toimia rakentavasti osallistuvana kansalaisena lähiyhteisössä.

14.19 Musiikki

14.19.1 Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin

opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

14.19.2 Vuosiluokat 1–2

Vuosiluokkien 1– 2 musiikin opetuksessa oppilaat voivat yhdessä havaita ja kokea, kuinka jokainen on musiikissa ainutlaatuinen ja kuinka musiikillinen toiminta luo parhaimmillaan iloa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Musiikin opetus tukee kinesteettisen ja auditiivisen hahmottamiskyvyn, terveen äänenkäytön sekä myönteisen musiikkisuhteen kehittymistä. Musiikkikäsitteiden ja ilmaisukeinojen oppimisen perustana ovat laulamisen, soittamisen, säveltämisen, musiikkiliikunnan ja kuuntelun yhteydessä saadut kokemukset ja niistä keskusteleminen. Oppilaiden luovaa musiikillista ajattelua sekä esteettistä ja musiikillista ymmärrystä edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia äänikokonaisuuksia sekä käyttää mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa.

Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 1–2

L1 **Ajattelu ja oppimaan oppiminen**: Ohjataan oppilasta ymmärtämään musiikin ja musiikin opiskelun monimuotoisuutta. Kannustetaan oppilasta toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti musiikin eri osa-alueilla. Ohjataan oppilasta ymmärtämään, että musiikilliset taidot kehittyvät harjoittelun avulla. Ohjataan oppilasta kehittämään ja arvioimaan omaa oppimistaan myös vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa.

L2 **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu**: Oppilasta ohjataan ymmärtämään musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja omaa ja muiden kulttuuriperintöä. Rohkaistaan oppilasta luontevaan äänenkäyttöön, osallistumaan yhteismusisointiin ja keholliseen ilmaisuun.

L3 **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot**: Keskustellaan musiikin vaikutuksista tunne-elämään ja hyvinvointiin. Ohjataan oppilasta arvostamaan omia ja toisten musiikillisia taitoja ja erilaisia musiikkimakuja. Neuvotaan oppilasta ottamaan vastuuta kuulonhuoltoon liittyvistä asioista.

L4 **Monilukutaito:** Tutustutaan musiikin merkitsemistapoihin esim. nuotit, aika-arvot, tempo ja dynaamiset merkit, kuvionuotit jne. Musiikin kuuntelussa painotetaan aktiivista kuuntelua, jossa musiikkiin ja sen tunnelmaan eläydytään motorisesti, visuaalisesti ja mielikuvitusta aktivoiden. Tutustutaan erilaisten laulujen sanoituksiin ja mietitään niiden yhteyttä melodiaan. Vertaillaan kappaleiden erilaisia tulkintoja.

L5 **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen:** Ohjataan oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa osana musiikin opiskelua erilaisia sovelluksia ja ohjelmia käyttäen.

L6 **Työelämätaidot ja yrittäjyys:** Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia osallistua konsertteihin ja erilaisiin juhliin. Ohjataan oppilasta ottamaan vastuuta omasta tehtävästään osana suurempaa kokonaisuutta, esimerkiksi juhlien järjestämisessä. Harjaannutetaan oppilasta pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen työhön.

L7 **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen:** Rohkaistaan oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Osallisuus			
T1 ohjata oppilasta toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä oppilaan myönteistä minäkuvaa rakentaen	S1-S4	L2, L7	Osallistuminen esim. koulun juhliin musisoimalla
Musisointi ja luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön sekä laulamaan ja soittamaan ryhmän jäsenenä	S1-S4	L1, L2, L4	

T3 kannustaa oppilasta kokemaan ja hahmottamaan ääniympäristöä, ääntä, musiikkia ja musiikkikäsitteitä liikkuen ja kuunnellen	S1-S4	L1, L4	
T4 antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille sekä ohjaa heitä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, kuvallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja	S1-S4	L5, L6	
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T5 innostaa oppilasta tutustumaan musiikilliseen kulttuuriperintöönsä leikkien, laulaen ja liikkuen sekä nauttimaan musiikin esteettisestä, kulttuurisesta ja historiallisesta monimuotoisuudesta	S1-S4	L2, L4	Konserttivierailut ja -vierailijat
T6 auttaa oppilasta ymmärtämään musiikin merkintätapojen perusperiaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	L4	
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T7 ohjata oppilasta toimimaan vastuullisesti musisoinnissa	S1-S4	L7	Kiinnitetään huomiota luokan melutasoon
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T8 tarjota oppilaille kokemuksia tavoitteiden asettamisen ja yhteisen harjoittelun merkityksestä musiikin oppimisessa	S1-S4	L1	

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2
Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilaat tutustuvat musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät sekä oppilaiden kokemuksia että paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan: Musisoinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän jäsenenä toimimiseen ja myönteisen yhteishengen luomiseen. Keskeisenä sisältönä ovat ilmaisuun ja keksimiseen rohkaiseminen, luontevan hengityksen, äänenkäytön ja laulamisen harjoittaminen sekä käytössä olevien soittimien ja laitteiden tarkoituksenmukainen käsittely.

1 –2 luokat:
Oman äänen käyttö: lauluasento, hengitys, reipas äänentuottaminen
Soittaminen: laattasoittimet, kantele, rytmisoittimet, kehorytmit
Musiikillinen keksintä: rytmien, liikkeiden ja pienten melodioiden keksintää

Tavoitteet: T1, T2, T4, T6, T7, T8 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

S2 Mistä musiikki muodostuu: Opetuksessa keskitytään peruskäsitteiden taso, kesto, voima ja väri hahmottamiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteistöä laajennetaan musiikkikäsitteisiin rytmi, melodia, dynamiikka, sointiväri, harmonia ja muoto.

1. luokka soolo-tutti, korkea-matala, nouseva-laskeva, piano-forte, lyhyt-pitkä, duuri-molli, tasajakoisuus ja kolmijakoisuus, ti-ti, taa ja Z, kaikurytmejä, perussykeharjoituksia, sanarytmejä, koulusoitinten tunnistamista, eri ympäristöjen äänten tutkiminen, äänipartituurit

2. luokka edellisten lisäksi nuottiviivasto, g-avain, nuotin osat, tahti, taa-aa, taa-aa-aa-aa, crescendo-diminuendo, yksinkertaiset muotorakenteet (A ja B), koulusoitinten tunnistamista äänen perusteella, orkesterin soittimiin tutustumista, johonkin orkesteriteokseen tutustuminen

Musiikin kuuntelu: Saint Saëns: Eläinten karnevaali, Vivaldi: Neljä vuodenaikaa, Rimski-Korsakov: Kimalaisen lento, Waldteufel: Luistelijat, Bach: Menuetti, Beethoven: Oodi ilolle, Sibelius: Vesipisaroita

Tavoitteet: T3, T6, T8 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L2, L3, L4, L5

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten tietojen ja taitojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja niin musiikista kuin arjen eri ääniympäristöistä. Pohditaan myös musiikin merkitystä omissa yhteisöissä.

1–2 luokat: Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaiden osaamista, konsertteja tai paikallisten oppilaitosten tarjoamia mahdollisuuksia.

Tavoitteet: T3, T5 **Laaja-alaiset sisältöalueet**: L1, L2, L3, L6, L7

S4 Musiikin opetuksen ohjelmisto: Musiikin opetuksessa käytetään lauluja, leikkejä, loruja, liikuntaa, soitto- ja kuuntelutehtäviä sekä luodaan tilaisuuksia luovaan toimintaan, jotka aihepiireiltään ja musiikillisilta ominaisuuksiltaan soveltuvat ikäkauteen ja koulun toimintakulttuuriin. Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota myös oppilaiden omiin kulttuureihin ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti erilaista musiikkia mukaan lukien lastenmusiikki sekä mahdolliset oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet.

1– 2 luokat:

- ikäkaudelle sopivia oman aikakauden lauluja
- suomalaiseen kulttuuriin ja vuodenkiertoon liittyviä lauluja huomioiden eri merkkivuodet ja heyttäminen muihin aineisiin
- musiikkiliikuntaa, laululeikkejä ja loruttelua ja räppiä
- **k**ulttuuriperintöömme liittyviä lauluja: Suutarin emännän kehtolaulu, Maamme, Anna anteeksi, Rati riti ralla, Hoosianna, Joulupuu on rakennettu, Joulupukki, kalevalainen 5/4-kappale, Pii, pii, pikkuinen lintu, Kevätsää

Tavoitteet: T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1 – 2
Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolisia ja joustavia musiikin opiskelukokonaisuuksia, joissa musiikin opetuksen erilaiset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 1– 2
Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, erilaisten välineiden käyttöä ja oppilaiden ryhmittelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Musiikin opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita ja vahvistetaan näin oppilaan yhteistyötaitoja, itsetuntoa ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 1– 2
Oppimisen arviointi musiikissa on oppilaita ohjaavaa ja rohkaisevaa. Oppilaalle annetaan palautetta ja mahdollisuuksia oman ja ryhmän toiminnan arviointiin siten, että se kannustaa yrittämiseen ja opittavien taitojen harjoittamiseen. Erityistä huomiota arvioinnissa kiinnitetään musiikillisten yhteistyötaitojen ja musisointitaitojen edistymiseen. Oppilaan oppimisen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita musiikissa ovat
- edistyminen musiikillisissa yhteistyötaidoissa, erityisesti toimiminen musiikillisen ryhmän jäsenenä
- edistyminen musiikin peruskäsitteiden hahmottamisessa musiikillisen toiminnan kautta.

14.19.3 Vuosiluokat 3–6

Vuosiluokkien 3-6 musiikin opetuksessa oppilaat oppivat suhtautumaan avoimesti ja kunnioittavasti toisten kokemuksiin sekä luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässään. Samalla he tottuvat jäsentämään aiempaa tietoisemmin musiikillisia kokemuksia ja ilmiöitä sekä musiikkikulttuureja. Oppilaiden ymmärrys musiikkikäsitteistä ja ilmaisukeinoista syvenee ja laajenee samalla, kun taidot laulaa, soittaa, säveltää, liikkua ja kuunnella kehittyvät. Ääniin ja musiikin ilmaisukeinoihin liittyvää luovaa ja esteettistä ajattelua edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia musiikillisia tai monitaiteellisia kokonaisuuksia. Näissä tehtävissä oppilaat käyttävät mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy

luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa. Oppilaiden käsitys itsestään musiikillisena toimijoina rakentuu myönteisten oppimiskokemusten kautta.

Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 3-6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Ohjataan oppilasta ymmärtämään musiikin ja musiikin opiskelun monimuotoisuutta. Kannustetaan oppilasta toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti musiikin eri osa-alueilla. Ohjataan oppilasta ymmärtämään, että musiikilliset taidot kehittyvät harjoittelun avulla. Ohjataan oppilasta kehittämään ja arvioimaan omaa oppimistaan myös vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilasta ohjataan ymmärtämään musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja omaa ja muiden kulttuuriperintöä. Rohkaistaan oppilasta luontevaan äänenkäyttöön, osallistumaan yhteismusisointiin ja keholliseen ilmaisuun.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Keskustellaan musiikin vaikutuksista tunne-elämään ja hyvinvointiin. Ohjataan oppilasta arvostamaan omia ja toisten musiikillisia taitoja ja erilaisia musiikkimakuja. Neuvotaan oppilasta ottamaan vastuuta kuulonhuoltoon liittyvistä asioista.

L4 Monilukutaito: Tutustutaan musiikin merkitsemistapoihin esim. nuotit, aika-arvot, tempo ja dynaamiset merkit, kuvionuotit jne. Musiikin kuuntelussa painotetaan aktiivista kuuntelua, jossa musiikkiin ja sen tunnelmaan eläydytään motorisesti, visuaalisesti ja mielikuvitusta aktivoiden. Tutustutaan erilaisten laulujen sanoituksiin ja mietitään niiden yhteyttä melodiaan. Vertaillaan kappaleiden erilaisia tulkintoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Ohjataan oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa osana musiikin opiskelua erilaisia sovelluksia ja ohjelmia käyttäen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia osallistua konsertteihin ja erilaisiin juhliin. Ohjataan oppilasta ottamaan vastuuta omasta tehtävästään osana suurempaa kokonaisuutta, esimerkiksi juhlien järjestämisessä. Harjaannutetaan oppilasta pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen työhön.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Rohkaistaan oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Osallisuus			
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4	L2, L6, L7	Osallistuminen esim. koulun juhliin musisoimalla
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	L2	
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4	L1, L2	
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1-S4	L2	Konserttivierailut ja -vierailijat
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia	S1-S4	L1, L2, L5, L6	

sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen			
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1-S4	L2	
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	L4	
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	L3	Kiinnitetään huomiota luokan melutasoon
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	L1	

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyn monipuolinen kehittäminen.

Oman äänen käyttö:

3–4 luokat: hengitys ja äänen synty, artikulaatio

5–-6 luokat: ääniväylä, äänenmurros, äänenhuolto

Soittaminen:

3–4 luokat: nokkahuilu, sointusoittimiin tutustuminen, basson vapaat kielet, syvennetään laattasoittimien, kanteleen, rytmisoittimien ja kehorytmien hallintaa, harjoitellaan yhteistä sykettä ryhmässä

5-6 luokat: sointumerkeistä soittamista, pianon koskettimisto, aiemmin opittujen asioiden syventämistä

Musiikkiliikunta:

3–6 luokat: musiikkiliikuntaa, laululeikkejä ja loruttelua ja räppiä

Musiikillinen keksintä:

3–6 luokat: rytmien ja melodioiden keksintää yksin ja ryhmässä

Tavoitteet: T1, T2, T3, T9 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

S2 Mistä musiikki muodostuu: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen.

Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

3–4 luokka:

kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti, kahdeksasosanuotti ja nuotteja vastaavat tauot, tahtilajit, musiikin merkintätavat, sävelet c1-d2 nuottiviivastolla, dynamiikan merkintätavat, kaanon, sinfoniaorkesterin soitinryhmät, koulusoittimet

5–6 luokka:

rytmien kertausta ja syventämistä (kuudestoistaosanuotti, pisteelliset nuotit, synkooppi), sävelet f-c3 nuottiviivastolla, muunnesävelet, koko- ja puolisävelaskel, kolmisoinnut, tempomerkinnät, kappaleiden muotorakenteita, sinfoniaorkesterin soittimet, suomalainen kansanmusiikki, afrikkalaista kansanmusiikkia, länsimainen taidemusiikki, näyttämömusiikki, eri musiikkityyleihin tutustumista

Musiikin kuuntelu:

3–4 luokka: Prokofjev: Pekka ja susi, Grieg: Peer Gynt, Tsaikovski: Osia Pähkinänsärkijä-baletista, Strauss: Radetzky-marssi

5–6 luokka: Tikanmäki: Maisemakuvia Suomesta, Porilaisten marssi, Sibelius: Finlandia, länsimaisen taidemusiikin merkittäviä teoksia

Tavoitteet: T4, T6, T7, T9 Laaja-alaiset sisältöalueet: L1, L2, L3, L4, L5

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaiden osaamista, konsertteja tai paikallisten oppilaitosten tarjoamia mahdollisuuksia.

Tavoitteet: T6, T8 **Laaja-alaiset sisältöalueet**: L1, L2, L3, L6, L7

S4 Ohjelmisto: Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

3–6 luokat:

- ikäkaudelle sopivia oman aikakauden lauluja
  suomalaiseen kulttuuriin ja vuodenkiertoon liittyviä lauluja huomioiden eri merkkivuodet ja eheyttäminen muihin aineisiin
- muiden maiden musiikkia
- musiikkiliikuntaa, laululeikkejä ja loruttelua ja räppiä
- kulttuuriperintöömme liittyviä lauluja: Taivas on sininen ja valkoinen, Kymmenen virran maa, Paimenen syyslaulu, Seitsemän miehen voima, Kansalaislaulu (Olet maamme armahin Suomenmaa), Lippulaulu, Arvon mekin ansaitsemme, Saunavihdat, Minun kultani kaunis on

Tavoitteet: T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T9 **Laaja-alaiset sisältöalueet**: L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista jokaiselle oppilaalle. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ennakkoluuloton ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisia taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 3–6
Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi

oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, opetusvälineiden käyttöä ja ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Ratkaisuilla luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan jokaisen oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3–6
Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen.

Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää musiikin valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.

Musiikin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
Osallisuus			
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4	Musiikilliset yhteistyö-taidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4	Musiikki-liikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1-S4	Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen	S1-S4	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1-S4	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	Musiikin merkintä-tapojen ymmärtämi-nen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	Oppimaan oppiminen ja työskentely-taidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

14.19.4 Vuosiluokat 7–9

Vuosiluokkien 7–9 musiikin opetus luo mahdollisuuksia musiikillisen osaamisen ja maailmankuvan laajentamiseen. Samalla opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin merkityksiä ja jäsentämään musiikkiin liittyviä tunteita ja kokemuksia. Opetuksen tehtävänä on myös kehittää oppilaiden kriittistä musiikkikulttuurien lukutaitoa ohjaamalla heitä analysoimaan ja arvioimaan, miten musiikilla viestitään ja vaikutetaan. Oppilaiden toimijuutta ja ajattelua vahvistetaan kertaamalla ja syventämällä aiemmin opittuja musiikillisia taitoja. Lisäksi oppilaat saavat tilaisuuksia oman oppimisensa suunnitteluun ja arviointiin. Heillä on mahdollisuus monipuoliseen luovaan musiikilliseen ilmaisuun ja musiikin tuottamiseen yksin ja yhdessä muiden kanssa. Tätä tuetaan luomalla yhteyksiä muihin ilmaisumuotoihin. Käyttäessään tieto- ja viestintäteknologiaa oppilaat tutustuvat musiikin ja digitaalisen median tekijänoikeuksiin ja käyttömahdollisuuksiin sekä niihin liittyviin mahdollisiin eettisiin ongelmiin.

Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 7–9

L1 **Ajattelu ja oppimaan oppiminen:** Ohjataan oppilasta ymmärtämään musiikin ja musiikin opiskelun monimuotoisuutta. Kannustetaan oppilasta toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti musiikin eri osa-alueilla. Ohjataan oppilasta ymmärtämään, että musiikilliset taidot kehittyvät harjoittelun avulla. Ohjataan oppilasta kehittämään ja arvioimaan omaa oppimistaan myös vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa.

L2 **Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu:** Oppilasta ohjataan ymmärtämään musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja omaa ja muiden kulttuuriperintöä. Rohkaistaan oppilasta luontevaan äänenkäyttöön, osallistumaan yhteismusisointiin ja keholliseen ilmaisuun.

L3 **Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot:** Keskustellaan musiikin vaikutuksista tunne-elämään ja hyvinvointiin. Ohjataan oppilasta arvostamaan omia ja toisten musiikillisia taitoja ja erilaisia musiikkimakuja. Neuvotaan oppilasta ottamaan vastuuta kuulonhuoltoon liittyvistä asioista.

L4 **Monilukutaito:** Tutustutaan musiikin merkitsemistapoihin esim. nuotit, aika-arvot, tempo ja dynaamiset

merkit, kuvionuotit jne. Musiikin kuuntelussa painotetaan aktiivista kuuntelua, jossa musiikkiin ja sen tunnelmaan eläydytään motorisesti, visuaalisesti ja mielikuvitusta aktivoiden. Tutustutaan erilaisten laulujen sanoituksiin ja mietitään niiden yhteyttä melodiaan. Vertaillaan kappaleiden erilaisia tulkintoja.

L5 **Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen:** Ohjataan oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa osana musiikin opiskelua erilaisia sovelluksia ja ohjelmia käyttäen.

L6 **Työelämätaidot ja yrittäjyys:** Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia osallistua konsertteihin ja erilaisiin juhliin. Ohjataan oppilasta ottamaan vastuuta omasta tehtävästään osana suurempaa kokonaisuutta, esimerkiksi juhlien järjestämisessä. Harjaannutetaan oppilasta pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen työhön.

L7 **Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen:** Rohkaistaan oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään.

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Osallisuus			
T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	S1-S4	L2, L7	Osallistuminen esim. koulun juhliin musisoimalla
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäseninä	S1-S4	L2	
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin	S1-S4	L2	
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun	S1-S4	L2	
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	S1-S4	L2	Konsertti -vierailut ja vierailijat
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn	S1-S4	L1, L2, L6	
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia	S1-S4	L1, L2, L5	
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia	S1-S4	L2, L4	

käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa.			
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta keskustelemaan musiikista käyttäen musiikin käsitteitä ja terminologiaa	S1-S4	L4	
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin	S1-S4	L3, L4	
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	L3	Melu ja kuulo, melu-mittaukset
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	L1	

Musiikin tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9
Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälistä työskentelyä ja teknologiaa hyödyntäen. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.

S1 Miten musiikissa toimitaan: Opetuksessa on keskeistä musiikillisten ilmaisutaitojen monipuolinen kehittäminen sekä omien ideoiden ja ratkaisujen tuottaminen. Äänenkäyttöä, laulutaitoa ja käytössä olevien keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoja syvennetään yhteismusisoinnissa.

7. luokka

- laulutaidon ylläpitäminen ja kehittäminen osallistumalla rohkeasti yhteislauluun
- mikrofonilaulun tekniikka
- basson, kitaran, ukuleleen, koskettimien, rumpujen, rytmi- ja kehosoittimien ja muiden käytössä olevien soittimien perusteet ja aikaisemmin opittujen taitojen syventäminen
- yhteismusisoinnin harjoittelua laulaen ja soittaen, sovittaen oma osuus osaksi suurempaa kokonaisuutta
- esiintymistilanteiden harjoittelemista ja musiikkiesityksen valmistaminen
- tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen osana musiikin opiskelua erilaisten musiikkisovellusten avulla

Tavoitteet: T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T11, T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

S2 Mistä musiikki muodostuu: Musisoinnissa käytetään aiemmin opittuja musiikkikäsitteitä ja musiikin perusmerkintätapoja. Taitojen kehittyessä käsitteellistä osaamista syvennetään ja sovelletaan musisoinnin eri tilanteissa. Opetuksessa huomioidaan myös tulkinnan merkitys musiikillisessa ilmaisussa.

7. luokka

- yhteismusisoinnin harjoittelemisen yhteydessä kerrataan musiikin merkintätapoja ja syvennetään aikaisemmin opittuja taitoja
- musiikin eri elementtejä (rytmi, melodia, harmonia, dynamiikka, muoto ja sointiväri) tutkitaan musisoinnin, kuuntelun, liikkeen ja improvisoinnin kautta
- pianon koskettimiston kertaus ja basson otteiden löytäminen kaulalta
- rumpusetin osien opetteleminen
- rumpukomppien kirjoitusasuun tutustuminen
- tabulatuurin ja sointutaulukoiden lukeminen
- tutustutaan äänen ominaisuuksiin, syntyyn ja erilaisiin äänityyppeihin sekä äänenmurrokseen ja sen tuomiin muutoksiin äänessä

Tavoitteet: T1, T2, T3, T4, T5, T6, T9, T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L2, L4, L5, L7

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten taitojen ja tietojen ohella opetuksessa käsitellään oppilaiden esille tuomia aihepiirejä sekä heidän musiikkiin liittyviä kokemuksiaan ja havaintojaan. Myös kuluttamisen ja kestävän hyvinvoinnin näkökulmat ovat olennaisia musiikissa. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä musiikin ja muiden oppiaineiden sekä erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välille. Samalla pohditaan ja arvioidaan kriittisesti musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

7. luokka

- pohditaan musiikin merkitystä omassa elämässä, eri kulttuureissa ja eri aikakausina
- tutustutaan oman elinympäristön melutasoon ja kuulonhuoltoon
- musiikki on osana koulun arkea ja juhlaa erilaisten projektien ja tapahtumien yhteydessä

Tavoitteet: T5, T6, T8, T10, T11, T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L2, L3, L6, L7

S4 Ohjelmisto: Ohjelmistoon ja erityisesti kuunteluohjelmistoon valitaan monipuolisesti eri kulttuurien ja aikakausien musiikkia kansanmusiikista taidemusiikkiin ajankohtaiset musiikilliset ilmiöt huomioiden. Äänenkäyttöä ja laulutaitoa harjoitetaan yksi- ja moniäänisten yhteislaulujen tai soololaulujen, äänikokeilujen ja erilaisten ääniharjoitteiden avulla. Ohjelmiston valinnassa otetaan huomioon kulttuuriperinnön vaaliminen**,** oppilaita innostavat teokset ja tehtävät sekä ohjelmiston käyttökelpoisuus musiikillisten taitojen oppimisessa. Ohjelmistoon sisältyvät myös oppilaiden omat luovat tuotokset ja sävellykset.

7. luokka

- monipuolinen ja oppilaita innostava ohjelmisto huomioiden oppilaiden taso ja opetettavan asian sisältö
- seuraaviin musiikkityyleihin ja -kulttuureihin tutustuminen myös kuunnellen ja musisoiden:
    - suomalainen kansanmusiikki
    - latinalaisamerikkalainen musiikki
    - suomalainen populaarimusiikki

Tavoitteet: T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, T12 **Laaja-alaiset sisältöalueet:** L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7

Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9
Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita ja sitouttavat heidät kehittämään musiikillista osaamistaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Musiikkikäsitteitä opiskellaan musiikillisin työtavoin. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyötahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 7–9
Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Työtapoja, opetusvälineitä ja soittimistoa sekä ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut tehdään oppilaita kuullen. Ratkaisuilla luodaan musiikin oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan oppilaiden itsetuntoa, työskentelytaitoja ja oma-aloitteisuutta. Työtapojen valinnassa kiinnitetään huomiota musiikkikulttuurin ja musiikin opetuksen mahdollisten sukupuolittuneiden käytäntöjen muuttamiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 7–9
Musiikin opetuksessa oppilas tarvitsee realistista ja samalla kannustavaa ja rohkaisevaa palautetta myös perusopetuksen 7-9 vuosiluokilla. Ohjaava palaute auttaa oppilasta hahmottamaan yhä paremmin soivaa musiikillista toteutusta, musiikillista ilmaisua ja musiikin merkityksiä. Palautetta oppilas tarvitsee erityisesti, kun hän toteuttaa luovaan tuottamiseen ja musiikkiteknologiaan liittyviä kokonaisuuksia.

Musiikin päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona musiikin opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut musiikin yhteisenä opetettavan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso musiikin valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Musiikissa oppilaan osaaminen kehittyy kaikilla tavoitealueilla oppimäärän päättymiseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Musiikin päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Musiikin opetuksen tavoitteena on	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	**Arvosanan kahdeksan osaaminen**
Osallisuus			
T1 kannustaa oppilasta rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä	S1-S4	Musiikillisen ryhmän jäsenenä toimiminen	Oppilas toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan sekä kehittämään niitä edelleen musisoivan ryhmän jäseninä	S1-S4	Äänenkäyttö ja laulaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta kehittämään edelleen soitto- ja yhteismusisointitaitojaa n keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimin	S1-S4	Soittaminen musiikkiryhmän jäsenenä	Oppilas soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.
T4 rohkaista oppilasta monipuoliseen musiikkiliikunnalliseen kokemiseen ja ilmaisuun	S1-S4	Musiikkiliikunta	Oppilas osoittaa hahmottavansa musiikin perussykkeen liikkuessaan ja sovittaa liikeilmaisuaan kuulemaansa musiikkiin.
T5 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun ja havainnointiin sekä ohjata häntä keskustelemaan havainnoistaan	S1-S4	Ääniympäristön ja musiikin kuuntelu ja siitä keskusteleminen	Oppilas kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.
T6 kannustaa oppilasta rakentamaan luovaa suhdetta musiikkiin ja ohjata heitä improvisointiin, sovittamiseen ja säveltämiseen sekä taiteidenväliseen työskentelyyn	S1-S4	Musiikin luova tuottaminen	Oppilas osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.
T7 ohjata oppilasta musiikin tallentamiseen ja tieto- ja viestintäteknologian luovaan ilmaisulliseen	S1-S4	Musiikkiteknologian käyttö	Oppilas osaa käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.

käyttöön sekä musiikin tekemisessä että osana monialaisia kokonaisuuksia			
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikkia taiteenlajina ja ymmärtämään, miten musiikkia käytetään viestimiseen ja vaikuttamiseen eri kulttuureissa	S1-S4	Kulttuurinen osaaminen	Oppilas osaa jäsentää musiikin käyttötapoja ja ilmenemismuotoja ja kertoa havainnoistaan.
T9 rohkaista ja ohjata oppilasta käyttämään musiikin merkintätapoja, käsitteitä ja terminologiaa musiikillisessa toiminnassa	S1-S4	Musiikillisten käsitteiden ja symbolien käyttö	Oppilas käyttää musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia tunteisiin ja hyvinvointiin	S1-S4	Musiikin hyvinvointivaikutusten tunnistaminen	Oppilaan kanssa keskustellaan musiikin vaikutuksista hyvinvointiin ja tunteisiin, mutta tavoitetta ei oteta huomioon päättöarvosanan muodostamisessa.
T11 ohjata oppilasta huolehtimaan kuulostaan sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta	S1-S4	Kuulosta sekä musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T12 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, asettamaan tavoitteita musiikilliselle oppimiselleen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin	S1-S4	Oppimisen taidot	Oppilas asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin.

14.20 Kuvataide

14.20.1Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuvataiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

14.20.2 Vuosiluokat 1–2

Vuosiluokilla 1–2 luodaan perustaa oppilaiden omakohtaiselle suhteelle kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Ilmaisun taitojen ja esteettisten valmiuksien kehittymistä tuetaan eri aistien ja koko kehon yhteistyöllä. Oppilaita ohjataan käyttämään mielikuvia, kuvataiteen käsitteistöä ja kuvallisen tuottamisen keinoja. Opetuksessa hyödynnetään toiminnallisuutta ja leikinomaisuutta. Oppilaita kannustetaan pitkäjänteiseen taideoppimiseen. Kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla. Opetuksessa rohkaistaan toimimaan yhdessä, jakamaan kokemuksia sekä vastaanottamaan ja antamaan palautetta kuvallisesta työskentelystä.

Oppilasta tuetaan kuvallisin keinoin tuottamaan itseään ja tuetaan hienomotorista kehitystä monipuolisesti. Alkuopetuksessa merkittävää on, että lapsen hienomotorisia taitoja kehitetään päämäärä tietoisesti: lapsen siirtyessä kolmannelle vuosiluokalle on oleellista, että lapsi osaa itse esim. teipata tai leikata saksilla.

Taulukosta sekä kuvallisesta tukimateriaalista voidaan poimia eri tekniikoiden käytön lisäksi myös oman kehon käyttämistä osana tekemisen prosessia: painan jälkiä peukalolla, kädellä, jalalla, maalataan musiikkia, piirretään silmät kiinni jne. Kuvallisen tuottamisen keinoja pyritään tarjoamaan monipuolisesti useita aisteja tukien, tämä tukee myös toiminnallisuutta. Erilaisten valmiiden sapluunoiden käyttöä pyritään minimoimaan, jotta lapsi oppii itse leikkaamaan ja käyttämään kynää.

Ympäristöä havainnoidaan luonnonmateriaaleja hyödyntäen luovasti: oppilaiden kanssa voidaan rakentaa kuvia luonnosta seikkaillen siellä myös itse (esim. ympäristötaideteokset), tai käyttäen vain löytämiään materiaaleja hyödykseen. Kasveja voidaan myös hyödyntää grafiikan keinoin esim. prässäten.

Oppiaita pyritään kasvattamaan kuvataiteeseen kuuluvan prosessimaisen idean ymmärtämiseen: tekemiseen kuuluu toisinaan myös luonnostelua, eikä valmis työ ole aina päämäärä vaan matka joka kuljetaan sinne pääsemiseksi. Taulukoinnissa esitettyjä teknisiä tai ilmiöihin perustuvia ideoita kannustetaan käyttämään luovasti ja uutta kehitellen. Arviointiin liittyvä toiminta pyritään pitämään mahdollisimman läpinäkyvänä siten, että oppilas ymmärtää, mitkä ovat tehtävän tavoitteet ja mitkä ovat keinot noihin päämääriin pääsemiseksi.

Eri ryhmien tavoitteet asetetaan kullekin ryhmälle sopivaksi: tehtäviä sekä tekniikoita eriytetään ylös- tai alaspäin kulloisenkin ryhmän tason mukaan. Tärkeää on monipuolisuuden tarjoaminen niin tekniikoiden kuin ilmiöidenkin suhteen. Kuvataiteen ohjauksen yhteydessä harjoitellaan samalla myös luokkatilanteessa toimimista yhdessä muiden kanssa ja opitaan itseohjautuvaan työskentelyyn.

Eerilaisia ilmiön tutkimista tukevaa tekniikkaa.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 1–2

L1 ajattelu ja oppimaan oppiminen: Tuetaan itsenäistä ongelmanratkaisua, "Teen itse tunnit", vapaus ja mahdollisuus tuottaa oman näköistä tulkintaa annetun viitekehyksen sisällä

L2 kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: oman paikallisidentiteetin hahmottaminen, kuka minä olen ja mistä tulen.Tutustuminen omaan elämisympäristöön sekä sekä sen tutkiminen ja havainnointi eri menetelmin

L3 Itsestään huolehtiminen sekä arjen taidot:

- ei valmiita tai mahdollisimman vähän sapluunoita/ valmiiksi leikattuja muotteja.
- välinehuolto osana oppituntia

- prosessiajattelun oppiminen ja ajankäytön hallitseminen (= kuinka kauan minulla menee aikaa luonnosteluun, kuinka kauan itse tekemiseen ja viimeistelyyn…)

L4 monilukutaito

- kyky tulkita ja tuottaa erilaista materiaalia kuvataiteen viitekehyksessä

L5 tieto ja viestintäteknologinen osaaminen

- uuden teknologian hyödyntäminen mahdollisuuksien mukaan.

L6 työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys

- oman toiminnan ohjaaminen

L7 osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- omien tehtävien sekä projektien suunnittelu
- ekologisuus ja järkevien/ perusteltujen materiaalien käyttö (töitä ei saa silputa tunnin lopulla roskiin)
- hyvä vaikuttamisen kanava esim. Kuulumiset lehti

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja kuvia tekemällä	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6	
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan erilaisten kuvallisten tuottamisen tapojen avulla	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5	
Kuvallinen tuottaminen			
T4 innostaa oppilasta kokeilemaan erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä harjoittelemaan kuvallisia ilmaisutapoja	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6	
T5 kannustaa oppilasta pitkäjänteiseen kuvalliseen työskentelyyn yksin ja yhdessä muiden kanssa	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5	
T6 kannustaa oppilasta tarkastelemaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa ja muiden kuvissa	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7	
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta käyttämään kuvataiteen käsitteistöä sekä tarkastelemaan erilaisia kuvatyyppejä	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6	
T8 kannustaa oppilasta tunnistamaan erilaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuotteita lähiympäristössään	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7	
T9 innostaa oppilasta tekemään kuvia oman elinympäristön, eri aikojen ja eri kulttuurien tarkastelun pohjalta	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6	

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta tunnistamaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä arvoja	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7	
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7	

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1-2

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

Kuvataidekasvatuksen keskiössä on toimiminen ja luova ongelmanratkaisu yksin sekä yhdessä: rakentaa omaa idetiteettiä, ihmiskäsitystä, maailmankuvaa ja katsomustaan. Tärkeää tänä päivänä on huomioida monimediainen tiedonvälitys sekä tiedon käyttäminen kriittisesti. Kaikki tämä edellä kuvailtu pystytään toteuttamaan sekä oppiaineen sisällä, mutta parhaiten oppiaineintegraation kautta.

Liitteessä on taulukointi, johon on poimittu sekä tekniikoita että materiaaleja. Tarkoituksena on, että taulukkoa käyttämällä saadaan ylläpidettyä ja kehitettyä läpi peruskoulun kestävä kehityksenkaari. Taulukko on suuntaa antava ja jokainen pystyy sitä muokkaamaan ja poimimaan ideoita siten, että oppilaille tarjoutuu monipuolinen ja laaja tarjonta kuvataiteen keinoista ja mahdollisuuksista. Taulukoinnin tarkoituksena on toimia oppaana eri oppiaineiden kesken tehtävässä integraatiossa. Tällöin teema löytyy integroitavasta aineesta ja tekniikka puolestaan kuvataiteen maailmasta. Taulukoinnin tarkoituksena ei ole kahlita uusia ideoita tai rajata tekniikoita, vaan toimia eräänlaisena kivijalkana ja perustyökalupakkina, jota voi laajentaa ja kehittää.

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaita rohkaistaan tutustumaan toistensa kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden arjessa, lähiympäristössä ja vuorovaikutuksessa.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa keskitytään oppilaiden lähiympäristön ja sen medioiden käsittelyyn.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat tutustuvat kuvataiteen maailmaan tarkastelemalla erilaisia teoksia, aihepiirejä ja ilmiöitä. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään taideteoksiin ja niiden kokemiseen liittyvää kulttuurista moninaisuutta.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1-2

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 1-2 innostetaan leikinomaiseen kokeiluun, tieto- ja viestintäteknologian käyttöön sekä taiteidenväliseen toimintaan. Opetustilanteet toteutetaan kouluympäristön lisäksi erilaisissa rakennetuissa ympäristöissä, luonnon ympäristöissä ja verkkoympäristöissä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 1–2

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia

lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 1-2

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Palaute on monipuolista ja rohkaisee oppilaita omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppilaat saavat palautetta kaikilla tavoitteissa määritellyillä taideoppimisen alueilla.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita kuvataiteessa ovat

- edistyminen tavoitteiden asettamisessa omalle toiminnalle
- edistyminen materiaalien kokeilemisessa ja tekniikoiden harjoittelussa
- edistyminen kuvataiteen ilmaisukeinojen käyttämisessä ja niistä keskustelemisessa
- edistyminen omista ja muiden kuvista keskustelemisessa.

14.20.3 Vuosiluokat 3–6

Vuosiluokilla 3–6 oppilaat laajentavat omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Oppilaita kannustetaan erilaisten kuvailmaisun keinojen kokeiluun ja harjoitteluun sekä kuvallisten taitojen tavoitteelliseen kehittämiseen. Opetuksessa tarkastellaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia mielipiteisiin, asenteisiin ja toimintatapoihin oppilaiden omassa elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan tutkimaan taiteilijoiden ja muun visuaalisen kulttuurin tekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina sekä erilaisissa kulttuurisissa yhteyksissä. Opetuksessa tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä.

Luokka-asteilla 3–6 oppilas laajentaa omakohtaista suhdettaan visuaaliseen kulttuuriin mm. peilaamalla itseään historialliseen kuvajatkumoon. Peilaamisen apuna voi olla mm. kuvataiteen historia, nykytaide tai muu ympäröivä ajankohtainen kulttuuri-ilmiö. Matka kohti kriittistä kuvanlukijaa sekä kuvan tuottajaa kohden alkaa tutustumalla mm. taiteilijoihin, pohtimalla heidän tavoitteitaan sekä rooleja eri aikoina ja erilaisissa yhteisöissä. Oppilaita pyritään tukemaan uteliaaseen sekä rohkeaan tutkimiseen sekä kokeiluun eri tekniikoiden sekä ilmiöiden puitteissa. Kuvataiteen ohjauksen yhteydessä harjoitellaan kattavasti erilaisia ilmiön tutkimista tukevaa tekniikkaa.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 3–6

L1 ajattelu ja oppimaan oppiminen

- ongelmanratkaisu itsenäisesti, "Teen itse tunnit", vapaus ja mahdollisuus tuottaa oman näköistä tulkintaa annetun viitekehyksen sisällä

L2 kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- oman paikallisidentiteetin hahmottaminen, kuka minä olen ja mistä tulen.Tutustuminen omaan elämisympäristöön sekä sekä sen tutkiminen ja havainnointi eri menetelmin

L3 Itsestään huolehtiminen sekä arjen taidot

- ei valmiita tai mahdollisimman vähän sapluunoita/ valmiiksi leikattuja muotteja.
- välinehuolto osana oppituntia
- prosessiajattelun oppiminen ja ajankäytön hallitseminen (= kuinka kauan minulla menee aikaa luonnosteluun, kuinka kauan itse tekemiseen ja viimeistelyyn…)

L4 monilukutaito

- kyky tulkita ja tuottaa erilaista materiaalia kuvataiteen viitekehyksessä

L5 tieto ja viestintäteknologinen osaaminen

- uuden teknologian hyödyntäminen mahdollisuuksien mukaan.

L6 työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys

- oman toiminnan ohjaaminen

L7 osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

- omien tehtävien sekä projektien suunnittelu
- ekologisuus ja järkevien/ perusteltujen materiaalien käyttö (töitä ei saa silputa tunnin lopulla roskiin)
- hyvä vaikuttamisen kanava esim. Kuulumiset lehti

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6	
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5	
Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6	
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5	
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7	
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L5	
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6	
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6	
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7	
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7	

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 3-6 tarkastellaan laajenevan elinpiirin ajankohtaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Opetuksessa ohjataan taiteidenväliseen ja temaattiseen lähestymistapaan. Oppilaita kannustetaan suhtautumaan kriittisesti eri tietolähteisiin. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä hyödynnetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3-6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Palautteella tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Antaessaan kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää kuvataiteen valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida oppilaan edistymistä kuvien tuottamiseen, vastaanottamiseen ja tulkitsemiseen liittyvien taitojen kehittämisessä.

Kuvataiteen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja
Kuvallinen tuottaminen			

T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	S1, S2, S3	Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuaan yksin ja ryhmän jäsenenä
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	S1, S2, S3	Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	S1, S2, S3	Arvojen tarkasteleminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuteen ja kestävään kehitykseen liittyviä näkökulmia

Liitteenä on taulukointi, johon on poimittu sekä tekniikoita että materiaaleja. Tarkoituksena on, että taulukkoa käyttämällä saadaan ylläpidettyä ja kehitettyä läpi peruskoulun kestävä kehityksen kaari. Taulukko on suuntaa antava ja jokainen pystyy sitä muokkaamaan ja poimimaan ideoita siten, että oppilaille tarjoutuu monipuolinen ja laaja tarjonta kuvataiteen keinoista ja mahdollisuuksista. Taulukoinnin tarkoituksena on toimia oppaana eri oppiaineiden kesken tehtävässä integraatiossa. Tällöin teema löytyy integroitavasta aineesta ja tekniikka puolestaan kuvataiteen maailmasta. Taulukoinnin tarkoituksena ei ole kahlita uusia ideoita tai rajata tekniikoita, vaan toimia eräänlaisena kivijalkana ja perustyökalupakkina, jota voi laajentaa ja kehittää.

14.20.4 Vuosiluokat 7–9

Vuosiluokilla 7-9 oppilaita ohjataan syventämään omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin sekä asettamaan määrätietoisia tavoitteita toiminnalleen. Opetuksessa vahvistetaan oppilaiden kuvallisen tuottamisen taitoja sekä kannustetaan häntä toimimaan erilaisissa visuaalisissa ympäristöissä. Oppilaita harjaannutetaan tutkimaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä sekä käyttämään niitä osallistumisen ja vaikuttamisen muotoina. Opetuksessa kehitetään yhdessä toimimisen taitoja sekä rakennetaan yhteyksiä ajankohtaisiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin toimintatapoihin ja ilmiöihin. Opetus harjaannuttaa hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä luovasti, kriittisesti ja vastuullisesti. Oppilaille tarjotaan riittäviä edellytyksiä perusopetuksen jälkeisille opinnoille sekä huomioidaan työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavia yleisiä valmiuksia.

Aiemmin rakennettua perusosaamisen pohjaa sekä tutkivaa asennetta syvennetään määrätietoisten tavoitteiden asettamisella omalle työskentelylle. Oppilas hahmottaa yhä itseään suhteessa ympäröivään maailmaan ja tähän pyritään luomaan riittävät ja innostavat puitteet. Kriittisyyttä kuvan lukemisessa syvennetään ja kuvia käytetään sekä tuotetaan monipuolisesti sekä oivaltavasti. Kuvataiteen ohjauksen yhteydessä kehitetään yhdessä toimimisen taitoja esim. erilaisten ryhmätyöskentely (kuten animaatioprojektit) kautta.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 7–9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen:

- Ohjataan oppilasta ymmärtämään visuaalisen kulttuurin ja kuvataiteen opiskelun monimuotoisuutta.
- Kannustetaan oppilasta toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti kuvataiteen eri osa-alueilla.
- Oppilasta ohjataan ymmärtämään, että visuaalinen tuottaminen on prosessi, jossa taidot kehittyvät monipuolisen harjoittelun avulla.
- Oppilasta ohjataan kehittämään ja arvioimaan omaa oppimistaan myös vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu:

- Oppilasta ohjataan ymmärtämään kuvataiteen kulttuurisidonnaisuutta ja omaa ja muiden kulttuuriperintöä.
- Rohkaistaan oppilasta luontevaan ilmaisuun, osallistumaan töiden esittämiseen julkisesti sekä mahdollisissa näyttelyissä tai koulun juhlissa.
- Vuorovaikutukseen liittyy myös ajatus siitä, että oppilas pystyy keskustelemaan omalla taitotasollaan
- kuvista sekä niiden merkityksistä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot:

- Keskustellaan visuaalisen kulttuurin vaikutuksista tunne-elämään ja hyvinvointiin.
- Ohjataan oppilasta arvostamaan omia ja toisten tuottamia teoksia ja tutustumaan moniin tapoihin tarkastella kuvia.
- Kiinnitetään huomio esim. viihtyisän asuinympäristön ja arkkitehtuurin vaikutuksista hyvinvointiin. Oppilasta ohjataan omatoimiseen välinehuoltoon.

L4 Monilukutaito:

- Tutustutaan visuaalisen kulttuurin eri ilmenemismuotoihin ja sen intertekstuaalisuuteen.
- Kuvien tuottamisessa painotetaan monialaista tekemistä. Tutkittavia teoksia ja niiden tuottamia merkityksiä pyritään tarkkailemaan laajakatseisesti mielikuvitusta aktivoiden.
- Tutustutaan eri aikakausilla tuotettuihin teoksiin ja mietitään niiden yhteyttä nykyisyyteen.
- Vertaillaan teosten erilaisia tulkintoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen:

- Ohjataan oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa osana kuvataiteen opiskelua erilaisia sovelluksia ja ohjelmia käyttäen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys:

- Kuvataiteen opiskelussa painotetaan erityisesti sisäistä yrittäjyyttä jossa oppilas motivoituu itse tekemään ja toimimaan aktiivisesti ponnistellessaan oman teoksensa äärellä.

- Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia osallistua erilaisiin juhliin, näyttelyihin tai muihin projekteihin.
- Ohjataan oppilasta ottamaan vastuuta omasta tehtävästään osana suurempaa kokonaisuutta, esimerkiksi juhlien somistamisen suunnittelussa sekä toteuttamisessa tai kilpailutyön kokonaisvaltaisessa toteuttamisessa luonnostelusta aina valmiin työn työstämiseen.
- Harjaannutetaan oppilasta pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen prosessimaiseen työhön.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen:

- Rohkaistaan oppilasta osallistumaan erilaisiin kilpailuihin tai muihin projekteihin.
- Tutkitaan myös kuvien, esim. median vaikuttavuutta, kuten kuvien propaganda ominaisuus.
- Ohjataan oppilasta käyttämään materiaaleja säästäen ja valitsemaan ympäristöystävällisiä toimintatapoja.
- Ohjataan oppilasta myös työskentelyvaiheessa kehittämään myönteistä yhteishenkeä ympärilleen.

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä	S1, S2, S3	L1, L3, L4, L5	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään	S1, S2, S3	L2, L4, L5, L6	
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	S1, S2, S3	L2, L3, L4, L5	
Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	S1, S2, S3	L2, L3, L5, L6	
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	S1, S2, S3	L1, L2, L3, L5	
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7	
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä	S1, S2, S3	L1, L4, L5, L6	
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista	S1, S2, S3	L2, L3, L6, L7	
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	S1, S2, S3	L1, L2, L5, L6	
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3	L3, L4, L6, L7	
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla	S1, S2, S3	L1, L2, L4, L7	

Kuvataiteen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7-9

Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Opetuksen sisältöjä valitaan myös oppilaiden omia kuvakulttuureja uudistavista ilmiöistä. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä omaan elinympäristöön sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen kannalta.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Sisältöjen valinnoilla kehitetään oppilaan tietoisuutta erilaisia ympäristöjä ja medioita koskevista laajemmista kysymyksistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään erilaisten ympäristöjen ja medioiden merkitystä sekä oppilaiden elinpiirin että globaalin maailman näkökulmista.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat syventyvät erilaisiin taidekäsityksiin ja taiteen ilmiöihin tarkastelemalla niitä taiteilijan ja vastaanottajan sekä taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuurisen moninaisuuden vaikutuksia sekä taiteen tuottamiseen että tulkintaan yksilön ja yhteiskunnan näkökulmista.

Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 7-9 tuetaan tutkivaa ja ilmiökeskeistä työskentelyä taiteen traditioita ja aikalaistaiteen toimintatapoja hyödyntämällä. Opetuksessa luodaan mahdollisuuksia verkko- ja mediaympäristöjen monipuoliselle käytölle, taiteidenvälisille ja koulun ulkopuolisille projekteille sekä globaalien kysymysten käsittelylle.

Ohjaus, tuki ja eriyttäminen kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia. Vuosiluokilla 7-9 tavoitteena on vahvistaa oppilaan osaamista kuvataiteessa perusopetuksen jälkeisiin opintoihin valmistavasta näkökulmasta.

Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 7-9

Oppimisen arviointi kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Arvioinnilla tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilaita ohjataan arvioinnilla omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona kuvataiteen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kuvataiteen oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kuvataiteen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Kuvataiteessa oppilaan osaaminen kehittyy kaikissa opetuksen tavoitteissa kuvatuilla taideoppimisen ulottuvuuksilla oppimäärän päättymiseen saakka. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Kuvataiteen päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan, taidetta, ympäristöä ja muuta	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen	Oppilas osaa käyttää erilaisia havaintovälineitä ympäristön ja sen kuvien tarkastelussa.

visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja käyttämään monipuolisesti kuvallisen tuottamisen menetelmiä		kulttuurin havainnoiminen	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan omista ja muiden havainnoista ja ajatuksista sekä perustelemaan näkemyksiään	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajattelun vaikutusten pohtiminen	Oppilas osaa sanallistaa havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista.
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen eri ympäristöissä	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.
Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta soveltamaan erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä syventämään kuvallisen tuottamisen taitojaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen syventäminen	Oppilas osaa käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvallisen tuottamisen materiaaleja, tekniikoita ja keinoja kuvailmaisussaan.
T5 ohjata oppilasta tutkivaan lähestymistapaan itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä	S1, S2, S3	Tutkivan lähestymistavan käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään.
T6 rohkaista oppilasta ilmaisemaan mielipiteitään sekä soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvallisen tuottamisen avulla vaikuttaminen	Oppilas pyrkii vaikuttamaan ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kuvallisin keinoin.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta soveltamaan kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen	Oppilas osaa käyttää joitakin kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä.
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista	S1, S2, S3	Visuaalisen kulttuurin merkityksen tarkasteleminen	Oppilas osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.
T9 innostaa oppilasta soveltamaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja kuvallisessa tuottamisessaan	S1, S2, S3	Kulttuuristen kuvailmaisun tapojen soveltaminen	Oppilas osaa soveltaa joitakin kulttuurisesti erilaisia kuvailmaisun tapoja.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta ottamaan kantaa taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin	S1, S2, S3	Näkemysten esittäminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.
T11 kannustaa oppilasta ottamaan kuvailmaisussaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys sekä vaikuttamaan kuvien avulla	S1, S2, S3	Kuvallinen ilmaiseminen ja vaikuttaminen	Oppilas tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävää kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Liitteenä on taulukointi, johon on poimittu sekä tekniikoita että materiaaleja. Tarkoituksena on, että taulukkoa käyttämällä saadaan ylläpidettyä ja kehitettyä läpi peruskoulun kestävä kehityksen kaari. Taulukko on suuntaa antava ja jokainen pystyy sitä muokkaamaan ja poimimaan ideoita siten, että oppilaille tarjoutuu monipuolinen ja laaja tarjonta kuvataiteen keinoista ja mahdollisuuksista. Taulukoinnin tarkoituksena on toimia oppaana eri oppiaineiden kesken tehtävässä integraatiossa. Tällöin teema löytyy integroitavasta aineesta ja tekniikka puolestaan kuvataiteen maailmasta. Taulukoinnin tarkoituksena ei ole kahlita uusia ideoita tai rajata tekniikoita, vaan toimia eräänlaisena kivijalkana ja perustyökalupakkina, jota voi laajentaa ja kehittää.

14.20.5 Taulukko: Kuvataiteen perusopetuksen sisältö- ja ilmiöalueet

Sisältöalueen otsikko	Sisältöalueen erittely	1-2	3-6	7-9
Maalaus (vesiväri, pulloväri, guassi, pastelli, peiteväri, akryylimaali…)	sivellintekniikat (sivellinpainallus, veitsi, tela, roiske, tikut, käsi) laveeraus eri sivellinotteet eri maalauspohjat: paperi, pahvi, puu, kangas, muovi, kalvo, esineet, iho, asfaltti)			
Piirustus (kynä, tussit, liituvärit, pastelliliidut, rasvaliidut, kuivapastelliliidut, huopakynät, terät, ruokokynät, mustekynät, hiili, grafiikkakärjet, eri paperi laadut…)	luonnostelu piirrinotteet hiertäminen erilaiset piirtimet			
Grafiikka (Offset, vaneri, kupari, leimasin, syväpaino, kohopaino, kuivaneula, linoleikkaus, pullovärit, silkkivärit, kangasvärit…)	Laatan valmistus, vedostus, positiivi-, negatiivi, peilikuva, vedossarja, vedosmerkinnät Leimasinpainanta kohopainografiikka monotypiatekniikka linoleikkaus sormipainanta sabloonat, serigrafia			
Värioppi (värit valoilla/ sekoittaen= additiivinen ja subtraktiivinen värin sekoittaminen)	pää-, väli- ja vastavärit puhtaat sävyt, murretut sävyt värien heraldiikka värien vuorovaikutus valon määrä ja suunta edellytyksenä värien ja varjojen näkemiselle väriopin perusteet ja erilaisten värisävyjen ja valöörien sekoittaminen väririnnastukset väriympyrä spektri			
Valo ja varjo	valööri, tummuusarvo varjostaminen			
Sommittelu (havaintojen tekeminen kuvia tehdessä, kokonaisuuksien ja osien jäsentely ja rakentaminen)	kuva-aiheen suunnittelu hahmottelemalla ja olennaisten piirteiden erottaminen epäolennaisesta aiheen suhteuttaminen kuva-alan kokoon rajaamisen ja erilaisten kuvakulmien käyttäminen kuvan valmistuksessa kuvan kohteen kokonaisuuksien ja osien jäsentäminen liikevaikutelman ilmaisu sommittelun keinoin viiva ja rytmi muoto ja tila pinnat, rakenteet, massa kuva-alan jako: etuosa, keskiosa, takaosa			
Media ja kuvaviestintä	Erilaiset kuvatyypit (mainoskuva, uutiskuva, viihteellinen kuva, taidekuva, sarjakuva) kuvasymbolit (liikennemerkit, kuvan symbolit, indeksit)			
Taidehistoria	Taidekuvat oman ilmaisun innoittajana eri kulttuurien kuvallinen perinne länsimainen kuvakulttuuri Suomalainen kuvakulttuuri (esim. kultakausi) taidehistorian ilmiöt (nykytaide, ismit)			
Kriittinen kuvanlukeminen (elokuva, animaatio, median kuvakieli, käsikirjoitus)	kuva-analyysi elokuva-analyysi kuvista kertominen tarinoiden kerronta kuvien avulla graafinen suunnittelu			
Ihmisen kuvaaminen	mittasuhteet kasvojen anatomia sisäinen omakuva, mielentila, tunne			

	oma vartalo (sen osat) työskentelyn välineenä (esim. jalalla, kädellä painaltaminen)			
Tekninen piirtäminen	mittasuhteet viivottimen käyttö harppi perspektiivi horisontti pakopiste sammakko-, lintu- ja ilmaperspektiivi			
Kestävä kehitys	ekologisuus kierrätysmateriaalien käyttö sekatekniikat			
Muovailu ja rakentelu veistokset, reliefit, arkkitehtuuri (savi, muovailuvaha, paperimassa, massa, selluvilla, vaha, kipsi, romut, kierrätys, tekstiili, luonnonmateriaalit, metalliohkolevy, puu, lumi, rautalanka…)	valmiit massat yhdestä palasta muotoaminen makkaratekniikka kovertaminen muottitekniikka yksinkertaiset liitokset leikkaus liimaus taittelu pienoismallit tilakokemuksen havainnointi moniaistisesti (näkö, kuulo, haju ja tuntoaisti) muovailu, veistäminen, valaminen, rakentaminen tilateos, kooste, installaatio, ympäristötaide, maateokset rajat ja suhde ympäristöön			
ajattelu ja oppimaan oppiminen (havaintojen aktiivinen tekeminen)	ongelmanratkaisu itsenäisesti, "Teen itse tunnit" vapaus ja mahdollisuus tuottaa oman näköistä tulkintaa annetun viitekehyksen sisällä omien ajatusten tuottaminen visuaalisesti oman työskentelyn jäsentäminen			
kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	oman paikallisidentiteetin hahmottaminen, kuka minä olen ja mistä tulen. Tutustuminen omaan elämisympäristöön sekä sekä sen tutkiminen ja havainnointi eri menetelmin tiedon hakeminen omasta tai vieraasta kulttuurista vaikutteiden etsiminen omaan työskentelyyn rakennetusta ympäristöstä, luonnosta, historiallisesta kontekstista, museoista, näyttelyistä, muista tieteen- ja taiteen aloista sekä mediasta			
monilukutaito	kyky tulkita ja tuottaa erilaista materiaalia kuvataiteen viitekehyksessä			
tieto ja viestintäteknologinen osaaminen	uuden teknologian hyödyntäminen mahdollisuuksien mukaan.			
työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys	oman toiminnan ohjaaminen sisäinen yrittäjyys, motivaatio ja sinnikkyys ponnistella oman työnsä äärellä			
osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen	omien tehtävien sekä projektien suunnittelu ekologisuus ja järkevien/ perusteltujen materiaalien käyttö (töitä ei saa silputa tunnin lopulla roskiin) hyvä vaikuttamisen kanava esim. Kuulumiset lehti			

Itsestään huolehtiminen sekä arjen taidot	ei valmiita tai mahdollisimman vähän sapluunoita/ valmiiksi leikattuja muotteja. välinehuolto osana oppituntia prosessiajattelun oppiminen ja ajankäytön hallitseminen (= kuinka kauan minulla menee aikaa luonnosteluun, kuinka kauan itse tekemiseen ja viimeistelyyn…)			

14.21 Käsityö

14.21.1 Oppiaineen tehtävä

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsityöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsityöprosessin arviointi. Käsityön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsityössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään oppilaiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mielihyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalisen maailman tuntemus luo perustaa kestävälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämänpiiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään tekijöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

14.21.2 Vuosiluokat 1–2

Vuosiluokilla 1-2 käsityön tehtävänä on mahdollistaa oppilaiden käsityön ilmaisun, suunnittelun ja tekemisen tietojen ja taitojen kehittyminen sekä kokemusten karttuminen. Oppilaita rohkaistaan ja ohjataan toimimaan käsityön suunnittelijoina ja valmistajina sekä käyttämään siinä erilaisia materiaaleja. Käsityö kehittää keskittymiskykyä ja aloitteellisuutta. Se kannustaa arvostamaan ja arvioimaan omaa ja toisten työtä ja työskentelyä. Käsityön kasvatustehtävänä on ohjata oppilaita ymmärtämään kulttuurien moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta.

Käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 1-2

L1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Antaa oppilaille kokemus kokonaisesta käsityöprosessista. Innostaa oppilasta hahmottaa prosessin eri vaiheet ja kokeillen löytää itselleen mielekkäät työtavat edetä. Työskentelyssä on mahdollisuus kokeilla ja keksiä uutta. Erilaiset ongelmatilanteet ratkaistaan yhdessä miettimällä ja kokeilemalla.Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulutyön ulkopuolella hankittuja taitoja koulutyössä. Käsityöprosessin aikana suunnitellaan, arvioidaan ja asetetaan tavoitteita omalle työskentelylle. Käsityöprosessin suunnittelun, kokeilun ja hallinnan kautta oppilas oppii arvostamaan omaa ja muiden työtä. Ohjataan oppilasta ymmärtämään, että on useita eri tapoja tehdä ja onnistua, lopputulos voi silti olla samankaltainen, vaikka prosessi olisi erilainen.

L2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti ja ekologisesti kestävää elämäntapaa. Kädentaidot nähdään osana kulttuuria ja perinteitä. Käsitöissä opitaan keinoja ilmaista itseään. Mielikuvitukselle ja kekseliäisyydelle annetaan tilaa, omat tunteet, näkemykset ja ajatukset saavat näkyä. Mahdollisuuksien mukaan käytetään muiden oppiaineiden aiheita käsityön ideoinnin pohjana (musiikkikappale, liike, taidemaalaus) Käsityöluokassa pyritään luomaan innostava ilmapiiri, jossa vallitsevat hyvät käytöstavat ja oppilaat auttavat toisiaan. Mahdollisuuksien mukaan tehdään myös pari- ja ryhmätyöskentelyä. Yhdessä huolehditaan vastuullisesti materiaaleista ja käsityövälineistä sekä luokkatilan siisteydestä.Käsitöissä tuodaan esille perinteiset käsityötavat ja oman perheen ja lähialueen käsityöperinteet. Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan myös muiden maiden käsityökulttuuriin. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä.

L3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Huolehditaan omista tavaroista ja otetaan vastuuta omasta työskentelystä. Opitaan arjessa tarvittavia käsityötaitoja (napin ompelu, vaatteiden korjaus, silittäminen, polkupyörän korjaaminen)Opastetaan laitteiden toiminnan ymmärtämiseen ja niiden turvalliseen käyttöön, sekä vaaratilanteiden ennakointiin. Kiinnitetään huomiota hyvään työergonomiaan ja oikeiden suojavälineiden käyttöön.Kannustetaan oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti. Oppilas oppii valitsemaan työhön soveltuvat välineet ja käyttämään materiaaleja kohtuullisesti ja säästäväisesti. Pyritään jo suunnitteluvaiheessa toteuttamaan käsityö, joka olisi oppilaalle mieluinen ja sitä kautta saavuttamaan työn arvostusta.

L4. Monilukutaito: Harjoitellaan erilaisten ohjeiden (auditiivinen, kuvallinen, sanallinen) ymmärtämistä ja niiden mukaan toimimista. Käsitöissä opitaan käyttämään kaavoja/piirustuksia ja tulkitsemaan niihin liittyviä merkkejä. Opitaan eri materiaalien nimiä ja lyhenteitä. Mietitään erilaisten materiaalien tarkoituksenmukaista käyttöä.Oppilas omaksuu käsityön käsitteistöä ja erilaisia teknisiä ratkaisuja. Kaikessa käsityössä on myös läsnä numeerinen informaatio ja sen tulkitseminen. Käsityöprosessin aikana hankitaan sopivaa tietoa erilaisista lähteistä työn suunnittelun ja työskentelyn avuksi.

L5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Kannustaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.

L6. Työelämätaidot ja yrittäjyys: Opetellaan työskentelemään pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti ratkaisemalla eteen tulevia ongelmia periksiantamattomasti. Oppilas harjoittelee kritiikinsietokykyä ja oman toiminnan muuttamista tilanteen mukaan. Oppilasta kannustetaan tutkimaan uusia asioita itseensä luottaen ja miettimään, mitkä ovat omia vahvuuksia. Toimitaan toisten hyväksi kouluyhteisössä omia vahvuuksia hyödyntäen. Oppilaita rohkaistaan kiinnostumaan kädentaidoista käsityöyrittäjyyden kautta.

L7. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kannustetaan oppilaita pohtimaan materiaalien alkuperää, kierrätyksen periaatteita ja kestävää kehitystä.Annetaan oppilaalle mahdollisuus vaikuttaa omaan käsityöprosessiin kaikissa sen vaiheissa.

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
T1 rohkaista oppilasta kiinnostumaan ja innostumaan käsin tekemisestä sekä herättää uteliaisuutta keksivään ja kokeilevaan käsityöhön	S1-S4	L1, L2	
T2 ohjata oppilas kokonaiseen käsityöprosessiin ja esittämään omia ideoitaan kuvallisesti sekä kertomaan käsityön tekemisestä ja valmiista tuotteesta	S1, S2, S3	L1, L4, L5	
T3 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan käsityötuotteita tai teoksia luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihinsa	S1-S5	L1, L7	
T4 opastaa oppilasta tutustumaan moniin erilaisiin materiaaleihin ja niiden työstämiseen sekä ohjata toimimaan vastuuntuntoisesti ja turvallisesti	S2-S4	L4, L6	
T5 tukea oppilaan itsetunnon kehittymistä käsityössä onnistumisen, oivaltamisen ja keksimisen kokemusten kautta	S1-S6	L1, L3	

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1 - 2

Sisällöt valitaan siten, että kokonaisen käsityön prosessi toteutuu ja erilaiset materiaalit ja työtavat tulevat tutuksi. Työskennellään yhteisten ilmiöiden parissa useiden oppiaineiden kanssa.

S1 Ideointi: Suunnittelun lähtökohtana hyödynnetään omia tunteita, tarinoita ja mielikuvitusympäristöä, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä apuna käytetään erilaisia visuaalisia ja materiaalisia menetelmiä. Harjoitellaan kehittämään käsityölle muoto, väri ja pinta. Tutkitaan liikettä ja tasapainoa. Pohditaan säilyttämistä ja suojautumista käsityön avulla.

S2 Kokeilu: Tarjotaan mahdollisuuksia monimuotoiseen materiaaliseen ja teknologiseen ympäristöön tutustumiseen. Kokeillaan erilaisia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, metallia, muovia, kuituja, lankaa ja kangasta. Kokeilujen pohjalta ideoidaan ja työstetään tuotetta tai teosta eteenpäin.

Nahkaan ja villaan sekä erilaisiin luonnosta saataviin materiaaleihin tutustuminen.

Erikoistekniikoihin kuten huovuttamiseen, tilkkumaalaukseen, ruisku- ja valovärjäykseen sekä silkkimaalaukseen tutustuminen mahdollisuuksien mukaan.

S3 Suunnittelu: Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin mukaisesti. Harjoitellaan prosessin ja tuotteen kuvailun taitoja.

Painanta: yksinkertaisen sabluunan piirtäminen ja leikkaaminen.

S4 Tekeminen: Valmistetaan omien tai yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita tai teoksia. Käytetään erilaisia käsityövälineitä ja laitteita, joilla leikataan, liitetään, yhdistetään, muokataan ja työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisella tavalla.

1–2 luokkien käsitöissä oppilaan taitoja kehitetään monipuolisesti erilaisia työtapoja käyttäen.

Lankatyöt	punominen, letittäminen solmiminen tupsut, rusetit sormivirkkaus virkkuukoukulla virkkaaminen oikea virkkausote
Ompelu	valmiin kaavan käyttäminen nuppineulojen käytön harjoittelu solmu langan päähän lanka neulansilmään ompelun aloitus ja päättäminen erilaisia pistoja (esim.etupisto, luotospisto, pykäpisto) vohvelipujotus sauman ompelu täyttäminen ja täyttöaukon ompelu kaavan piirtäminen mittaaminen ryijynukka yksinkertainen päällikeompelu eli applikointi
Painanta	tuputtaminen valmiita kuvioita ja esineitä hyödyntämällä
Kudonta	pujottelu ryijynukka tutustuminen yksinkertaisen loimen luomiseen (esim. kudontakehys, pirtalauta
Puutyöt	Naulaus, sahaaminen, hiominen palikkatyöt, tikut, liimaus maalaaminen

S5 Dokumentointi: Tieto- ja viestintätekniikan käyttöön tutustutaan ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana.

S6 Arviointi: Tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan palautetta toisille oppilaille.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2
Oppimisympäristö tukee käsityön toiminnallisuutta ja vuorovaikutusta opettajan, vertaisryhmän sekä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet ja materiaalit edistävät tavoitteiden

saavuttamista. Oppilaita innostetaan havainnoimaan ja käyttämään havaintojaan käsityötaitojen osana sekä vaikuttamaan ympäristöönsä. Työtapojen valinnoilla oppilaita kannustetaan osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Ohjatun suunnittelun ja tekemisen tukena hyödynnetään mielikuvitusta, tarinoita, draamaa, leikkiä, pelejä sekä luonnon- ja rakennettua ympäristöä. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 1–2
Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda pedagogisesti erilaisia työtapoja ja vuorovaikutustilanteita, joilla tuetaan sekä yksilöllistä käsityötaitojen oppimista ja suunnittelua että yhteisöllistä työskentelyä. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet sekä tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien materiaalien, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Käsityön toiminnallinen oppiminen edellyttää riittävästi aikaa, tilaa ja ohjausta.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 1–2
Oppimisen arvioinnissa kiinnitetään huomiota myönteisen palautteen antamiseen ja kannustamiseen sekä työskentelyn aikana että prosessin lopussa. Monipuolisella arvioinnilla ja palautteella tuetaan laaja-alaisen käsityötiedon ja -taidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia tapoja osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojen harjoittelemiseen. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida yhdessä, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä ja toisten työskentelyn arvostamista.

Arviointi kohdistuu kokonaiseen käsityöprosessiin ja eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä, joka todentaa oppilaiden edistymistä ja käsityöllisen osaamisen tasoa. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita käsityössä ovat
- edistyminen työskentelyn sujuvuudessa
- edistyminen suunnittelun, tekemisen ja arvioinnin taidoissa
- edistyminen tavoitteellisessa toiminnassa
- edistyminen kekseliäiden ratkaisujen tuottamisessa.

14.21.3 Vuosiluokat 3–6

Vuosiluokilla 3–6 käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Materiaalien ominaisuuksiin tutustuminen edellyttää niiden käsityöllistä työstämistä, jonka myötä päästään kehittämään toimivia ratkaisuja. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Käsityön kasvatustehtävänä on haastaa oppilaat tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestävän kehityksen näkökulmista.

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1-S6	L1, L2	
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	L1, L5	
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	S1-S4	L2, L4, L5	
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3, S5	L4, L6	
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä.	S1-S5	L3, L6	
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto– ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa,	S1, S2, S6	L5	

valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa			
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	S6	L1, L4, L7	
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	L1, L3, L7	

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppiaineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.

S1 Ideointi: Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

Kannustetaan oppilaita tekemään omia suunnitelmiaan ja toteuttamaan ne mallinnuksesta (esim.SketchUp) toteutukseen saakka mahdollisimman itsenäisesti.

S2 Suunnittelu: Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

Kannustetaan oppilasta tutustumaan paikalliseen kulttuuriperinteeseen, esim. yritystoiminnan kautta.

S3 Kokeilu: Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

Rohkaistaan oppilaista käyttämään tuttuja ja uusia materiaaleja kokeilevasti ja yhdistellen esim.pehmeitä ja kovia tai useita pehmeitä ja useita kovia materiaaleja. Tuote voidaan valmistaa käyttämällä perinteistä, tuttua ja totuttua materiaalia, mutta se toteutetaan hyödyntämällä uutta tai aiempaa erilaista työstämistekniikkaa, tapaa tai teknologiaa.

S4 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

S5 Soveltaminen: Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

S6 Dokumentointi ja arviointi: Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Kannustetaan oppilaita perustelemaan valintojaan, jotka nousevat esim. oppilaan tai perheenomista tarpeista. Ohjataan käyttämään erilaisia työtapoja tarkoituksenmukaisesti.

L1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Antaa oppilaille kokemus kokonaisesta käsityöprosessista. Innostaa oppilasta hahmottaa prosessin eri vaiheet ja kokeillen löytää itselleen mielekkäät työtavat edetä. Työskentelyssä on mahdollisuus kokeilla ja keksiä uutta. Erilaiset ongelmatilanteet ratkaistaan yhdessä miettimällä ja kokeilemalla.Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulutyön ulkopuolella hankittuja taitoja koulutyössä.

Käsityöprosessin aikana suunnitellaan, arvioidaan ja asetetaan tavoitteita omalle työskentelylle. Käsityöprosessin suunnittelun, kokeilun ja hallinnan kautta oppilas oppii arvostamaan omaa ja muiden työtä.

Ohjata oppilasta ymmärtämään, että on useita eri tapoja tehdä ja onnistua, lopputulos voi silti olla samankaltainen, vaikka prosessi olisi erilainen.

L2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti ja ekologisesti kestävää elämäntapaa. Kädentaidot nähdään osana kulttuuria ja perinteitä.

Käsitöissä opitaan keinoja ilmaista itseään. Mielikuvitukselle ja kekseliäisyydelle annetaan tilaa, omat tunteet, näkemykset ja ajatukset saavat näkyä. Mahdollisuuksien mukaan käytetään muiden oppiaineiden aiheita käsityön ideoinnin pohjana (musiikkikappale, liike, taidemaalaus)

Käsityöluokassa pyritään luomaan innostava ilmapiiri, jossa vallitsevat hyvät käytöstavat ja oppilaat auttavat toisiaan. Mahdollisuuksien mukaan tehdään myös pari- ja ryhmätyöskentelyä. Yhdessä huolehditaan vastuullisesti materiaaleista ja käsityövälineistä sekä luokkatilan siisteydestä.

Käsitöissä tuodaan esille perinteiset käsityötavat ja oman perheen ja lähialueen käsityöperinteet. Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan myös muiden maiden käsityökulttuuriin. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä.

L3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Huolehditaan omista tavaroista ja otetaan vastuuta omasta työskentelystä.

Opitaan arjessa tarvittavia käsityötaitoja (napin ompelu, vaatteiden korjaus, silittäminen, polkupyörän korjaaminen)

Opastetaan laitteiden toiminnan ymmärtämiseen ja niiden turvalliseen käyttöön, sekä vaaratilanteiden ennakointiin. Kiinnitetään huomiota hyvään työergonomiaan ja oikeiden suojavälineiden käyttöön.

Kannustetaan oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti. Oppilas oppii valitsemaan työhön soveltuvat välineet ja käyttämään materiaaleja kohtuullisesti ja säästäväisesti.

Pyritään jo suunnitteluvaiheessa toteuttamaan käsityö, joka olisi oppilaalle mieluinen ja sitä kautta saavuttamaan työn arvostusta.

L4. Monilukutaito: Harjoitellaan erilaisten ohjeiden (auditiivinen, kuvallinen, sanallinen) ymmärtämistä ja niiden mukaan toimimista.

Käsitöissä opitaan käyttämään kaavoja/piirustuksia ja tulkitsemaan niihin liittyviä merkkejä. Opitaan eri materiaalien nimiä ja lyhenteitä. Mietitään erilaisten materiaalien tarkoituksenmukaista käyttöä.

Oppilas omaksuu käsityön käsitteistöä ja erilaisia teknisiä ratkaisuja. Kaikessa käsityössä on myös läsnä numeerinen informaatio ja sen tulkitseminen.

Käsityöprosessin aikana hankitaan sopivaa tietoa erilaisista lähteistä työn suunnittelun ja työskentelyn avuksi.

L5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen:Kannustaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.

L6. Työelämätaidot ja yrittäjyys: Opetellaan työskentelemään pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti ratkaisemalla eteen tulevia ongelmia periksiantamattomasti. Oppilas harjoittelee kritiikinsietokykyä ja oman toiminnan muuttamista tilanteen mukaan.

Oppilasta kannustetaan tutkimaan uusia asioita itseensä luottaen ja miettimään, mitkä ovat omia vahvuuksia. Toimitaan toisten hyväksi kouluyhteisössä omia vahvuuksia hyödyntäen.

Oppilaita rohkaistaan kiinnostumaan kädentaidoista käsityöyrittäjyyden kautta.

L7. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kannustetaan oppilaita pohtimaan materiaalien alkuperää, kierrätyksen periaatteita ja kestävää kehitystä.

Annetaan oppilaalle mahdollisuus vaikuttaa omaan käsityöprosessiin kaikissa sen vaiheissa.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet, koneet, laitteet ja materiaalit muodostavat käsityön oppimista tukevan oppimisympäristön. Samalla ympäristö tukee käsityössä tarvittavan teknologian toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa mahdollisuuden käyttää erilaisia oppimateriaaleja, oppimisalustoja, piirto-ohjelmia, digitaalisten kuvien muokkausta sekä piirrosten ja mallien tekemistä oman ilmaisun ja suunnittelun tukena. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla oppiainerajat ylittäen ja yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa. Kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön tutustutaan esimerkiksi virtuaalisesti sekä museo-, näyttely- ja kirjastokäynneillä. Näyttelyihin ja yrityksiin tehtävillä opintokäynneillä tuetaan ja vahvistetaan koulussa opittua ja käyntejä hyödynnetään oppimistehtävissä. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Käsityölliset tavoitteet sisältöalueittain ja luokittain eriteltynä:

3. vuosiluokka	Tavoitteet ja sisällöt
Ompelu:	Tutustutaan koneompeluun, koneen langoittamiseen ja perusompeleiden säätämiseen Suunnitellaan ja dokumentoidaan työ paperille tai digitaaliseen muotoon Käytetään kaavaa, leikataan työ ja valmistetaan sen huolellisesti yksinkertaisen työohjeen mukaan Opetellaan saksien, mittojen, merkitsemisvälineiden, erilaisten neulojen ja silitysraudan oikeaa ja turvallista käyttämistä
Kirjonta:	Tutustutaan yksinkertaisiin käsin- ja konekirjontatekniikoihin
Erikoistekniikat:	Tutustutaan erikoistekniikoihin esim. huovutusmenetelmiin ja kankaanpainantaan
Tekstiilitieto:	Tutustutaan puuvillaan ompelun ja painannan materiaalina Tutustutaan villan ominaisuuksiin huovutuksen kautta
4. vuosiluokka	Tavoitteet ja sisällöt
Ompelu:	Suunnitellaan ja valmistetaan yksinkertainen vaate Harjoitellaan työjärjestyksen tekemistä ja sen seuraamista Harjoitellaan ihmisvartalon mittojen ottamista Harjoitellaan kaavan jäljentämistä Harjaannutaan ompelukoneen käytössä ja pyritään ratkaisemaan koneessa ilmenneitä ongelmia Dokumentoidaan suunnitelma paperille tai digitaaliseen muotoon
Lankatyöt:	Tutustutaan neulonnan alkeisiin: silmukoiden luominen, oikea silmukka, neuleen päätteleminen Harjoitellaan yksinkertaisia virkkaussilmukoita neuletyöhön yhdistäen Tutustutaan neulonnan alkeisiin: silmukoiden luominen, oikea silmukka, neuleen päätteleminen Harjoitellaan yksinkertaisia virkkaussilmukoita neuletyöhön yhdistäen
Kirjonta:	Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin kansanomaisen kirjonnan tapoihin, vapaaseen kirjontaan, ryijytekniikkaan. Lisäksi voidaan yhdistää kirjontaa kankaanpainantaan
Tekstiilitieto:	Opitaan tuntemaan erilaisia puuvillakankaita ja tutustutaan puuvillan eri ominaisuuksiin Oppilas ymmärtää kankaan rakenteen: loimi, kude, hulpio ja risareuna

	Valitaan lankatyöhön tarkoituksenmukaisen lanka ja tutustutaan neulonnan ja virkkauksen välineisiin Tutustutaan virkkaus- ja neulemerkkeihin Tutustutaan villanhoito-ohjeisiin Tehdään tekstiilienhoito-ohje valmistettuun työhön
5. vuosiluokka	Tavoitteet ja sisällöt
Ompelu:	Suunnitellaan ja toteutetaan vaate, jossa on vaativampia työvaiheita kuin edellisenä vuonna Harjoitellaan ihmisvartalon mittojen ottamista ja kaavakoon valintaa Harjoitellaan kaavan jäljentämistä ja yksinkertaisia kaavan muuttamisen tapoja Harjoitellaan työjärjestyksen tekemistä. Harjaannutaan ompelukoneen käytössä ja tutustutaan saumuriin työvälineenä. Dokumentoidaan suunnitelma paperille tai digitaaliseen muotoon
Lankatyöt:	Tutustutaan tupsujen, hapsujen ja nyörien valmistamiseen Suunnitellaan ja toteutetaan suljettu neule, jossa käytetään myös nurjaa silmukkaa ja kavennetaan neuletta
Kankaankudonta:	Tutustutaan kankaankudonnan alkeisiin, erilaisiin kudontakehyksiin ja mahdollisesti kangaspuihin Tutustutaan erilaisiin kankaankudonnassa käytettäviin materiaaleihin
Tekstiilitieto:	Tutustutaan puuvillakankaiden viimeistyksiin Tutustutaan villan ominaisuuksiin ja lankavyötteeseen Tutustutaan pellavan ominaisuuksiin ja käyttömahdollisuuksiin Opetellaan lisää neulemerkkejä
6. vuosiluokka	Tavoitteet ja sisällöt
Ompelu:	Suunnitellaan ja toteutetaan vaate. Tutustutaan joustavan materiaalin ompeluun. Harjaannutaan ompelukoneen (jousto-ompeleet) ja saumurin käytössä Harjaannutaan mittojen ottamisessa, kaavan käytössä, leikkaamisessa, työohjeen tekemisessä ja sen seuraamisessa. Dokumentoidaan suunnitelmat
Lankatyöt:	Harjaannutaan suljetun neuleen neulomisessa, oikean ja nurjan silmukan neulomisessa, kaventamisessa ja neuleen päättelemisessä. Tutustutaan erilaisiin neulepintoihin ja langanvaihtamiseen. Tutustutaan vaativimpiin virkkaussilmukoihin sekä kirjallisen työohjeen seuraamiseen

Erikoistekniikat:	Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan erilaisiin erikoistekniikoihin ja suunnitellaan ja toteutetaan valittuun aiheeseen sopiva työ Esimerkiksi: Tilkkutyön eri tekniikoita Silkkimaalausta Marmorointia Kankaanpainantaa Huovutusta Tutustutaan erilaisiin neule- ja virkkauslankoihin ja niiden ominaisuuksiin
Tekstiilitieto:	Kerrataan villanhoito-ohjeet Tutustutaan tuoteselosteeseen Tutustutaan tekokuituihin: muunto- ja synteettiset kuidut Tutustutaan ja syvennetään erikoistekniikoiden yhteydessä tulevia tekstiilitiedon aihepiirejä

		3. lk	4. lk	5. lk	6. lk	7. lk
Puutekniikka	* Tutustutaan yleisimpiin puulajeihin		X	X	X	X
	* Tutustutaan eri puukäsityömenetelmiin					
	* Selkä- ja lehtisahaus	X	X	X	X	X
	* Höyläämäminen	X	X	X	X	X
	* Talttaus (tasa- ja kourutaltta)	X	X	X	X	X
	* Vuoleminen	X	X	X	X	
	* Kairaaminen	X	X	X	X	
	* Poraaminen (akkuporakone)		X	X	X	X
	* Tutustutaan eri liitostekniikoihin					
	* Liimaliitos	X	X	X	X	X
	* Naulaliitos		X	X	X	
	* Pyörötappiliitos				X	X
	* Loviliitos				X	
	* Sormiliitos				X	
	* Kynteliitos			X		X
	* Jiiriliitos				X	X
	* Avosinkkaus					X

	* Liimalevyn valmistus					X
	* Saranointi			X	X	X
	* Tutustutaan eri puuntyöstökoneisiin					
	* Pylväsporakone			X	X	X
	* Vannesaha					X
	* Oiko- ja tasohöylä					X
	* Pyörösaha					X
	* Yläjyrsin					X
	* Poratalttain					X
	* Puusorvi				X	X
	* Puun pintakäsittelytekniikat					
	* Hionta			X	X	X
	* Liekittäminen			X	X	
	* Petsaus			X	X	X
	* Pensselimaalaus			X	X	X
	* Spraymaalaus					
	* Ruiskumaalaus					

		3. lk	4. lk	5. lk	6. lk	7. lk
Metallitekniikka	* Tutustutaan yleisimpiin metalleihin				X	X
	* Opitaan käyttämään yleisimpiä käsityökaluja					
	* Piirtopuikko				X	X
	* Pistepuikko				X	X
	* Rautasaha				X	X
	* Viilat				X	X
	* Peltisakset				X	X
	* Metallin taonta ja pakottaminen				X	X
	* Opitaan käytämään erilaisia metallityökoneita					

	* Pylväsporakone ja leikkuunopeudet				X	X
	* Metallien liittämistekniikat					
	* Pistehitsaus					X
	* Kovajuotto					X
	* Pehmytjuotto					X
	* Mig-hitsaus					X
	* Puikkohitsaus					X
	* Niittaus				X	X
	* POP-niittaus					X
	* Pulttaus					X
	* Kierteytys					X
	* Metallien pintakäsittelytekniikat					
	* Karkaisu / päästö					X
	* Taonta					
	* Muovipinnoitus					X
	* Maalaus					X
	* Öljymustaus					
Muovitekniikka	* Muovin leikkaaminen ja poraaminen					
	* Kuumamuovaus					
Sähkötekniikka	* Sähkön teoreettiset perusteet (virta, jännite, vastus)					X
	* Tutustutaan avoimeen ja suljettuun virtapiiriin					X
	* Tutustutaan rinnan- ja sarjakytkentään					X
	* Juottaminen					X
Elektroniikka	* Tutustutaan piirilevyn valmistukseen					
	* Yleismittarin käyttö					
	* Tutustutaan peruskomponentteihin					X
	* Vastus, kondensaattori, kela, Diodi, transistori					X
Turvallinen työskentely	* Suojaimien käyttö	X	X	X	X	X
	* Työtavat	X	X	X	X	X
	* Koneet ja niiden suoja-alueet	X	X	X	X	X

	* Käyttäytyminen	X	X	X	X	X
	* Paloturvallisuus / tulityöt					X
	* Ensiapu (kouluterveydenhoitaja)					X
Mittaaminen, tekninen piirustus	* Mittaaminen eri mittavälineillä					
	* Teräsviivain ja rullamitta	X	X	X	X	X
	* Työntömitta ja mikrometri					X
	* Suorakulman käyttö	X	X	X	X	X
	* Kappaleen piirtäminen			X	X	X
	* Kappaleen mitoitus				X	X

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 3–6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on ottaa huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsityöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Käsityössä tuetaan oppilaiden omia ratkaisuja sekä vahvistetaan uutta luovan tiedon rakentamista ja käyttöönottoa yksin tai yhdessä muiden kanssa. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 3–6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan-myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja -tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäsenneltyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa.

Käsityön sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää käsityön valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida kokonaista käsityön prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista.

Käsityön arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1-S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan	S1-S4	Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaan~~sa~~

yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin			perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3,S5	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä	S1-S5	Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto– ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	S1, S2, S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	S6	Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	Kulutus- ja tuotanto-tapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.

14.21.4 Vuosiluokka 7

Vuosiluokilla 7 käsityön opetus vahvistaa ja syventää oppilaiden omasta elämysmaailmasta nousevaa innovointia ja ongelmanratkaisua sekä käsityön tekemiseen, ilmaisuun ja suunnitteluun liittyvien tietojen ja taitojen osaamista. Käsityön opiskelu pohjautuu rakennetun ympäristön ja monimateriaalisen maailman havainnointiin, tutkimiseen ja tiedon soveltamiseen. Tekemisen taitoja syvennettäessä tunnistetaan myös erilaisia teknologisia toimintaperiaatteita ja niihin liittyviä käytännön ongelmia. Käsityön kasvatustehtävänä on tukea oppilaiden hyvinvointia ja elämänhallintaa sekä työelämään ja ammattiin liittyviä valintoja.

Käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokalla 7

L1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Antaa oppilaille kokemus kokonaisesta käsityöprosessista. Innostaa oppilasta hahmottamaan prosessin eri vaiheet ja kokeillen löytää itselleen mielekkäät työtavat edetä. Työskentelyssä on mahdollisuus kokeilla ja keksiä uutta. Erilaiset ongelmatilanteet ratkaistaan yhdessä miettimällä ja kokeilemalla. Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulutyön ulkopuolella hankittuja taitoja koulutyössä.

Käsityöprosessin aikana suunnitellaan, arvioidaan ja asetetaan tavoitteita omalle työskentelylle. Käsityöprosessin suunnittelun, kokeilun ja hallinnan kautta oppilas oppii arvostamaan omaa ja muiden työtä.

Ohjata oppilasta ymmärtämään, että on useita eri tapoja tehdä ja onnistua, lopputulos voi silti olla samankaltainen, vaikka prosessi olisi erilainen.

L2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti ja ekologisesti kestävää elämäntapaa. Kädentaidot nähdään osana kulttuuria ja perinteitä.

Käsitöissä opitaan keinoja ilmaista itseään. Mielikuvitukselle ja kekseliäisyydelle annetaan tilaa, omat tunteet, näkemykset ja ajatukset saavat näkyä. Mahdollisuuksien mukaan käytetään muiden oppiaineiden aiheita käsityön ideoinnin pohjana (musiikkikappale, liike, taidemaalaus)

Käsityöluokassa pyritään luomaan innostava ilmapiiri, jossa vallitsevat hyvät käytöstavat ja oppilaat auttavat toisiaan. Mahdollisuuksien mukaan tehdään myös pari- ja ryhmätyöskentelyä. Yhdessä huolehditaan vastuullisesti materiaaleista ja käsityövälineistä sekä luokkatilan siisteydestä.

Käsitöissä tuodaan esille perinteiset käsityötavat ja oman perheen ja lähialueen käsityöperinteet. Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan myös muiden maiden käsityökulttuuriin. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä.

L3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Huolehditaan omista tavaroista ja otetaan vastuuta omasta työskentelystä.

Opitaan arjessa tarvittavia käsityötaitoja (napin ompelu, vaatteiden silittäminen, polkupyörän korjaaminen)

Opastetaan laitteiden toiminnan ymmärtämiseen ja niiden turvalliseen käyttöön, sekä vaaratilanteiden ennakointiin. Kiinnitetään huomiota hyvään työergonomiaan ja oikeiden suojavälineiden käyttöön.

Kannustetaan oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti. Oppilas oppii valitsemaan työhön soveltuvat välineet ja käyttämään materiaaleja kohtuullisesti ja säästäväisesti.

Pyritään jo suunnitteluvaiheessa toteuttamaan käsityö, joka olisi oppilaalle mieluinen ja sitä kautta saavuttamaan työn arvostusta.

L4. Monilukutaito: Harjoitellaan erilaisten ohjeiden (auditiivinen, kuvallinen, sanallinen) ymmärtämistä ja niiden mukaan toimimista.

Käsitöissä opitaan käyttämään kaavoja/piirustuksia ja tulkitsemaan niihin liittyviä merkkejä. Opitaan eri materiaalien nimiä ja lyhenteitä. Mietitään erilaisten materiaalien tarkoituksenmukaista käyttöä.

Oppilas omaksuu käsityön käsitteistöä ja erilaisia teknisiä ratkaisuja. Kaikessa käsityössä on myös läsnä numeerinen informaatio ja sen tulkitseminen.

Käsityöprosessin aikana hankitaan sopivaa tietoa erilaisista lähteistä työn suunnittelun ja työskentelyn avuksi.

L5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Kannustaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.

L6. Työelämätaidot ja yrittäjyys: Opetellaan työskentelemään pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti ratkaisemalla eteen tulevia ongelmia periksi antamattomasti. Oppilas harjoittelee kritiikinsietokykyä ja oman toiminnan muuttamista tilanteen mukaan.

Oppilasta kannustetaan tutkimaan uusia asioita itseensä luottaen ja miettimään, mitkä ovat omia vahvuuksia. Toimitaan toisten hyväksi kouluyhteisössä omia vahvuuksia hyödyntäen.

Oppilaita rohkaistaan kiinnostumaan kädentaidoista käsityöyrittäjyyden kautta.

L7. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kannustetaan oppilaita pohtimaan materiaalien alkuperää, kierrätyksen periaatteita ja kestävää kehitystä. Annetaan oppilaalle mahdollisuus vaikuttaa omaan käsityöprosessiin kaikissa sen vaiheissa.

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi	S2-S5	L2,L3
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan	S1-S5	L1
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1-S5	L4, L6
T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan	S1-S5	L2, L4
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa	S6	L3, L6
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1-S5	L5
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	S7	L6
T8 ohjata oppilasta taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa	S8	L1, L4, L7

Käsityön tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7

S1 Innovointi: Ratkaistaan erilaisia tuotesuunnittelutehtäviä luovasti ja kekseliäästi käyttäen käsityön käsitteistöä, merkkejä ja symboleja. Toteutetaan suunnitelmat itseilmaisua vahvistaen. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä.

Laaditaan tehtävänannon pohjalta suunnitelma tuotteesta, työskentelyjärjestyksestä ja aikataulusta ja valmistetaan tuote oman suunnitelman pohjalta. Rohkaistaan oppilasta käyttämään suunnitteluohjelmaa oman tuotteen suunnittelussa esim. SketchUp. Dokumentoidaan käsityöprosessi kuvaamalla tai kirjoittamalla. Tarjotaan avoimia tuotesuunnittelutehtäviä, joissa itse keksitään ratkaisuja tuotteen muotoon, rakenteeseen ja toimintaan ottaen huomioon resurssit (aika, taidot, materiaalit, työvälineet, työturvallisuus, kustannukset). Kannustetaan persoonallisiin ja innostaviin ratkaisuihin tehtävän käsittelyssä. Kannustetaan yhdistelemään ennakkoluulottomasti erilaisia kulttuurillisia näkökulmia, uutta näkemystä ja innovaatioita synnyttäen.

S2 Muotoilu: Perehdytään asumisen, liikkumisen ja pukeutumisen yhteiskunnalliseen, kulttuuriseen ja teknologiseen kehitykseen sekä hyödynnetään paikallisuutta ja eri kulttuurien perinteitä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta suunnittelussa, muotoilussa ja toteutuksessa.

Tutustutaan tuotteen ominaisuuksiin, kuten toimivuuteen, ilmaisevuuteen, esteettisyyteen.

S3 Kokeilu: Kannustetaan kokeilemaan, omien kokemusten pohjalta sekä omia kokemuksia kasvattaen, erilaisia työvälineitä ja materiaaleja (esim. pehmeitä ja kovia) vapaasti, turvallisuusnäkökulmat huomioiden. Tuote voidaan

valmistaa käyttämällä perinteistä, tuttua ja totuttua materiaalia, mutta se toteutetaan hyödyntämällä uutta tai aiempaa erilaista työstämistekniikkaa, tapaa tai teknologiaa.

S4 Dokumentointi ja arviointi: Tutustutaan eri menetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin tuotteiden suunnittelu- ja valmistusprosessissa. Analysoidaan tuotteiden muotoilua ja käytettävyyttä. Kokonainen käsityöprosessi dokumentoidaan hyödyntäen tieto- ja viestintäteknologiaa.

Tutustutaan erilaisiin menetelmiin havainnollistaa omia ideoita ja suunnitelmia. Tehdään suunnittelu- ja työskentelyprosessista sekä tuotteesta raportti, joka sisältää kuvia, videota tai kirjallisen selostuksen työskentelyvaiheista. Arvioidaan omaa oppimista.

Ymmärretään käsityön merkitys yksilön hyvinvoinnille. Ymmärretään kokonaisen käsityöprosessin positiiviset vaikutukset yksilön kehitykselle: tuotteen ja prosessin suunnittelutaidot, valmistus- ja arviointitaidot, hienomotoriset taidot sekä niiden tarpeellisuus arki- ja työelämässä.

S5 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia laadukkaita ja toimivia, ekologisesti ja eettisesti kestäviä tuotteita tai teoksia. Käytetään käsityön tekemiseen tarvittavia työvälineitä, koneita ja laitteita monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Tutustutaan käsityössä käytettävän materiaalin syntymiseen, jalostamiseen, käyttöön sekä kierrättämiseen ja käytöstä poistamiseen kiinnittäen huomiota ekologiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyyteen. Perehdytään puun, muovien, metallien sekä teknisten tekstiilien ominaisuuksiin. Harjoitellaan puun ja metallien muokkaamista leikkaavalla ja lastuavalla menetelmällä sekä liittämistä hitsaamalla.

Perehdytään kankaiden ja lankojen ominaisuuksiin. Tutustutaan synteettisten kuitujen valmistukseen ja ominaisuuksiin. Harjoitellaan pukeutumiseen liittyvän tekstiilin (vaate tai asuste) valmistamista ompelemalla, perehtyen syvällisemmin ompelukoneisiin ja saumureihin sekä tekstiileihin liittyviin mittataulukoihin. Harjoitellaan silmukkarakenteisen tekstiilin valmistamista langoista (neulominen, virkkaaminen, koukkuaminen tai näiden yhdistelmät ja/tai sovellukset) sekä perehdytään tekniikoihin liittyviin työvälineisiin. Käytetään suunnitelman ohjaamana tarkoituksenmukaisia muita materiaaleja tuotteen valmistamisessa sekä perehdytään materiaalien ominaisuuksiin ja työstöön.

Perehdytään elektroniikan komponentteihin, niiden symboleihin sekä toimintaan. Tutustutaan piirikaavioihin sekä sähkön ominaisuuksiin. Tutustutaan kemikaaleissa oleviin merkintöihin sekä niiden ominaisuuksiin.

Tutustutaan tekstiilituotteen kaavan kuositteluun sekä kaavoituksen symboliikkaan. Tutustutaan vaativampien lankatöiden tekemiseen symbolien avulla. Perehdytään koneiden ja laitteiden toimintaan ja turvalliseen käyttämiseen sekä erilaisten kemikaalien ominaisuuksiin.

Kannustetaan oppilaita perustelemaan valintojaan, jotka nousevat esim. oppilaan tai perheen omista tarpeista. Ohjataan käyttämään erilaisia työtapoja tarkoituksenmukaisesti.

S6 Työturvallisuus: Perehdytään työturvallisuuteen ja kartoitetaan ja arvioidaan työn vaaroja sekä riskejä osana käsityöprosessia. Työskennellään turvallisesti.

Perehdytetään oppilaat ikätasoon nähden mielekkäästi, koska he ovat keskeisessä asemassa siinä, miten käyttäytyvät ja työskentelevät. Tutustutaan työskentelymenetelmiin ja suunnitellaan työvaiheet omaan taitotasoon sopiviksi. Opiskellaan varoitus-, kielto- ja ohjekyltteihin liittyviä sisältöjä.

S7 Yrittäjämäinen oppiminen: Tutustutaan yrittäjämäiseen oppimiseen, yrittäjyyteen ja järjestöyhteistyöhön havainnollisesti, virtuaalisesti, opintokäynneillä tai yritysvierailuilla. Huomioidaan käsityöosaamisen merkitys työelämälle. Hyödynnetään kulttuurilaitosten tarjontaa ideoinnin lähteenä.

Tutustutaan lähialueen elinkeinoelämään ja ammatteihin. Toteutetaan tarvittaessa projekteja, joissa valmistetaan erilaisia tuotteita esim. myyjäisiin. Kannustetaan oppilasta tutustumaan paikalliseen kulttuuriperinteeseen, esim. yritystoiminnan kautta.

S8 Tiedostaminen ja osallistuminen: Oppilasta kannustetaan itsenäisesti tutustumaan erilaisiin käsityötaitoihin ja käsityön mahdollisuuksiin: käsityöblogit, sosiaalinen media, näyttely-, yritys- ja museovierailut sekä vierailevat taitajat koululla. Kannustetaan tutustumaan kestävään kuluttajuuteen (myös kierrätys tuotteen valmistuksessa), tuotteiden elinkaareen ja kotimaiseen tuotteeseen.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 7

Monipuoliset laitteet, koneet, työvälineet ja ympäristöt mahdollistavat monimateriaalisen käsityön oppimisen ja vastuullisen työskentelyasenteen omaksumisen. Arkielämää, luontoa, rakennettua ja esineympäristöä havainnoidaan ja hyödynnetään käsityön suunnittelussa ja valmistuksessa. Käsityössä hyödynnetään mobiililaitteita ja harjaannutaan kolmiulotteisten piirrosten ja mallien tekemiseen. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja eri tahojen kanssa oppiaineiden rajoja ylittäen. Käsityöhön tutustutaan museo- ja näyttely- ja yritysvierailuilla.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsityössä vuosiluokilla 7
Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen/tuen järjestämisessä on huomioida pedagogisesti erilaiset työ- ja vuorovaikutustavat, joilla tuetaan oppilaiden käsityötaitojen oppimista, suunnittelua ja yhteisöllistä työskentelyä. Yksilö-, ryhmä- ja yhteisöllisillä työtavoilla kannustetaan oppilaita osallisuuteen, aktiivisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsityön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työvälineiden, työtapojen ja työtehtävien valinnassa.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 7
Oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Arviointi perustuu kokonaiseen käsityön prosessiin, sen tavoitteisiin ja kriteereihin sekä opiskelun aikana tehtyyn jatkuvaan arviointiin ja dokumentointiin. Huolehditaan siitä, että oppilaat tietävät arvioinnin perusteet. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Oppilaat saavat monipuolista palautetta edistymisestään ja osaamisestaan. Arvioinnilla tuetaan laaja-alaisen käsityötaidon kehittymistä. Oppilaille annetaan erilaisia mahdollisuuksia osoittaa edistymistään ja kannustetaan omien vahvuuksien ylläpitämiseen sekä kehittymässä olevien taitojensa hallitsemiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Palautteen anto on vuorovaikutteista, jolloin myös opettaja saa palautetta käyttämistään menetelmistä tai työtavoista.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut käsityön oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso käsityön valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko opiskelun ajan. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta. Numeroarvosana laaditaan yhdessä käsityön opetukseen osallistuneiden opettajien kesken.

Käsityön päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Käsityön opetuksen tavoitteena on	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan työskentelyään sekä ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan yritteliäästi	S2-S5	Työskentely ja tuottaminen	Oppilas suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.
T2 ohjata oppilasta asettamaan käsityöhön omia oppimisen ja työskentelyn tavoitteita sekä toteuttamaan niiden perusteella kokonainen käsityöprosessi ja arvioimaan oppimistaan	S1-S5	Kokonaisen käsityöprosessin toteuttaminen	Oppilas osaa asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.
T3 opastaa oppilasta tutustumaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia työvälineitä, materiaaleja ja-tarkoituksenmukaisia työtapoja sekä kehittämään innovaatioita	S1-S5	Valmistaminen, tekniikat ja työstömenetelmät	Oppilas osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työstömenetelmiä ja osaa käyttää niitä valmistaessaan suunnittelemiaan tuotteita/teoksia.
T4 ohjata oppilasta käyttämään sujuvasti käsityön käsitteitä, merkkejä ja symboleja sekä vahvistamaan	S1-S5	Visuaalinen materiaalinen ja teknologinen ilmaisu	Oppilas käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi sekä toteuttaa ne suunnitelmaan perusten ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.

visuaalista, materiaalista ja teknologista ilmaisuaan			
T5 ohjata oppilasta havainnoimaan, ennakoimaan ja reagoimaan työtilanteisiin liittyviin riskitekijöihin ja toimimaan turvallisesti käsityöprosessissa	S6	Turvallinen työskentely	Oppilas osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.
T6 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja dokumentoinnissa, sekä yhteisöllisen tiedon tuottamisessa ja jakamisessa	S1-S5	Tieto- ja viestintäteknologiset taidot Yhteisöllinen työskentely	Oppilas osaa käyttää itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa suunnittelussa ja valmistamisessa sekä oman tai yhteisen käsityö-prosessin dokumentoinnissa tieto- ja viestintä-teknologiaa.
T7 ohjata oppilasta tuntemaan käsityön, kädentaitojen ja teknologisen kehityksen merkitys omassa elämässään, yhteiskunnassa, yrittäjyydessä ja muussa työelämässä	S7	Kädentaitojen ja käsityön merkityksen hahmottaminen arkielämässä ja yhteiskunnassa	Oppilas osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkitystä arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.
T8 ohjata oppilaita taloudelliseen ajatteluun ja kehittämään käsityöprosessiin liittyviä valintoja, jotka edistävät kestävää elämäntapaa	S8	Valintojen tekeminen ja niiden perustelut	Oppilas osaa perustella käsityön merkityksen kestävälle elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

14.22 Liikunta

14.22.1 Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Oppiaineessa tärkeitä ovat yksittäisiin liikuntatunteihin liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Oppitunneilla korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurien moninaisuutta. Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoitteleminen. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

”Liikutaan yhdessä minäkäsitystä ja osallisuutta vahvistaen, taitoja soveltaen.”

14.22.2 Vuosiluokat 1–2

"Liikutaan yhdessä leikkien."

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen pääpaino on havaintomotoristen taitojen ja motoristen perustaitojen oppimisessa, yhdessä tekemisessä ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä liikuntaan liittyvien myönteisten kokemusten vahvistamisessa. Opetus tukee oppilaita auttamalla heitä kohtaamaan emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden mielikuvitusta ja omia oivalluksia.

L1: Ajattelun kehittymistä ja oppimista tuetaan monipuolisilla motorisilla harjoituksilla sekä liikkumisella. Opetellaan pelien sääntöjä sekä ohjeiden kuuntelua ja noudattamista.

L2: Ohjataan oppilaita kannustavaan ja myönteiseen vuorovaikutukseen sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Kehitetään oppilaan kehollisia ilmaisutaitoja. Kannustetaan nauttimaan omien taitojen kehittymisestä.

L3: Harjoitellaan yhteisten pelisääntöjen mukaan toimimista, myös häviämistä ja voittamista. Opitaan turvallista liikkumista sekä turva- ja suojavälineiden käyttöä.

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan itsenäisesti ja yhdessä uusia, erilaisia liikuntatehtäviä sekä rohkaista ilmaisemaan itseään liikunnan avulla	S1	L1, L3	
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3, L4	
T3 vahvistaa motoristen perustaitojen (tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot) oppimista niin, että oppilas oppii soveltamaan niitä eri oppimisympäristöissä, eri tilanteissa ja eri vuodenaikoina	S1	L3	
T4 harjaannuttaa oppilasta liikkumaan turvallisesti erilaisissa ympäristöissä, erilaisilla välineillä ja telineillä	S1	L3	
T5 tutustuttaa oppilas vesiliikuntaan ja varmistaa alkeisuimataito	S1	L3	
T6 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla	S1	L3, L6, L7	
Sosiaalinen toimintakyky			
T7 ohjata oppilasta säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan vuorovaikutuksellisissa liikuntatilanteissa	S2	L2, L3, L6, L7	
T8 tukea yhdessä työskentelyn taitoja, kuten yhdessä sovittujen sääntöjen noudattamista, ohjaamalla oppilasta ottamaan vastuuta yhteispelien ja -leikkien onnistumisesta	S2	L2, L6, L7	

Psyykkinen toimintakyky			
T9 tukea oppilaan myönteisen minäkäsityksen vahvistumista, ohjata itsenäiseen työskentelyyn sekä itsensä monipuoliseen ilmaisemiseen.	S3	L1, L2, L3	
T10 varmistaa myönteisten liikunnallisten kokemusten saaminen ja rohkaista oppilasta kokeilemaan oman toimintakykynsä rajoja	S3	L1, L2	

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 1–2

S1 Fyysinen toimintakyky:

- runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa,
- opetukseen valitaan leikkejä ja tehtäviä sekä liikuntamuotoja, joissa harjoitellaan tasapaino- ja liikkumistaitoja kuten kiipeilyä, juoksuja (rytmikäs ja rento juoksu, rytmin vaihtelut, pikajuoksu, kestävyysjuoksu ja viestit) ja hyppyjä (ponnistaminen korkealle/pitkälle/yhdellä jalalla/kahdella jalalla/hyppynarulla)
- ja välineenkäsittelytaitoja (kuten tehtäviä erilaisilla välineillä ja palloleikkejä) erilaisissa oppimisympäristöissä (kuten salissa, luonnossa, lumella ja jäällä).
    - palloilu: Pallonkäsittelyharjoituksia monenlaisilla palloilla: heittoja, työntöjä, vierityksiä, pompotusta, lyöntejä, kuljetusta, kiinniottoa, pysäyttämistä, erilaisia temppuja ja palloleikkejä.
    - heittäminen: Perusheitto, tarkkuus- ja pituusheitto

- kehonhallintaa edistetään käyttämällä tehtäviä (kuten voimistelu- ja musiikkileikkejä), joissa harjaannutetaan kehonhahmotusta, ilmaisua ja rytmin mukaan liikkumista

- tutustutaan monipuolisin ja turvallisin tehtävin liikkumiseen sisällä ja ulkona eri vuodenaikoina eri oppimisympäristöissä
    - hiihto: Totuttautumisharjoituksia suksilla tasamaalla ja mäessä. Monojen jalkaan laittaminen, sauvojen oikea ote, suksen jalkaan laittaminen.
    - luistelu: Luistinten jalkaan laittaminen, käveleminen, kaatuminen, liukuminen, potkut, puoliaurajarrutus, käännös kahdella jalalla.
    - suunnistus ja retkeily: Valokuvasuunnistus, suunnistus sisällä, piha- ja lähialueella. Retkeilyä lähimaastossa eri vuodenaikoina kävellen, hiihtäen, pyöräillen.
    - vesiliikunta ja uinti: totuttautumisharjoituksia veteen, uintityylien alkeita tavoitteena 10 m uinti.
- Hygienia: Henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen ja sen merkityksen ymmärtäminen.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Opetus sisältää yksinkertaisia liikunnallisia sääntöleikkejä, tehtäviä ja pelejä, joissa oppilaat toimivat yhteistyössä muiden kanssa ja saavat kokemuksia muiden auttamisesta.

S3 Psyykkinen toimintakyky: Opetukseen valitaan iloa ja virkistystä tuottavia leikkejä ja tehtäviä, joissa koetaan onnistumisia sekä kohdataan tuetusti emotionaalisesti vaihtelevia tilanteita kuten leikeissä, kisailuissa tai peleissä koetut tilanteet.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 1–2

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 1–2

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 1-2 on tärkeää tunnistaa sellaiset motorisen oppimisen vaikeudet, joilla voi olla yhteyttä muihin oppimisen ongelmiin.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 1–2

Oppimisen arvioinnilla tuetaan oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla eli sen tarkoituksena on tukea fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittymistä. Rakentava ja kannustava palaute tukee oppilaan myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaiden oppimisesta, työskentelystä ja edistymisestä.

Arvioinnissa pyritään tunnistamaan oppilaiden yksilölliset vahvuudet ja kehittymistarpeet sekä tukemaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaiden toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla sekä ohjaamalla oppilaita itsearviointiin.

Oppimisprosessin kannalta keskeisiä arvioinnin ja palautteen antamisen kohteita liikunnassa ovat
- edistyminen liikuntatilanteisiin sopivien ratkaisujen löytämisessä
- edistyminen motorisissa perustaidoissa ja niiden harjoittelemisessa
- edistyminen sovittuihin tehtäviin liittyvässä turvallisessa toiminnassa
- edistyminen yhdessä työskentelyn ja itsenäisen työskentelyn taidoissa.

14.22.3 Vuosiluokat 3–6

"Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen."

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa sekä sosiaalisten taitojen vahvistamisessa. Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun ja vastuulliseen toteuttamiseen.

Liikunnan opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 3–6

L1 Ajattelu ja oppimisen taidot: Opetellaan hahmottamaan erilaisia ympäristöjä, huomaamaan ja käyttämään niiden luomia liikuntamahdollisuuksia. Opetellaan pelien sääntöjä sekä ohjeiden kuuntelua ja noudattamista. Harjoitetaan liikunnallisia taitoja monipuolisten harjoitusten avulla. Opetellaan ponnistelemaan pitkäjännitteisesti yksin ja yhdessä muiden kanssa. Opetellaan olemaan avoimia uusille ratkaisuille.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Ohjataan oppilaita kannustavaan ja myönteiseen vuorovaikutukseen sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Ohjataan oppilaita arvostamaan kulttuuriperintöä esimerkiksi pesäpallon ja luontoliikunnan (suunnistus, hiihto, retkeily) kautta. Opetellaan liikunnan avulla kohtaamaan, ilmaisemaan, käsittelemään ja säätelemään erilaisia tunteita.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Opetellaan liikunnan avulla tuntemaan hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Opetellaan huolehtimaan henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista liikuntavälineistä. Opetellaan pukeutumaan sään mukaisesti, eri vuodenaikojen erityistarpeet huomioiden. Opetellaan huolehtimaan yhteisistä liikuntavälineistä.

L4 Monilukutaito: Harjoitetaan liikunnan taitoja sekä perinteisissä että teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen liikunnan oppimisympäristöissä (esim suoritusten kuvaaminen, karttasovellukset).

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Rohkaistaan oppilaita tunnistamaan omia liikunnallisia vahvuuksia ja käyttämään niitä. Tutustutaan lähiliikuntapaikkoihin ja liikunnan harrastusmahdollisuuksiin kotipaikkakunnalla.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Pyritään luomaan oppilaalle myönteisiä liikuntakokemuksia ja valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Rohkaistaan oppilaita osallistumaan

tunnille ja luottamaan itseensä liikkujana. Opetellaan perusasioita fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn merkityksestä osana hyvää terveyttä. Tuetaan vastuun ottamista ja myönteisen minäkuvan kehittymistä oppilaalle sopivien tehtävien kautta (esim. loppuverryttelyn ohjaaminen). Ideoidaan ja toteutetaan yhdessä eri liikuntaympäristöihin sopivia liikunnallisia leikkejä ja pelejä.

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	L1, L2, L3	Esitellään kunnan tarjoamia liikuntamahdol- lisuuksia (mahdollinen yhteistyö kunnan liikunta- ja nuorisotoimen ja seurojen kanssa)
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3, L4	Esimerkiksi retki lähiluontoon (esim. hiihtäen tai kävellen kart- taa tai karttaohjelmia hyväksi käyttäen)
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	L3	
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	L3, L4, L5	
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	S1	L3, L5	5. luokalla ennen terveystarkastuksia MOVE!
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.	S1	L3	Toteutetaan vuosittainen uintijakso
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	L3, L6, L7	
Sosiaalinen toimintakyky			

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	L2, L3, L6, L7	Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan koulun ja kunnan yhteisiin liikuntatapahtumiin
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	L2, L6, L7	Kannustetaan oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteiden mukaan, sääntöjen noudattaminen
Psyykkinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	S3	L1, L2, L3	Kannustetaan oppilasta aktiivisuuteen liikuntatunnilla (esim. alku- tai loppuverrytte- lyn ohjaaminen, opetustuokio)
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3	L1, L2	

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja (esim. kehonhuolto, lämmittelyt ja hygienia).

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

Motorisia perustaitoja

Tasapainotaidot (staattinen ja dynaaminen tasapaino)	Liikkumistaidot	Välineenkäsittelytaidot

pystyasennot	käveleminen	heittäminen
pää alaspäin- asennot	juokseminen	kiinniottaminen
pyörähtäminen	ponnistaminen	potkaiseminen
heiluminen	loikkaaminen	työntäminen
pysähtyminen	hyppeleminen	lyöminen
väistäminen	hyppääminen esteen yli	lyöminen ilmasta
koukistaminen	hyppiminen rytmissä	iskeminen
ojentaminen	laukkaaminen	pomputtaminen
kieriminen	liukuminen	kierittäminen
kääntyminen	harppaaminen	vierittäminen
ojentaminen	kiipeäminen	potkaiseminen ilmasta
taivuttaminen	kinkkaaminen	työntäminen
tasapainoilu	kurottaminen	
	iskeminen	

Esimerkkejä havaintomotorisia taitoja ja kehon hahmotusta harjaannuttavista tehtävistä ja sisältöalueista: Suunnistus, retkeily, pallopelit, voimistelu ja musiikkiliikunta

Esimerkkejä tasapainotaitoja harjaannuttavista tehtävistä: Perusoimistelu, voimistelu välineillä, kehonhallintaharjoitteet, luistelu, jääpelit, hiihto, pallopelit, musiikkiliikunta ja liikkuminen maastossa

Esimerkkejä liikkumistaitoja harjaannuttavista tehtävistä: Yleisurheilu, juoksu, voimistelu, pallopelit ja rytmiliikunta.

Esimerkkejä välineenkäsittelytaitoja harjaannuttavista tehtävistä: Eri pallopelit, hiihto, yleisurheilu ja vesipelastus.

Fyysiset ominaisuudet

Fyysisillä ominaisuuksilla tarkoitetaan kestävyyttä, voimaa, nopeutta ja liikkuvuutta. Ne ovat fyysisen toimintakyvyn osa-alueita.

Esimerkkejä kestävyyttä harjaannuttavista liikuntatehtävistä: Kestävyys harjaantuu esimerkiksi perusliikunnassa (eripituiset juoksumatkat), hiihto, pallopelit ja uinti.

Esimerkkejä voimaa harjaannuttavista liikuntatehtävistä: Voimaa harjaannutetaan lähinnä oman kehon painoa kannattelemalla (esimerkiksi uinti, kiipeily, hiihto ja voimistelu)

Esimerkkejä nopeutta harjaannuttavista liikuntatehtävistä: Nopeus kehittyy perusliikunnassa, harjoittelemalla juoksutaitoja eri temmoissa ja lajeissa, pallopeleissä, esteradoilla sekä liikunnallisissa leikeissä ja viesteissä.

Esimerkkejä liikkuvuutta harjaannuttavista tehtävistä:L iikkuvuus kehittyy tutustumalla erilaisiin venyttelyihin liikuntatuntien alku- ja loppuverryttelyissä

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

Esimerkkejä liikuntatunneille soveltuvista sosiaalisen toimintakyvyn kehittymistä tukevista asioista vuosiluokilla 3-6: Ystävällinen käytös kaikkia kohtaan, rehellisyys, omista ja yhteisistä välineistä huolehtiminen sekä sääntöjen noudattaminen.

S3 Psyykkinen toimintakyky: Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Esimerkkejä liikuntatunneille soveltuvista psyykkisen toimintakyvyn kehittymistä tukevista asioista vuosiluokilla 3-6: Opetellaan pelien sääntöjä sekä erilaisia tunnetaitoja. Ohjataan oppilaita kannustavaan ja myönteiseen vuorovaikutukseen sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Tuetaan oppilaan hyvinvointia tukemalla myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Huolehditaan liikuntatuntien turvallisuudesta opettelemalla liikkeiden oikeat suoritustavat, huolehtimalla turva- ja suojavälineiden käytöstä sekä suorituspaikkojen asianmukaisesta kunnosta. Kohdellaan oppilaita tasa-arvoisesti ja oikeudenmukaisesti.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Liikunnan opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 3–6

Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokilla 3-6 kiinnitetään huomiota sellaisten perustaitojen hallintaan, joilla on merkitystä yhteiseen toimintaan osallistumisessa.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3–6

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä.

Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Liikunnan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää liikunnan valtakunnallisia arviointikriteereitä.

Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/Arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysinen toimintakyky			

T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittelytaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	S1	Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä	S1	Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas on perusuimataitoinen (Osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.
Sosiaalinen toimintakyky			

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.
Psyykkinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

14.22.4 Vuosiluokat 7–9

Vuosiluokilla 7–9 pääpaino on monipuolisessa perustaitojen soveltamisessa ja fyysisten ominaisuuksien harjoittamisen opiskelussa eri liikuntamuotojen ja -lajien avulla. Erityisen tärkeää on vahvistaa oppilaan myönteistä minäkäsitystä ja oman muuttuvan kehon hyväksymistä. Opetus tukee oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen, osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävään omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun sekä ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta.

Liikunnan opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 7–9

L1 Ajattelu ja oppimisen taidot: rohkaistaan oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä sekä olemaan avoimia uusille ratkaisuille liikuntatehtävissä, pelikäsityksen opettaminen

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: ohjataan oppilasta arvostamaan suomen ja muiden maiden kulttuuriperintöä esimerkiksi pesäpallon ja erilaisten paritanssien avulla

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: opetetaan liikunnan avulla oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien sekä sitä haittaavien tekijöiden merkitystä elämässä

L4 Monilukutaito: ohjataan oppilaita harjoittamaan liikunnan taitojaan sekä perinteisissä että teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: kannustetaan oppilaita oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen ja hankintaan erilaisissa oppimisympäristöissä

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: rohkaistaan oppilaita tunnistamaan omia liikunnallisia vahvuuksia ja käyttämään niitä, opastetaan oppilaita tuntemaan lähialueen liikunta-alan toimijoita

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: kannustetaan oppilaita aktiiviseen elämäntapaan ja ymmärtämään oman fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn merkityksen osana hyvää terveyttä

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	L1, L3	
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	L1, L3, L4	
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	L3	
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	L3	
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	L3	MOVE!
T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	S1	L3	uimataitotesti
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	S1	L3, L6, L7	
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	L2, L3, L6, L7	
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	L2, L6, L7	
Psyykkinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	L1, L2, L3	
T11huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä	S3	L1, L2	

T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	S3	L3	
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia	S3	L1, L3	

Liikunnan tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Liikunnan opetukseen valitaan havainto- ja ratkaisuntekotaitoja ja niiden soveltamista monipuolisesti kehittäviä turvallisia tehtäviä (kuten liikuntaleikit ja pallopelit). Tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja vahvistetaan liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja liikuntalajien avulla monipuolisesti eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta.

Monipuoliset tehtävät, leikit, harjoitteet ja pelit mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä kehollisen ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia. Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joilla opetellaan harjoittelemaan voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta. Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään omaa fyysistä toimintakykyään. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move!:n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 8. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

Motorisia perustaitoja

Tasapainotaidot	Liikkumistaidot	Välineenkäsittelytaidot
kääntyminen	käveleminen	heittäminen
ojentaminen	juokseminen	kiinniottaminen
taivuttaminen	ponnistaminen	potkaiseminen
pyörähtäminen	loikkaaminen	kauhaiseminen
heiluminen	hyppääminen esteen yli	iskeminen
kieriminen	laukkaaminen	lyöminen ilmasta
pysähtyminen	liukuminen	pomputtaminen
väistyminen	harppaaminen	kierittäminen
tasapainoilu	kiipeäminen	potkaiseminen ilmasta

Esimerkkejä havaintomotorisia taitoja ja kehon hahmotusta harjaannuttavista tehtävistä ja sisältöalueista:Suunnistus, pallopelit, tanssi ja kuntosaliharjoittelu.

Esimerkkejä tasapainotaitoja harjaannuttavista tehtävistä:Voimistelu välineillä ja kehonhallintaharjoitteet, taitoluistelu ja jääpelit, laskettelu ja pallopelit.

Esimerkkejä liikkumistaitoja harjaannuttavista tehtävistä:Parkour, circuit, pallopelit ja frisbee golf.

Esimerkkejä välineenkäsittelytaitoja harjaannuttavista tehtävistä:Eri plopelien tekniikat välineiden käsittelyyn sekä vesipelastus.

Fyysiset ominaisuudet

Fyysisillä ominaisuuksilla tarkoitetaan kestävyyttä, voimaa, nopeutta ja liikkuvuutta. Ne ovat fyysisen toimintakyvyn osa-alueita.

Esimerkkejä kestävyyttä harjaannuttavista liikuntatehtävistä: kestävyys harjaantuu esimerkiksi perusliikunnassa (eripituiset juoksumatkat), musiikkiliikunnassa, pallopeleissä ja uinnissa.

Esimerkkejä voimaa harjaannuttavista liikuntatehtävistä: voimaa harjaannutetaan edelleen oman kehon painoa kannattelemalla, mutta myös välineillä, jotka lisäävät vastusta; esimerkkinä kuminauha, kuntopallo ja kevyet lisäpainot. Myös esimerkiksi uinti ja kiipeily harjaannuttavat lihasvoimaa.

Esimerkkejä nopeutta harjaannuttavista liikuntatehtävistä: nopeus kehitttyy mm. perusliikunnassa, palloilussa ja kamppailulajeissa.

Esimerkkejä liikkuvuutta harjaannuttavista tehtävistä:Alku- ja loppuverryttelyt liikuntatunneilla, monipuoliset venyttelyt sekä tutustuminen erilaisiin kehonhuoltomenetelmiin.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Liikuntatehtävien avulla oppilaat oppivat arvioimaan ja kehittämään omaa sosiaalista toimintakykyään. Liikunnan opetukseen valitaan erilaisia pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon sekä auttamaan ja avustamaan muita. Tehtävien myötä opitaan vastuun ottamista yhteisistä asioista ja niiden järjestelyistä sekä säännöistä. Myönteistä yhteisöllisyyttä lisätään ryhmätehtävillä.

Esimerkkejä liikuntatunneille soveltuvista sosiaalisen toimintakyvyn kehittymistä tukevista asioista: Kohtelias, ystävällinen ja vastuullinen käytös tasapuolisesti kaikkia kohtaan, ryhmän jäsenistä huolehtiminen sekä yhteisistä asioista vastuun ottaminen.

S3 Psyykkinen toimintakyky: Liikunnan opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaisilla tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä edistetään myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä. Opetuksen yhteydessä annetaan tietoa liikunnan merkityksestä kasvulle ja kehitykselle, tutustutaan harjoittelun periaatteisiin sekä annetaan tietoa liikunnan harrastusmahdollisuuksista ja toimintatavoista eri liikuntamuodoissa.

Esimerkkejä psyykkistä toimintakykyä tukevista asioista: Tunne oikeudenmukaisesta ja yhdenvertaisesta kohtelusta, tunne pätevyydestä, tunne hyväksytyksi tulemisesta sekä yksin että ryhmän osana. Tietoa hyvinvoinnista ja kokemuksia erilaisista tavoista harrastaa liikuntaa, jotta kukin voi löytää itselleen sopivimman tavan rentoutua, kokea iloa ja virkistymistä.

Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9
Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen. Opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa. Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. Koulun ulkopuolisille liikuntapaikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 7–9
Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri on edellytys liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetusviestinnän selkeys. Pätevyydenkokemuksia ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta tuetaan oppilaslähtöisillä ja osallistavilla työtavoilla, sopivilla tehtävillä ja rohkaisevalla palautteella. Vuosiluokkien 7-9 opetuksessa kiinnitetään erityistä huomiota toimintakyvyn tukemiseen ja mieluisan liikuntaharrastuksen ylläpitämiseen tai löytämiseen.

Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 7–9
Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehittymistarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet.

Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2-6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7-10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move!-mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä siten, että oppilailla on mahdollisuus osoittaa parasta osaamistaan. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut liikunnan oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso liikunnan valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen liikunnassa kehittyy kumulatiivisesti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suorii

Liikunnan päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilasta fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntamuotoja ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.
T3 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään tasapaino- ja liikkumistaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	Motoriset perustaidot (tasapaino- ja liikkumistaidot), eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
T4 ohjata oppilasta harjoittelun avulla kehittämään välineenkäsittelytaitojaan, jotta oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri välineillä, eri vuodenaikoina ja eri liikuntamuodoissa	S1	Motoriset perustaidot (välineenkäsittelytaidot) eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: voimaa, nopeutta, kestävyyttä ja liikkuvuutta	S1	Fyysisten ominaisuuksien arviointi, ylläpito ja kehittäminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.

T6 vahvistaa uima- ja vesipelastustaitoja, jotta oppilas osaa sekä uida että pelastautua ja pelastaa vedestä	S1	Uima- ja vesipelastustaidot	Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä ottamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.
Psyykkinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa oppilaan itsenäisen työskentelyn taitoja	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T12 auttaa oppilasta ymmärtämään riittävän fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T13 tutustuttaa oppilas yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin, jotta hän saa edellytyksiä löytää itselleen sopivia iloa ja virkistystä	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

tuottavia liikuntaharrastuksia			

14.23 Kotitalous

14.23.1Oppiaineen tehtävä

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden kotitaloudelliselle osaamiselle, mikä merkitsee taitoa toimia eri ympäristöissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Opetuksella tuetaan oppilaiden kasvua kodin arjen perusedellytysten ylläpitämisestä huolehtiviksi kuluttajiksi. Kotitalousopetuksessa kehitytään kanssaihmisistä huoltapitäviksi lähimmäisiksi ja kasvetaan perheen, kodin ja yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä elämiseen. Kotitalousopetuksessa luodaan perusta kestävään asumiseen, ruokaosaamiseen ja kuluttajuuteen. Oppilaat saavat käsityksen kodin teknologisoituvasta arjesta, kustannustietoisesta toiminnasta sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä kotitalouden toiminnassa.

Kotitalouden keskeisten sisältöjen ja oppimistehtävien avulla kehitetään oppilaiden suunnittelu-, organisointi-, työskentely- ja voimavarojen hallinnan taitoja. Kotitalouden tehtävänä on vahvistaa valmiuksia pitkäjänteiseen työskentelyyn, yhdessä toimimiseen ja kriittiseen tiedonhallintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään jokaisen oppilaan yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen osallisuuteen oppimistilanteissa. -Oppiaine kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Oppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa, ja yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa monipuolistaa oppimiskokemuksia. Eheyttävä opetus tukee erilaisten kodin arkeen liittyvien käsitteiden, asioiden tai ilmiöiden keskinäisten yhteyksien ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä syventäen oppimista. Kotitalouden opetus kattaa laaja-alaisen osaamisen kaikki osa-alueet.

Kotitalousopetus rakennetaan suunnitelmalliseksi oppimista tukevaksi jatkumoksi, jolloin tiedot ja taidot syvenevät vaiheittain kokonaisuuksiksi. Oppilaiden itsenäisyys ja vastuu kasvavat vähitellen, ja opetus ohjaa ongelmanratkaisuun, tiedon ja taidon soveltamiseen ja luovuuteen. Opittua sovelletaan ja syvennetään omassa kodissa ja lähipiirissä kotitehtävien avulla.

Kotitalousopetusta voidaan opetuksen järjestäjän niin päättäessä antaa jo alemmilla vuosiluokilla. Tällöin noudatetaan kotitalouden oppimäärän opetussuunnitelman perusteita oppilaiden iän huomioon ottaen. Opetuksen tavoitteet, keskeiset sisältöalueet ja toteutus määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

Taidon käsite sisältää konkreettisten työsuoritusten lisäksi ihmissuhdetaidot sekä eettisyyteen ja esteettisyyteen ohjaavat taidot. Yksittäisen sisältöalueen korostamista tulisi välttää, opetuksessa kaikki sisältöalueet ovat oppimisen kohteena samanaikaisesti. Työtä tehdään kuten kotonakin, jossa eri sisältöalueiden toimintoja toteutetaan yhtä aikaa.

Yhteistyötä tehdään erityisesti terveystiedon, käsitöiden ja biologian kanssa.

14.23.2 Opetus vuosiluokalla 7

Kotitalous opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokalle 7

L1 Ajatteluun ja oppimaan oppiminen: Oppilas osaa soveltamaan erilaisia kotitalouteen liittyviä tietojaan ja taitojaan eri ympäristöissä

L2 Kulttuurin osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilas tiedostaa oman käytöksensä vaikutuksen ryhmän toimintaan. Oppilas tutustuu mahdollisuuksien mukaan paikalliseen ruoka- ja tapakulttuuriin ja ymmärtää niiden merkityksen omaan arkeensa

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilas perehtyy perusruoanvalmistus-, leivonta- ja asumiseen. Oppilas oppii arjen hallinnan suunnittelun Oppilas osaa arvioida kriittisesti omaa työtään ja toimintaansa. Oppilas osaa kuvailla kotien perinteitä sekä miettiä niiden vaikutusta oman kodin arkirutiineihin

L4 Monilukutaito: Oppilas harjoittelee kotitalouteen liittyviä symboleja, merkkejä ja toimintaohjeita Oppilas on tietoinen monilukutaidon eri osa-alueista sekä kriittisestä medialukutaidosta

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Oppilas osaa hakea tietoa luotettavista lähteistä ja suhtautuu tietoon kriittisesti

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilas osaa keskustella muiden mielipiteitä arvostaen ja osaa ottaa toisten mielipiteet huomioon vaikka ne poikkeaisivatkin omasta arvomaailmasta

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Oppilas on selvillä, mitä on vastuullinen kuluttaminen sekä toimii luontoa mahdollisimman vähän kuluttaen ja ympäristöä säästäen

Kotitalouden opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 7

Vuosiluokka 7

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painatukset sisältöalueisiin
Käytännön toimintataidot			
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1, S2, S3	L3	Täysipainoisten aterioiden suunnittelu
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia käsityötaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen	S1, S2	L2, L3	Perusruuanvalmistusmenetelmät,tavallisimpien elintarvikkeiden tunnistus ja käyttö
T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1, S2, S3	L3, L4, L5, L7	Harjoitellaan käyttämään keittiövälineitä asianmukaisesti sekä taloudellisesti
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1, S2	L1, L3, L6	Painotetaan työohjeiden seuraamista käytännön työtehtävissä sekä kiinnitetään humiota ajankäytön merkitykseen ruuan valmistuksessa sekä leivonnassa.
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin	S1, S2, S3	L3, L5, L7	Kotitalouskoneiden ja kodin laitteiden käyttö Asunnon, lähiympäristön ja tekstiilien hoito
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot			
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua sekä rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3	L1, L2, L6, L7	Opetellaan ryhmässä keskustellen tekemään yhteisiä päätöksiä erilaisista ruokavalinnoista. Opetellaan keskenään sopimaan eri työtehtävien jakamisesta ja toteuttamisesta.
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia	S1, S2, S3	L2, L3	Ruokakulttuuri suomessa sekä sen muuttuminen Kansainvälinen keittiö sekä -ruokakulttuurit Erilaiset

toimintaympäristöjä sekä kotitalouksien perinteitä			ruokailutilanteet ja kodin juhlat
T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1, S2	L3, L6, L7	Sosiaalinen vastuu ja välittämisen ilmapiiri
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa	S1, S2, S3	L2, L6, L7	Tasa-arvo ja ajankäyttö perheessä Hyvät tavat, erityisesti ruokailutavat ja asiallinen kielenkäyttö
Tiedonhallintataidot			
T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3	L1, L4	Ravitsemussuositukset ja terveellinen ruoka Oman rahankäytön suunnittelu Kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet
T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä	S1, S2, S3	L4	Ruoan laatu ja turvallisuus
T12 ohjata oppilasta ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3	L1	Opetellaan erilaisia ruoanvalmistus ja leivontaan liittyviä käsitteitä. Pohditaan miten kotitalouden eri tietoja ja taitoja voidaan käyttää ja soveltaa erilaisissa tilanteissa omassa kodissa. Kannustetaan käyttämään ja soveltamaan opittuja tietoja ja taitoja luovasti arjen tilanteissa
T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja.	S1, S2, S3	L1, L7	Kulutuksen ympäristövaikutukset Tuotteiden ja palvelujen hankinta ja käyttö

Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 7

Sisältöjen valinnoissa otetaan huomioon monipuolinen kotitaloudellisen osaamisen ja ajattelun kehittyminen sekä kestävään tulevaisuuteen tähtäävä toiminta. Paikallisia, alueellisia ja globaaleja ajankohtaisia aiheita hyödynnetään, ja niitä sovelletaan oppimistehtävien suunnittelussa. Kotitalouden tavoitteisiin liittyvät oppimistehtävät vaihtelevat oppilaiden, oppimisen paikallisten olosuhteiden ja koulun omien painotusten mukaisesti.

S1 Ruokaosaaminen ja ruokakulttuuri: Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat ruoanvalmistus- ja leivontataitojen kehittymistä. Aterioiden suunnittelu, toteutus ja erilaiset ruokailutilanteet tähtäävät ruokaan ja syömiseen liittyvien valintojen ja tottumusten pohtimiseen ravitsemussuositusten, ruokaturvallisuuden, ruokaketjun, elintarviketuntemuksen, taloudellisuuden, eettisyyden ja ruokaan liittyvän luotettavan tiedon näkökulmasta. Opetussisältöihin kuuluvat ruoka- ja tapakulttuuri osana identiteettiä sekä kodin juhlia.

Sisällöt:

- Täysipainoisten aterioiden suunnittelu
- Perusruuanvalmistus menetelmät, tavallisimpien elintarvikkeiden tunnistus ja käyttö
- Harjoitellaan käyttämään keittiövälineitä asianmukaisesti sekä taloudellisesti

- Painotetaan työohjeiden seuraamista käytännön työtehtävissä sekä kiinnitetään humiota ajankäytön merkitykseen ruuan valmistuksessa sekä leivonnassa.

Kotitalouskoneiden ja kodin laitteiden käyttö

Tavoitteet: T1, T2, T3, T4, T5, T6, T8, T9, T11,

S2 Asuminen ja yhdessä eläminen: Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat yhdessä elämisen, asumistaitojen ja asumisen ympäristö- ja kustannustietoisuuden kehittymistä. Puhtaanapito samoin kuin tekstiilien ja materiaalien hoito tarkoituksenmukaisine aineineen, laitteineen, välineineen ja työtapoineen tähtäävät arjessa tarvittavien taitojen kehittymiseen. Sisältöjen avulla perehdytään hyviin tapoihin, tasapuoliseen voimavarojen käyttöön ja vastuunottoon perheessä. Sisällöt johdattavat arvioimaan asumiseen ja kotitalouteen liittyviä palveluita.

Sisällöt;

- Asunnon, lähiympäristön ja tekstiilien hoito
- Opetellaan ryhmässä keskustellen tekemään yhteisiä päätöksiä erilaisista ruokavalinnoista. Opetellaan keskenään sopimaan eri työtehtävien jakamisesta ja toteuttamisesta.
- Ruokakulttuuri suomessa sekä sen muuttuminen Kansainvälinen keittiö sekä -ruokakulttuurit
- Erilaiset ruokailutilanteet ja kodin juhlat
- Sosiaalinen vastuu ja välittämisen ilmapiiri
- Tasa-arvo ja ajankäyttö perheessä
- Hyvät tavat, erityisesti ruokailutavat ja asiallinen kielenkäyttö

Tavoitteet:T1, T2, T3,T5, T6, T7, T8, T9, T10, T11, T12, T13

S3 Kuluttaja- ja talousosaaminen kodissa: Sisällöt valitaan siten, että ne ohjaavat oppilaita asioimaan sekä tuntemaan vastuitaan ja oikeuksiaan valintoja ja sopimuksia tekevinä kuluttajina. Sisällöt johdattavat median- ja teknologian käyttöön arjen työvälineenä ja kannustavat pohtimaan vertaisryhmän ja median vaikutusta omiin kulutusvalintoihin. Sisällöt harjaannuttavat vastuulliseen päätöksentekoon ja ajankohtaisen tiedon hankintaan sekä evästävät tunnistamaan kotitalouksien rahankäyttöön liittyviä tilanteita ja ongelmia.

Sisällöt;

- Ravitsemussuositukset ja terveellinen ruoka
- Oman rahankäytön suunnittelu
- Kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet
- Ruoan laatu ja turvallisuus
- Opetellaan erilaisia ruoanvalmistus ja leivontaan liittyviä käsitteitä. Pohditaan miten kotitalouden eri tietoja ja taitoja voidaan käyttää ja soveltaa erilaisissa tilanteissa omassa kodissa. Kannustetaan käyttämään ja soveltamaan opittuja tietoja ja taitoja luovasti arjen tilanteissa
- Kulutuksen ympäristövaikutukset
- Tuotteiden ja palvelujen hankinta ja käyttö

Tavoitteet: T1,T3, T10, T11, T12, T13

Kotitalouden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä oppimisympäristön valinnassa on, että se mahdollistaa seuraavat tekijät: vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Työn arvostaminen ja loppuun saattaminen, pitkäjänteinen tapa tehdä työtä, kunnioittava ja kiireetön ilmapiiri sekä mahdollisuus oppia myös epäonnistumisista ovat osa turvallisuutta. Opetuksessa hyödynnetään niin luokkayhteisöä, koulutiloja ja kouluympäristöä kuin digitaalisia ympäristöjä ja yhteistyöverkostoja. Oppimistehtävät vahvistavat oppilaiden näkemystä arjen rakentumisesta ja monimuotoisuudesta sekä harjaannuttavat soveltamaan koulussa opiskeltuja asioita omaan perhevaiheeseen. Työtapojen ja menetelmien valinnassa on keskeistä tiedon ja taidon kietoutuminen yhteen ja soveltaminen käytäntöön.

Kotitalousluokan lisäksi fyysiseen oppimisympäristöön voivat kuulua esim. koulun ATK- luokka, lähikaupat, luonto, näyttelyt sekä kaupungin- tai kunnan virastot.

Myös ravintolassa käymistä voidaan harjoitella ja tehdä eväsretkiä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kotitaloudessa vuosiluokalla 7

Kotitalouden oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden motivaation, oman toiminnan ohjauksen ja itseohjautuvuuden asteittainen lisääntyminen. Lisäksi olennaista on työskentelyn kehittäminen vuorovaikutteiseksi, pitkäjänteisestija tietoperustaiseksi. Oppimistilanteen ja tietoympäristön selkeä rakenne sekä vaikeustason mielekkyys korostuvat opetuksen suunnittelussa. Eriyttämisen lähtökohtana ovat oppilaiden osaamistason mukaiset arkipäivän rakentumiseen liittyvät oppimistilanteet ja joustavat opetusjärjestelyt.

Käytännön toimintataitojen tukemisen suunnittelussa korostuu arkipäivän ilmiöiden ja kotitalouden oppimistilanteiden kietoutuminen toisiinsa. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa keskitytään sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun. Tiedonhallintataitojen kehittymistä tuetaan käyttämällä yksinkertaisia ja selkeitä ohjeita ja kuvia. Oppitunnin siirtymävaiheiden tunnistaminen edellyttää ohjausta ja tukea ajanhallinnassa ja oppimistehtävän jäsentelyssä. Kotitalous oppiaineena antaa mahdollisuuden soveltaa koulussa opittuja ja harjoiteltuja asioita oppilaiden omassa arjessa.

Ohjauksella tuetaan oppilaiden kiinnostusta syventää ja laajentaa kotitalouden oppimista sekä luodaan valmiuksia siirtyä perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja sen kautta kotitaloudellista asiantuntijuutta edellyttävään työelämään.

Oppilaan oppimisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokalla 7

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kotitalous-oppiaineen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko yhteisen kotitalouden opetuksen ajan vahvistuvana ja etenevänä oppimisena. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, jotka tähtäävät ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen, jota annetaan säännöllisesti. Arviointi kohdistuu sekä etenemiseen että lopputulokseen.

Kotitalouden arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. oppilaan

- tuntikäyttäytymiseen: aktiivisuuteen ja tehtävien tekemiseen
- tiedon hankintaan: tavoitteena on oppilaan itsenäisen työskentelyn ja annettujen ohjeiden noudattaminen
- työn suunnitteluun: työvälineiden käyttöön ja työvaiheiden järjestykseen ylläpitämiseen
- työn toteutukseen: työskentelyn siisteyteen ja huolellisuuteen sekä jälkitöiden tekemiseen
- työn arviointiin: pyritään siihen, että oppilas osaa arvioida omaa työskentelyään, ryhmänsä työskentelyä ja työskentelyn tuloksia
- yhdessä elämiseen: toisten huomioonottamiseen, hyviin tapoihin

Kotitaloudelle on ominaista opettajan antama jatkuva suullinen palaute työskentelystä työharjoitusten yhteydessä.

Kotitalouden päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Käytännön toimintataidot			

T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1, S2, S3	Tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Oppilas arvioi itse tavoitteiden saavuttamista ja omaa työskentelyään. Oppilas tunnistaa omaa osaamistaan itsearvioinnin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella.
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen	S1, S2	Kädentaidot ja estetiikka	Oppilas osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa sekä asumiseen liittyvien perustehtävien toteuttamisessa ja ottaa huomioon esteettiset näkökulmat
T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1, S2, S3	Kuluttajataidot sekä terveyden edistäminen ja teknologian käyttö	Oppilas valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyyden kannalta.
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1, S2	Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja järjestystä ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin	S1, S2, S3	Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti. Oppilas pyrkii kiinnittämään huomiota ergonomiaan.
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot			
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3	Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi	Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä-sekä kotitalouksien perinteitä	S1, S2, S3	Arjen rakentumisen ja kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla kodin arkirutiineita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä erilaisista perherakenteista ja kotitalouksien perinteistä sekä pohtia niiden vaikutusta arjen rutiineihin.
T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1, S2	Voimavarojen käyttäminen ja sopimuksen tekeminen	Oppilas osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa	S1, S2, S3		Ei käytetä oppiaineen arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedonhallintataidot			

T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3	Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä. Oppilas tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia.
T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja, jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä	S1, S2, S3	Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyypillisiä kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.
T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3	Käsitteiden omaksuminen, tietojen ja taitojen soveltaminen, luova ilmaisu sekä palveluiden tunnistamine	Oppilas pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Oppilas osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.
T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja	S1, S2, S3	Mittaamisen ja laskemisen sekä kierrättämisen soveltaminen omaan toimintaan ja päätöksentekoon	Oppilas osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mittaamisen ja laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus- ja ympäristötietoista toimintaa.

14.24 Oppilaanohjaus

14.24.1 Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaiden, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaiden koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaiden kasvua ja kehitystä siten, että oppilaat pystyvät kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilaita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilaat oppivat tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilaita kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiään ja tekemään valintansa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö, koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta nivelvaiheissa edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeuden-mukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

14.24.2 Vuosiluokat 1–2

Vuosiluokilla 1–2 oppilaanohjaus toteutuu kiinteänä osana muuta opetusta ja koulun toimintaa. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Ohjauksella edistetään oppilaiden opiskeluvalmiuksien ja -taitojen kehittymistä sekä tuetaan vähitellen kasvavaa vastuunottoa koulutyöstä sekä omista tehtävistä ja

tavaroista. Oppilasta ohjataan arjen elämän taidoissa mm. ruokailu, vaatetus, hygieniasta ja terveydestä huolehtiminen. Oppilaiden tulee saada ohjausta tavoitteiden asettamisessa sekä kannustavaa ja ohjaavaa palautetta tavoitteiden saavuttamisesta siten, että oppimaan oppimisen taidot vahvistuvat. Oppimaan oppimisen taitoja ovat mm. kokeisiin lukeminen, kotitehtävistä huolehtiminen, erilaiset lukutekniikat ja oman oppimistyylin tunnistaminen. Oppilaanohjauksen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita työtapoja ja palautteen antamisen tapoja, jotka mahdollistavat oppilaiden myönteisen käsityksen muodostumisen itsestään oppijoina ja ryhmän jäseninä. Jotta tämä mahdollistuisi, oppilaiden erilaisuus tulee huomioida. Oppilaita ohjataan vuorovaikutustaitojen harjoittelemiseen ja ryhmässä toimimiseen. Heitä kannustetaan myös osallisuuteen omassa lähiympäristössään. Perusopetuksen alkuvaiheessa luodaan pohja kodin ja koulun yhteistyölle oppilaan ohjauksessa. Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita ja huoltajia tekemään ensimmäisiä koulutukseen liittyviä valintoja ja näkemään valintojen merkityksen tulevien opintojen kannalta. Ammatteihin ja työ- elämään tutustuminen aloitetaan luokan tai koulun sisäisistä tehtävistä sekä oppilaan lähipiirin ammateista.

Kouluilla kirjataan oppilaanohjauksen käytänteet ohjaussuunnitelmaan, joka päivitetään lukuvuosittain.

14.24.3 Vuosiluokat 3–6

Vuosiluokilla 3-6 oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyötahot.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taitoja ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin oppiaineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Edellä mainittuja taitoja ovat mm. kokeisiin lukeminen, kotitehtävistä huolehtiminen, erilaiset lukutekniikat ja oman oppimistyylin tunnistaminen. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä. Ohjauksessa huomioidaan oppilaiden erilaisuus.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heitä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimijana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä. Luokilla 5-6 voidaan toteuttaa teemapäivä, jolloin tutustutaan erilaisiin työpaikkoihin esim. päivä vanhemman/tutun työpaikalla.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä. Koulussa toteutetaan mm. vanhempainvartteja, lapset puheeksi -keskusteluja ja arviointikeskusteluja, joissa oppilas voi olla mukana.

14.24.4 Vuosiluokat 7–9

Oppilaanohjauksen tehtävänä on tukea oppilaiden siirtymistä vuosiluokkien 7–9 oppimisympäristöön ja työskentelytapoihin. Vuosiluokkien 7–9 aikana jokaista oppilasta ohjataan edelleen kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja opiskeluvalmiuksiaan. Oppilaita autetaan hahmottamaan valintojen vaikutusta opintoihin ja tulevaisuuteen. Oppilaanohjauksen tehtävänä yhdessä muiden oppiaineiden kanssa on selkeyttää opiskeltavien oppiaineiden merkitystä jatko-opintojen ja työelämätaitojen kannalta sekä laajentaa oppilaiden käsityksiä työelämästä, työtehtävistä, yrittäjyydestä ja tulevaisuuden osaamistarpeista. Päävastuu oppilaanohjauksen toteuttamisesta on opinto-ohjaajalla.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, opintojen nivelvaiheissa sekä työuran siirtymissä. Oppilaat oppivat käyttämään ja hyödyntämään erilaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. Ohjauksella vahvistetaan oppilaiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintojaan koskevassa päätöksenteossa. Oppilaanohjaus tarjoaa oppilaille tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa. Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatkosuunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Oppilaanohjauksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 7–9

Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1): Koulutyössä tuetaan opinnoissa eteenpäin vievän oppimiskäsityksen syntymistä. Oppilaita rohkaistaan myönteisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kasvussa. Oppilaita kannustetaan omien opiskelu- ja uramahdollisuuksien etsimiseen.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2): Oppilaita ohjataan kulttuurien monimuotoisuuden ymmärtämiseen ja tämän hyväksymiseen itseä voimaannuttavana asiana. Huomioidaan rakentavan ja kritiikintajuisen dialogin merkitys ihmisenä kasvamisessa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3): Oppilaiden tasapainoisen persoonan ja hyvien sosiaalisten taitojen kehittymistä tuetaan koulutyössä. Oppilaille opetetaan oman elämän hallintaa, arkielämässä pärjäämistä sekä omasta taloudesta huolehtimista.

Monilukutaito (L4): Tuetaan suuresta tietomäärästä olennaisen tiedon etsimisen oppimista.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5): Oppilaille tähdennetään luotettavan tiedon ja siihen viittaamisen tärkeyttä. Tarvittaessa oppilaita neuvotaan tieto- ja viestintätekniikan käyttämisessä ja oppilaita rohkaistaan omien taitojen jatkuvaan kehittämiseen. Oppimisprosessi on molemminpuolista, sillä oppilaat voivat myös neuvoa opettajia.

Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6): Oppilaille tehdään tutuksi työelämä ja siihen liittyvät eri asiat. Oppilaiden hyvien alais- ja esimiestaitojen kehittymistä tuetaan, samoin kuin käsitystä omasta mahdollisuuksista työelämässä. Oppilaat myös tutustuvat työelämään oikeilla työpaikoilla. Myönteisen yrittäjyyskäsityksen syntymistä kannustetaan ja ohjataan.

Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L7): Vahvistetaan oppilaiden yhteiskunnallisen vaikuttamisen tietotaitoja. Kasvatetaan oppilaita toimimaan rohkeasti osana yhteiskuntaa ja ympäröivää yhteisöä sekä kantamaan vastuu omista valinnoista.

Oppilaanohjauksen tavoitteet ja keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 7–9

7. luokan tavoitteet ja sisällöt

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueisiin
Osallisuus ja aktiivinen toiminta T1 auttaa oppilasta muodostamaan kokonaiskäsitys vuosiluokkien 7–9 toimintatavoista ja opiskeluympäristöstä, kehittää oppilaan valmiutta toimia kyseisessä ympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista. **Oppimaan oppimisen taidot** T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan. **Elinikäinen oppiminen** T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa	**S1 Oppiminen ja opiskelu:** Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä. **7.-luokka** - omassa ryhmässä ja yläkoulun kouluyhteisössä toimiminen - opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen	L1, L3, L7	

valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan.	harjoittelu - vastuun ottaminen omasta opiskelusta - opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettaminen ja niiden toteutumisen arviointi - opintojen arviointi ja itsearviointi - valinnaisainevalintojen tekeminen		
Osallisuus ja aktiivinen toiminta T1 tuetaan oppilasta vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista. **Elinikäinen oppiminen** T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan **Itsetuntemus** T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti. **Tavoitteiden asettaminen** T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista. **Työelämään suuntautuva oppiminen** T6 edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen kannalta. T7 ohjata oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja viestintätaitojaan.	**S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu:** Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot. **7.-luokka** - itsetuntemus, itsearviointitaidot, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaidot -harjoitellaan tunnistamaan omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä.	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	Oppilaat oppivat etsimään itse tietoa koulutuksesta. Oppilaita tutustutetaan yrittäjyyteen ja yrittäjäasenteeseen.
Työelämään suuntautuva oppiminen	**S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot:** Oppilaanohjauksessa tarjotaan	L4, L5, L6, L7	TET tarvittaessa seitsemännellä luokalla. Kahdeksannella

T6 edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen kannalta. T7 ohjata oppilasta kehittämään vuorovaikutus- ja viestintätaitojaan.	oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta. **7.-luokka** - erilaisten opiskelussa tarvittavien taitojen kehittäminen - erilaisissa oppimis- ja toimintaympäristöissä toimiminen		luokalla 4 koulutyöpäivää, yhdeksännellä viisi koulutyöpäivää.
Tavoitteiden asettaminen T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista.	**S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen:** Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. **7.-luokka** - tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaidot	L2, L4, L5, L6, L7	Oppilailla on halutessaan mahdollisuus henkilökohtaiseen oppilaanohjaukseen ja opinto-ohjaukseen.

8. luokan tavoitteet ja sisällöt

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**	**Paikalliset painotukset sisältöalueisiin**

Osallisuus ja aktiivinen toiminta T1 kehittää edelleen oppilaan valmiutta toimia yläkoulun opiskeluympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista. **Oppimaan oppimisen taidot** T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään edelleen opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan. **Elinikäinen oppiminen** T3 vahvistetaan oppilaan halua oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan.	**S1 Oppiminen ja opiskelu:** Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä. **8.-luokka** - opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettaminen ja niiden toteutumisen arviointi - vastuun ottaminen omasta opiskelusta	L1, L3, L7	
Osallisuus ja aktiivinen toiminta T1 tuetaan oppilasta vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista. **Elinikäinen oppiminen** T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan. **Itsetuntemus** T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa	**S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu** Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	Oppilaat oppivat etsimään itse tietoa koulutuksesta. Oppilaita tutustutetaan yrittäjyyteen ja yrittäjäasenteeseen.

kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti Tavoitteiden asettaminen T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista. **Työelämään suuntautuva oppiminen** T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta. T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja. Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa T9 tutustua erilaisiin tietolähteisiin koulutus- ja ammattialoista sekä ohjata arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta.	asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot. **8.-luokka** - itsetuntemus, itsearviointitaidot, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaidot -harjoitellaan tunnistamaan omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä.		
Työelämään suuntautuva oppiminen T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta. T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja.	**S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot:** Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta. 8.-luokka	L4, L5, L6, L7	TET tarvittaessa seitsemännellä luokalla. Kahdeksannella luokalla 4 koulutyöpäivää, yhdeksännellä viisi koulutyöpäivää.

Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa T9 tutustua erilaisiin tietolähteisiin koulutus- ja ammattialoista sekä ohjata arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta.	- erilaiset itsetuntemusta vahvistavat tehtävät ja niiden arviointi - työelämätaitojen (mm. vuorovaikutus- ja viestintätaitojen) harjaannuttaminen TET- jaksojen yhteydessä - erilaisissa oppimis- ja toimintaympäristöissä toimiminen		

Työelämään suuntautuva oppiminen T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen. Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa T8 antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa. **Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys** T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla.	**S4 Työelämään tutustuminen:** Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin. **8.-luokka** - yhden viikon mittainen TET-jakso-työelämätaidot - tutustutaan elinkeinoihin, yrittäjyyteen ja ammattialoihin - työelämän tasa-arvokysymyksiä	L2, L4, L5, L6	
Tavoitteiden asettaminen T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita,	**S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen:** Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään	L2, L4, L5, L6, L7	Oppilailla on halutessaan mahdollisuus henkilökohtaiseen oppilaanohjaukseen

tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista. **Työelämään suuntautuva oppiminen** T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta. **Työelämään suuntautuva oppiminen** T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen. **Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa** T8 antaa oppilaalle ja huoltajalle tietoa Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa. T9 tutustua erilaisiin tietolähteisiin koulutus- ja ammattialoista sekä ohjata arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta.	oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. **8.-luokka** - Suomen koulutusjärjestelmä ja ammattialat		ja opinto-ohjaukseen.

9. luokan tavoitteet ja sisällöt

Opetuksen tavoitteet	**Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet**	**Laaja-alainen osaaminen**	**Paikalliset painotukset sisältöalueisiin**
Osallisuus ja aktiivinen toiminta T1 kehittää edelleen oppilaan valmiutta toimia yläkoulun opiskeluympäristössä ja erilaisissa ryhmissä sekä tukea oppilasta itsenäiseen toimintaan ja vastuun	**S1 Oppiminen ja opiskelu:** Keskeisinä sisältöalueina oppilaanohjauksessa ovat kouluyhteisössä toimimisen sekä opiskelutaitojen ja oppimaan	L1, L3, L7	

ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista. **Oppimaan oppimisen taidot** T2 kannustaa ja ohjata oppilaita kehittämään edelleen opiskelutaitojaan sekä oppimaan oppimisen taitojaan **Elinikäinen oppiminen** T3 vahvistetaan oppilaan halua oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan	oppimisen taitojen harjoittelu yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa elinikäisen oppimisen ja yhteisöllisyyden näkökulmista. Oppilaat harjoittelevat asettamaan itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita opintojen eri vaiheissa, arvioimaan itsenäisen toiminnan kehittymistä ja tavoitteiden toteutumista sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan, opintoihin liittyvien valintojen tekemisestä sekä opintojensa etenemisestä. **9.-luokka** - opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettaminen ja niiden toteutumisen arviointi erityisesti jatko-opintoihin hakeutumisen yhteydessä - vastuun ottaminen omasta opiskelusta - päättöarviointi ja sen merkitys jatko-opintojen kannalta		
Osallisuus ja aktiivinen toiminta T1 tuetaan oppilasta vastuun ottamiseen opiskelustaan ja tekemistään valinnoista **Elinikäinen oppiminen** T3 luoda edellytyksiä oppilaan halulle oppia, arvioida osaamistaan, tunnistaa ja hyödyntää taitojaan ja vahvuuksiaan, kehittää kykyään tunnistaa oppimiskohteitaan sekä antaa valmiuksia muuttaa tarvittaessa suunnitelmiaan ja toimintamallejaan **Itsetuntemus** T4 ohjata oppilasta tunnistamaan omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä sekä suhteuttamaan omaa toimintaansa	**S2 Itsetuntemus ja elinikäinen urasuunnittelu** Oppilaanohjauksessa käsitellään sisältöalueita, joiden avulla oppilaat laajentavat itsetuntemustaan ja itsearviointitaitojaan, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaitojaan sekä kehittävät taitojaan ratkaista ongelmia tilanteessa, jossa valmista ratkaisua ei ole annettu. Harjoitettavat taidot koskevat mm. urasuunnittelu- ja urahallintataitoja, motivaatiota sekä yleisiä elämässä tarvittavia taitoja. Analysointivalmiuksia sekä omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistamista harjoitetaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi arvot ja asenteet, oppilaan taidot sekä sosiaaliset verkostot.	L1, L2, L3, L4, L5, L6, L7	Oppilaat oppivat etsimään itse tietoa koulutuksesta. Oppilaita tutustutetaan yrittäjyyteen ja yrittäjäasenteeseen.

kykyjensä, edellytystensä ja kiinnostuksensa mukaisesti **Tavoitteiden asettaminen** T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista **Työelämään suuntautuva oppiminen** T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä vahvistaa oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa jatko-opintovalmiuksista. Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa T9 ohjata oppilasta käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta	**9.-luokka** - itsetuntemus, itsearviointitaidot, tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaidot -harjoitellaan tunnistamaan omiin valintoihin vaikuttavia tekijöitä		
Työelämään suuntautuva oppiminen T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta	**S3 Opiskelussa ja työelämässä tarvittavat taidot:** Oppilaanohjauksessa tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia harjaannuttaa taitojaan toimijana erilaisissa ympäristöissä. Huomiota kiinnitetään monipuolisten opiskelussa ja työelämässä tarvittavien taitojen sekä monikanavaisten vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseen. Viestintätaitoihin	L4, L5, L6, L7	TET tarvittaessa seitsemännellä luokalla. Kahdeksannella luokalla 4 koulutyöpäivää, yhdeksännellä viisi koulutyöpäivää.

T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa T9 ohjata oppilasta käyttämään monikanavaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta.	kuuluu myös eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuuden arviointi urasuunnittelun kannalta. **9.-luokka** - erilaiset itsetuntemusta vahvistavat tehtävät ja niiden arviointi -työelämä- ja työnhakutaitojen harjaannuttaminen - erilaisissa oppimis- ja toimintaympäristöissä toimiminen - erilaisten tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden tuottaman tiedon arviointi oman urasuunnittelun näkökulmasta - koulutusmarkkinoinnin arviointi		
T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen T8 syvennetään oppilaiden ja huoltajien tietämystä Suomen koulutusjärjestelmän pääpiirteistä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla	**S4 Työelämään tutustuminen:** Eri elinkeinoihin, työelämään ja ammattialoihin tutustuminen sekä työn hakemisen harjoittelu lisäävät oppilaiden työelämätietoutta. Samalla oppilaat tutustuvat itseään kiinnostaviin aloihin, ammatteihin ja yrittäjyyteen. Työelämätaitoja harjoitellaan erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET), joista saatua kokemusta, tietoa ja palautetta hyödynnetään eri oppiaineiden opiskelussa sekä tulevaisuuden suunnitelmia tehtäessä. Huomiota kiinnitetään työelämän tasa-arvokysymyksiin. 9.-luokka - yhden viikon mittainen TET-jakso syyslukukauden aikana - työelämätaidot - tutustutaan itseä kiinnostaviin ammattialoihin - työnhakemisen harjoittelu - tutustutaan työskentelymahdollisuuksiin ulkomailla - tutustutaan yrittäjyyteen	L2, L4, L5, L6	

Tavoitteiden asettaminen T5 ohjata oppilaita asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista **Työelämään suuntautuva oppiminen** T6 auttaa oppilasta ymmärtämään työn merkitys oman elämänsä ja yhteiskunnan kannalta sekä edistää oppilaan taitoa tunnistaa opiskeltavien oppiaineiden merkitys tulevien opintojen sekä työelämässä ja työllistymisessä tarvittavan osaamisen kannalta T7 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida eri työtehtävissä tarvittavaa osaamista, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä itselleen sopivia ammattialoja ja vahvistamaan valmiuksia hakea tietoa vaadittavan osaamisen hankkimisesta perusopetuksen jälkeen Koulutus- ja työelämätiedon hyödyntäminen omassa urasuunnittelussa T8 syventää oppilaan ja huoltajan tietoa Suomen koulutusjärjestelmästä ja sen mahdollisuuksista, tukea oppilaan taitoa etsiä koulutus- ja työelämätietoa sekä Suomesta että ulkomailta T9 tutustua erilaisiin tietolähteisiin koulutus- ja ammattialoista sekä ohjata arvioimaan eri tietolähteiden kautta saadun tiedon luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta urasuunnittelun näkökulmasta Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys T10 tukea oppilaan taitoja tunnistaa kulttuuritaustansa sekä kykyä toimia kulttuurienvälisissä kohtaamisissa ja yhteistyötilanteissa, opastaa oppilasta hankkimaan ja omaksumaan tietoa opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksista	**S5 Jatko-opinnot ja niihin hakeutuminen:** Oppilaiden jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelun taitojen kehittyminen on jatkumo, jota syvennetään oppilaanohjauksen sisällöissä koko perusopetuksen ajan. Oppilaanohjauksessa oppilaat tutustuvat Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamiin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja oppivat etsimään tarkempaa tietoa jatko-opinnoista sekä niihin hakeutumisesta sekä hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita. **9.-luokka** - Suomen koulutusjärjestelmän tarjoamat koulutusmahdollisuudet - tiedon etsintä jatko-opinnoista ja niihin hakeutumisesta - oma jatko-opintosuunnitelma - jatko-opintoihin hakeutuminen ja valintaperusteet - tutustutaan ja opetellaan hyödyntämään eri tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita	L2, L4, L5, L6	Oppilailla on halutessaan mahdollisuus henkilökohtaiseen oppilaanohjaukseen ja opinto-ohjaukseen.

monikansallisissa työympäristöissä sekä ulkomailla			

Oppilaanohjauksen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9
Oppilaanohjauksen työtapoja käytetään monipuolisesti oppilaiden yksilölliset sekä ryhmäkohtaiset tarpeet ja valmiudet huomioiden. Ohjausmuotoina ovat yksilöllisiin kysymyksiin syventyvä henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus ja luokkamuotoinen ohjaus. Ryhmiä muodostetaan joustavasti ohjauksen sisältö ja vertaistuen mahdollisuudet huomioiden. Henkilökohtaisessa ohjauksessa oppilaalla on mahdollisuus keskustella opintoihinsa, koulutus- ja ammatinvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmäohjauksessa oppilas oppii ryhmässä käsittelemään kaikille yhteisiä tai kunkin ryhmään osallistuvan oppilaan henkilökohtaisia, muiden oppilaiden kanssa jaettavissa olevia ohjauksellisia kysymyksiä. Ohjauksen jatkumo turvataan tarjoamalla oppilaanohjausta kaikilla luokkatasoilla. Huoltajalle järjestetään tarvittaessa tilaisuuksia neuvotella oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä opettajan, opinto-ohjaajan, oppilaan ja huoltajan yhteisissä tapaamisissa.

Oppimisympäristöinä hyödynnetään koulun ja verkkoympäristöjen rinnalla lähiympäristöä ja työelämää. Oppilaalle tulee järjestää perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien aikana työelämään tutustumisjaksoja (TET) koulutus- ja ammatinvalintojensa perustaksi ja työn arvostuksen lisäämiseksi. Oppilaan tulee voida hankkia omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja ammateista aidossa työympäristössä. Työelämään tutustumisen yhteydessä oppilaalle tulee järjestää mahdollisuus arvioida hankkimiaan tietoja ja kokemuksia. Työelämään tutustumista toteutetaan yhdessä muiden oppiaineiden kanssa hyödyntäen niiden oppisisältöjä ja työtapoja.

Ohjaus, tehostettu henkilökohtainen oppilaanohjaus ja tukea tarvitsevan ohjaus vuosiluokilla 7-9

Oppilaanohjauksessa huomioidaan jokaisen oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet. .Ohjausta eriytetään ottamalla huomioon oppilaiden henkilökohtaiset tavoitteet, kokemukset, harrastukset, kiinnostuksen kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö erityisesti opiskeluun kuuluvien siirtymä- ja nivelvaiheiden ohjauksessa. Jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Monialaista yhteistyötä tehdään erityisesti myös tehostettua henkilökohtaista ohjausta ja tukea tarvitsevien oppilaiden sekä erityisestä syystä koulutuksen ulkopuolelle jäämässä olevien nuorten opintojen jatkumisen turvaamisessa.

Oppilaalla, joka tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, on oikeus saada oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta vuosiluokilla 8 ja 9. Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa painopisteenä on oppilaan jatko-opintovalmiuksien kehittäminen sekä ohjaaminen oppilaalle sopiviin jatko-opintoihin. Tavoitteena on, että jokaiselle oppilaalle löytyy jatko-opiskelupaikka, jossa oppilas jatkaa oppivelvollisuuden suorittamista perusopetuksen jälkeen.

Oppilas jatkaa perusopetuksen jälkeen toisen asteen tutkinnon suorittamiseen, toiselle asteelle valmentavaan koulutukseen tai muuhun oppivelvollisuuslaissa määriteltyyn koulutukseen. Tehostetun henkilökohtaisen oppilaanohjauksen tarpeen arvioi ensisijaisesti oppilaanohjaaja oppilaanohjauksen sisältöjen ja tavoitteiden näkökulmasta.

Tehostetussa henkilökohtaisessa oppilaanohjauksessa oppilaalle annetaan henkilökohtaista ja muuta oppilaanohjausta sekä laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Henkilökohtaiseen jatko-opintosuunnitelmaan kirjataan oppilaan vahvuuksia sekä tavoitteita siirtymisestä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin. Näitä vahvistetaan suunnitelmallisesti oppilaan yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet huomioiden.

Oppimisen ja koulunkäynnin tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Suunnittelussa otetaan huomioon oppilaan yksilölliset taipumukset, oppimisen ja opiskelun tuen tarve ja koulutuksen mahdollistamat työllistymisnäkymät. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua oppilaalle soveltuviin perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintomahdollisuuksiin. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan riittävästi tietoa oppimisen ja opiskelun tuen jatkumisen mahdollisuuksista perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa sekä tarvittaessa muista tukimuodoista.**Oppilaan oppimisen arviointi oppilaanohjauksessa vuosiluokilla 7–9**
Oppilaanohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Oppilaanohjauksessa arviointi perustuu oppilaiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä.

Oppilaat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta-, tieto- ja viestintätekniikan taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Oppilaita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa

urasuunnittelussaan. Opettajan tuella oppilaat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

15 Valinnaisaineet

15.1 Ilmaisutaito

Valinnaista ilmaisutaitoa opetetaan vuosiluokilla 8–9 Laajuus: 2vvt, arviointi: numeerinen

Tavoitteet

Tavoitteena on kehittää oppilaan omaa luovuutta ja ilmaisutaitoa niin, että esiintymis- ja puhetaidot karttuvat. Lisäksi oppilas oppii löytämään enemmän omaa luovuuttaan, vahvistamaan sitä ja analysoimaan viestintätaitojensa kehittymistä.

Ilmaisutaidon yleisenä tavoitteena on kehittää sosiaalisuutta (vuorovaikutustaidot), esteettisyyttä (kykyä vastaanottaa ja tuottaa taidetta, kauneudentajua), oman kulttuurin vaalimista, eettisyyttä (arvojen pohdinta, kriittisyys) sekä kykyä selviytyä ongelmatilanteissa (ymmärtäminen, ongelmanratkaisutaidot).

Ilmaisutaidon opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet luokilla 8 ja 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Metakognitiivisista taidoista painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kirjallisuuden ja vuorovaikutustaitojen opetus vahvistaa oppijan omaa identiteettiä ja oman kulttuuriperinnön arvostamista. Samalla se kasvattaa myös eettisyyteen, suvaitsevaisuuteen ja monikulttuurisuuteen.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Ongelmanratkaisutaidot ja kyky kriittiseen ajatteluun auttavat kohtaamaan oman elämän ja yhteiskunnan muutoksia. Draamatehtävät avartavat maailmankuvaa ja auttavat eläytymään erilaisiin elämäntilanteisiin ja monenlaisiin kulttuureihin.

L4 Monilukutaito: Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia valita, käyttää, tulkita ja arvioida erilaisia draamatekstejä sekä myös tuottaa niitä yksin ja ryhmässä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Monenlaisten medioiden ja sovellusten käyttö tiedonhankinnassa. Ilmaisutaidon esitysten valmistelussa tarvitaan laajaa viestintäteknologian osaamista.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Työelämässä vuorovaikutustaidot ja kyky verkostoitua ovat entistä tärkeämpiä taitoja, joita harjoitellaan erilaisten ryhmä- ja projektitöiden avulla.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Kriittisen lukutaidon ja monipuolisten argumentointitaitojen harjoittelu, oppilaiden kannustaminen mielipiteidensä ilmaisuun edistävät osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia yhteiskunnassa. Oppilaat saavat myös osallistua esitysten valintaan, suunnitteluun sekä ilmaista toiveitaan ja mielipiteitään.

Sisällöt

Ilmaisutaidon kurssi on joustava. Se muokkautuu kunakin vuonna ryhmän toiveiden, tarpeiden ja halujen mukaan. Kurssin alkupuolella tehdään kuitenkin perusharjoituksia (rentoutumisharjoituksia, ääni-, aisti- ja kontaktiharjoituksia) ja improvisointeja sekä harjoitellaan hengitys- ja puhetekniikkaa. Tavoitteena on esiintymistaitojen ja ryhmäviestintätaitojen harjoitteleminen.

Kurssilla valmistellaan myös ohjelmaa koulun juhliin ja erilaisiin tilaisuuksiin. Oppilaan tavoitteena on ymmärtää, että esitys tehdään yleisölle ja vuoden aikana opittuja taitoja käytetään osana näytelmää.

Ilmaisutaitoon voidaan yhdistää teatteria, elokuvaa, kuvataidetta, musiikkia ja tietotekniikkaa.

Myös teatterissa ja konserteissa käyminen on mahdollista.

Kurssin työtapoja

Työtapoina ovat ryhmä-, pari- ja yksilötyöt. Ryhmä valmistaa ohjelmaa esitettäväksi. Oppilaiden toivomukset huomioidaan tarkkoja sisältöjä ja keinoja määritettäessä.

Arviointi ja palaute:

Arviointi on tavoitteellista itsearviointia. Arviointi ja palaute kannustavat vertaisarviointiin, joka painottuu prosessiin. Arvioinnin tarkoituksena on olla reaaliaikaista ja jatkuvaa palautetta opettajalta.

15.2 Valinnainen matematiikka

Syventävää matematiikkaa tarjotaan yhdeksännellä vuosiluokalla valittavaksi, jonka laajuus on 2 vvt. Arviointi: numeerinen

Tavoitteet

Syventävän matematiikan tarkoituksena on tarjota sellaista matematiikkaa, jota ei opeteta yleisopetuksen matematiikassa. Uudet asiat sidotaan vanhoihin asioihin ja niitä käsitellään laajempina kokonaisuuksina. Syventävä matematiikka laajentaa oppilaiden käsitystä matematiikasta ja ohjaa oppilaita etsimään erilaisia ratkaisutapoja tehtäviin. Kurssi antaa hyvän pohjan jatko-opiskelua varten, mutta etenkin lukiota varten.

Sisällöt

Käsiteltäviä asioita ovat mm. täydellisen toiseen asteen yhtälön ratkaisukaava, vektoreiden perusominaisuudet ja polynomilaskenta. Yksi tärkein kokonaisuus on matemaattisen ongelmanratkaisun kehittäminen erilaisilla ratkaisutavoilla (esim. kuvan, taulukon yms. avulla). Kurssin aikana mietitään mitä on tähän mennessä opittu matematiikasta ja laaditaan asiasta jonkinlainen esitys, jota täydennetään kurssin lopussa. Oppilaalle annetaan mahdollisuus ratkaista tehtäviä ryhmässä sekä yksin.

Kurssin aikana toteutetaan matemaattinen opetustuokio jollekin alemmalle ikäluokalle, jolloin oppilaat itse suunnittelevat ja toteuttavat oman opetuksensa. Opetustuokio voi tapahtua myös leikin avulla tai perinteisenä luokkaopetuksena.

Arviointi tapahtuu numeroin, jossa painotetaan oppilaan kehitystä matematiikassa.

Syventävässä matematiikassa korostuvat seuraavat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Syventävässä matematiikassa kannustetaan oppilasta pitkäjänteisyyteen sekä luottamaan omaan osaamiseen uuden haasteen edessä. Opetuksessa käytetään pelejä ja leikkejä. Syventävä matematiikka tarjoaa entistä paremmat puitteet oppilaiden keskinäiselle pohdinnalle matematiikan asioista. He oppivat jakamaan muille oppimaansa tietoa. Oppilaille annetaan mahdollisuus tutkia uutta asiaa ennakkoluulottomasti.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilaille tarjotaan tilaisuuksia harjoitella esittämään mielipiteensä rakentavasti, keskustelemaan sekä tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista. Oppilas oppii käyttämään myös matemaattisia symboleita, kuvia ja visuaalista ilmaisua entistä enemmän.

L3 Itsensä huolehtiminen ja arjen taidot: Oppilasta ohjataan ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään. Matematiikan käyttämistä ja soveltamista harjoitellaan monipuolisesti.

L4 Monilukutaito: Matematiikan sisältöjä tarkastellaan ilmiöinä, joita selitetään, tulkitaan, tuotetaan ja arvioidaan monipuolisesti ja kriittisesti. Tarkasteltava matemaattinen tieto voi olla sanallista, kuvallista, auditiivista, numeerista tai kinesteettistä. Materiaalia elävöittävät mm. tekstit, taulukot, mallit, diagrammit ja erilaiset visuaaliset tehtävät.

L5 Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen: Piirtämistehtävissä voidaan hyödyntää erilaisia matemaattisia ohjelmia. Opetusta voidaan elävöittää monenlaisilla peleillä (esim. mobiililaitteilla käytettävät). Tehtäviä voidaan tehdä mahdollisuuksien mukaan myös muillakin kuin perinteisillä tavoilla, kuten e-kirja ja erilaiset oppimisympäristöt.

L6 Työelämässä tarvittava osaaminen ja yrittäjyys: Opetus tukee myönteistä ja käytännönläheistä asennoitumista matematiikkaa kohtaan. Oppilasta ohjataan suhtautumaan matematiikan opiskeluun tavoitteellisena ja pitkäjänteisenä toimintana. Oppilaiden kanssa harjoitellaan yhteistyötä, vuorovaikutusta, vastuunkantoa, itsensä arvostamista ja arviointia.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Matematiikan toiminnalliset tehtävät ohjaavat oppilasta pohtimaan ja suunnittelemaan omaa, parin tai ryhmän opiskelua, tavoitteita ja toiminta. Osallistaminen ja vaikuttaminen lisäävät oppilaan mielenkiintoa ja sitoutumista opiskeluun. Monipuolisten tehtävien avulla oppilas oppii tarkkailemaan omaa kouluaan, ympäristöään ja yhteiskunnallisia asioita ja arvioimaan niitä matematiikan keinoin.

15.3 Valinnainen vieras kieli, B2-oppimäärä, Saksa ja/tai Espanja

Valinnaisen B2-kielen laajuus on vähintään neljä vuosiviikkotuntia. Pyhäjoella B2-kielenä tarjotaan saksaa ja espanjaa. B2-kieltä opiskellaan kaksi vuosiviikkotuntia 8.luokalla ja kaksi vuosiviikkotuntia 9.luokalla. Kurssien sisällöt ja aihepiirit on kuvattu tämän kappaleen lopussa

Pyhäjoella B2-kieli on oppilaalle äidinkielen jälkeen kolmas opiskeltava kieli, joten oppilaalla on jo paljon kokemusta kielten opiskelusta. Hän kykenee käyttämään aiemmin hankkimaansa tietoa ja taitoa oppimisensa tukena. Oppilasta rohkaistaan käyttämään kaikkia opiskelemiaan kieliä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä syvennetään pohtimalla erilaisia kieliyhteisöihin liittyviä arvosidonnaisia ilmiöitä. Myös tunteiden käsittelylle annetaan tilaa, ja tarpeen mukaan vaikeita asioita voidaan käsitellä myös koulun opetuskielellä.

Perusteissa kuvattu kehittyvän kielitaidon taso perusopetuksen päättövaiheessa soveltuu parhaiten indoeurooppalaisiin kieliin sekä eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa (esim. kirjoitusmerkit). Opetusta voidaan integroida eri oppiaineiden ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien opetukseen. Oppilaita rohkaistaan tiedon hakuun opetettavalla kielellä eri oppiaineissa.

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen yhteiset tavoitteet vuosiluokilla 8-9 (saksa ja espanja)

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen	Paikalliset painotukset sisältöalueittain
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 Auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn,	S1	L1, L2, L4	

uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä.			
Kielenopiskelutaidot			
T2 Rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä ja kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella.	S2	L3	
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			
T3 Järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta.	S3	L4	
T4 Tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä.	S3	L4	
T5 Auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan.	S3	L4, L6	
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			
T6 Rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.	S3	L4	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			
T7 Tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin.	S3	L5	

Vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 8-9

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutkitaan ja vertaillaan piirteitä, jotka ovat opiskeltavalle kielelle luonteenomaisia ja jotka erottavat sitä tai tekevät siitä tunnistettavan aiemmin opitun perusteella. Muodostetaan käsitys lähisukukielistä, tutustutaan opiskeltavan kielen levinneisyyden taustaan, etsitään oppilaita kiinnostavaa tietoa kielialueen kulttuurisista ja muista ilmiöistä. Pohditaan mahdollisia kyseiseen kieleen ja kulttuuriin liittyviä ennakko-oletuksia.

8.luokka: T1, L1-2, L4

9.luokka: T1, L1-2, L4

S2 Kielenopiskelutaidot: Tutkitaan yhdessä, mikä edistää parhaiten kohdekielen oppimista, mihin kieltä voi käyttää ja mistä löytyy kiinnostavaa kohdekielistä aineistoa. Asetetaan omia tavoitteita, opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

8.luokka: T2, L3

9.luokka: T2, L3

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja erilaisia tekstejä lähinnä epämuodollisissa tilanteissa. Tarpeen mukaan opetellaan myös muodollisempaa kielenkäyttöä. Valitaan oppilaita kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä näkökulmana minä, me ja maailma. Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan kohdekieltä monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä kohdekielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan jossain määrin huomioon opiskeltavan kielen maantieteellinen levinneisyys ja asema. Havainnoidaan kohdekielen rytmiä, intonaatiota ja muita ääntämisen piirteitä ja harjoitellaan ääntämään luontevasti. Harjoitellaan tunnistamaan opiskeltavan kielen foneetisen tarkekirjoituksen merkkejä sekä tuottamaan tarvittavia kirjoitusmerkkejä.

8.luokka: T3-7, L4-6

9.luokka: T3-7, L4-6

B2- kielen oppimäärän opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 8-9.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Pelit, parin kanssa työskentely ja toiminnalliset työtavat edistävät oppimisen iloa. Oppilasta autetaan kehittämään omaa tapaansa oppia uutta kieltä sekä kehittämään edelleen kielten oppimisstrategioitaan. Tuetaan oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä. Harjoitellaan kieliä yhdistävien ja erottavien ilmiöiden havaitsemista sekä hyödynnetään aikaisemmin hankittua kielitaitoa. Oppilasta kannustetaan ottamaan vastuuta opiskeluun liittyvien tavoitteiden asettamisesta, työn suunnittelusta ja oman työskentelyprosessin ja etenemisen arvioinnista sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Kulttuurin opiskelu on keskeinen osa kielen opiskelua. Tutkitaan kielen levinneisyyttä ja asemaa eurooppalaisen ja maailmanlaajuisen viestinnän kielenä sekä keskeisimpiä kielen sekä kielialueen erityispiirteitä. Oppilasta rohkaistaan vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Oppilasta ohjataan kertomaan omasta kulttuuritaustastaan ja kokemaan monikulttuurisuus ja monikielisyys rikkautena.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Harjoitellaan arjen tilanteissa pärjäämistä kohdekielellä, esimerkiksi kohteliasta tervehtimistä, avun pyytämistä ja mielipiteen ilmaisemista. Ohjataan myös oikeaan ääntämiseen ja intonaatioon. Aihepiirit ovat lähellä oppilaan elämää, kuten oppilas itse, perhe, ystävät, koulu ja harrastukset. VAlitaan aiheita myös yhdessä oppilaiden kiinnostuksen ja ajankohtaisuuden mukaan.

L4 Monilukutaito: Tarjotaan erilaisia fiktiivisiä ja asiatekstejä, puhuttuja ja kirjoitettuja tekstilajeja, joiden avulla sanastoa ja rakenteita harjoitellaan. Harjoitellaan erilaisia lukustrategioita, kuten sisällön ennakointia kuvien avulla. Etsitään kohdekielistä aineistoa muualtakin kuin oppikirjoista, vaikkapa internetistä. Oppilas harjoittelee valitsemaan sisällöltään ja vaikeustasoltaan itselleen sopivaa autenttista aineistoa.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa kielen harjoittelussa esimerkiksi omien tuotosten laadinnassa sekä autenttisten tekstien ja tiedon hankkimisessa sekä arvioinnissa.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Kannustetaan oppilasta kehittämään yhteistyötaitojaan kielen opiskelussa, kantamaan vastuuta omasta työstään, yrittämään sisukkaasti ja kiinnittämään huomiota onnistumisen kokemuksiin. Opetellaan huomaamaan kielitaidon ja vuorovaikutustaitojen merkitys työelämässä. Harjaannutetaan oppilasta järjestelmälliseen ja pitkäjänteiseen työhön kielen opiskelussa.

Vieraan kielen B2-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 8-9

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen erityyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Pelillisyyden, musiikin ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä, viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan Eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Kotikansainvälisyys on läsnäolevaa kansainvälisyyttä lähiympäristössä, omassa kunnassa tai virtuaalisesti. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Kohdekieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 8-9

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Runsas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan siten, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai kieltä entuudestaan osaaville.

Oppilaan osaamisen arviointi vieraan kielen B2-oppimäärässä vuosiluokilla 8-9

Oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin. Arviointi kohdistuu kaikkiin tavoitteisiin, ja arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu Eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen. Kansainvälisesti hyväksyttyjä kielikohtaisia viitekehyksiä noudatetaan soveltuvin osin ei-eurooppalaisten kielten opetuksessa. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua tai vastaavaa työkalua.

Arviointi on monipuolista ja antaa oppilaalle mahdollisuuden painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Oppimista ohjaavan ja kannustavan palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan ja kehittämään mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia ja joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut vieraan kielen B2-oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso vieraan kielen B2-oppimäärän valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen kielitaidon eri osa-alueilla kehittyy kumuloituvasti. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Vieraan kielen B2-oppimäärän päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 auttaa oppilasta hahmottamaan uuden opiskeltavan kielen suhde aiemmin opiskelemiinsa kieliin, tutustumaan kyseisen kielen kielialueeseen ja elämänmuodon joihinkin keskeisiin piirteisiin sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn, uteliaisuuden ja monikielisyyden kehittymistä.	S1	Opiskeltavan kielen aseman, keskeisten erityispiirteiden ja kielialueen hahmottaminen.	Oppilas tuntee opiskeltavan kielen asemaa maailman kielten joukossa ja keskeisimpiä kielen erityispiirteitä. Oppilas osaa luonnehtia joitakin opiskeltavan kielen kielialueen kulttuurisia ja muita ilmiöitä.
Kielenopiskelutaidot			
T2 Rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista, ohjata oppilasta löytämään itselleen ja ikäkaudelleen parhaiten sopivia tapoja oppia kieliä sekä kannustaa häntä käyttämään vähäistäkin taitoaan myös oppituntien ulkopuolella.	S2	Tavoitteiden asettaminen, oppimisen reflektointi ja yhteistyö.	Oppilas osaa arvioida omia kielenopiskelu tavoitteitaan ja opiskelutapojaan. Oppilas huomaa, mihin hän voi käyttää kielitaitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			**Taitotaso A1.3**
T3 järjestää oppilaalle tilaisuuksia harjoitella eri viestintäkanavia käyttäen suullista ja kirjallista vuorovaikutusta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa.	Oppilas selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.
T4 tukea oppilasta kielellisten viestintästrategioiden käytössä	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Oppilas osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin tai muunlaisella minimipalautteella. Oppilas joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
T5 auttaa oppilasta laajentamaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvien ilmausten tuntemustaan	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia

			ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			**Taitotaso A1.3**
T6 rohkaista oppilasta tulkitsemaan ikätasolleen sopivia ja itseään kiinnostavia puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Oppilas pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			**Taitotaso A1.2**
T7 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista kiinnittäen huomiota myös ääntämiseen ja tekstin sisällön kannalta oleellisimpiin rakenteisiin	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Oppilas ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi. Oppilas osaa hyvin suppean perussanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.

Saksan B2-oppimäärän keskeisiä rakenteita vuosiluokilla 8-9

- säännöllisten verbien taivutus
- epäsäännöllisiä verbejä
- sein ja haben –verbit
- modaaliverbejä
- eriäviä yhdysverbejä
- aikamuodoista preesens ja perfekti
- man-rakenne
- epämääräinen ja määräinen artikkeli
- substantiivien monikko
- lukusanat vähintään 0 – 100
- persoonapronominit
- persoonapronominien omistusmuodot, akkusatiivi ja datiivi
- kysymyssanat ja kysymyslause
- kieltosanat nein, nicht ja kein/keine

- pää- ja sivulauseen sanajärjestys
- akkusatiivi- ja datiivipreposition
- substantiivien akkusatiivi ja datiivi

Espanjan B2-oppimäärän keskeiset sisällöt vuosiluokilla 8-9 (kurssit 1 ja 2)

Rakenteet:

- artikkelit ja niiden peruskäyttö
- substantiivin suku ja luku
- lukusanat 0-100
- ääntäminen ja intonaatio
- adjektiivien taipuminen suvussa ja luvussa sekä niiden paikka lauseessa
- persoonapronominit
- painottomat omistuspronominit
- kysymyspronominit
- olla-verbit (ser, estar, tener, haber, llamarse) ja niiden peruskäyttötarkoitukset
- säännöllinen preesens (-ar, -er ja -ir -verbit)
- diftongoituvien verbien pääperiaate ja tavallisimpia verbejä
- tavallisimpia epäsäännöllisiä verbejä ja refleksiiviverbejä
- tulevaisuuteen viittaaminen ir +a –rakenteella
- yleisimpiä prepositioita ja niiden käyttöä
- muita aihepiirien ja viestintätilanteiden edellyttämiä rakenteita tarpeen mukaan

Aihepiirit ja niihin liittyvät viestintätilanteet:

- minä ja perheeni: itsestä ja lähipiiristä kertominen,
- koulu ja koti: tervehtiminen ja esittäytyminen, voinnin kysyminen ja kertominen
- vapaa-aika ja harrastukset: vapaa-ajan tilanteissa toimiminen
- kahvilassa: hinnan kysyminen ja asiointitilanteet
- ajan ilmaiseminen: kellonaikojen tiedusteleminen ja kertominen, viikonpäiviin ja päiväyksiin liittyvä kertominen
- kielialueen kulttuurien tuntemus: tapakulttuuri ja tärkeimmät kulttuuriset erityispiirteet ja tapahtumat

15.4 Valinnainen biologia

15.4.1 Vuosiluokka 8, Suomen luonto

Laajuus 2 vvt, Arviointi: numeerinen

Tavoitteet:

Tutustutaan seikkaperäisemmin Suomen luonnon eläimistöön (nisäkkäät, linnut ja kalat, selkärangattomat) ja metsiin. Opitaan lajien tunnistusta paitsi eläinten ulkonäön, myös niiden luontoon jättämien jälkien ja jätösten avulla. Perehdytään jääkauden ajan eläimistöön Euroopassa ja lajistossa jääkauden jälkeen tapahtuneisiin muutoksiin. Pohditaan ilmaston lämpenemisen mahdollisia vaikutuksia laukean ja kylmän vyöhykkeen eliöstöön. Perehdytään maa – ja metsätalouteen Suomessa. Tutustutaan kalastukseen ja metsästykseen Suomessa oppilaiden harrastuneisuuden mukaan. Oppilaat voivat itse esittää opiskeltavista asioista toiveita.

Sisällöt:

Sisällöt ovat viitteellisiä ja vaihtelevat vuosittain. Suurempana teemana on kuitenkin koko ajan pohjoisen luonnon ekosysteemit ja niiden eliöstö, sekä ekosysteemien ja niiden muutosten vertailu (metsät).

Valinnaisen biologian opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokalla 8

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Oppimisen keskiössä se, että oppilaat ovat itse aktiivisia toimijoita. Oppilaat voivat itse vaikuttaa siihen miten ja mitä aiheita valinnaisen biologian kurssilla käsitellään. Eliöiden rakenteen, kehityksen ja sopeutumisen tutkiminen: laboroinnit. Biologian tutkimusvälineistö ja sen käyttö: mikroskooppi ym.

L4 Monilukutaito: Tunneilla käsitellään biologian alaan liittyvää ajankohtaista tietoa monesta mediasta: internet, lehdet, videot, blogit, some, alan kirjallisuus yms. Mikä tieto on oikeaa? Mikä tieto on värittynyttä? Millaiset tiedonlähteet ovat luotettavia?

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Monenlaisten ohjelmien ja sovellusten käyttö tiedonhankinnassa ja kurssiin liittyvissä tehtävissä: tiedonhaku, pelit, tutkielmat, tehtävät verkkosovelluksissa, digitaalisen kirjallisuuden käyttö. Tekstien tuottaminen ja graafisten esitysten laadinta.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: biologin ammatti, luonnonvara-alan ammatteja, maa- ja metsätalouden ammatteja

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: ilmaston muutokset vaikutukset maapalloon. Miten ilmaston muutosta voi hidastaa? Mitä voin itse tehdä?

Sisällöt:

- -Suomen eläimet: kalat, linnut ja nisäkkäät: parityönä esitelmiä
- -Eläinten rakenne, elintavat, talvehtiminen, elinympäristö
- -Eläinten lajintunnistusta ja eläinten jälkien ja jätösten tunnistus
- -Eläinten anatomia: kalan avaaminen ja tutkiminen. Vertailua lintuihin ja nisäkkäisiin.
- -Selkärangattomien rakenne: hyönteisten tutkiminen mikroskoopilla Miten eri eläinryhmät eroavat toisistaan?
- -Jääkausiajan eläimistö Euroopassa ja Suomessa: Esimerkkilajeja, esitelmien ja mallien teko (styrofoam) eläimistä. Fossiilit ja sukupuutot
- -Suomen metsä- ja suotyppit
- -Ihmisen vaikutus luontoon. Esim rakentamisen vaikutus luontoon lähiympäristössä
- -Maa – ja metsätalousalan ammatteja Pyhäjoella: Arvioitava haastattelututkimus jostakin alan ammatista
- -Jokamiehen oikeudet: mitä luonnossa saa tehdä, mitä ei?
- -Tulokaslajit Suomessa. Mikä on tulokaslaji? Millaisia vaikutuksia tulokaslajeilla voi olla luontoon? Esmerkkinä esim. Itämeren tulokaslajeja.
- -Metsätalous, metsien uudistus luontaisesti tai viljellen. Vierailu esim. hakkuupaikalle tai Junnikkalan saha (Kalajoki) vierailu
- -Kalalajit ja kalastukseen tutustuminen, kalahautomo vierailu
- -Uutisseurantatehtäviä luontoon liittyen: esim kevätseurantaa
- -Metsästys: Mitä riistaa Suomessa metsästetään? Miten eri eläinten metsästys tapahtuu? Mitä lupia metsästyksen tarvitaan?
- -Pyhäjoen metsästyksen ja kalastuksen historia ja pyyntiperinteet: pauhakalastus, nahkiaisen pyynti, hylkeen metsästys, ravustus ym.
- -Ilmaston muutoksen vaikutuksia eliöstöön

Kurssin työtapoja:

- -Pari – ja ryhmätyöt: esitelmien teko, kirjalliset tehtävät, käytännön työt, laboroinnit, sähköiset tehtävät verkossa
- -Luonnossa tekemistä: retket, mittaukset ja tutkimukset luonnossa, ongella/kalassa käynti
- *Aikaisempia pidempien retkien retkikohteita: esim.* Junnikkalan saha, Raahen museo, Kalajoen meriluontokeskus, Raahen löytöeläinkoti, Ruukin maaseutuopisto, lypsykarjatila jne
- Tarkoitus tehdä koulupäivän mittainen metsä/luontoretki lähialueelle eväät mukana syksyllä. Esim Palosaaren metsätilalle Pirttikoskella

15.4.2 Vuosiluokka 9, Elämä ja Evoluutio

Laajuus: 2vvt, arviointi: numeerinen

Tavoitteet

Kurssilla perehdytään eläinkunnan järjestelmään, evoluutioon, eläinten käyttäytymiseen, perinnöllisyyteen, uhanalaisiin eläimiin ja ihmisen biologiaan. Perehdytään kasvikunnan luokitteluun ja kasvien rakenteisiin. Lisäksi tarkastellaan erilaisten vesiekosysteemien rakennetta ja eliöitä. Kurssin teemoja ovat myös kestävä kehitys ja kierrätys. Oppilaat voivat itse vaikuttaa kurssin sisältöön.

Valinnaisen biologian opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa- alueet luokalla 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Oppimisen keskiössä se, että oppilaat ovat itse aktiivisia toimijoita. Oppilaat voivat itse vaikuttaa siihen miten ja mitä aiheita valinnaisen biologian kurssilla käsitellään. Eliöiden rakenteen, kehityksen ja sopeutumisen tutkiminen laboroinnit. Biologian tutkimusvälineistö ja sen käyttö: mikroskooppi ym. Pieniä koemuotoisia tutkimuksia: esim yhteyttämisen tutkiminen.

L4 Monilukutaito: Tunneilla käsitellään biologian alaan liittyvää ajankohtaista tietoa monesta mediasta: internet, lehdet, videot, blogit, some, alan kirjallisuus yms. Mikä tieto on oikeaa? Mikä tieto on värittynyttä? Millaiset tiedonlähteet ovat luotettavia?

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Monenlaisten ohjelmien ja sovellusten käyttö tiedonhankinnassa ja kurssiin liittyvissä tehtävissä: tiedonhaku, pelit, tutkielmat, tehtävät verkkosovelluksissa, digitaalisen kirjallisuuden käyttö. Tekstien tuottaminen ja graafisten esitysten laadinta.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: biologian alaan liittyvät ammatit: esim. yrittäjävierailijoita, vierailuja eri biologian alan kohteisiin ja esim . alan oppilaitokseen: maaseutuopisto. Myönteinen asenne työntekoon ja opiskeluun, vaihtoehtoisten ratkaisujen etsiminen asioihin. Ei saa luovuttaa!

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Mitä on kestävä kehitys? Miten voin omilla valinnoillani vaikuttaa tulevaisuuteen?

Sisällöt:

Sisällöt ovat viitteellisiä ja vaihtelevat vuosittain. Suurempana teemana on kuitenkin koko ajan eliökunnan järjestelmä ja evoluutio sekä tiettyjen ekosysteemien ja niiden muutosten vertailu (vesistöt).

Sisältö syksy:

- Eläinkunnan järjestelmä: ryhmätyönä eläinkunnan sukupuu. Millaisia eri eläinryhmät ovat?: tarkempi katsaus lintuihin, nisäkkäisiin, matelijoihin, sammakkoeläimiin, kaloihin ja selkärangattomiin. Lisäksi etsitään eroja ja yhtäläisyyksiä eri eliöryhmistä.
- Evoluutio: Charles Darwinin teoria lajien synnystä ja nykyinen käsitys evoluutiosta. Eliölajien evoluutio eläinryhmittäin, miten esim. linnut ovat kehittyneet? Evoluution todisteita: Fossiilit ja fossiilisarjat. Jonkun evoluution aikakauden tarkempi tarkastelu esim. Dinosaurusten aika hiilikaudella.
- Eläinten käyttäytyminen: videoita ja kirjallisia tehtäviä. Mikä käyttäytyminen on synnynnäistä ja mikä on opittua?
- Eläinten lisääntyminen ja seksuaalikäyttäytyminen eri eläinryhmittäin
- Uhanalaiset eläimet: julisteen valmistaminen jostakin uhanalaisesta lajista, joka voi olla suomalainen ja ulkomainen. Mitä uhanalaisuus on? Mitkä eliöt ovat kuolleet sukupuuttoon ihmisen toiminnan takia?
- *Arviointi syksyllä:* 1 koe tai esitelmä+ arvioitavat oppilaskohtaiset julisteet eri aiheista. Lisäksi jatkuva näyttö tunneilla.

Sisältö kevät:

- Perinnöllisyys: Miten ominaisuutesi periytyvät? Ratkomme risteytystehtäviä. Perinnölliset sairaudet ja Suomalainen tautiperintö.
- Valtameret ja niiden eliöstö: videot ja kirjalliset tehtävät.
- Itämeri: Itämeren erityispiirteet ja sen tulokaslajit, internet-tehtäviä
- Pyhäjoki ekosysteeminä
- Eläinmallien esim styrofoamista reliefeinä itämeren eliöistä, evoluution eri vaiheista tai esim Dinosauruksista. Eläimistä rakennetaan näyttely. Näihin liitetään elämistä kertova teksti.
- Kevään vesilinnut ja kevään kasvit. Kevätseurantaa.
- Kasvikunta ja sen evoluutio: Siemen- ja itiökasvit. Luokittelua. Yhteyttämisen tutkiminen. Mikroskopointia: esim juurikarvat, kasvisolu, rahkasammal, siitepöly jne
- Tulevaisuus ja kestävä kehitys: omat valintani? Lähiruoka, luomu- ja tuontiruoka: jääkaapin sisällön tutkiminen. Jätteiden kierrätys ja käsittely Pyhäjoella. Vierailu esim. vedenpuhdistamolle.
- Ilmaston muutos ja sen vaikutukset luontoon ja ihmisten elämään
- Yrittäjyys: vierailijana esim eräopas, maanviljelijä jne.

Arviointi keväällä: -1) Lyhyen tutkielman laatiminen jostakin itseä kiinnostavasta biologiaan liittyvästä aiheesta: esim. uhanalaiset eläimet, 2) vaihtoehtoisesti koe kevään sisällöistä. 3) TAI suurempi esitelmä jostakin vesistöihin liittyvästä aiheesta. Lisäksi jatkuva näyttö tunneilla. Ryhmä voi itse vaikuttaa arviointitapaan.

Kurssin työtapoja: kirjalliset tehtävät, laboroinnit, internettehtävät, eläinten anatomian demostraatiot: esim. kalan, linnun ja nisäkkään avaaminen, parityöt, ryhmätyöt, eläinmallien rakentaminen, julisteiden valmistaminen ja lyhyt tutkielma. Lisäksi kurssilla on joitakin retkiä ja vierailuita. Kurssi syventää samanaikaisen pakollisen kurssin evoluutioon liittyvää osuutta.

Mahdollisia vierailukohteita ja retkiä kurssin aikana: vaihtuvat vuosittain

-Raahen löytöeläinkoti, Limingan luontokeskus, Kalajoen meriluontokeskus, Raahen merimuseo, ydinvoimaan liittyen: vierailu esim . Fennovoiman toimistolle tai muuhun projektin kohteeseen, vedenpuhdistamo, linturetki Pyhäjoella, Ruukin maaseutuopisto, Oulun yliopisto

-Ryhmä voi myös toteuttaa päivän kestävän retken Ouluun, jossa vierailut esim. Tietomaahan, Yliopiston Eläinmuseoon ja Kasvitieteellisen puutarhaan, sekä johonkin biologian alan yritykseen. Edellyttää sitä että ryhmä saa kyytirahat esim. keräämällä ne lukuvuoden aikana tai etsimällä sponsorin.

15.5 Valinnainen liikunta

15.5.1 Vuosiluokat 5–6

Laajuus: 1vvt Arviointi: suoritusmerkintä

Tavoitteet ja sisällöt

Valinnaisessa liikunnassa harrastetaan liikuntaolosuhteiden mukaan eri liikuntalajeja. Tunneilla huomioidaan oppilaiden mieltymykset ja toiveet eri lajeja kohtaan. Kurssilla on mahdollisuus syventää ja kehittää perustunneilla opittuja lajitaitoja. Liikunnassa tutustutaan mahdollisuuksien mukaan erikoisempiinkin liikuntalajeihin.

Valinnaisen liikunnan opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa- alueet luokilla 5–6

L1 Ajattelu ja oppimisen taidot: Opetellaan hahmottamaan erilaisia ympäristöjä, huomaamaan ja käyttämään niiden luomia liikuntamahdollisuuksia. Opetellaan pelien sääntöjä sekä ohjeiden kuuntelua ja noudattamista. Harjoitetaan liikunnallisia taitoja monipuolisten harjoitusten avulla yksin ja yhdessä muiden kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Ohjataan oppilaita kannustavaan ja myönteiseen vuorovaikutukseen sekä erilaisuuden hyväksymiseen. Ohjataan oppilaita arvostamaan kulttuuriperintöä esimerkiksi pesäpallon ja luontoliikunnan (suunnistus, hiihto, retkeily) kautta. Opetellaan liikunnan avulla kohtaamaan, ilmaisemaan, käsittelemään ja säätelemään erilaisia tunteita.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Opetellaan liikunnan avulla tuntemaan hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Opetellaan huolehtimaan henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista liikuntavälineistä. Opetellaan pukeutumaan sään mukaisesti, eri vuodenaikojen erityistarpeet huomioiden. Opetellaan huolehtimaan yhteisistä liikuntavälineistä.

4 Monilukutaito: Harjoitetaan liikunnan taitoja sekä perinteisissä että teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Tutustutaan tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen liikunnan oppimisympäristöissä (esim suoritusten kuvaaminen, karttasovellukset).

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Rohkaistaan oppilaita tunnistamaan omia liikunnallisia vahvuuksia ja käyttämään niitä. Tutustutaan lähiliikuntapaikkoihin, liikunnan harrastusmahdollisuuksiin ja liikunta-alan toimijoihin kotipaikkakunnalla.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Pyritään luomaan oppilaalle myönteisiä liikuntakokemuksia ja valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Rohkaistaan oppilaita osallistumaan tunnille ja luottamaan itseensä liikkujana. Opetellaan perusasioita fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn merkityksestä osana hyvää terveyttä. Tuetaan vastuun ottamista ja myönteisen minäkuvan kehittymistä oppilaalle sopivien tehtävien kautta (esim. loppuverryttelyn ohjaaminen). Ideoidaan ja toteutetaan yhdessä eri liikuntaympäristöihin sopivia liikunnallisia leikkejä ja pelejä.

15.5.2 Vuosiluokat 8–9

Valinnaista liikuntaa opetetaan vuosiluokilla 8–9. Laajuus: 2 vvt Arviointi: numeerinen

Tavoitteet ja sisällöt

Valinnaisessa liikunnassa harrastetaan liikuntaolosuhteiden mukaan eri liikuntalajeja. Tunneilla huomioidaan oppilaiden mieltymykset ja toiveet eri lajeja kohtaan. Kurssilla on mahdollisuus syventää ja kehittää perustunneilla opittuja lajitaitoja. Liikunnassa tutustutaan mahdollisuuksien mukaan erikoisempiin liikuntalajeihin. Jos ryhmässä on erikoisempien lajien harrastajia, rohkaistaan näitä oppilaista esittelemään lajiaan muulle ryhmälle. Tunneilla on mahdollisuus saada ohjaajakokemusta pitämällä liikuntatunteja tai –tuokioita.

Valinnaisen liikunnan opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa- alueet luokilla 8–9

L1 Ajattelu ja oppimisen taidot: rohkaistaan oppilaita luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä sekä olemaan avoimia uusille ratkaisuille liikuntatehtävissä, pelikäsityksen opettaminen

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: ohjataan oppilasta arvostamaan kulttuuriperintöä esimerkiksi pesäpalloa

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: opetetaan liikunnan avulla oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien sekä sitä haittaavien tekijöiden merkitystä elämässä

4 Monilukutaito: ohjataan oppilaita harjoittamaan liikunnan taitojaan sekä perinteisissä että teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: kannustetaan oppilaita oma-aloitteiseen tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen ja hankintaan erilaisissa oppimisympäristöissä

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: rohkaistaan oppilaita tunnistamaan omia liikunnallisia vahvuuksia ja käyttämään niitä, opastetaan oppilaita tuntemaan lähialueen liikunta-alan toimijoita

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: kannustetaan oppilaita aktiiviseen elämäntapaan ja ymmärtämään fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn merkityksen osana hyvää terveytt

15.6 Tietotekniikka vuosiluokat 8–9

Laajuus 2 vvt, Arviointi: numeerinen

Tavoitteet:

Valinnaisen tietotekniikan tavoitteena on syventää muun opetuksen yhteydessä omaksuttuja tietotekniikan perustaitoja sekä käsitellä ryhmän valinnan mukaisesti uusia tietotekniikkaan liittyviä muita taitoja.

Tietotekniikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet luokilla 8 ja 9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Ohjataan oppilasta ymmärtämään, että tietotekniset taidot kehittyvät harjoittelun avulla. Tukea oppilaiden itsetuntoa antamalla oppilaalle tilaisuus kokea iloa työnsä tuloksista.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilasta ohjataan ymmärtämään, että verkoista löytyvä ja sinne siirrettävä materiaali on kaikkien nähtävissä. Miten verkossa toimitaan turvallisesti ja asiallisesti toiset huomioon ottaen?

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Ongelmanratkaisutaidot ja kyky kriittiseen ajatteluun auttavat kohtaamaan oman elämän- ja yhteiskunnan muutoksen tuomat haasteet.

L4 Monilukutaito: Oppimistehtävät haastavat opiskelijoita ajattelemaan ja kehittelemään ajatuksiaan yhdessä opiskelijatovereidensa kanssa monenlaisten tietoteknisten sovellusten ja median avulla.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Antaa oppilaille monipuoliset valmiudet käyttää tietokonetta työvälineenä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Teknisten taitojen lisäksi opetuksessa korostetaan modernin työyhteisön vaatimia muita taitoja: kognitiivisia taitoja, projekti- ja ryhmätyöskentelyn taitoja sekä ihmissuhdetaitoja.

Keskeiset sisällöt ja työskentelytavat

Tutustutaan kymmensormijärjestelmään, sähköpostin- ja Internetin käyttöön. Käydään läpi keskeiset Windows-käyttöjärjestelmän toiminnot sekä tietotekniikan perusohjelmat: mm. tekstinkäsittely, taulukkolaskenta ja esitysgrafiikka.

Valinnan mukaan syvennytään joihinkin tietotekniikan osa-alueisiin, joita ovat mm. grafiikka, ohjelmointi, äänenkäsittely, taitto-ohjelman käyttö.

Työskentely tapahtuu pääosin käytännön harjoituksina tietokoneen ääressä konetta käyttäen.

Arviointi: .

Jokainen tuotos sekä mahdolliset kokeet arvioidaan ja lopullisessa arvioinnissa painotetaan myös oppilaan kehittymistä tietotekniikassa.

15.7 Valinnainen musiikki

15.7.1 Vuosiluokat 5–6

Valinnaisaineen laajuus 1 vuosiviikkotuntia, arviointi suoritusmerkintä.

Tavoitteet ja sisällöt:

Valinnaisen musiikin tavoitteena on herättää mielenkiinto ja innostus musisointiin. Oppiaineessa syvennetään ja laajennetaan aiempia tietoja ja taitoja. Yhteismusisoinnin avulla kehitetään taitoja soittaa ja laulaa oppilaiden omista lähtökohdista käsin. Oppilas oppii kehittämään luovuuttaan, kerryttää esiintymistaitoja ja saa rohkeutta itsensä ilmaisemiseen musiikin kautta. Ohjelmistossa otetaan huomioon oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet.

Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 5-6

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Ohjataan oppilasta ymmärtämään musiikin ja musiikin opiskelun monimuotoisuutta. Kannustetaan oppilasta toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti musiikin eri osaalueilla. Ohjataan oppilasta ymmärtämään, että musiikilliset taidot kehittyvät harjoittelun avulla. Ohjataanoppilasta kehittämään ja arvioimaan omaa oppimistaan myös vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilasta ohjataan ymmärtämään musiikinkulttuurisidonnaisuutta ja omaa ja muiden kulttuuriperintöä. Rohkaistaan oppilasta luontevaan äänenkäyttöön, osallistumaan yhteismusisointiin ja keholliseen ilmaisuun.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Keskustellaan musiikin vaikutuksista tunne-elämään ja hyvinvointiin. Ohjataan oppilasta arvostamaan omia ja toisten musiikillisia taitoja ja erilaisia musiikkimakuja. Neuvotaan oppilasta ottamaan vastuuta kuulonhuoltoon liittyvistä asioista.

L4 Monilukutaito: Tutustutaan musiikin merkitsemistapoihin esim. nuotit, aika-arvot, tempo ja dynaamiset merkit, kuvionuotit jne. Musiikin kuuntelussa painotetaan aktiivista kuuntelua, jossa musiikkiin ja sen tunnelmaan eläydytään motorisesti, visuaalisesti ja mielikuvitusta aktivoiden. Tutustutaan erilaisten laulujen sanoituksiin ja mietitään niiden yhteyttä melodiaan. Vertaillaan kappaleiden erilaisia tulkintoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Ohjataan oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa osana musiikin opiskelua erilaisia sovelluksia ja ohjelmia käyttäen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia osallistua konsertteihin ja erilaisiin juhliin. Ohjataan oppilasta ottamaan vastuuta omasta tehtävästään osana suurempaa kokonaisuutta, esimerkiksi juhlien järjestämisessä. Harjaannutetaan oppilasta pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen työhön.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Rohkaistaan oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään.

15.7.2 Vuosiluokat 8–9

Laajuus 2 vvt, Arviointi: numeerinen

Tavoitteet:

Valinnaisen musiikin tavoitteena on, että oppilas kehittää luovuuttaan, kerryttää esiintymistaitoja ja saa rohkeutta itsensä ilmaisemiseen musiikin kautta. Oppiaineessa syvennetään ja laajennetaan aiempia musiikillisia tietoja ja taitoja, ja yhteismusisoinnin avulla taitoja kehitetään oppilaiden omista lähtökohdista käsin.

Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 8–9

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Ohjataan oppilasta ymmärtämään musiikin ja musiikin opiskelun monimuotoisuutta. Kannustetaan oppilasta toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti musiikin eri osa-alueilla. Ohjataan oppilasta ymmärtämään, että musiikilliset taidot kehittyvät harjoittelun avulla. Ohjataan oppilasta kehittämään ja arvioimaan omaa oppimistaan myös vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilasta ohjataan ymmärtämään musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja omaa ja muiden kulttuuriperintöä. Rohkaistaan oppilasta luontevaan äänenkäyttöön, osallistumaan yhteismusisointiin ja keholliseen ilmaisuun.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Keskustellaan musiikin vaikutuksista tunne-elämään ja hyvinvointiin. Ohjataan oppilasta arvostamaan omia ja toisten musiikillisia taitoja ja erilaisia musiikkimakuja. Neuvotaan oppilasta ottamaan vastuuta kuulonhuoltoon liittyvistä asioista.

L4 Monilukutaito: Tutustutaan musiikin merkitsemistapoihin esim. nuotit, aika-arvot, tempo ja dynaamiset merkit, kuvionuotit jne. Musiikin kuuntelussa painotetaan aktiivista kuuntelua, jossa musiikkiin ja sen tunnelmaan eläydytään motorisesti, visuaalisesti ja mielikuvitusta aktivoiden. Tutustutaan erilaisten laulujen sanoituksiin ja mietitään niiden yhteyttä melodiaan. Vertaillaan kappaleiden erilaisia tulkintoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Ohjataan oppilasta hyödyntämään tieto- javiestintäteknologiaa osana musiikin opiskelua erilaisia sovelluksia ja ohjelmia käyttäen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia osallistua konsertteihin ja erilaisiin juhliin. Ohjataan oppilasta ottamaan vastuuta omasta tehtävästään osana suurempaa kokonaisuutta, esimerkiksi juhlien järjestämisessä. Harjaannutetaan oppilasta pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen työhön.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Rohkaistaan oppilastaosallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään.

Sisällöt:

Valinnaismusiikin sisältö vaihtelee kunakin vuonna ryhmän toiveiden, tarpeiden ja halujen mukaan. Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa opiskeltavien aihepiirien valintaan, ja tutustua näin ollen syvemmin esimerkiksi musiikin historiaan tai erilaisiin tyylilajeihin. Oppilaat saavat myös osallistua kappaleiden valintaan ja niiden sovittamiseen. Tämän avulla harjoitellaan ja kehitetään ryhmätyöskentelytaitoja sekä oman luovuuden käyttöä.

Tietotekniikkaa hyödynnetään osana kurssin sisältöä. Pyritään myös tekemään omaa musiikkia säveltäen, sanoittaen ja sovittaen.

Kurssilla valmistellaan ohjelmaa koulun juhliin ja erilaisiin tilaisuuksiin.

Kurssin työtapoja:

Työtapoina ovat ryhmä-, pari- ja yksilötyöt: yhteismusisointi, esitelmien teko, kirjalliset tehtävät, musiikin kuuntelu, erilaisten musiikkisovellusten käyttö.

Ryhmä valmistaa ohjelmaa esitettäväksi. Oppilaiden toivomukset huomioidaan tarkkoja sisältöjä ja keinoja määritettäessä.

Arviointi:

Arviointi on numeerinen, ja siinä painotetaan erityisesti oppilaan kehittymistä musiikissa.

15.8 Valinnainen kuvataide

15.8.1 Vuosiluokat 5–6

Valinnaisaineen laajuus 1 vuosiviikkotuntia, arviointi suoritusmerkintä.

Tavoitteet ja sisällöt:

Valinnaisen kuvataiteen tavoite on herättää mielenkiinto ja innostus kuvien maailmaan sekä tukea oppilaan omaa ilmaisua ja motorista kehitystä. Oppiaineessa syvennetään ja laajennetaan aiemmin opittuja tietoja ja taitoja. Tutustumalla erilaisiin tekniikoihin ja eri taiteen ilmiöihin kehitetään taitoja tuottaa visuaalista materiaalia oppilaiden omista lähtökohdista käsin. Oppilas oppii kehittämään luovuuttaan ja saa rohkeutta itsensä ilmaisemiseen visuaalisen tuottamisen ja tekemisen kautta. Ohjauksessa otetaan huomioon oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet sekä elämismaailma. Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 5-6.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Ohjataan oppilasta ymmärtämään visuaalisen kulttuurin ja kuvataiteen opiskelun monimuotoisuutta. Kannustetaan oppilasta toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti kuvataiteen eri osa-alueilla. Oppilasta ohjataan ymmärtämään, että visuaalinen tuottaminen on prosessi, jossa taidot kehittyvät monipuolisen harjoittelun avulla. Oppilasta ohjataan kehittämään ja arvioimaan omaa oppimistaan myös vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilasta ohjataan ymmärtämään kuvataiteen kulttuurisidonnaisuutta ja omaa ja muiden kulttuuriperintöä. Rohkaistaan oppilasta luontevaan ilmaisuun, osallistumaan töiden esittämiseen julkisesti sekä mahdollisissa näyttelyissä tai koulun juhlissa. Vuorovaikutukseen liittyy myös ajatus siitä, että oppilas pystyy keskustelemaan omalla taitotasollaan kuvista sekä niiden merkityksistä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Keskustellaan visuaalisen kulttuurin vaikutuksista tunne-elämään ja hyvinvointiin. Ohjataan oppilasta arvostamaan omia ja toisten tuottamia teoksia ja tutustumaan moniin tapoihin tarkastella kuvia. Kiinnitetään huomio esim. viihtyisän asuinympäristön ja arkkitehtuurin vaikutuksista hyvinvointiin. Oppilasta ohjataan omatoimiseen välinehuoltoon.

L4 Monilukutaito: Tutustutaan visuaalisen kulttuurin eri ilmenemismuotoihin ja sen intertekstuaalisuuteen. Kuvien tuottamisessa painotetaan monialaista tekemistä. Tutkittavia teoksia ja niiden tuottamia merkityksiä pyritään tarkkailemaan laajakatseisesti mielikuvitusta aktivoiden. Tutustutaan eri aikakausilla tuotettuihin teoksiin ja mietitään niiden yhteyttä nykyisyyteen. Vertaillaan teosten erilaisia tulkintoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Ohjataan oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa osana kuvataiteen opiskelua erilaisia sovelluksia ja ohjelmia käyttäen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Valinnaisessa kuvataiteessa painotetaan erityisesti sisäistä yrittäjyyttä jossa oppilas motivoituu itse tekemään ja toimimaan aktiivisesti ponnistellessaan oman teoksensa äärellä. Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia osallistua erilaisiin juhliin, näyttelyihin tai muihin projekteihin. Ohjataan oppilasta ottamaan vastuuta omasta tehtävästään osana suurempaa kokonaisuutta, esimerkiksi juhlien somistamisen suunnittelussa sekä toteuttamisessa tai kilpailutyön kokonaisvaltaisessa toteuttamisessa luonnostelusta aina valmiin työn työstämiseen. Harjaannutetaan oppilasta pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen prosessimaiseen työhön.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Rohkaistaan oppilasta osallistumaan erilaisiin kilpailuihin tai muihin projekteihin. Tutkitaan myös kuvien, esim. median vaikuttavuutta, kuten kuvien propaganda ominaisuus. Ohjataan oppilasta käyttämään materiaaleja säästäen ja valitsemaan ympäristöystävällisiä toimintatapoja. Ohjataan oppilasta myös työskentelyvaiheessa kehittämään myönteistä yhteishenkeä ympärilleen.

15.8.2 Vuosiluokat 8–9

Valinnaisaineen laajuus 2 vuosiviikkotuntia, arviointi numeerinen.

Tavoitteet ja sisällöt:

Valinnaisen kuvataiteen tavoite on että oppilas kehittää luovuuttaan ja kerää rohkeutta itsensä ilmaisuun visuaalisen kulttuurin viitekehyksessä. Tavoitteena on kasvattaa mielenkiintoa ja innostusta kuvien maailmaan sekä tukea oppilaan omaa ilmaisua ja hienomotorista kehitystä. Oppiaineessa syvennetään ja laajennetaan aiemmin opittuja tietoja ja taitoja. Tutustumalla erilaisiin tekniikoihin ja eri taiteen ilmiöihin kehitetään taitoja tuottaa visuaalista materiaalia oppilaiden omista lähtökohdista käsin. Oppilas oppii kehittämään luovuuttaan ja saa rohkeutta itsensä ilmaisemiseen visuaalisen tuottamisen ja tekemisen kautta. Ohjauksessa otetaan huomioon oppilaiden omat kiinnostuksen kohteet sekä elämismaailma. Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 5-6.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen: Ohjataan oppilasta ymmärtämään visuaalisen kulttuurin ja kuvataiteen opiskelun monimuotoisuutta. Kannustetaan oppilasta toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti kuvataiteen eri osa-alueilla. Oppilasta ohjataan ymmärtämään, että visuaalinen tuottaminen on prosessi, jossa taidot kehittyvät monipuolisen harjoittelun avulla. Oppilasta ohjataan kehittämään ja arvioimaan omaa oppimistaan myös vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu: Oppilasta ohjataan ymmärtämään kuvataiteen kulttuurisidonnaisuutta ja omaa ja muiden kulttuuriperintöä. Rohkaistaan oppilasta luontevaan ilmaisuun, osallistumaan töiden esittämiseen julkisesti sekä mahdollisissa näyttelyissä tai koulun juhlissa. Vuorovaikutukseen liittyy myös ajatus siitä, että oppilas pystyy keskustelemaan omalla taitotasollaan kuvista sekä niiden merkityksistä.

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Keskustellaan visuaalisen kulttuurin vaikutuksista tunne-elämään ja hyvinvointiin. Ohjataan oppilasta arvostamaan omia ja toisten tuottamia teoksia ja tutustumaan moniin tapoihin tarkastella kuvia. Kiinnitetään huomio esim. viihtyisän asuinympäristön ja arkkitehtuurin vaikutuksista hyvinvointiin. Oppilasta ohjataan omatoimiseen välinehuoltoon.

L4 Monilukutaito: Tutustutaan visuaalisen kulttuurin eri ilmenemismuotoihin ja sen intertekstuaalisuuteen. Kuvien tuottamisessa painotetaan monialaista tekemistä. Tutkittavia teoksia ja niiden tuottamia merkityksiä pyritään tarkkailemaan laajakatseisesti mielikuvitusta aktivoiden. Tutustutaan eri aikakausilla tuotettuihin teoksiin ja mietitään niiden yhteyttä nykyisyyteen. Vertaillaan teosten erilaisia tulkintoja.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Ohjataan oppilasta hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa osana kuvataiteen opiskelua erilaisia sovelluksia ja ohjelmia käyttäen.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: Valinnaisessa kuvataiteessa painotetaan erityisesti sisäistä yrittäjyyttä jossa oppilas motivoituu itse tekemään ja toimimaan aktiivisesti ponnistellessaan oman teoksensa äärellä. Oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia osallistua erilaisiin juhliin, näyttelyihin tai muihin projekteihin. Ohjataan oppilasta ottamaan vastuuta omasta tehtävästään osana suurempaa kokonaisuutta, esimerkiksi juhlien somistamisen suunnittelussa sekä toteuttamisessa tai kilpailutyön kokonaisvaltaisessa toteuttamisessa luonnostelusta aina valmiin työn työstämiseen. Harjaannutetaan oppilasta pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen prosessimaiseen työhön.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Rohkaistaan oppilasta osallistumaan erilaisiin kilpailuihin tai muihin projekteihin. Tutkitaan myös kuvien, esim. median vaikuttavuutta, kuten kuvien propaganda ominaisuus. Ohjataan oppilasta käyttämään materiaaleja säästäen ja valitsemaan ympäristöystävällisiä toimintatapoja. Ohjataan oppilasta myös työskentelyvaiheessa kehittämään myönteistä yhteishenkeä ympärilleen.

15.9 Valinnainen käsityö vuosiluokat 5–6

Valinnaisaineen laajuus 1 vuosiviikkotuntia, arviointi suoritusmerkintä/osana käsityö oppiainetta

Tavoitteet ja sisällöt 5. luokka

Valinnaisessa käsityössä syvennetään ja laajennetaan käsityö oppiaineen tietoja, taitoja ja työtapoja hyödyntäen ryhmän kiinnostuksen kohteita. Valinnaisen käsityön tavoitteena on herättää innostus käsitöiden tekemiseen. Opetuksella vahvistetaan oppilaan edellytyksiä monipuoliseen käsityölliseen työskentelyyn ja kannustetaan oppilasta omien suunnitelmien toteuttamiseen.

Valinnaisessa käsityössä on mahdollista syventyä tarkemmin myös erikoistekniikoihin, erilaisiin materiaaleihin, työskentelytapoihin ja toteuttaa erilaisia käsityöllisiä projekteja.

Tavoitteet ja sisällöt 6. luokka.

Valinnaisessa käsityössä syvennetään ja laajennetaan käsityö oppiaineen tietoja, taitoja ja työtapoja hyödyntäen ryhmän kiinnostuksen kohteita. Valinnaisen käsityön tavoitteena on herättää innostus käsitöiden tekemiseen. Opetuksella vahvistetaan oppilaan edellytyksiä monipuoliseen käsityölliseen työskentelyyn ja kannustetaan oppilasta omien suunnitelmien toteuttamiseen.

Valinnaisessa käsityössä on mahdollista syventyä tarkemmin myös erikoistekniikoihin, erilaisiin materiaaleihin, työskentelytapoihin ja toteuttaa erilaisia käsityöllisiä projekteja.

Valinnaisen käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokilla 5–6

L1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen:
Antaa oppilaille kokemus kokonaisesta käsityöprosessista. Innostaa oppilasta hahmottaa prosessin eri vaiheet ja kokeillen löytää itselleen mielekkäät työtavat edetä. Työskentelyssä on mahdollisuus kokeilla ja keksiä uutta. Erilaiset ongelmatilanteet ratkaistaan yhdessä miettimällä ja kokeilemalla. Oppilaita kannustetaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä, perustelemaan ajatuksiaan ja soveltamaan koulutyön ulkopuolella hankittuja taitoja koulutyössä.

Käsityöprosessin aikana suunnitellaan, arvioidaan ja asetetaan tavoitteita omalle työskentelylle. Käsityöprosessin suunnittelun, kokeilun ja hallinnan kautta oppilas oppii arvostamaan omaa ja muiden työtä.

Ohjata oppilasta ymmärtämään, että on useita eri tapoja tehdä ja onnistua, lopputulos voi silti olla samankaltainen, vaikka prosessi olisi erilainen.

L2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
Koulutyössä tuetaan oppilaiden kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuurisesti ja ekologisesti kestävää elämäntapaa. Kädentaidot nähdään osana kulttuuria ja perinteitä.

Käsitöissä opitaan keinoja ilmaista itseään. Mielikuvitukselle ja kekseliäisyydelle annetaan tilaa, omat tunteet, näkemykset ja ajatukset saavat näkyä. Mahdollisuuksien mukaan käytetään muiden oppiaineiden aiheita käsityön ideoinnin pohjana (musiikkikappale, liike, taidemaalaus)

Käsityöluokassa pyritään luomaan innostava ilmapiiri, jossa vallitsevat hyvät käytöstavat ja oppilaat auttavat toisiaan. Mahdollisuuksien mukaan tehdään myös pari- ja ryhmätyöskentelyä. Yhdessä huolehditaan vastuullisesti materiaaleista ja käsityövälineistä sekä luokkatilan siisteydestä.

Käsitöissä tuodaan esille perinteiset käsityötavat ja oman perheen ja lähialueen käsityöperinteet. Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan myös muiden maiden käsityökulttuuriin. Oppilaat saavat mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä.

L3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
Huolehditaan omista tavaroista ja otetaan vastuuta omasta työskentelystä.

Opitaan arjessa tarvittavia käsityötaitoja (napin ompelu, vaatteiden korjaus, silittäminen, polkupyörän korjaaminen)

Opastetaan laitteiden toiminnan ymmärtämiseen ja niiden turvalliseen käyttöön, sekä vaaratilanteiden ennakointiin. Kiinnitetään huomiota hyvään työergonomiaan ja oikeiden suojavälineiden käyttöön.

Kannustetaan oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti. Oppilas oppii valitsemaan työhön soveltuvat välineet ja käyttämään materiaaleja kohtuullisesti ja säästäväisesti.

Pyritään jo suunnitteluvaiheessa toteuttamaan käsityö, joka olisi oppilaalle mieluinen ja sitä kautta saavuttamaan työn arvostusta.

L4. Monilukutaito
Harjoitellaan erilaisten ohjeiden (auditiivinen, kuvallinen, sanallinen) ymmärtämistä ja niiden mukaan toimimista.

Käsitöissä opitaan käyttämään kaavoja/piirustuksia ja tulkitsemaan niihin liittyviä merkkejä. Opitaan eri materiaalien nimiä ja lyhenteitä. Mietitään erilaisten materiaalien tarkoituksenmukaista käyttöä.

Oppilas omaksuu käsityön käsitteistöä ja erilaisia teknisiä ratkaisuja. Kaikessa käsityössä on myös läsnä numeerinen informaatio ja sen tulkitseminen.

Käsityöprosessin aikana hankitaan sopivaa tietoa erilaisista lähteistä työn suunnittelun ja työskentelyn avuksi.

L5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
Kannustaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.

L6. Työelämätaidot ja yrittäjyys
Opetellaan työskentelemään pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti ratkaisemalla eteen tulevia ongelmia periksiantamattomasti. Oppilas harjoittelee kritiikinsietokykyä ja oman toiminnan muuttamista tilanteen mukaan.

Oppilasta kannustetaan tutkimaan uusia asioita itseensä luottaen ja miettimään, mitkä ovat omia vahvuuksia. Toimitaan toisten hyväksi kouluyhteisössä omia vahvuuksia hyödyntäen.

Oppilaita rohkaistaan kiinnostumaan kädentaidoista käsityöyrittäjyyden kautta.

L7. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen
Kannustetaan oppilaita pohtimaan materiaalien alkuperää, kierrätyksen periaatteita ja kestävää kehitystä. Annetaan oppilaalle mahdollisuus vaikuttaa omaan käsityöprosessiin kaikissa sen vaiheissa.

Käsityön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 5–6

Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet, koneet, laitteet ja materiaalit muodostavat käsityön oppimista tukevan oppimisympäristön. Samalla ympäristö tukee käsityössä tarvittavan teknologian toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa mahdollisuuden käyttää erilaisia oppimateriaaleja, oppimisalustoja, piirto-ohjelmia, digitaalisten kuvien muokkausta sekä piirrosten ja mallien tekemistä oman ilmaisun ja suunnittelun tukena. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja.

Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla oppiainerajat ylittäen ja yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa. Kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön tutustutaan esimerkiksi virtuaalisesti sekä museo-, näyttely- ja kirjastokäynneillä. Näyttelyihin ja yrityksiin tehtävillä opintokäynneillä tuetaan ja vahvistetaan koulussa opittua ja käyntejä hyödynnetään oppimistehtävissä. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

Oppilaan oppimisen arviointi käsityössä vuosiluokilla 5–6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsityöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsityötaidon ja -tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäsenneltyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida kokonaista käsityön prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista.

15.10 Valinnainen kotitalous

15.10.1 Vuosiluokka 5–6

Valinnaisen aineen laajuus: 1 vuosiviikkotuntia, arviointi: suoritusmerkintä

Tavoitteet ja sisällöt 5. luokka

Aihekokonaisuudet	Sisältö	Tavoite
Henkilökohtainen hygienia	käsien pesu pukeutuminen/essu	Ymmärtää siisteyden merkityksen keittiössä
Hygienia keittiössä	keittiön siisteys	Ymmärtää henkilökohtaisen hygienian merkityksen ruuanvalmistuksessa
Perustaidot	Mittaaminen Uunin käyttö	
Minä ja ruoka	miksi minä syön?	ymmärtää ruuan merkityksen omaan kasvuunsa ja kehitykseensä sekä ruuanyksilöllisen tarpeen (pituus, paino, ikä ja fyysinen aktiivisuus) arvostaa keholtaan erilaisia ihmisiä
Aistin ja maistan	Kokeillaan eri makuja hedelmäsalaatin valmistus juures dippi	on valmis kokeilemaan eri makuja ja laajentamaan ruokavalikoimaansa kohdistaa makumaailman laajentamista terveellisiin ruoka-aineisiin ja ruokiin
Terveellinen ruoka	lautasmalli	osaa soveltaa lautasmallia ja ymmärtää lautasmallin yhteyden ruokapyramidin lohkojen kokoon (mitä runsaasti, mitä vähemmän)
Milloin minä syön	ateriarytmi (kello)	ymmärtää ateriarytmin ja kouluaterian merkityksen terveydelle havainnoi omaa ateriarytmiään

	aamupala välipala iltapala	oppii kokoamaan itse terveellisen aamupalan ja välipalan ymmärtää aamiaisen merkityksen jaksamiselle ja terveydelle osaa koostaa ja valmistaa terveellisen aamupalan tietää millainen on terveellinen välipala oppii koostamaan ja valmistamaan helppoja ja terveellisiä välipaloja ymmärtää napostelun epäterveellisyyden tietää millainen on hyvä iltapala osaa valmistaa terveellisen iltapalan
Lepo ja uni	Unen määrä	ymmärtää, että riittävä uni on välttämätöntä terveyden ja toimintakyvyn ylläpitämiselle saa tietoa unesta ja oppii arvioimaan omia nukkumistottumuksiaan
Kodin juhlat	kalenterivuoden juhlat	

Tavoitteet ja sisällöt 6. luokka

Aihekokonaisuudet	Sisältö	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin
Henkilökohtainen hygienia	käsien pesu pukeutuminen/essu	Ymmärtää siisteyden merkityksen keittiössä
Hygienia keittiössä	keittiön siisteys	Ymmärtää henkilökohtaisen hygienian merkityksen ruuanvalmistuksessa
Perustaidot	Mittaaminen Uunin käyttö	
Minä ja ruoka	ruuansulatus suun terveys	tietää miten ehkäistä karieksen kehittymistä tunnistaa plakin ja ientulehduksen suussaan ymmärtää happohyökkäyksen ja miten siihen voi vaikuttaa tietää miten karies syntyy
Terveellinen ruoka	ruokapyramidi	oppii käyttämään kaikkia ruoka-aineryhmiä ruokavaliossaan ymmärtää, miksi tietyt ruuat ja juomat ovat terveellisiä ja toiset vastaavasti epäterveellisempiä. oppii tunnistamaan pakkausmerkintöjen avulla terveellisempiä elintarvikkeita

Miten minä syön	erityisruokavaliot	tietää, mitä keliakia, laktoosi-intoleranssi ja ruoka-aineallergiat tarkoittavat ruokavaliossa ymmärtää diabetesta sairastavan kaverin terveyden seurantaan liittyvät erityistarpeet
Milloin minä syön	ateriarytmi (kello) lounas ja päivällinen	ymmärtää ateriarytmin ja kouluaterian merkityksen terveydelle havainnoi omaa ateriarytmiään oppii kokoamaan itse terveellisen aamupalan ja välipalan ymmärtää koululounaan ja päivällisen merkityksen terveydelleen ymmärtää, että koululounaalla on tärkeää syödä kaikkia aterian osia lautasmallin mukaisesti oppii valmistamaan yksinkertaisia lounaaksi tai päivälliseksi sopivia ruokia oppii hahmottamaan erilaisia ruoanvalmistusmenetelmiä huomioi lautasmallin valmistamissaan aterioissa
Lepo ja uni	uni päiväkirja – unen merkitys	saa perustietoa uniongelmista ja oppii tunnistamaan omia uniongelmiaan saa valmiuksia toimia, jos on nukahtamis- ja/tai uniongelmia
Kodin juhlat	kalenterivuoden juhlat	

15.10.2 Vuosiluokka 8–9

Valinnaisen aineen laajuus 2 vuosiviikkotuntia, arviointi: numeerinen

Tavoitteen 8. luokka

Syventää ja monipuolistaa 7. luokalla saatuja kotitaloudentaitoja ja tietään säilönnän eri menetelmistä. Perehtyy suomalaiseen perinneruokakulttuuriin ja kalenterivuoden juhliin. Tutustutaan eri erikoisruokavalioihin sekä suunnittelee ryhmässä yhdet juhlat. Pohditaan yhdessä eri kulutustottumuksia ja niiden vaikutusta omalle taloudelle.

Sisällöt 8. luokka

Aihekokonaiuudet	Sisältö	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin
Kotisäilöntä	sienien tunnistaminen, säilöntä ja ruuaksi valmistamien etikkasäilykkeet ja pikkelsit hillot, soseet ja mehustaminen	L1, L3
Tavallisimmat erikoisruokavaliot	laktoosi-intoleranssi keliakia diabetes erilaiset allergiat kasvisruokavaliot	L1, L3
Suomalaiset perinneruoat	tutustutaan eri maakuntien perinneruokiin ryhmätöinä	L1, L2, L3, L6
Kodinjuhlat	isänpäivä joululeivonnaiset ja jouluruuat pääsiäisruuat Vappu	L1, L2, L3

	äitienpäivä	
Arkiruoan valmistus	Jauheliharuuat Pääruokakastikkeet Pataruuat Keitot Risotot Makkararuuat Kasvisruuat Broileriruuat	L1, L2, L3
Kuluttajapolitiikka	valistusta valittamisesta kotimyynti postimyynti	L3, L4, L7
Omien ateriakokonaisuuksien suunnittelu	oppilaat suunnittelevat 4 hengen ryhmissä ateriakokonaisuuden jonka sitten toteuttavat	L1, L2, L3, L6
Juhlien suunnittelu	valmistellaan rippijuhlat voileipäkakkujen ja täytekakkujen teko	L1, L2, L3, L6

Tavoitteet 9. luokka

Syventää ja monipuolistaa 7. luokalla saatuja kotitaloudentaitoja. ja antaa perustaidot, jotta oppilas selviytyy omassa taloudessaan kotitalouden hoidosta .Opastaa valmistamaan tavallisimmissa erikoisruokavalioita. Avartaa tietämystä Suomalaisista perinneruuista ja kansainvälisestä keittiöstä . Harjoitellaan järjestämään erilaisia kodinjuhlia

Sisällöt 9. luokka

Aihekokonaiuudes	Sisältö	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin
Pakastaminen ja säilöntä	marjojen ja kasviksien pakastaminen erilaiset pakastusmateriaalit omenien pakastaminen ja säilöntä sekä monipuolinen käyttö	L1, L3
Kansainvälinen keittiö	perehdytään parityöskentelynä monipuolisesti eri maiden keittiöihin	L1, L2
Kodinjuhlat	huomioidaan kalenterissa	L1, L2, L3, L6
Asunnon suunnittelu	jokainen suunnittelee itselleen unelmiensa kodin lähinnä perehdytään pohjapiirrokseen ja keittiön suunnitteluun	L3, L4, L7
Perhekeittiövuorot	jokainen suunnittelee yksin ateriakokonaisuuden ja toteuttaa sen annetaan määräraha, jolla ateria täytyy 4 hengelle valmistaa	L1, L2, L3, L6
Sisäelimien käyttö ruuanvalmistuksessa	maksa- ja veriruuat	L1, L3
Juhlien valmistaminen	erilaiset kodinjuhlat toteutetaan yhdet kodinjuhlat, joissa tulee hyytelökakkujen valmistaminen	L1, L2, L3, L6

L1 Ajatteluun ja oppimaan oppiminen:

- **Oppilas osaa soveltamaan erilaisia kotitalouteen liittyviä tietojaan ja taitojaan eri ympäristöissä**

L2 Kulttuurin osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu:

Oppilas tiedostaa oman käytöksensä vaikutuksen ryhmän toimintaan.

- **Oppilas tutustuu mahdollisuuksien mukaan paikalliseen ruoka- ja tapakulttuuriin ja ymmärtää niiden merkityksen omaan arkeensa**

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot:

- Oppilas perehtyy perusruoanvalmistus-, leivonta- ja asumiseen.
- Oppilas oppii arjen hallinnan suunnittelun
- Oppilas osaa arvioida kriittisesti omaa työtään ja toimintaansa.
- Oppilas osaa kuvailla kotien perinteitä sekä miettiä niiden vaikutusta oman kodin arkirutiineihin

L4 Monilukutaito:

- Oppilas harjoittelee kotitalouteen liittyviä symboleja, merkkejä ja toimintaohjeita
- Oppilas on tietoinen monilukutaidon eri osa-alueista sekä kriittisestä medialukutaidosta

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen:

- Oppilas osaa hakea tietoa luotettavista lähteistä ja suhtautuu tietoon kriittisesti

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys:

- Oppilas osaa keskustella muiden mielipiteitä arvostaen ja osaa ottaa toisten mielipiteet huomioon vaikka ne poikkeaisivatkin omasta arvomaailmasta

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen:

- Oppilas on selvillä, mitä on vastuullinen kuluttaminen sekä toimii luontoa mahdollisimman vähän kuluttaen ja ympäristöä säästäen

Kotitalouden oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 7–9

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä oppimisympäristön valinnassa on, että se mahdollistaa seuraavat tekijät: vuorovaikutteinen toiminta, yhteisöllinen tiedon rakentaminen ja osaamisen jakaminen, tutkiva ja soveltava opiskelu sekä työskentelyn arviointi. Työn arvostaminen ja loppuun saattaminen, pitkäjänteinen tapa tehdä työtä, kunnioittava ja kiireetön ilmapiiri sekä mahdollisuus oppia myös epäonnistumisista ovat osa turvallisuutta. Opetuksessa hyödynnetään niin luokkayhteisöä, koulutiloja ja kouluympäristöä kuin digitaalisia ympäristöjä ja yhteistyöverkostoja. Oppimistehtävät vahvistavat oppilaiden näkemystä arjen rakentumisesta ja monimuotoisuudesta sekä harjaannuttavat soveltamaan koulussa opiskeltuja asioita omaan perhevaiheeseen. Työtapojen ja menetelmien valinnassa on keskeistä tiedon ja taidon kietoutuminen yhteen ja soveltaminen käytäntöön.

Kotitalousluokan lisäksi fyysiseen oppimisympäristöön voivat kuulua esim. koulun ATK- luokka, lähikaupat, luonto, näyttelyt sekä kaupungin- tai kunnan virastot.

Myös ravintolassa käymistä voidaan harjoitella ja tehdä eväsretkiä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kotitaloudessa vuosiluokilla 7–9

Kotitalouden oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden motivaation, oman toiminnan ohjauksen ja itseohjautuvuuden asteittainen lisääntyminen. Lisäksi

olennaista on työskentelyn kehittyminen vuorovaikutteiseksi, pitkäjänteiseksi ja tietoperustaiseksi. Oppimistilanteen ja tietoympäristön selkeä rakenne sekä vaikeustason mielekkyys korostuvat opetuksen suunnittelussa. Eriyttämisen lähtökohtana ovat oppilaiden osaamistason mukaiset arkipäivän rakentumiseen liittyvät oppimistilanteet ja joustavat opetusjärjestelyt.

Käytännön toimintataitojen tukemisen suunnittelussa korostuu arkipäivän ilmiöiden ja kotitalouden oppimistilanteiden kietoutuminen toisiinsa. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen tukemisessa keskitytään sosiaalisten tilanteiden harjoitteluun. Tiedonhallintataitojen kehittymistä tuetaan käyttämällä yksinkertaisia ja selkeitä ohjeita ja kuvia. Oppitunnin siirtymävaiheiden tunnistaminen edellyttää ohjausta ja tukea ajanhallinnassa ja oppimistehtävän jäsentelyssä. Kotitalous oppiaineena antaa mahdollisuuden soveltaa koulussa opittuja ja harjoiteltuja asioita oppilaiden omassa arjessa.

Ohjauksella tuetaan oppilaiden kiinnostusta syventää ja laajentaa kotitalouden oppimista sekä luodaan valmiuksia siirtyä perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja sen kautta kotitaloudellista asiantuntijuutta edellyttävään työelämään.

Oppilaan oppimisen arviointi kotitaloudessa vuosiluokilla 7–9

Kotitaloudessa oppimisen arviointi on monimuotoista, ohjaavaa ja kannustavaa. Oppilaat saavat palautetta taidostaan toimia eri asiayhteyksissä ja toteuttaa kotitalouden tehtäviä. Ajattelua tuetaan ohjaamalla oppilaita pohtimaan tapaansa hahmottaa ja käsitellä omaa ympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös kotitalouden käsitteiden hahmottamiseen ja sisältöjen omaksumiseen. Opetuksessa huolehditaan siitä, että jokainen oppilas ja hänen huoltajansa ovat tietoisia tavoitteista, arviointiperusteista ja päättöarvioinnin kriteereistä. Oppilaille annetaan säännöllisesti tietoa oppimisen edistymisestä ja suoriutumisesta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Päättöarviointi sijoittuu siihen lukuvuoteen, jona oppiaineen opiskelu päättyy kaikille yhteisenä oppiaineena. Päättöarvioinnilla määritellään, miten oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut kotitalouden oppimäärän tavoitteet. Päättöarvosana muodostetaan suhteuttamalla oppilaan osaamisen taso kotitalous-oppiaineen valtakunnallisiin päättöarvioinnin kriteereihin. Osaaminen oppiaineessa kehittyy koko yhteisen kotitalouden opetuksen ajan vahvistuvana ja etenevänä oppimisena. Päättöarvosanan muodostamisessa otetaan huomioon kaikki valtakunnalliset päättöarvioinnin kriteerit riippumatta siitä, mille vuosiluokalle vastaava tavoite on asetettu paikallisessa opetussuunnitelmassa. Oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin kriteerien määrittämää osaamista. Arvosanan kahdeksan tason ylittäminen joidenkin tavoitteiden osalta voi kompensoida tasoa heikomman suoriutumisen joidenkin muiden tavoitteiden osalta.

Arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, jotka tähtäävät ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen, jota annetaan säännöllisesti. Arviointi kohdistuu sekä etenemiseen että lopputulokseen.Kotitalouden arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. oppilaan

- tuntikäyttäytymiseen: aktiivisuuteen ja tehtävien tekemiseen
- tiedon hankintaan: tavoitteena on oppilaan itsenäisen työskentelyn ja annettujen ohjeiden noudattaminen
- työn suunnitteluun: työvälineiden käyttöön ja työvaiheiden järjestykseen ylläpitämiseen
- työn toteutukseen: työskentelyn siisteyteen ja huolellisuuteen sekä jälkitöiden tekemiseen
- työn arviointiin: pyritään siihen, että oppilas osaa arvioida omaa työskentelyään, ryhmänsä työskentelyä ja työskentelyn tuloksia
- yhdessä elämiseen: toisten huomioonottamiseen, hyviin tapoihin

Kotitaloudelle on ominaista opettajan antama jatkuva suullinen palaute työskentelystä työharjoitusten yhteydessä.

Kotitalouden päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Käytännön toimintataidot			
T1 ohjata oppilasta suunnittelemaan, organisoimaan ja arvioimaan työtä ja toimintaa	S1, S2, S3	Tavoitteiden asettaminen, työn toteutus, ja oppimaan oppimisen taidot	Oppilas asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Oppilas arvioi itse tavoitteiden saavuttamista ja omaa työskentelyään. Oppilas tunnistaa omaa osaamistaan itsearvioinnin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella.
T2 ohjata oppilasta harjoittelemaan kotitalouden hallinnassa	S1, S2	Kädentaidot ja estetiikka	Oppilas osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa sekä asumiseen liittyvien

tarvittavia kädentaitoja sekä kannustaa luovuuteen ja estetiikan huomioimiseen			perustehtävien toteuttamisessa ja ottaa huomioon esteettiset näkökulmat
T3 ohjata ja rohkaista oppilasta valitsemaan ja käyttämään hyvinvointia edistävästi ja kestävän kulutuksen mukaisesti materiaaleja, työvälineitä, laitteita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa	S1, S2, S3	Kuluttajataidot sekä terveyden edistäminen ja teknologian käyttö	Oppilas valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyyden kannalta.
T4 ohjata oppilasta suunnittelemaan ajankäyttöään ja työn etenemistä sekä ylläpitämään järjestystä oppimistehtävien aikana	S1, S2	Ajanhallinta ja järjestyksen ylläpitäminen	Oppilas osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja järjestystä ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.
T5 ohjata ja motivoida oppilasta toimimaan hygieenisesti, turvallisesti ja ergonomisesti sekä ohjata kiinnittämään oppilaan huomiota käytettävissä oleviin voimavaroihin	S1, S2, S3	Turvallisuus ja voimavarojen kannalta kestävä toiminta	Oppilas työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti. Oppilas pyrkii kiinnittämään huomiota ergonomiaan.
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot			
T6 ohjata oppilasta harjoittelemaan kuuntelua ja rakentavaa keskustelua ja argumentointia oppimistehtävien suunnittelussa ja toteuttamisessa	S1, S2, S3	Kuuntelu, keskustelu ja argumentointi	Oppilas pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.
T7 aktivoida oppilasta tunnistamaan arjen rakentumista ja kulttuurisesti monimuotoisia toimintaympäristöjä-sekä kotitalouksien perinteitä	S1, S2, S3	Arjen rakentumisen ja kotitalouksien erilaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvailla kodin arkirutiineita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä erilaisista perherakenteista ja kotitalouksien perinteistä sekä pohtia niiden vaikutusta arjen rutiineihin.
T8 ohjata oppilasta työskentelemään yksin ja ryhmässä sekä sopimaan työtehtävien jakamisesta ja ajankäytöstä	S1, S2	Voimavarojen käyttäminen ja sopimuksen tekeminen	Oppilas osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Oppilas osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.
T9 kannustaa oppilasta toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa sekä pohtimaan oman käytöksen merkitystä ryhmän ja yhteisön toiminnassa	S1, S2, S3		Ei käytetä oppiaineen arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedonhallintataidot			
T10 kannustaa oppilasta hankkimaan ja arvioimaan kotitalouteen liittyvää tietoa sekä ohjata käyttämään luotettavaa tietoa valintojen perustana	S1, S2, S3	Tietojen hankinta ja käyttö	Oppilas osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä. Oppilas tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia.
T11 harjaannuttaa oppilasta lukemaan, tulkitsemaan ja arvioimaan toimintaohjeita sekä merkkejä ja symboleja,	S1, S2, S3	Toimintaohjeiden, merkkien ja symbolien käyttö ja jäsentyminen	Oppilas osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyypillisiä kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.

jotka käsittelevät kotitaloutta ja lähiympäristöä			
T12 ohjata oppilasta, ongelmanratkaisuun ja luovuuteen erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä	S1, S2, S3	Käsitteiden omaksuminen, tietojen ja taitojen soveltaminen, luova ilmaisu sekä palveluiden tunnistaminen	Oppilas pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Oppilas osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.
T13 ohjata oppilasta kestävään elämäntapaan kiinnittämällä oppilaan huomiota ympäristö- ja kustannustietoisuuteen osana arjen valintoja	S1, S2, S3	Mittaamisen ja laskemisen sekä kierrättämisen soveltaminen omaan toimintaan ja päätöksentekoon	Oppilas osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mittaamisen ja laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus- ja ympäristötietoista toimintaa.

15.11 Yrittäjyys, Nuori Yrittäjä, NY- yrityksen perustaminen, 9-luokka

Laajuus 2 vvt, arviointi numeerinen

Mikä on yritys ja miten sitä pyöritetään? Opettelemme toimimaan yhdessä ja päättämään asioista niin kuin ”aikuisten oikeesti.” Tavoitteena on pyörittää pienimuotoista yritystä ja opetella niin käytäntöä kuin teoriaakin. Kurssin aikana käydään yrittäjyyden teoriapohja läpi ja tutustutaan lähialueen yrityksiin vierailevien yrittäjien ja yrittäjyysvierailuiden kautta

Yrittäjyyden opetuksen tavoitteisiin liittyvät laaja-alaisen osaamisen osa-alueet vuosiluokalla 9

L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot: Rahankäytön suunnittelu yrityksen toiminnan yhteydessä.

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys: erilaisiin yrityksiin tutustutaan vierailevien yrittäjien ja yrittäjyysvierailuiden kautta. Perustetaan NY – yritys.

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen: Monenlaisten ohjelmien ja sovellusten käyttö tiedonhankinnassa ja kurssiin liittyvissä tehtävissä: tiedonhaku, tehtävät verkkosovelluksissa yms.

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen: vastuullinen kuluttajuus ja yrittäjyys. Yritysten ja tuotteiden ympäristösertifikaatit esim joutsenmerkki.

16 Voimaantulo

Opetussuunnitelman yleisen osan periaatteet astuvat voimaan kaikilla vuosiluokilla samanaikaisesti 1.8.2016.

Aineosat sekä arviointiin ja valinnaisuuteen liittyvät osat otetaan käyttöön porrastetusti seuraavasti.

Vuosiluokkien 1-6 osalta käyttöönotto tapahtuu 1.8.2016. Poikkeuksena ympäristöoppi, joka opetetaan vielä biologiana ja maantietona sekä fysiikkana ja kemiana vanhan (2001) opetussuunnitelman mukaisesti lukuvuonna 2016–2017
- seitsemännen vuosiluokan osalta 1.8.2017
- kahdeksannen vuosiluokan osalta 1.8.2018 sekä
- yhdeksännen vuosiluokan osalta 1.8.2019.

Liite 1. Tuntijako

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	YHT
Äidinkieli ja kirjallisuus	Valtakunnallinen	14		18				10			
	Pyhäjoki	7	7	5	5	4	4	3	3	4	42
A1-kieli (englanti)	Valtakunnallinen	2		9				7			
	Pyhäjoki	1	1	2	3	2	2	2	3	3	19
B1-kieli (ruotsi)	Valtakunnallinen						2	4			
	Pyhäjoki						2	1,5	1,5	1	6
Matematiikka	Valtakunnallinen	6		15				11			
	Pyhäjoki	4	3	4	4	4	3	3	4	4	33
Ympäristöoppi/biologia	Valtakunnallinen	4		10				7			
	Pyhäjoki	2	2	3	3	3	3	2	2	3	23
Fysiikka ja kemia	Valtakunnallinen	*osana ympäristöopin opetusta luokilla 1-6*						7			
	Pyhäjoki							2	3	2	7
Terveystieto	Valtakunnallinen	*osana ympäristöopin opetusta luokilla 1-6*						3			
	Pyhäjoki							1	2		3
Uskonto/ET	Valtakunnalinen	2			5		3				
	SA	1	1	1	2	1	1	1	1	1	10
	YP	1	1	1	1	1,5	1,5				
Historia ja yhteiskuntaoppi	Valtakunnalinen					5		7			
Yht.opp. 4-6lk 2h, 7-9lk 3h	SA					3	3	2	2	3	13
	YP					2,5	2,5				
Musiikki	Valtakunnallinen	2		4				2			
	SA	1	2	1	2	2	1	2			11
	YP	2	2	1	1	1	1				
Kuvataide	Valtakunnallinen	2		5				2			
	SA	1	1	2	1	1	2	2			10
	YP	1	1	1	1	2	1				
Käsityö	Valtakunnallinen	4		5				2			
	SA/PL	2	2	2	2	2	2	2			11
	YP/PK	2	2	3	3	3	3				
Liikunta	Valtakunnallinen	4		9				7			
	SA	2	2	3	3	2	2	3	2	2	21
	YP	2	2	3	3	3	3				
Kotitalous	Valtakunnallinen							3			
	Pyhäjoki	*valinnainen 5.-6. -luokilla Saaren koululla*						3			3
Taide- ja taitoaineiden valinnaiset	Valtakunnallinen	6						5			
	SA					1	1				
	Pyhäjoki	*ILmoitettu suoraan ko. aineissa koulukohtaisesti*							4	2	6
Oppilaanohjaus	Valtakunnallinen							2			
	Pyhäjoki							0,5	0,5	1	2
Oppilaalle valinnaiset a	Valtakunnallinen	9									
	SA	Ilmoitettu suoraan ko. aineissa koulukohtaisesti							2	4	6
	YP	*Ilmoitettu suoraan ko. aineissa koulukohtaisesti*									226

Liite 2. oppilashuoltosuunnitelma

PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEIDEN MUUTOS / LUKU 5.4 OPPILASHUOLTO JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN

LUKU 5.4 Oppilashuolto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta perusopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä oppilas ja oppilaitoksesta nimitystä koulu. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä[1].

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja koulun toimintaympäristön muuttuessa oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa koulun perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy läheisesti koulun kasvatus- ja opetustehtävään. Oppilashuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus[2].

Oppilaalla on oikeus saada maksutta sellainen oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää[3]. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon.[4] Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Perusopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Opetuksen toteuttamiseen kuuluvasta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta määrätään perusteiden luvussa 7[5].

5.4.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus[6]. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa.[7] Kouluyhteisön tai oppilaiden hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Koulussa oppilashuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista on koulun henkilökunnalla.[8] Oppilashuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut[9]. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan

[1] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 1 § 3 mom.
[2] YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989
[3] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § 4 mom.
[4] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 1 ja 2 mom.
[5] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 6 §
[6] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9 § 1 mom.
[7] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 4 mom. ja 18 § 1 mom.
[8] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 § 1 ja 2 mom.
[9] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 § 3 mom.

oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla[10]. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määräajassa[11].

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja[12]. Oppilaan ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisää oppilashuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään kouluyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia[13].

Oppilashuoltoryhmät [14]

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja koulukohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kun käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon yhteinen, jolloin ryhmästä on perusteltua käyttää nimitystä opiskeluhuollon ohjausryhmä.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Sitä johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu[15]. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

5.4.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

[10] Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.
[11] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 15 § ja 17 §
[12] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 § 1 ja 2 mom.
[13] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 25 §
[14] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 1 – 4 mom.
[15] Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013

Oppilashuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään kouluyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä.[16] Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä[17]. Oppilashuolto luo kouluyhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön[18]. Siihen kuuluu fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät kouluyhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä[19]. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana koulukohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja tai rehtori ilmoittaa koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille.[20]

Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Kouluyhteisöllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö työelämään tutustumisen aikana on turvallinen. Kouluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä kouluyhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan kolmen vuoden välein toteutettavissa tarkastuksissa[21]. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

5.4.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa.[22] Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen[23]. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä

[16] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 § 1 mom.
[17] Perusopetuslaki 47a§ 1 mom. (1267/2013)
[18] Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)
[19] Perusopetuslaki 29 § 4 ja 5 mom. (1267/2013)
[20] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § 2 mom. 4-kohta ja perusopetuslaki 29 § 3 ja 7 mom. (1267/2013)
[21] Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 16 § 2 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 12 §
[22] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § 1 mom.
[23] Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

mukaisesti[24]. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Oppilashuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä.[25] Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta[26].

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat: [27]

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot,
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa,
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa,
- asian aihe ja vireille panija,
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset,
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet,
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.[28]

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.[29]

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.[30]

Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi[31]. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot[32]. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava

[24] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 § 1 mom.
[25] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 § 1 ja 2 mom.
[26] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 § 3 mom. ja laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 26 § 3 mom.
[27] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 § 2 mom. ja 20 § 1, 3 ja 4 mom.
[28] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § 5 mom.
[29] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 21 § 1 mom. ja 22 § 1 mom.
[30] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20 § 2 mom., laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) 12 § ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
[31] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 2 mom.
[32] Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta[33]. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.[34]

5.4.5 Pyhäjoen kuntakohtainen opetussuunnitelma

Oppilashuollon toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat

Oppilashuollolla edistetään ja ylläpidetään hyvää oppimista, fyysistä ja psyykkistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Keskipisteenä oppilashuollossa on ennaltaehkäisevä yhteisöllinen työote. Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut.

Tavoitteet:

- Oppilashuoltotyön tavoitteena on hyvinvoiva kouluyhteisö, jossa kaikki tuntevat tulevansa kuulluiksi ja ovat osa yhteisöä.
- Pääpaino on yhteisöllisessä oppilashuollossa. Keskeisenä tavoitteena on luoda turvallinen, terveellinen ja esteetön yhteinen oppimis- ja työskentely-ympäristö, ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koko yhteisön hyvinvointia.
- Opetuksen sisällöissä ja menetelmissä sekä opetuksen järjestelyissä ja muussa toiminnassa huomioidaan terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät näkökohdat.
- Oppilashuollon tavoitteena on vahvistaa hyvinvointia ja lisätä oppilaiden ja huoltajien osallisuutta sekä kuulluksi tulemista.
- Lasten ja nuorten kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen sekä oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien ja muiden ongelmien ennaltaehkäiseminen ja tunnistaminen sekä näihin ajoissa puuttuminen.

Toimintatavat:

- Kaikki koulussa työskentelevät sekä oppilashuoltopalveluista vastaavat edistävät oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvointia sekä tukevat kotien ja koulun välistä yhteistyötä.
- Oppilashuoltotyössä korostuu ennaltaehkäisevä ja koko kouluyhteisöä tukeva työote sekä oppilaiden ja vanhempien osallisuus.
- Yhteisöllisen oppilashuollon lisäksi jokaisella oppilaalla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon.
- Oppilaita ja heidän huoltajiaan tiedotetaan aktiivisesti oppilashuollon palveluista.
- Koulun henkilökunnalla on velvollisuus ohjata oppilas hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluita.
- Oppilashuoltotyötä tehdään yhteistyössä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Pyhäjoen kouluissa painotetaan avointa ja kunnioittavaa yhteistyötä oppilaiden, huoltajien ja henkilökunnan kesken. Siihen liittyy olennaisesti oppilaiden ja perheiden osallisuus ja sujuva tiedonkulku koulujen ja kotien välillä. Kaikkien kouluyhteisön jäsenten tasapuolinen kohtelu on toiminnan lähtökohtana, tukea tarjotaan oppilaan ja perheen tarpeiden mukaan.

[33] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 23 § 3 mom.
[34] Perusopetuslaki 40 § 4 mom.(1288/2013)

Yhteys hyvinvointisuunnitelmaan

Raahen seutukunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2015-2018 on päivitetty keväällä 2015 ja se on hyväksytty Pyhäjoen valtuustossa 17.6.2015. Suunnitelman sisällöstä on määrätty lastensuojelulain 12 §:ssä ja oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 §:ssä. Suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

Lastensuojelulaki 12 §:

- lasten ja nuorten kasvuolot sekä hyvinvoinnin tila
- ehkäisevät toimet ja palvelut
- lastensuojelun tarve ja resurssit
- lastensuojelun palvelujärjestelmä
- yhteistyö
- suunnitelma ohjelman toteuttamisesta ja seurannasta

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 12 §

- opiskeluhuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet
- arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhuolto- palveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta
- toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä oppilashuoltoa ja oppilaiden varhaista tukea
- tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhuollon laadunarvioinnista

Kunta/koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Suunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun hyvinvointikuntayhtymän lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Suunnitelmassa kuvataan menettelytavat, joilla koulun henkilöstö, oppilaat ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan. Samalla sovitaan suunnitelmasta tiedottamisesta edellä mainituille.

KUVIO 1. Oppilashuollon rakenne ja toimintatavat Pyhäjoella.

1. Oppilashuoltopalveluiden kokonaisuus

1.1 Kokonaistarve

Koulukohtaisessa oppilashuoltoryhmässä tehdään keväällä arvio koulun oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista resursseista seuraavaa lukuvuotta varten. Arviossa huomioidaan koulun oppilasmäärän lisäksi mm. tehostetun ja erityisen tuen oppilaat sekä kylien erityispiirteet. Arviota laadittaessa hyödynnetään monipuolisesti lasten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa. Siinä huomioidaan myös oppilashuollon seurannassa ja kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos. Lisäksi otetaan huomioon oppilailta ja huoltajilta sekä opetus- ja oppilashuoltohenkilöstöltä saatava tieto. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Koulukohtaiset täsmennykset
1. 1 Kokonaistarve

- arvio koulun oppilashuollon kokonaistarpeesta suunnitelmaa valmisteltaessa (yksilöllinen ja yhteisöllinen oppilashuolto)

1.2 Käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä järjestää kouluterveydenhoitajan ja -lääkärin palvelut. Pyhäjoen kunta järjestää kuraattoripalvelut sekä koulupsykologipalvelut.

Koulukohtaiset täsmennykset
1.2 Käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

- kuvaus käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista

1.3 Palveluiden järjestäminen sekä työn- ja vastuunjako

Kouluterveydenhoito ja -lääkäripalveluista vastaa Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymä ja siellä päätetään myös työn- ja vastuunjaosta. Suunnitelmat on kirjattu Kouluterveydenhuollon toimintasuunnitelmaan, joka löytyy internetistä www.ras.fi. Pyhäjoella työskentelee yksi kouluterveydenhoitaja, jonka vastuulla ovat kaikki kunnan perusopetuksen oppilaat. Kuraattori- ja psykologipalveluita tarjotaan kouluille joustavasti tarpeen mukaan.

Koulukohtaiset täsmennykset
1.3 Palveluiden järjestäminen sekä työn- ja vastuunjako

- kuvaus palveluiden järjestämisestä sekä työn- ja vastuunjaosta

1.4 Toteuttamisessa tarvittava yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Yhteistyötä tehdään kaikilla oppilashuollon toteuttamisen tasoilla.

1.5. Palveluiden kohdentaminen yksittäisiin oppilaisiin, kouluyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan

Kouluterveydenhoitaja, lääkärit, kuraattori ja psykologi kohdentavat työpanostaan yllämainittuihin osa-alueisiin joustavasti ja tarpeen mukaan priorisoiden.

2. Yhteisöllinen oppilashuolto

2.1 Koulukohtainen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä

Keskeinen koulun toimintakulttuuria kehittävä ryhmä on koulukohtainen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä.

Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän tehtävät:
Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Keskeisenä osa-alueena työssä on kouluyhteisön hyvinvoinnin, viihtyvyyden, turvallisuuden ja osallisuuden edistäminen. Oppilashuoltoryhmä suunnittelee oppilaiden ja yhteisön hyvinvointiin liittyvien kyselyiden ja arviointien tuloksien sekä laajojen terveystarkastusten mahdollisten yhteenvetojen käsittelyä koulussa. Oppilashuoltoryhmä suunnittelee myös vanhempien kasvatustyön tukemista sekä kodin ja koulun yhteistyön vahvistamista. Lisäksi se käsittelee tarvittaessa siirtymävaiheiden yhteistyökumppaneiden kanssa yhteistyöhön liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä.

Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän kokoonpano:
Oppilashuoltoryhmää johtaa rehtori/koulunjohtaja. Ryhmään kuuluu opettajaedustuksen lisäksi ainakin oppilashuoltohenkilöstöä, erityisopettaja ja vuosiluokilla 7 - 9 oppilaanohjaaja. Ryhmään voidaan kutsua tarvittaessa oppilaskunnan ja huoltajien edustajia, koulun henkilöstön muita edustajia sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä viranomaisia ja toimijoita.

Koulukohtaiset täsmennykset
2.1 Koulukohtainen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä

- kokoonpano
- kokoontuminen säännöllisesti, vähintään kerran lukukaudessa
- kuvaus oppilaiden ja huoltajien osallisuudesta ja kuulluksi tulemisesta
- yhteistyökumppanit
- toiminnan arviointi ja kehittäminen

2.2 Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastukset

Terveydenhuoltolain (16§) mukaan kouluterveydenhuollon palveluihin sisältyy kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein. Pyhäjoen kunnan ympäristöterveysvalvonnan hoitaa yhteistyösopimuksella Kalajoen kaupungin ympäristövalvontayksikkö. Tarkastukset suoritetaan yhteistyössä koulujen ja kiinteistöistä vastaavan teknisen osaston kanssa.

Kouluterveyskyselyjen (THL) tuloksia voidaan hyödyntää tarkastuksessa. Tarkastuksen tulokset kirjataan ja sovittujen korjaus- ja muutostoimenpiteiden toteutumista seurataan yhteistyössä tarkastusryhmän ja teknisen osaston sekä koulujen johdon kanssa.

Koulukohtaiset täsmennykset
2.2 Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastukset
Oppilashuoltosuunnitelmassa esitetään miten yhteistyö ja käytänteet toteutuvat kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa.

2.3 Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Koulu voi tehdä yhteistyötä kouluterveydenhoitajan kanssa terveystiedon opetuksessa. Koulut voivat käyttää esimerkiksi Kouluterveyskyselyn (THL) tarjoamaa tietoa kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisessä, oppilashuoltotyössä, vanhempainilloissa ja terveystiedon opetuksessa.

Koulukohtaiset täsmennykset
2.3 Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä
Kuvataan yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä. Lisäksi esitetään, millä tavalla erilaisten kyselyiden (esimerkiksi Kouluterveyskyselyn THL) tuottamaa tietoa käytetään koulun hyvinvoinnin edistämisessä, oppilashuoltotyössä, vanhempainilloissa ja terveystiedon opetuksessa.

2.4 Järjestyssäännöt

Järjestyssääntöjen tarkoituksena on varmistaa oppilaan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (POL 29 § 1 mom.) sekä huolehtia siitä, että oppilas suorittaa tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyy asiallisesti (POL 35 § 2 mom.) Niillä edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluympäristön turvallisuutta ja viihtyisyyttä (POL 29 § 4 mom.)

Järjestyssäännöillä voidaan antaa määräyksiä, jotka ovat tarpeellisia kouluyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta. Järjestyssäännöissä voidaan määrätä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä. Niissä voi olla tarkemmat määräykset esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä, koulun omaisuuden käsittelystä, koulun tilojen siisteydestä huolehtimisesta sekä oleskelusta ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun alueella. (POL 29 § 5 mom.)

Järjestyssäännöt ovat voimassa ajan, jolloin oppilas osallistuu opetussuunnitelman mukaiseen toimintaan tai perusopetuslain tai siihen liittyvien säädösten nojalla laaditun suunnitelman mukaiseen toimintaan. Näitä voivat olla esimerkiksi koulun ulkopuolinen toiminta kuten retket, leirikoulut ja kerhot. (POL 29 § 6 mom.)

Järjestyssäännöt laaditaan yhteistyössä koulun henkilökunnan, vanhempien ja oppilaiden kanssa. Myös koulun oppilaskuntaa kuullaan. (POL 3§ 3 mom., 47 a§ 1 ja 3 mom.) Koulukohtaiset järjestyssäännöt ovat osa opetussuunnitelman mukaista koulukohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa ja ne hyväksyy opettajien kokous/rehtori/koulunjohtaja.

Järjestyssäännöt eivät saa olla perusopetuslain tai minkään muun säädöksen (laki, asetus tms.) vastaisia eikä niillä voi kaventaa oppilaan perusoikeuksia.

Koulukohtaiset täsmennykset
2.4 Järjestyssäännöt
Koulukohtaisissa järjestyssäännöissä kuvataan kouluyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeelliset määräykset

- käytännön järjestelyistä
- asianmukaisesta käyttäytymisestä
- sekä esitetään tarkemmat määräykset esineistä ja aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä

Kouluun ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä (POL 29 § 2 mom.)

- koulun omaisuuden käsittelystä
- oppilaan velvollisuudesta korvata aiheuttamansa vahinko (ks. Vahingonkorvauslaki). Vahingoista pitää ilmoittaa oppilaan huoltajalle tai tämän muulle lailliselle edustajalle.
- koulun tilojen siisteydestä huolehtimisesta
- oleskelusta ja liikkumisesta koulurakennuksissa ja koulun alueella.

Koulukohtaisissa oppilashuoltosuunnitelmissa kuvataan lisäksi oppilaiden ja huoltajien osallisuuden toteutuminen järjestyssääntöjen valmistelussa.

2.5 Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen

Perusopetuslain mukaan oppilaan tulee osallistua perusopetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä myönnetty vapautusta. (POL 26 §.)

Koulut tiedottavat huoltajille, miten oppilaan poissaoloista ilmoitetaan koululle. Tavoitteena on, että luvattomiin tai runsaisiin poissaoloihin voidaan puuttua mahdollisimman pian. Opetusryhmästä vastuussa oleva luokanopettaja tai luokanvalvoja seuraa säännöllisesti oppilaiden poissaoloja.

Koulukohtaiset täsmennykset
2.5 Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen
Koulukohtaisissa oppilashuoltosuunnitelmissa määritellään:

- poissaoloista ilmoittaminen ja vapautuksen hakeminen lukujärjestyksen mukaisesta koulutyöstä
- poissaolojen seuranta
- käytännöt luvattomiin tai runsaisiin poissaoloihin puuttumisessa

2.6 Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Pyhäjoen kouluille on laadittu turvallisuuskansiot, joihin henkilökunta tutustuu riittävän usein ja aina suunnitelmaa päivitettäessä. Turvallisuuskansioissa kuvataan erilaiset riskitilanteet, niiden ennaltaehkäisy ja henkilöstön tehtäväkuvaukset ennaltaehkäisevässä työssä.

Tapaturman sattuessa koululla annetaan tarvittava ensiapu. Tarvittaessa oppilas toimitetaan jatkohoitoon kouluterveydenhoitajalle tai terveysasemalle. Tapaturmasta ilmoitetaan viipymättä huoltajalle.

2.7 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Tupakkalain (12 §) mukaan tupakointi on kielletty kaikkien perusopetusta antavien koulujen sisä- ja ulkotiloissa.

Oppilas ei saa tuoda kouluun eikä työpäivän aikana pitää hallussaan sellaista esinettä/ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta tai joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen tai jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä. (POL 29 §.)

Rehtorilla tai opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta 29 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista. (POL 36d § 1mom., katso myös 2-4 mom.)

Koulun opettajalla tai rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa oppilaan mukana olevat tavarat, oppilaan hallinnassa olevat koulun säilytystilat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 29 § 2 momentissa tarkoitetun kielletyn esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos tällaisen esineen tai aineen hallussapito on ilmeistä ja oppilas pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole.

Oppilaalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy.

Tarkastajan tulee olla oppilaan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen koulun henkilökuntaan kuuluva. Oppilaan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa koulun henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla.

Tarkastuksen suorittamistavasta voidaan kuitenkin poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta ehdottoman välttämätöntä.

(POL 36 e 1-5 mom.)

Edellä 36 d ja 36 e §:ssä tarkoitetut toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti. Toimenpiteillä ei saa puuttua oppilaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi. Esineiden ja aineiden haltuun ottamisessa ja oppilaan tarkastuksessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. Toimenpiteiden käyttö tulee kouluissa suunnitella ja ohjeistaa. (POL 36 f § 1 mom., katso myös 2 mom.)

Edellä 29 §: 2 momentissa tarkoitetut kielletyt esineet ja aineet luovutetaan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Esineet ja aineet tulee kuitenkin luovuttaa poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle, jos oppilaalla, tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan. (POL 36 g 2 mom., katso myös 1, 3-4 mom.)

Koulukohtaiset täsmennykset
2.7 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
Oppilashuollon suunnitelmaan kirjataan

- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- toteutettujen toimenpiteiden seuranta ja arviointi
- suunnitelma ja ohjeistus haltuunotto- ja tarkastustoimenpiteiden käyttöön

2.8 Koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet

Koulukuljetuksessa olevalle oppilaalle järjestettävä päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään kolme tuntia. (POL 32 § 2 mom., katso myös 1 ja 3 mom.) Kuljetusta odottavalle oppilaalle on järjestettävä mahdollisuus ohjattuun toimintaan (POL 32 § 4 mom.) Ohjattu toiminta voi olla osallistumista tukiopetukseen, iltapäiväkerhotoimintaan tai muuhun ohjattuun toimintaan.

Koulukohtaiset täsmennykset
2.8 Koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet
Koulun turvallisuussuunnitelmaan kirjataan kuvaus koulukuljetusta odottavien oppilaiden

- valvonnan järjestämisestä
- odotuspaikoista ja koulualueen liikennejärjestelyistä
- muusta turvallisuuteen liittyvästä

2.9 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Suunnitelmassa kuvataan:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille sekä
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi

Koulukohtaiset täsmennykset
2.9 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
Koulukohtaisessa oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen (yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla)
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi

2.10 Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa määritellään koulujen oppilashuoltosuunnitelmassa. Kriisisuunnitelma laadittaessa tehdään yhteistyötä tarvittavien viranomaisten kanssa ja otetaan huomioon muut uhka- ja vaaratilanteita sekä kriisitilanteita koskevat suunnitelmat ja ohjeistukset. Pyhäjoen koulujen kriisisuunnitelmat ovat osa koulujen turvallisuuskansioita. Turvallisuuskansiot voidaan sisällyttää koulujen oppilashuoltosuunnitelmiin.

Pyhäjoen koulujen turvallisuuskansioissa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä koulun ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen

Koulukohtaiset täsmennykset
2.10 Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa
Koulukohtaisissa oppilashuoltosuunnitelmiin sisältyvissä turvallisuuskansioissa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa

- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä koulun ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen

3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

Yksilökohtaisen oppilashuollon palveluja ovat kouluterveydenhuollon palvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Yksilökohtaiseen oppilashuoltoon kuuluu myös yksittäistä oppilasta koskeva monialainen oppilashuolto.

Yksilökohtaisessa oppilashuollossa seurataan ja edistetään oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia sekä oppimista. Keskeistä työskentelyssä on ongelmien ennaltaehkäisy ja varhainen tuki.

Jokaisella oppilaalla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon, joka perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Oppilasta koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa otetaan huomioon oppilaan oma osallisuus, toivomukset ja mielipiteet iän, kehitystason ja muiden henkilökohtaisten edellytysten mukaan. Yksilökohtaiselle oppilashuollolle tunnusomaista on avoin, kunnioittava ja luottamuksellinen vuorovaikutus.

3.1. Asiantuntijaryhmän kokoaminen ja toimintatavat

Koska asiantuntijaryhmä kootaan aina tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan perustuen, ei tällä ryhmällä voi olla vakiintunutta kokoonpanoa. Ryhmän kokoamisesta vastaa se opetushenkilöstön tai oppilashuoltopalveluja tuottavan tahon edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmä valitsee keskuudestaan vastuuhenkilön.

Jotta asioita voidaan käsitellä yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä, on oppilaalta ja tarvittaessa hänen huoltajaltaan oltava suostumus myös tähän. Asian käsittelyyn voi oppilaan ja/tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Lisäksi ryhmän jäsenillä on oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta. Suostumusta ei kuitenkaan tarvita tehostettuun ja erityiseen tukeen liittyvien asioiden käsittelyyn eikä selvitysten laadintaan, jotka tehdään monialaisessa yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa.

Asiantuntijaryhmässä laaditaan yksittäisen oppilaan asian käsittelystä oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa tiedot oppilashuoltokertomukseen ja kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Oppilashuoltolain mukaan kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet

- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot

Annettaessa sivulliselle oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja on asiakirjaan tehtävä merkintä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut niihin liittyvät asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä on oppilashuoltorekisterin ylläpitäjä ja vastuussa henkilötietojen käsittelystä. Yksittäistä oppilasta tai muuta yksityistä henkilöä koskevat oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot ovat salassa pidettäviä.
(Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 20§)

3.2 Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa

Laaja terveystarkastus tehdään 1., 5., ja 8. tai 9. luokalla. Tarkastuksen tekevät kouluterveydenhoitaja ja koululääkäri. Siihen kutsutaan oppilaan lisäksi myös hänen huoltajansa. Laajaan terveystarkastukseen voidaan huoltajan ja 15- vuotta täyttäneen nuoren suostumuksella sisällyttää opettajan arvio oppilaan selviämisestä ja hyvinvoinnista koulussa. Arvioon sisältyvät terveyden- ja sairaanhoidon tai tuen tarpeen arvioimiseksi sekä niiden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot. Tietojen siirtämisessä käytetään Opetushallituksen ja THL:n yhteistyönä tehtyä lomaketta. Terveystarkastuksen jälkeen opettajalla on oppilaan (15- vuotta täyttäneen oppilaan kohdalla aina oppilaan)ja/tai huoltajan suostumuksella mahdollista saada tarvittaessa tietoja terveystarkastuksessa esiin nousseista asioista.

Laajoista terveystarkastuksista mahdollisesti tehtyä yhteenvetoa voidaan käyttää arvioitaessa luokka- ja kouluyhteisön tilaa ja mahdollisten lisätoimenpiteiden tarvetta. Yhteenveto ei saa sisältää henkilötietoja.

3.3 Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa

Ilmoitusvelvollisuus sairauden vaatimasta hoidosta, erityisruokavalioista ja lääkityksen järjestämisestä on aina huoltajilla. Pyhäjoen kunnan lääkehoitosuunnitelmassa on ohjeet lääkehoidon toteuttamiseen ja lomakepohjat, joiden avulla sovitaan lääkehoidosta koulupäivän aikana, vastuuhenkilöistä ja perehdyttämisestä. Lääkehoidon toteuttamiseen ja hoitotoimenpiteisiin koulussa tarvitaan Raahen seudun hyvinvointikuntayhtymän ja/tai erikoissairaanhoidon ja huoltajien lupa. Tarvittaessa voidaan sopia yhteistyössä huoltajien ja hoitavan tahon kanssa konsultoinnista hoidon ja lääkityksen järjestämiseksi. Koulussa sovitaan monialaisesti ja tapauskohtaisesti, miten oppilasta tuetaan hänen tarvitsemassaan lääkityksessä sekä hoidossa. Yhteistyötä tehdään oppilaan, huoltajan, kouluterveydenhuollon, koulun henkilökunnan sekä hoitavan tahon välillä.

Kouluterveydenhuollolla on kokonaisvastuu oppilaan terveydenhuollosta, joten kouluterveydenhuollon tulisi olla tietoinen oppilaan yhteyksistä erikoissairaanhoitoon, hänen saamasta hoidosta sekä tehdyistä tutkimuksista. Kouluterveydenhoitaja selvittää tarvittaessa, onko koululla tarpeellinen tieto hoidon tarpeesta ja lääkityksestä koulupäivän aikana.

Ilmoitus- ja päivitysvastuu erityisruokavalioista on huoltajalla. Tarvittaessa hankitaan kouluterveydenhoitajan tai lääkärin allekirjoittama todistuslomake.

3.4 Yhteistyö tehostetun- ja erityisen tuen yhteydessä

Tehostetun ja erityisen tuen yhteydessä monialainen asiantuntijaryhmä voi tehdä yhteistyötä oppilaan, huoltajien ja oppilaan hyvinvoinnista huolehtivien muiden yhteistyötahojen kanssa. Jos yhteistyötä

tehdään koulun ulkopuolisten tahojen kanssa, se edellyttää aina oppilaan ja/tai huoltajien yksilöityä, kirjallista suostumusta. Yhteistyön perustana Pyhäjoen koulutoimessa ovat oppilaan ja hänen perheensä kunnioittaminen.

Perusopetuslain (POL 40 §) mukaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on oikeus luovuttaa ilman suostumusta opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta välttämättömiä, salassa pidettäviä tietoja opettajille, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle.

3.5 Yhteistyö sairaalaopetuksen yhteydessä

Kajaanintullin koulun Sairaalakoulu yksikkö on erityiskoulu, jossa annetaan opetusta OYS:n potilaana oleville Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin oppivelvollisuusikäisille oppilaille. Sairaalakoulussa olevat oppilaat pysyvät aina oman koulun oppilaina. Sairaalakoulujakso on määräaikainen. Oppilaan onnistuneelle paluulle omaan kouluun on edellytyksenä tiivis pedagoginen ja oppilashuollollinen yhteistyö sairaalakoulun ja oman koulun välillä. Oppilashuollollista yhteistyötä tehdään oppilaan ja/tai hänen huoltajansa suostumuksella.

Yksilökohtainen oppilashuolto kouluterveydenhuollon, koulupsykologi- ja kuraattoripalveluiden osalta toteutuu osastojakson aikana tarvittaessa oppilaan omassa koulussa. Erikoissairaanhoidon järjestämät vastaavat palvelut eivät ole oppilashuollon palveluja.

Yksittäistä oppilasta koskeva monialainen oppilashuolto järjestetään yhteistyössä oman koulun ja sairaalakoulun kesken. Oma koulu on koollekutsujana oppilashuollollisessa asiantuntijaverkostossa. Sairaalakoulun opettaja tai oppilashuoltohenkilöstöön kuuluva työntekijä voi pyydettäessä osallistua oppilaan ja / tai hänen huoltajansa suostumuksella verkostoon. Sairaalakoulu voi järjestää oppilaiden osastojakson aikana tarvittaessa koulupalavereja. Nämä koulupalaverit eivät ole oppilashuollon asiantuntijaverkostoja.

Osastojakson aikana oman koulun opetushenkilöstö ja tarpeen mukaan oppilashuollon edustaja/edustajat voivat osallistua erikoissairaanhoidon koolle kutsumiin hoitoneuvotteluihin. Hoitoneuvottelut antavat tukea omassa koulussa toteutettavalle yksilökohtaiselle oppilashuoltotyölle. Ne eivät kuitenkaan ole oppilashuollollisia asiantuntijatyöryhmiä.

Sairaalaopetuksesta säädetään perusopetuslain 4 a §:ssä. Pykälässä säädetään varsinaisessa sairaalaopetuksessa olevien potilaiden lisäksi erikoissairaanhoidon piirissä olevan ns. avohoitopotilaan oikeudesta päästä sairaalaopetukseen. Avohoidossa oleva oppilas tulee ottaa sairaalaopetukseen, mikäli opetus omassa koulussa ei kaikista koetelluista lain mahdollistamista tukitoimista huolimatta ole oppilaan edun mukaista. Omassa koulussa tapahtuva opetus on aina ensisijaista ja siinä tulee hyödyntää kolmiportaista tukea. Kuitenkin, mikäli tuki on oppilaan kannalta riittämätöntä, tulee avohoidossa olevan oppilaan opetus järjestää kokonaan tai osittain sairaalaopetuksena.

Säännös takaa erikoissairaanhoitoon pääsyä odottavien ja sairaalaopetuksesta omaan kouluun palaavien oppilaiden mahdollisuuden päästä sairaalakoulun kanssa yhteistyössä järjestettävien tukitoimien piiriin. Tuella tarkoitetaan sairaalankoulun ja oppilaan oman koulun yhteistyötä oppilaan koulussa selviämisen tukemiseksi. Tukitoimista sovitaan tapauskohtaisesti ja ne voivat keveimmillään koostua konsultaatiosta ja suunnittelusta, mutta myös raskaammista tuen muodoista, kuten sairaalaopetuksen järjestäjän henkilökunnan jalkautumisesta oppilaan omaan kouluun tai oppilaan osallistumisesta sairaalaopetuksen järjestäjän järjestämille tukijaksoille. Sairaalaopetuksesta päättää viime kädessä sairaalaopetuksen järjestäjä.

3.6 Yhteistyö joustavan perusopetuksen yhteydessä

Pyhäjoella ei ole joustavan perusopetuksen ryhmiä.

3.7 Oppilashuollon tuki kurinpitorangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Oppilaalle, joka on erotettu määräajaksi tai jolta on evätty opetus jäljellä olevan oppitunnin tai työpäivän ajaksi, tulee opetuksen järjestäjän järjestää tarvittava oppilashuolto (POL 36 §).
Mikäli rehtori/koulunjohtaja epää oppilaalta opetuksen loppupäivän ajaksi, hän ilmoittaa asiasta huoltajalle ja sopii huoltajan kanssa käytännön järjestelyistä. Oppilaalle ja huoltajalle tiedotetaan mahdollisimman pian myös mahdollisuudesta oppilashuoltopalveluihin.

3.8 Yhteistyö koulun ulkopuolisten palveluiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa

Monialainen asiantuntijaryhmä voi tarvittaessa oppilaan/huoltajan suostumuksella konsultoida tai pyytää asian käsittelyyn mukaan perheneuvolan, vapaa-aikatoimen, aamuhoidon ja iltapäivätoiminnan tai muiden oppilaan kanssa toimivien tahojen edustajia.

Koulukohtaiset täsmennykset
3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

4. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Oppilashuolto toteutetaan yhteistyössä oppilaiden, huoltajien ja tarvittaessa muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Oppilashuoltoa ohjaavia periaatteita ovat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Opetuksen järjestäjä ja koulut tiedottavat aktiivisesti yhteisöllisen ja yksilöllisen oppilashuollon periaatteista ja toimintatavoista.

Koulukohtaiset täsmennykset
4. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa
Koulun oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- miten oppilaan osallisuus toteutuu a) yhteisöllisen ja b) yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa
- miten huoltajan osallisuus toteutuu a) yhteisöllisen ja b) yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa
- miten yhteistyö toteutetaan muiden yhteistyökumppaneiden kanssa
- miten yhteistyö toteutetaan opiskelun siirtymävaiheissa

5. Oppilashuoltosuunnitelman toteutumisen arviointi

Koulukohtaisissa oppilashuoltosuunnitelmissa esitetään toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Rehtori/koulunjohtaja yhdessä koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän kanssa vastaa oppilashuoltosuunnitelman seurannasta.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä määrittelee seurattavat asiat, käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulun. Lisäksi oppilashuoltoryhmä suunnittelee seurantatietojen

käsittelyn ja niiden hyödyntämisen koulujen oppilashuollon kehittämisessä. Oppilashuoltoryhmä vastaa myös keskeisten tulosten tiedottamisesta oppilaille, huoltajille ja tarvittavilla yhteistyötahoille.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen ovat osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Pyhäjoella oppilashuollon ohjausryhmä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 26 § 1 mom.) Oppilashuolto on yksi osa-alue perusopetuksen laadunarvioinnissa.

Koulukohtaiset täsmennykset

5. Oppilashuoltosuunnitelman toteutumisen arviointi

Koulun oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- seurannan aikataulu
- seurattavat asiat
- seurannassa käytettävät menetelmät
- seurantatietojen hyödyntäminen